

ISSN : 3027-8589 (ONLINE)

วารสารการบริหารปกครอง
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

GOVERNANCE JOURNAL,
KALASIN UNIVERSITY

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

VOLUME 13 NO.1(JANUARY-JUNE 2024)

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Soft Power

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Approved by TCI during 2020 - 2024

วารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Governance Journal, Kalasin University

ปีที่ 13 ฉบับที่ (มกราคม – มิถุนายน 2567)

Volume 13 No. 1 (January - June 2024)

ISSN: 3027-8589 (Online)

.....

เจ้าของวารสาร

สาขารัฐประศาสนศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
เลขที่ 13 หมู่ 14 ตำบลสงเปลือย
อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์
รหัสไปรษณีย์ 46230
โทรศัพท์ : 043 – 602056
โทรสาร : 043 – 602056

E-mail : governance_journal@ksu.ac.th

Submit paper: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/gjournal-ksu/about/submissions>

Published by

Program of Public Administration,
Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University
13 Moo 14, Song Pluae Sub-district,
Namon District, Kalasin Province
Postal Code 46230
Office Telephone : 043 - 602056
Office Fax : 043 - 602056

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

รศ. จิระพันธ์ ห้วยแสน
รศ. ดร. สุพรรณ สุตสนธิ์
ผศ. ดร.วิษุทธิ์ จันทะรี
ผศ. ศศิกร สุรมณี
ผศ. พัฒนา พึ่งพันธุ์
นายอรรถพงษ์ ศิริสุวรรณ

Editorial Advisors

Assoc. Prof. Jirapun Huaisan
Assoc. Prof. Dr. Suphan Sodsoon
Assist. Prof. Dr. Vichayut Juntaree
Assist.Prof. Sasikorn Suramanee
Assist.Prof. Pattana Pongpun
Mr. Atthapong Sirisuwan

กองบรรณาธิการ

Editorial Board

ศ.ดร. ศุภชัย ยาวะประภาส	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Prof. Dr. Supachai Yavaprabhas	Chulalongkorn University
ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Prof. Dr. Boontun Dokthaisong	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
ศ.ดร. อัญชนา ณ ระนอง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
Prof. Dr. Anchana NaRanong	National Institute of Development Administration
ศ.ดร.สมเกียรติ วันทะนะ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Prof. Dr. Somkiat Wantana	Kasetsart University
ศ.พรชัย สุนทรพันธุ์	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
Prof. Pornchai Sunthornpun	Kasem Bundit University
รศ.ดร.วัลลภ รัษฎัตรานนท์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Assoc.Prof. Dr. Wanlop Rathachatranon	Kasetsart University
รศ.ดร.โกวิท วงศ์สุรวัฒน์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Assoc. Prof. Dr. Kovit Wongsurawat	Kasetsart University
รศ.ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Assoc. Prof. Dr. Prapart Pintobtang	Chulalongkorn University
รศ.ดร. สมบูรณ์ ศิริสรหิรัญ	มหาวิทยาลัยมหิดล
Assoc. Prof. Dr. Somboon Sirisunhirun	Mahidol University
รศ.ดร. สุกัญญา เอ็มอัครม	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Assoc. Prof. Dr. Sukanya Aimimtham	Khonkaen University
รศ.ดร. ปิยากร หวังมหาวร	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
Assoc. Prof. Dr. Piyakorn Whangmahaporn	Sripatum University
รศ.ดร.ปาริชา มารี เชน	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
Assoc. Prof. Dr. Paricha Mari Chain	Kalasin University
ผศ. ดร. พิมพลีจิต แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
Assist. Prof. Dr. Phimlikit Kaewhanam	Kalasin University
ผศ. สิริ ندا กมลเขต	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
Assist. Prof. Sirinada Kamolkhet	Kalasin University
ผศ. ดร. จริยา อินทนิล	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
Assist. Prof. Dr. Jariya Intanil	Kalasin University
ผศ. ดร. อาริยา ป้องศิริ	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Assist. Prof. Dr. Ariya Pongsiri

Kalasin University

ผศ. ดร. นพพล อัครหาด

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Assist. Prof. Dr. Noppon Akahat

Sukhothai Thammathirat Open University

บรรณาธิการบริหาร**Editor Chief**

รศ. ดร. กตัญญู แก้วหานาม

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Assoc. Prof. Dr.Kathanyoo Kaewhanam

Kalasin University

กำหนดการเผยแพร่**Published Date**

ปีละ 2 ฉบับ

2 volumes in a year

ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน)

Volume 1 (January – June)

ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม)

Volume 2 (July – December)

ข้อตกลงทั่วไป**General Agreement**

วารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ เป็นวารสารวิชาการที่ครอบคลุมสาขารัฐประศาสนศาสตร์ สาขานิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์ และสาขาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องด้านการบริหารภาครัฐ โดยยินดีต้อนรับบทความจากนักวิชาการและนักวิจัยทั้งชาวไทยและต่างประเทศเพื่อนำเสนอในรูปแบบบทความวิชาการ และบทความวิจัย โดยเป็นสิ่งพิมพ์เผยแพร่ผลงานที่มีกำหนดเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ในเดือนมิถุนายน และเดือนธันวาคม ซึ่งบทความที่ลงตีพิมพ์ทุกเรื่องได้รับการตรวจทางวิชาการโดยผู้ประเมินอิสระ (Peer review) จำนวน 3 ท่าน และขอคิดเห็นใดๆ ของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารการบริหารปกครองเล่มนี้เป็นของผู้เขียนบทความ คณะผู้จัดทำวารสารไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยหรือรับผิดชอบต่อความคิดเห็นของผู้เขียนบทความดังกล่าวแต่ประการใด และกองบรรณาธิการวารสารการบริหารปกครอง ไม่สงวนสิทธิ์คัดลอกเนื้อหาหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของเนื้อหาในบทความต่างๆ แต่ให้อ้างอิงที่มาของข้อความที่นำไปกล่าวอ้างในที่ต่างๆ อย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการ

Governance Journal, Kalasin University is an academic journal covering public administration, law, political science, and social sciences related to public administration. as well as other social sciences and humanities related to public administration are welcomed to receive articles from both Thai and foreign scholars and researchers to be presented in the form of academic articles and research articles, which are published twice a year in June and December, in which all published articles are academically reviewed by three independent peer reviewers, and any comments of articles published in this journal of administrative administration belong to the authors of the articles. The journal's editorial board is not required to agree with or take responsibility for the opinions of the authors of such articles, and the editorial board of the administrative journal governs. It does not reserve the right to copy or any part of the content in articles, but to cite the origins of the statements cited in various places in a scholarly and appropriate manner.

บทบรรณาธิการ

Editorial

วารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ (Governance Journal, Kalasin University) ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 เริ่มปี พ.ศ. 2567 วารสารได้ขอยกเลิก ISSN 2697-4029 (Print) และ ISSN 2773-9791 (Online) เพื่อให้วารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ มีเลขตามมาตรฐานสากลประจำวารสาร (ISSN) โดยได้เปลี่ยนชื่อวารสารเป็น วารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ Governance Journal, Kalasin University ได้รับอนุมัติ ISSN 3027-8589 (Online) จากสำนักหอสมุดแห่งชาติ และแจ้งไปยังศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทยเรียบร้อยแล้ว เพื่อเตรียมพร้อมในการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 5 พ.ศ.2568-2572 นี้

สำหรับเนื้อหาวารสารฉบับนี้ทางกองบรรณาธิการวารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ได้ดำเนินการตามมาตรฐานศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย ตลอดจนพยายามคัดสรรบทความจากหลากหลายสถาบัน ที่สะท้อนองค์ความรู้ทางวิชาการครอบคลุมตามขอบเขตของวารสาร เพื่อรักษาความมาตรฐานทางวิชาการทั้งเชิงเนื้อหาและคุณภาพ ที่ได้นำมาประกอบเป็นในวารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน พ.ศ.2567) จำนวน 18 บทความดังต่อไปนี้ **บทความแรก** เรื่อง ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเป็นหน่วยรับงบประมาณตรงจากสำนักงบประมาณ กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดในพื้นที่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผู้แต่ง กิรทัศน์ นริกุล, ศิริศักดิ์ เหล่าจันทาม วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น **บทความที่ 2** เรื่อง ผลกระทบของมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ต่อการค้าชายแดนไทย-ลาว ต่อผู้ประกอบการการค้า ณ ด่านชายแดนช่องเม็ก และนักธุรกิจผู้ส่งออก-นำเข้าในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้แต่ง ศิริสุดา แสนอิ้ว , ปิยะมาศ ทัพมงคล และเพ็ญกมล มานะรัตน์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี **บทความที่ 3** เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผู้แต่ง ปริญญา พันสอน, ฤชดา ประชุมรสี วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น **บทความที่ 4** เรื่อง การจัดการปัญหาการโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ที่ฝ่าฝืนกฎหมายของคลินิกเวชกรรมที่ให้บริการเสริมความงาม จังหวัดมหาสารคาม ผู้แต่ง อาภากร เขจรักษ์, นพดล มุสิก สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม **บทความที่ 5** เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับท้องถิ่นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ : กรณีศึกษาลุ่มน้ำลำตะคอง ผู้แต่ง วรชยา เชื้อจันทัก, สุวิมล ตั้งประเสริฐ, สุชาดา น้ำใจดี, ทิพย์ยา ถิ่นสูงเนิน, มัตติกา ชัยมีแรง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา **บทความที่ 6** เรื่อง การมีส่วนร่วมตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กรณีศึกษา ตำบลสำราญ อำเภอมือ จังหวัดขอนแก่น ผู้แต่ง สุทธิรักษ์ นามวงษ์, อาริยา ป้องศิริ และพิมพ์ลิขิต แก้วหานาม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ **บทความที่ 7** เรื่อง การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้แต่ง ภิญโญ สร้างโธสง , วินัย ผลเจริญ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม **บทความที่ 8** เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้ารับราชการพลเรือนสามัญ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เขตกรุงเทพมหานคร ผู้แต่ง ธรรมศักดิ์ โชคชัยเจริญพร, สมบูรณ์ ศิริสรธริทธิ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล **บทความที่ 9** เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการ

ดำเนินงานของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน ศึกษากรณี พื้นที่ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้แต่ง สิริ ندا กมลเขต, พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม, จริยา อินทนิล, อาริยา ป้องศิริ, ปาริชา มารี เคน, โสภณ มูลหา, อธิพงษ์ ภูมิแสง และพรพิมล พิมพ์แก้ว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ **บทความที่ 10** เรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้แต่ง ผกาสรณ์ ศรีสว่างวงศ์, อาริยา ป้องศิริ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ **บทความที่ 11** เรื่อง มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้แต่ง ไพจิตร เลพล, วุฒิพงศ์ บัวซ้อย, สุภัทนี ขุนสิงห์สกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ **บทความที่ 12** เรื่อง ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างกับการยกระดับการกระจายอำนาจการคลังท้องถิ่นในประเทศไทย ผู้แต่ง เอกพงษ์ ศิริพันธ์, สมบูรณ์ ศิริสรธริรัญ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล **บทความที่ 13** เรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้แต่ง เอมอร พิมพ์โส, อาริยา ป้องศิริ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ **บทความที่ 14** เรื่อง ความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ผู้แต่ง สุมาลี ลำเพย, อาริยา ป้องศิริ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ **บทความที่ 15** เรื่อง การพัฒนาเมืองขอนแก่นตามแนวคิดการพัฒนาย่านสร้างสรรค์ กรณีศึกษา ย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผู้แต่ง นวลจันทร์ วรรณพราหมณ์, ศุภวัฒนากร วงศ์ธนาสุ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น **บทความที่ 16** เรื่อง การพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ผู้แต่ง รุจิรา สระทอง, จริยา อินทนิล, พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ **บทความที่ 17** เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้แต่ง สุพินดา คำภักดี, จริยา อินทนิล คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ **บทความที่ 18** บทความส่งท้าย ซึ่งเป็นบทความภาษาอังกฤษ เรื่อง Exploring the Interplay of Political Markets and Political Utility ผู้แต่ง สัญญา เคนาภูมิ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทความในฉบับนี้ มีที่มาจากนักวิจัยและนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความหลากหลายสังกัดในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งมหาวิทยาลัยในส่วนกลางและภูมิภาค ซึ่งบทความทั้งหมดล้วนผ่านการกลั่นกรองและพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) บทความละ 3 คน ด้วยความตั้งใจและอุทิศของกองบรรณาธิการทุกท่านที่ได้ทุ่มเทเอาใจใส่กับการทำงานจนสามารถจัดทำวารสารฉบับนี้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด ในนามกองบรรณาธิการวารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ขอขอบพระคุณ คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ที่ให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดทำวารสารการบริหารการปกครองอย่างต่อเนื่องด้วยดีเสมอ และขอขอบพระคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่สละเวลาในการกลั่นกรองและพิจารณาบทความ รวมทั้งผู้สนับสนุนบทความทุกท่านที่ส่งบทความเพื่อร่วมเป็นส่วนหนึ่งในวารสารฉบับนี้

ขอขอบคุณ

รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม

บรรณาธิการวารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

สารบัญ

Contents

หน้า

บทบรรณาธิการ

กัตัญญ แก้วหานาม

ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเป็นหน่วยรับงบประมาณตรง
จากสำนักงบประมาณ กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดในพื้นที่
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

กิตต์ชน ในริกุล, ศิริศักดิ์ เหล่าจันทาม

ผลกระทบของมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ต่อการค้าชายแดน
ไทย-ลาว ต่อผู้ประกอบการการค้า ณ ด่านชายแดนช่องเม็ก และนักธุรกิจ ผู้ส่งออก-นำเข้า
ในจังหวัดอุบลราชธานี

ศิริสุตา แสนอิว , ปิยะมาศ ทัพมงคล, เพ็ญกมล มานะรัตน์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

ปริญญา พันสอน , กฤษดา ประชุมราศรี

การจัดการปัญหาการโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ที่ฝ่าฝืนกฎหมายของคลินิกเวชกรรม
ที่ให้บริการเสริมความงาม จังหวัดมหาสารคาม

อาภากร เขจรักษ์, นพดล มุสิก

แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับท้องถิ่นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ :
กรณีศึกษาลุ่มน้ำลำตะคอง

วรชยา เชื้อจันทิก, สุวิมล ตั้งประเสริฐ, สุชาดา น้ำใจดี, ทิพย์ ถินสูงเนิน, มัตติกา ชัยมีแรง

การมีส่วนร่วมตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กรณีศึกษา ตำบลสำราญ อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น

สุทธธีรภักดิ์ นามวงษ์, อาริยา ป้องศิริ, พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม

การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ภิญโญ สร้างไธสง , วินัย ผลเจริญ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
เขตกรุงเทพมหานคร

ธรรมศักดิ์ โชคชัยเจริญพร, สมบูรณ์ ศิริสรธริรัญ

สารบัญ

Contents

หน้า

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน ศึกษากรณี พื้นที่ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์	171 - 186
สิรินดา กมลเขต, พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม, จริญญา อินทนิล, อาริยา ป้องศิริ, ปาริชา มารี เคน, โสภณ มุลหา, อธิพงษ์ ภูมิแสง, พรพิมล พิมพ์แก้ว	
แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์	187 - 205
ผกาสรณ์ ศรีสว่างวงศ์, อาริยา ป้องศิริ	
มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์	206 - 224
ไพจิตร เลพล, วุฒิพงศ์ บัวชัย, สุภัทธีร์ ขุนสิงห์สกุล	
ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างกับการยกระดับการกระจายอำนาจการคลังท้องถิ่นในประเทศไทย	225 - 245
เอกพงษ์ ศิริพันธ์, สมบูรณ์ ศิริสรธริรัญ	
แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์	246 - 270
เอมอร พิมพ์โส, อาริยา ป้องศิริ	
ความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565	271 - 287
สุมาลี ลำเพย, อาริยา ป้องศิริ	
การพัฒนาเมืองขอนแก่นตามแนวคิดการพัฒนาย่านสร้างสรรค์	288 - 308
กรณีศึกษา ย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น	
นวลจันทร์ วรรณพราหมณ์, ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนสุ	
การพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์	309 - 329
รุจิรา สระทอง, จริญญา อินทนิล, พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม	
ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์	330 - 335
สุพินดา คำภักดี, จริญญา อินทนิล	

สารบัญ

Contents

หน้า

Exploring the Interplay of Political Markets and Political Utility	356 - 384
สัญญา เคนาภูมิ	
คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ	385

ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเป็นหน่วยรับงบประมาณตรง
จากสำนักงานงบประมาณ กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดในพื้นที่
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

The Preparedness of Local Governments for Direct Budget Request
from the Budget Bureau: The Case of Provincial Administrative
Organizations in the central part of Northeastern Thailand

[Received: August 13, 2023; Revised: October 3, 2023; Accepted: October 9, 2023]

กิริทัศน์ ไนริกุล

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น,
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Kiratas Nairigool

Master of Public Administration Program, College
of Local Administration,
Khon Kaen University

ศิริศักดิ์ เหล่าจันทาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์,
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น,
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Sirisak Laochankham

Assistant Professor,
College of Local Administration,
Khon Kaen University

CORRESPONDING AUTHOR

Kiratas Nairigool, Master of Public Administration Program, College of Local Administration,
Khon Kaen University, Thailand. E-mail: kiratas.n@kkumail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการเป็นหน่วยรับงบประมาณ โดยตรงและเพื่อเสนอแนะแนวทางในการเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นหน่วยรับงบประมาณตรงในการ จัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่ง โครงสร้าง เพื่อสอบถามประเด็นความพร้อมและแนวทางในการเตรียมความพร้อมในการจัดทำค่าของงบประมาณ โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากข้าราชการในองค์การบริหารส่วนจังหวัดในพื้นที่ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางที่มีประสบการณ์ในแต่ละระดับ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำค่าขอรับเงิน อุดหนุนต่อสำนักงบประมาณ จำนวน 16 คน ประกอบด้วย 1) ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 4 คน 2) ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ หรือผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณ 4 คน และ 3) นักวิเคราะห์นโยบายและแผน 8 คน และนำมาวิเคราะห์ด้วยกระบวนการค้นหาแก่นสาระ ทำการจัดลำดับ ความสำคัญและความหนาแน่นของข้อมูลแล้วเขียนอธิบายตามข้อค้นพบ ผลการศึกษา พบว่า องค์การบริหาร ส่วนจังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางยังต้องการความพร้อมสำหรับการจัดทำค่าของงบประมาณ ตรง โดยเฉพาะความเข้าใจในระเบียบ วิธีการตามกฎหมาย ทักษะในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อจัดทำค่าขอ งบประมาณ นอกจากนี้ยังพบว่าเจ้าหน้าที่ที่มีความกดดันจากการสื่อสารภายในองค์กร และมีข้อกังวลจากการ ชี้แจงงบประมาณต่อสำนักงบประมาณตามขั้นตอนการของงบประมาณโดยตรง อย่างไรก็ตามในด้านภาวะผู้นำ พบว่าผู้บริหารมีความกระตือรือร้น ให้ความสำคัญและยอมรับต่อกระบวนการงบประมาณแบบใหม่ เนื่องจากมี อิสระและการควบคุมจากส่วนกลางลดลง อีกทั้งยังเป็นการสร้างโอกาสให้ท้องถิ่นได้รับการพัฒนาศักยภาพด้าน การงบประมาณซึ่งถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การปรับเปลี่ยนองค์กร; ค่าของงบประมาณตรง; องค์การบริหารส่วนจังหวัด

Abstract

This research studied the readiness of provincial administrative organizations (PAO) to become direct budget-receiving units and to provide recommendations for preparing for the role of a direct budget-receiving unit in the annual budget preparation process. This study used qualitative data collection methods, such as semi-structured in-depth interviews to inquire about readiness issues and preparation guidelines for budget proposal preparation. The research utilized a specific purposive sampling method, selecting government officials from PAO in the central and northeastern regions of Thailand who have experience at various levels and are involved in budget proposal preparation for financial support from the Thai Bureau of the Bureau (BoB). The sample consisted of 16 key informants, including: 4 PAO Directors; 4 Directors of Strategic and Budgeting Office or Directors of Planning and Budgeting Office; and 8 Policy and Planning Analysts. The data analysis involved a process of data collection, prioritization, and density ranking, followed by explanations based on the findings. The study's findings indicate that PAO in the central and northeastern regions of Thailand still require readiness for direct budget proposal preparation. This readiness primarily pertains to understanding regulations, legal procedures, and skills in using information systems for budget proposal preparation. Additionally, it was observed that staff members face pressure from internal communication and have concerns about justifying the budget to the BoB through the direct budgeting process. However, in terms of leadership, it was found that executives are enthusiastic. They value and embrace the new budgeting process, as it provides more autonomy and reduces central control. Furthermore, it creates opportunities for local development of budgeting capabilities, which are considered essential tools for efficient regional development.

Keywords: Organization Transformation; Direct Budget Request; Provincial Administrative Organization

บทนำ

การปฏิรูปกฎหมายงบประมาณและการคลังภาครัฐในช่วงปี พ.ศ. 2559 โดยคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการปรับปรุงประสิทธิภาพของกระบวนการงบประมาณในปัจจุบัน สาระสำคัญคือเพิ่มความเป็นอิสระในทางการคลังให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะมีแก้ไข พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 ให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานขอรับการจัดสรรงบประมาณได้โดยตรงต่อสำนักงบประมาณ โดยไม่ต้องยื่นผ่านกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเดิม (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2559) สอดคล้องกับแนวคิดการกระจายอำนาจทางการคลัง ซึ่งเป็นหนึ่งในมิติของการกระจายอำนาจจากรัฐบาลส่วนกลางสู่ท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถและอำนาจการตัดสินใจในการบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณให้กลับไปพัฒนาและแก้ไขปัญหาของพื้นที่ เนื่องจากรัฐบาลท้องถิ่นถือว่าเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนย่อมตอบสนองต่อความต้องการของเจ้าของภาษีในท้องถิ่นได้มากกว่ารัฐบาลกลางโดยท้องถิ่นยังอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบและการตรวจสอบของประชาชน (วิทยา จิตนพงศ์, 2565)

จากการแปรเปลี่ยนทางกฎหมายดังกล่าว เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้บทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในอดีตซึ่งได้รับเงินอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น แต่ภายใต้กฎหมายฉบับใหม่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องเป็นผู้ขอรับงบประมาณตรงต่อสำนักงบประมาณ ซึ่งจะบรรลุเป้าหมายในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้หรือไม่นั้น อาจจะต้องอาศัยกลยุทธ์การบริหารการเปลี่ยนแปลงเข้ามาบริหารจัดการเพื่อให้้องค์กรบรรลุสู่เป้าหมายการขอรับงบประมาณตรง ซึ่งมีองค์ประกอบทั้งภายในและภายนอกองค์กร กระบวนการจัดการภายในเป็นการบริหารงานภายในโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วย 1) ผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้นำมีทักษะและความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการจัดทำงบประมาณ และเป็นที่คาดหวังของคนในองค์กรและมีความสามารถในการถ่ายทอดนโยบายที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ 2) ความรู้และการสร้างความรู้ คือมีการพัฒนาทักษะบุคลากรด้วยแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง 3) การสร้างทีมงานที่มีความสามารถที่แตกต่างกันเข้ามาแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า 4) ความอดทน บุคลากรมีความเข้มแข็งยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลง 5) การสื่อสารภายในองค์กรเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลง มีกลไกที่หลากหลายและรวดเร็วตามรูปแบบการสื่อสารในยุคดิจิทัล ส่วนการการจัดการภายนอกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบไปด้วย 1) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์ที่จำองค์กรไปสู่เป้าหมาย และ 2) การประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรตั้งแต่ 2 องค์กรขึ้นไปโดยอาจมีการสร้างเงื่อนไขหรือข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (รงค์ บุญสวยขวัญ, 2017)

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ถือว่าเป็นปีแรกที่มีการนำร่องโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 76 แห่ง เนื่องจากเป็นการยื่นขอรับจัดสรรงบประมาณไม่ต้องอยู่ภายใต้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นการลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นสามารถสื่อสารไปยังสำนัก

งบประมาณได้โดยตรงทำให้เกิดความคล่องตัวในการขอรับจัดสรรงบประมาณมากขึ้น สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการยื่นคำขอรับจัดสรรงบประมาณยังขาดความพร้อมในการขอรับจัดสรรงบประมาณจ่ายตามบทบัญญัติของกฎหมาย (สำนักงบประมาณรัฐสภา, 2562)

อย่างไรก็ตาม จากผลศึกษาการวิเคราะห์งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ตามข้อสังเกตของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดส่วนใหญ่ ยังขาดความพร้อมในการดำเนินงาน เช่น มีข้อจำกัดระยะเวลาในการจัดทำคำขอ และข้อจำกัดในการประสานงานที่ทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารไม่ครบถ้วน ทำให้การจัดทำรายละเอียดคำขอของงบประมาณยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการเป็นหน่วยรับงบประมาณตรง (สำนักงบประมาณรัฐสภา, 2563)

ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยของ สันติสุข แก่นดำ และ ภริดา ชัยรัตน์ (2565) เรื่องความพร้อมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมืองเพื่อขอรับการจัดสรรงบประมาณ พบว่า มีความพร้อมเนื่องจากปัจจัยดังนี้ 1) การวางแผนเพื่อการเตรียมความพร้อม จัดประชุมวิชาการ จัดอบรมให้ความรู้ จัดทำคู่มือฝึกปฏิบัติงานให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ก่อนการจัดทำคำประมาณ 9 เดือน ส่งผลให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณ 2) กฎหมาย ระเบียบ กำหนดขั้นตอนและกระบวนการงบประมาณ ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนส่งผลให้เจ้าหน้าที่ที่มีความเข้าใจอย่างสูงประกอบกับมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายดิจิทัลทำให้เกิดความคล่องตัวในการประสานงาน 3) คุณลักษณะเฉพาะของเจ้าหน้าที่ เช่น ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน มีผลทำให้ประสิทธิภาพการทำงานดีขึ้น เนื่องจากสามารถรองรับแรงกดดันจากการปฏิบัติงานได้อย่างดี นอกจากนี้การวิจัยดังกล่าว ก็ยังคงพบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน กล่าวคือ กระบวนการงบประมาณของรัฐบาลมีข้อแตกต่างกับกระบวนการงบประมาณท้องถิ่น ในเรื่องของกฎหมาย ระเบียบหลักเกณฑ์ ขั้นตอน แบบฟอร์มคำชี้แจง ขั้นตอนการพิจารณาในชั้นกรรมาธิการ การบริหารงบประมาณ การจัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณ เนื่องจากเทศบาลเมืองและเทศบาลนครเป็นหน่วยรับงบประมาณใหม่ (สันติสุข แก่นดำ และ ภริดา ชัยรัตน์, 2565)

อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยดังที่กล่าว เป็นการศึกษามีจุดมุ่งหมายในเชิงปริมาณที่เน้นหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ เช่น สภาพแวดล้อมในการทำงาน คุณลักษณะของบุคคลที่มีผลต่อความพร้อมในการปฏิบัติงาน ซึ่งยังไม่ครอบคลุมถึงการศึกษาถึงมุมมอง ความรู้สึกนึกคิด การสะท้อนมุมมองจากการปฏิบัติงานตามบริบทขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยรับงบประมาณที่มีการนำร่องเป็นหน่วยรับงบประมาณในการขอรับงบประมาณโดยตรงต่อสำนักงบประมาณ ซึ่งในปัจจุบันมีเพียง องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร และเทศบาลเมือง เท่านั้นที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการยื่นขอรับงบประมาณโดยตรงต่อสำนักงบประมาณ

จากข้อมูลในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง จำนวน 4 จังหวัด ประกอบไปด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และกาฬสินธุ์ เป็นท้องถิ่นที่ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลมากที่สุดเป็นลำดับ 1 ใน 10 ของ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้ง 76 แห่ง และเมื่อนำงบประมาณมารวมกันและเปรียบเทียบในกลุ่มองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่ามีงบประมาณรวมกันเป็นจำนวน 3,255,506,900 บาท ซึ่งมากที่สุดเป็นลำดับ 1 จากจำนวน 18 กลุ่มองค์การบริหารส่วนจังหวัด (สำนักงบประมาณ, 2565) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ทำให้เห็นว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดในพื้นที่ดังกล่าวเป็นท้องถิ่นขนาดใหญ่และมีภาระกิจในการบริการประชาชนเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มได้รับงบประมาณเพิ่มขึ้นจากการได้รับการถ่ายโอนภารกิจจากรัฐบาลส่วนกลางมากขึ้น แต่ในระยะที่ผ่านมากลับยังพบข้อคำถามและประเด็นความไม่เข้าใจในวิธีการปฏิบัติงานของบุคลากรท้องถิ่นมาอย่างสํานักงบประมาณที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม การจัดทำงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ยังพบว่า บุคลากรยังขาดความพร้อมอยู่หลายประการ อันเนื่องมาจากระยะเวลาในการจัดทำคำขอที่มีจำกัด ยังไม่มีความคล่องตัวในการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงบประมาณ ทำให้การจัดทำคำขอขาดรายละเอียดและไม่ทันตามกำหนดเวลา ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่องบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ ประกอบกับในอนาคตมีแนวโน้มที่ เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องเป็นหน่วยรับงบประมาณโดยตรงต่อสำนักงบประมาณ (สำนักงบประมาณของรัฐสภา, 2563) การศึกษาความพร้อมในการจัดทำคำของบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการนำข้อเสนอแนะไปวางแผนหรือกำหนดนโยบาย เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่จะเข้าสู่อการเป็นหน่วยรับงบประมาณตรงต่อสำนักงบประมาณในอนาคตอันใกล้

คำถามการวิจัย

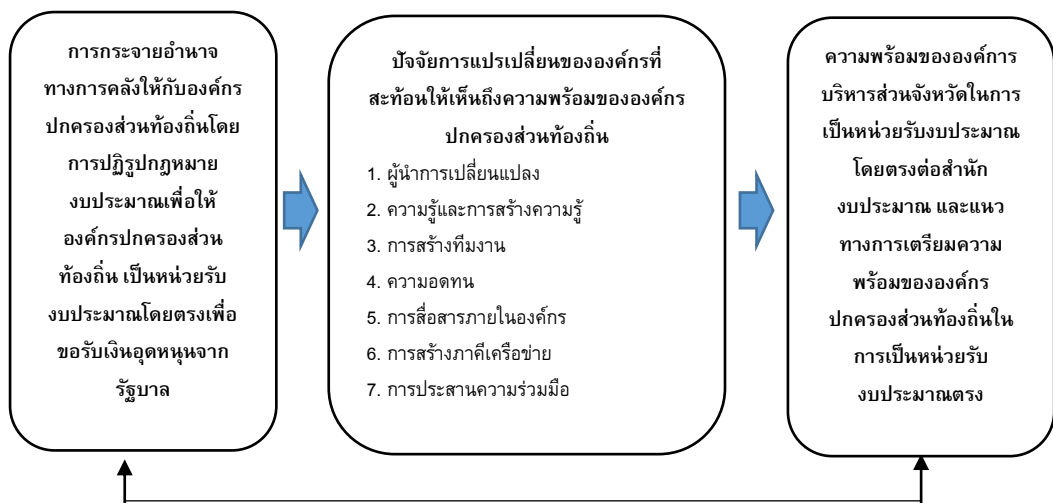
องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความพร้อมในการจัดทำงบประมาณโดยตรงต่อสำนักงบประมาณ หรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพร้อมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสำหรับการเป็นหน่วยรับงบประมาณตรงในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี
2. เพื่อเสนอแนวทางการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามเจตนารมณ์ของระบบการของบประมาณตรง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้รับยอดจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา และแนวคิดในการกระจายอำนาจทางการคลังของรัฐบาลส่วนกลางที่ส่งผลให้สถานะภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยรับงบประมาณใหม่ที่ต้องจัดทำคำขอตรงต่อสำนักงบประมาณ โดยที่กระบวนการดังกล่าวส่งผลให้บริบทขององค์กรเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รงค์ บุญสวยขวัญ (2561) เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงองค์กรที่มีองค์ประกอบคือปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกองค์กร อันจะสะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดทำคำขอของงบประมาณโดยตรงและแนวทางการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสมต่อการจัดทำงบประมาณ ซึ่งผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้นถึงการศึกษาความเข้าใจของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำคำขอเงินอุดหนุนจากรัฐบาล ภายใต้บริบทการเปลี่ยนผ่านอำนาจทางการบริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร ตามกฎหมายวิธีการงบประมาณ

การเลือกพื้นที่

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในประเด็นดังกล่าวโดยคัดเลือกองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งเป็นหน่วยรับงบประมาณที่นำร่องในการจัดทำคำขอตรงไปยังสำนักงบประมาณ โดยเปรียบเทียบและจัดเรียงลำดับงบเงินอุดหนุนจากน้อยไปหามาก พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดในพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง อยู่กลุ่ม 10 อันดับ

แรกที่ได้รับงบประมาณอุดหนุนจากรัฐบาลมากที่สุดในประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้ง 76 แห่ง และเมื่อทำการเปรียบเทียบงบประมาณเป็นกลุ่มองค์การบริหารส่วนจังหวัด 18 กลุ่ม พบว่า กลุ่มองค์การบริหารส่วนจังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางมีงบประมาณรวมกันมากที่สุดเป็นลำดับที่หนึ่ง จึงเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับการวิจัยครั้งนี้

เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ประกอบไปด้วยคำถามปลายเปิด ประกอบไปด้วยประเด็นหลัก 4 ข้อ และประเด็นย่อย 4 ข้อ เพื่อสอบถามประเด็นความพร้อมและแนวทางในการเตรียมความพร้อมในการจัดทำคำของบประมาณโดยตรงต่อสำนักงานประมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง จากข้าราชการในองค์การบริหารส่วนจังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางที่มีประสบการณ์ในแต่ละระดับที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำคำขอรับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล รวมผู้ให้ข้อมูล 16 คน โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 4 คน 2) ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณหรือผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณ 4 คน และ 3) นักวิเคราะห์นโยบายและแผน 8 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้นำมาเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์แบบค้นหาแก่นสาระ (Thematic Analysis) โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจกับข้อมูล การค้นหาแก่นสาระตามกรอบการวิเคราะห์ของงานวิจัย แล้วนำแก่นสาระในแต่ละประเด็นมาจัดลำดับความสำคัญตามความหนาแน่นของข้อมูล หลักจากนั้นเรียบเรียงและทำการอธิบายขยายความข้อค้นพบให้สอดคล้องกับบริบทข้อมูลที่ได้รับ

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือแบบสามเส้า ของ Denzin (1970 อ้างใน บุษกร เชี่ยวจินตาทันต์, 2561) ซึ่งเป็นการพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูลเพื่อเพิ่มความแม่นยำในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulate) เป็นการพิจารณาข้อมูลจากแหล่งที่มาที่แตกต่างกัน จะข้อมูลมีความแตกต่างกันอย่างไร ทั้งด้านเวลาที่ต่างกัน บุคคลและสถานที่ที่แตกต่างกัน และการตรวจสอบสามเส้าด้านการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulate) ทำการสังเกตไปพร้อมๆ กับการซักถามผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งการศึกษาเอกสารประกอบ

ผลการวิจัย

1. ความพร้อมในการจัดทำงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการเป็นหน่วยรับงบประมาณโดยตรงต่อสำนักงบประมาณได้นั้น สามารถอธิบายได้ 7 ประเด็น ดังนี้

1.1 ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการจัดทำงบประมาณใหม่ จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารมีการตอบรับการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกมีความกระตือรือร้นต่อการเป็นหน่วยรับตรง เนื่องจากมีการกำหนดขั้นตอน กระบวนการตามกฎหมาย และยื่นคำขอผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการงบประมาณท้องถิ่น (BBL) โดยผู้บริหารท้องถิ่นมีอำนาจการบริหารงบประมาณตามระเบียบบริหารงบประมาณ พ.ศ. 2562 ทำให้มีอำนาจโอนเปลี่ยนแปลงงบประมาณหรือโอนเงินเหลือจ่ายไปใช้ได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องส่งคืนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ประกอบกับในชั้นอนุมัติงบประมาณเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารท้องถิ่นไปเข้าชี้แจงงบประมาณต่อคณะกรรมการพิจารณาพิจารณาประมาณรายจ่าย อย่างไรก็ตามสำหรับขั้นตอนการชี้แจงก็ยังมีความอุปสรรคเนื่องจากการเดินทางและระยะเวลาชี้แจงน้อยเกินไป ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ถ้าให้เลือกเป็นหน่วยรับตรงก็ดีกว่า เสนอขอตรงแบบนี้ดีกว่า อย่างน้อยก็ลดขั้นตอน” (ข้าราชการประจำ, สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2566)

ประเด็นด้านการกระจายอำนาจทางการคลัง พบว่าผู้บริหารมีความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงในการกระจายอำนาจให้ อบจ. เป็นหน่วยรับงบประมาณตรงทำให้สามารถกำหนดนโยบายได้เอง เนื่องจากสามารถประเมินได้ว่าจะได้รับงบประมาณเท่าไร อย่างไรก็ตามการจัดทำงบประมาณรายการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ในปีที่ผ่านมายังไม่มีชัดเจนในทางปฏิบัติ ทำให้งบประมาณที่ อบจ. ได้รับไม่เพียงพอ เช่น เงินสวัสดิการของบุคลากรถ่ายโอนบางส่วน รวมไปถึงเงินบำรุงสถานีนอนมัยถ่ายโอนยังไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการกระจายอำนาจ ส่งผลให้ อบจ. ต้องนำเงินรายได้มารองรับกับเงินที่หายไปจากการถ่ายโอนดังกล่าว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“การถ่ายโอนอำนาจในเรื่องของ รพ.สต. มา โดยเฉพาะ อบจ...เรารับ 100% มันเหมือนบางส่วนของ ถูกโยกจากกระเป๋าย้ายไปกระเป๋าวา ได้งบจากกระทรวงสาธารณสุขเพิ่มขึ้น มากกระเป๋าย้ายไปกระเป๋าวาแต่เหมือนมันหายไปบางส่วน” (ข้าราชการประจำ, สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2566)

“การถ่ายโอนครั้งนี้ถูกวางยาโดยงบประมาณ ติดกับตักเรื่องเงินเรื่องงบประมาณ” (ข้าราชการประจำ, สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2566)

ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่มมีความเข้าใจในทิศทางเดียวกันว่าการกระจายอำนาจทางการคลังที่ยังไม่ชัดเจนก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากเป็นประเด็นใหม่และยังไม่เคยประสบปัญหามาก่อน อีกทั้งงบประมาณใน

การพัฒนาไม่ได้เพิ่มขึ้นตามภารกิจที่ถ่ายโอน และอปท. ไม่สามารถบริหารจัดการเพิ่มเติมได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า

“อุดหนุนเฉพาะกิจก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไร สำนักงานจะรู้ว่าจะจัดให้เท่าไร สมมุติว่า อบจ...ได้ 50 ล้าน ของปีที่แล้ว งบประมาณต่อๆ มากี่จะได้เท่านี้ ส่งโครงการหรือชี้แจงไปเท่าไร ก็จะได้มาเท่านี้ คล้ายๆ เขามีเรทอยู่แล้วว่าเขาจะให้เท่าไร” (ข้าราชการประจำ, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2566)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าในด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความเข้าใจต่อนโยบายและยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ถึงแม้ว่างบประมาณที่ได้รับในบางรายการอาจไม่เพียงพอ เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่ อย่างไรก็ตามการกระจายอำนาจทางการคลังส่งผลให้ผู้บริหารมีอำนาจในการเสนอ บริหารและใช้งบประมาณอย่างอิสระ เป็นการเพิ่มบทบาทท้องถิ่นและการลดกำกับควบคุมจากส่วนกลาง

1.2 ความรู้และการสร้างความรู้

ด้านความรู้ พบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่มีความไว้วางใจต่อบุคลากรของ อบจ. ว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีความพร้อมในการจัดทำงบประมาณ เนื่องจากท้องถิ่นมีโครงสร้างองค์กรและหน่วยงานที่มีการจัดทำงบประมาณมาเป็นเวลานานจึงเป็นแค่การเปลี่ยนบทบาทเล็กน้อย อย่างไรก็ตามการของบประมาณตรงของบุคลากรท้องถิ่นต้องได้รับความรู้ในทางวิชาการมากขึ้น ประกอบกับมีการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ไปฝึกอบรมสัมมนา พัฒนาทักษะให้ทันต่อสถานการณ์ เพื่อให้มีความรู้เท่าทันกฎหมายที่เปลี่ยนแปลงไปและแนวทางการปฏิบัติงานอาจไม่เหมือนเดิม

สำหรับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน พบว่า มีความกังวลต่อการจัดทำงบประมาณรูปแบบใหม่ เนื่องจากขั้นตอนการปฏิบัติงาน ระเบียบงบประมาณของท้องถิ่นมีความแตกต่างจากระเบียบของสำนักงานงบประมาณ และกระทรวงการคลัง ในขณะเดียวกันก็เป็นการเปิดโอกาสให้ได้ลงมือปฏิบัติทำให้มีความสามารถชี้แจงงบประมาณต่อผู้บริหารและตอบปัญหาประชาชน เนื่องจากเดิมเป็นการรวมอำนาจไว้ที่กรมส่งเสริมฯ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“เมื่อก่อนเราคิดว่าโดนตัดในชั้นของกรมส่งเสริมของกระทรวง เราขอตอนแรกเรามีความหวังมากเลยนะว่าจะได้เยอะ แต่การโดนตัดมันก็ดีกว่าในกรม เพราะอย่างน้อยเราก็ได้ทำหน้าที่ชี้แจง” (เจ้าหน้าที่, สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2566)

“กระบวนการขั้นตอนในการขอบางครั้งเราขอไปแล้วแต่ไม่ได้เป็นไปตามที่เราต้องการคืออาจจะได้น้อยกว่าที่เราคาดหวังไว้มันก็เลยทำให้ตรงนี้การบริหารงานจะต้องมีปัญหา” (สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2566)

การใช้งานระบบสารสนเทศเพื่อจัดทำคำขอ พบว่า ผู้บริหารยังขาดความเข้าใจในการใช้งานระบบและฟังก์ชันต่างๆ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นผู้ใช้ระบบสารสนเทศสำหรับจัดทำคำขอตรง อย่างไรก็ตามในช่วงการจัดทำคำขอในปีแรกเจ้าหน้าที่ยังไม่เข้าใจฟังก์ชันการใช้งาน และไม่มีความรู้ความ

เข้าใจการทำงานของระบบคำขอ ระบบรายงานผล รวมไปถึงการคีย์ข้อมูลงบประมาณ การกำหนดชื่อโครงการ และการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างระบบคำขอกับระบบรายงานผลมีข้อมูลที่ไม่ตรงกัน นอกจากนี้ยังมีระบบของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นที่ต้องเข้าไปบันทึกข้อมูลเพิ่มและเกิดปัญหาการจัดการข้อมูล เนื่องจากทั้งสองระบบมีโครงสร้างข้อมูลที่แตกต่างกัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“เราไม่เคยเจอโปรแกรมหรือว่ารูปแบบการทำงาน แบบฟอร์มการทำงาน เราไม่เคยเจอมันก็จะมีปัญหา เรื่องการดำเนินการส่งข้อมูล ความเข้าใจในคำถามหรือว่าแบบฟอร์ม” (เจ้าหน้าที่, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2566)

ด้านการสร้างความรู้ พบว่า มีการฝึกอบรมในให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ก่อนการจัดทำงบประมาณจากหน่วยงานกลาง เช่น สำนักงบประมาณ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น แต่เป็นการอบรมในภาพรวม กระบวนการตามกฎหมาย เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงาน ตามคู่มือเนื่องจากความไม่ชัดเจนทำให้เกิดการตีความที่หลากหลายและการปฏิบัติตามระเบียบงบประมาณของท้องถิ่นมีความแตกต่างกับระเบียบของสำนักงบประมาณ ทำให้ต้องมีการเรียนรู้ด้วยตนเองและยังต้องมีการติดต่อประสานงานขอคำปรึกษาหารือกับสำนักงบประมาณเป็นประจำ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“อย่างของปีแรกทำให้เงินตกหายไปประมาณ 20 ล้าน”
(เจ้าหน้าที่, สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2566)

“ระเบียบสำนักกับท้องถิ่นค่อนข้างแตกต่างกัน ตอนนี้อยู่ติดขัดเรื่องการจัดทำงบ
รพ.สต. อยู่” (เจ้าหน้าที่, สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2566)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าผู้บริหารมีความเชื่อมั่นต่อความสามารถของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจัดทำคำของบประมาณในเชิงบวก ในขณะที่ผู้ปฏิบัติงานยังมีความวิตกกังวลการปฏิบัติตามระเบียบและขั้นตอนที่แตกต่างและการใช้ระบบสารสนเทศ อย่างไรก็ตามผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดทำคำของบประมาณที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานตั้งแต่ 1 ปีงบประมาณขึ้นไป มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นเนื่องจากเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เคยปฏิบัติงานมา

1.3 การสร้างทีมงาน จากประเด็นความรู้และการสร้างความรู้ พบว่าการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติยังมีปัญหาความไม่พร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณใหม่ในช่วงปีแรกๆ ประกอบกับการฝึกอบรมมีการจำกัดเฉพาะเจ้าหน้าที่ด้านงบประมาณ ทำให้กระบวนการทำงานเป็นทีมยังไม่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามยังพบว่าผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ในช่วงของการนำร่องจัดทำคำขอโดยตรง นำเอาองค์ความรู้ใหม่ถ่ายทอดไปสู่เจ้าหน้าที่ที่ยังไม่มีประสบการณ์ และยังรวมไปถึงประเด็นด้านการสื่อสารที่ผู้บริหารและบุคลากรภายในส่วนราชการมีการปรับตัวเข้าใจในบริบทประสานข้อมูลมากขึ้นและให้ความร่วมมือในการจัดทำข้อมูลในการชี้แจงงบประมาณต่อเจ้าหน้าที่สำนักงบประมาณ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“การอบรมอยากให้เป็นหลายคน ไม่อยากให้งัดแงะ เพราะว่าที่เราไปในฐานะเจ้าภาพ หน่วยงาน แต่เจ้าของงานจริงๆ แล้วมันก็มีหลายกอง อย่างจำกัดกันมาก” (เจ้าหน้าที่, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2566)

1.4 ด้านความอดทน การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ พบว่ามีความกังวลในการจัดทำข้อมูลค่าของงบประมาณและมีแรงกดดันจากการเป็นหน่วยรับงบประมาณใหม่ และเจ้าหน้าที่ส่วนราชการภายในไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญในการจัดทำข้อมูลชี้แจงค่าของงบประมาณ ประกอบกับเดิมกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นผู้จัดทำค่าขอให้ เจ้าหน้าที่ อบจ. จึงไม่ได้มีการรวบรวมข้อมูลไว้สำหรับจัดทำค่าขอและเพื่อชี้แจงงบประมาณ ทำให้บางครั้งเจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์ไม่สามารถชี้แจงข้อมูลต่อสำนักงานงบประมาณได้ เนื่องจากไม่ทราบข้อมูลภาระงานของส่วนราชการภายใน เช่น ข้อมูลด้านการศึกษา ข้อมูลด้านงานก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ส่งผลต่อการรวบรวมข้อมูลไม่เกิดความครบถ้วนสมบูรณ์ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“อยู่ภายใต้แรงกดดันมากที่ผ่านมาในช่วงรับตรง หน่วยงานภายในก็ไม่เข้าใจภายนอก เราไม่ทำก็จะเกิดความเสียหาย” (เจ้าหน้าที่, สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2566)

อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์ฯ มีความอดทนและเรียนรู้จากประสบการณ์การจัดทำงบประมาณรูปแบบใหม่ จึงมีการปรับวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น มีความพยายามสื่อสารชักชวนให้ส่วนราชการภายในเห็นถึงความสำคัญของการจัดทำค่าของงบประมาณ มีการจัดเตรียมรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงลึกในภาระกิจด้านต่างๆ ไว้อย่างเป็นระบบเพื่อให้สามารถชี้แจง และประสานข้อมูลกับสำนักงานงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 การสื่อสารภายใน พบว่าผู้บริหารมีการจัดประชุมถ่ายทอดนโยบายและมีการประชุมชักชวนความเข้าใจในการจัดทำงบประมาณ ไปยังส่วนราชการต่างๆ ตามกำหนดระยะเวลาของการจัดทำงบประมาณ อย่างไรก็ตามการประสานข้อมูลของเจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์ฯ กับส่วนราชการต่างๆ ยังมีอุปสรรคในช่วงแรกๆ เนื่องจากมีการประสานขอข้อมูลชี้แจงค่าของงบประมาณอย่างเร่งด่วนและเป็นการขอข้อมูลด้วยวาจา ซึ่งในบริบทของ อบจ. จะต้องมีการนำเสนอข้อมูลผ่านสายการบังคับบัญชาทำให้ไม่สามารถส่งข้อมูลได้ตามที่ระยะเวลากำหนด ประกอบกับในบางครั้งมีการประสานนอกเวลาราชการ ทำให้การไปขอข้อมูลอาจมีการกระทบกระทั่งกันระหว่างเจ้าหน้าที่ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ครั้งแรกที่ทำงานกับ ผอ. กองคลัง คนเก่าที่เขาย้ายไป ก็มีกระทบปัญหากันในการทำงาน ขอข้อมูลก่อน 17.00 น. ก็คือเขาให้เราไม่ได้” (เจ้าหน้าที่, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2566)

“ถ้าเรามีการขอข้อมูลจากกองอื่นๆ เขาก็จะถามว่าเอาไปทำอะไรก่อน เขาก็ป้องกันตัวเขาเองบางทีการรายงานข้อมูลผิดพลาดไป มันส่งผลต่อนั้นคุณรายงานแค่นี้แต่ตอนนี้เป็นอีกแบบหนึ่ง ซึ่งบางช่วงเวลาข้อมูลอาจจะไม่ตรงกัน อันนี้มันก็เลยบางที

รอบแรกก็อาจจะมีการทะเลาะเบาะแว้งกันบ้างด้วยความไม่เข้าใจ” (เจ้าหน้าที่,
สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2566)

1.6 การสร้างภาคีเครือข่าย พบว่าส่วนใหญ่ อบจ. มีการตั้งกลุ่มไลน์เพื่อปรึกษาหารือการในประเด็น
การจัดทำงบประมาณ เพื่อการชี้แจงงบประมาณต่อคณะกรรมการธิการ รวมไปถึงเทคนิควิธีการจัดลำดับ
ความสำคัญของโครงการ และมีขั้นตอนการประสานแผนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น เช่น เทศบาลเมือง
เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล นอกเหนือจากนี้หาก อบจ. มีปัญหาอุปสรรคในการรับถ่ายโอนภารกิจ
จากส่วนกลางก็จะมีการติดตามจากคณะกรรมการกระจายอำนาจรวบรวมเพื่อนำปัญหานั้นไปสู่การแก้ไข ดังที่
ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“มันก็ดีนะที่แรกเราส่งตรงไปเลย เราก็จะไม่มีเพื่อน แต่ปีถัดมาเหมือนเรา
รวมกลุ่มกันเป็นเขตเดียวกันอย่างน้อยเราก็มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน”
(เจ้าหน้าที่, สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2566)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ชี้ให้เห็นว่ากลไกการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการสร้างความสัมพันธ์
ระหว่างเจ้าหน้าที่ให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา และ
คณะกรรมการกระจายอำนาจที่เป็นกลไกเป็นทางการในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการกระจาย
อำนาจทางงบประมาณ

1.7 การประสานความร่วมมือ การประสานความร่วมมือในระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานของ อบจ. มี
การประสานงานความร่วมมือไปยังสำนักงบประมาณซึ่งทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ในเป็นต้นที่ไม่มี
ความเข้าใจในการกรอกแบบฟอร์มและการตีความข้อมูลคำของบประมาณ และได้รับคำตอบเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตามในขั้นตอนของสำนักงบประมาณมีการประสานขอข้อมูลชี้แจงคำของบประมาณจาก
อบจ. โดยในช่วงปีแรกๆ เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติมีความกังวลและไม่เข้าใจการประสานข้อมูลของสำนัก
งบประมาณ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ต้องชี้แจงคำของบประมาณอย่างเร่งด่วนและมีการประสานผ่านทาง
Line Application บ่อยครั้ง และในบางครั้งไม่มีหนังสือขอข้อมูลทำให้เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์ฯ ซึ่งทำหน้าที่
ประสานต่อไปยังส่วนราชการภายในที่เป็นเจ้าของข้อมูลมีปัญหาในภายในองค์กร เนื่องจากเจ้าหน้าที่ต้องการ
หนังสือราชการเพื่อยืนยันป้องกันการให้ข้อมูลที่ผิดพลาดและต้องมีการเสนองานตามโครงสร้างสายงานหรือ
ผู้บริหาร อย่างไรก็ตามการประสานข้อมูลสำหรับการชี้แจงงบประมาณในปีถัดมาเจ้าหน้าที่สำนักงบประมาณและ
อบจ. มีการปรับวิธีการทำงานให้เข้ากับบริบทของ อบจ. มากยิ่งขึ้นตามที่ได้มีการสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว
ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“บางที่สำนักงบไลน์มาเย็นวันจันทร์ ช่วยกรอกข้อมูลให้หน่อยขอวันอังคารนะคะ มัน
เป็นแคไลน์ เราต้องมานั่งทำบันทึกแจ้งส่วนราชการภายในตามสายบังคับบัญชา ทว่า
หนังสือจะไม่ทันแล้ว” (เจ้าหน้าที่, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2566)

2. แนวทางการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเป็นหน่วยรับงบประมาณ

ตรง

จากข้อมูลพบว่า แนวทางการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเป็นหน่วยรับงบประมาณตรงสามารถเป็นหน่วยรับงบประมาณตรงจากสำนักงานงบประมาณนั้น สามารถอธิบายได้ 7 ประเด็นดังนี้

2.1 ผู้นำการเปลี่ยนแปลง นโยบายและหลักเกณฑ์การจัดทำคำของบประมาณของรัฐบาลต้องมีความชัดเจนในแง่ของการจัดสรรงบประมาณให้กับท้องถิ่น ต้องมีความสอดคล้องและเพียงพอต่อภาระกิจที่รัฐบาลกลางถ่ายโอนอำนาจและหน้าที่ไปสู่ท้องถิ่น เนื่องจากในปัจจุบันพบว่า เงินอุดหนุนรัฐบาลจัดสรรให้แก่ท้องถิ่นยังไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้บุคลากรท้องถิ่นเกิดความไม่เข้าใจการจัดทำคำของบประมาณ สำหรับขั้นตอนการชี้แจงคำของบประมาณต่อคณะกรรมการธิการต้องมีกลไกที่เหมาะสมในการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารท้องถิ่นสามารถแสดงเจตจำนงค์ต่อคณะกรรมการธิการฯ เช่น การประชุมชี้แจงผ่านระบบ Video Conference หรือมีกลไกในการพิจารณาคำของบประมาณในพื้นที่ เนื่องจากในการชี้แจงที่ผ่านมาพบว่าเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นมีความไม่สะดวกในการเดินทางไปชี้แจงด้วยปัจจัยที่เกิดจากการเดินทางไปชี้แจงค่อนข้างไกล และระยะเวลาชี้แจงน้อยเกินไป ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ผมว่ากรรมการธิการจะต้องดูๆแยก น่าจะไม่ต้องเข้าที่กรุงเทพฯ น่าจะมาสำนักงานเขตฯ แล้วให้ อนุฯ มารับฟัง” (ข้าราชการประจำ, สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2566)

2.2 ความรู้และการสร้างความรู้ การจัดทำแนวนโยบายในการจัดทำคำขอต้องมีความชัดเจนโดยเฉพาะการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานซึ่งเป็นเครื่องมือในการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ซึ่งต้องมีความละเอียด เข้าใจง่าย เนื่องจากบุคลากรท้องถิ่นมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทำให้บางครั้งมีการตีความการปฏิบัติงานตามคู่มือที่หลากหลายอาจทำให้เกิดความสับสน รวมไปถึงการจัดหลักสูตรฝึกอบรมต้องมีความเหมาะสมโดยจัดก่อนการจัดทำคำขอจริงประมาณ 3 เดือน และมุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจสามารถนำไปถ่ายทอดให้ส่วนราชการภายใน ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“การอบรมให้นโยบายเฉยๆ จะไม่มีรายละเอียดว่าจะต้องลงอะไรยังไง” (เจ้าหน้าที่, สัมภาษณ์, 19 พ.ค. 66)

สำหรับด้านการเรียนรู้การจัดทำคำของบประมาณด้วยตนเอง สำนักงานงบประมาณต้องมีการปรับปรุงข้อมูลบนเว็บไซต์ในประเด็นคำถาม – คำตอบ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา เนื่องจากพบว่าเป็นช่องทางที่บุคลากรเข้าไปเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ประเด็นด้านระบบการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อจัดทำคำของบประมาณต้องจัดให้เป็นระบบเดียว คือ ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดทำงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (BBL) ของสำนักงานงบประมาณ เนื่องจากที่ผ่านมามีการบันทึกข้อมูลคำขอในระบบสารสนเทศของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นด้วยทำให้เจ้าหน้าที่มีความสับสนในบันทึกข้อมูลซึ่งก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนของคำของบประมาณที่จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการจัดทำคำของบประมาณ

2.3 การสร้างทีมงาน มุ่งเน้นเปิดโอกาสให้บุคลากรท้องถิ่นได้รับการอบรมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำคำขออย่างทั่วถึง เนื่องจากการอบรมจำกัดเพียงแค่เจ้าหน้าที่ด้านงบประมาณของกองยุทธศาสตร์ฯ ทำให้บุคลากรท้องถิ่นในส่วนราชการอื่นๆ ไม่มีความเข้าใจต่อกระบวนการจัดทำงบประมาณในรูปแบบใหม่และส่งผลถึงการให้ความร่วมมือในการจัดทำงบประมาณ

2.4 ความอดทน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีอดทน และมีความพร้อมที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์ในการจัดทำคำขอของงบประมาณโดยมีการจัดเตรียมข้อมูล โครงการ การวางแผนในระยะสั้น ระยะยาว เพื่อที่จะรองรับการประสานชี้แจงข้อมูลต่อสำนักงบประมาณอันเป็นการลดแรงกดดันจากการที่ไม่สามารถชี้แจงรายละเอียดคำของงบประมาณได้

2.5 การสื่อสารภายใน มุ่งเน้นให้มีการประสานข้อมูลในรูปแบบทางการ สื่อสารด้วยหนังสือราชการที่มีการรับรองความถูกต้อง โดยอาจใช้รูปแบบการจัดส่งในช่องทางออนไลน์ เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการรับ – ส่งข้อมูล เนื่องจากพบว่าปัญหาจากการประสานความร่วมมือจากภายนอกองค์กร กล่าวคือ สำนักงบประมาณที่มีขอข้อมูลชี้แจงคำของงบประมาณในรูปแบบไม่เป็นทางการ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ด้านงบประมาณมีปัญหาและอุปสรรคในการประสานข้อมูลระหว่างส่วนราชการภายในอันเนื่องมาจากการรักษาข้อมูลเป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ต้องให้ความระมัดระวัง

2.6 การสร้างภาคีเครือข่าย มุ่งเน้นการเสริมสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดทำคำขอของงบประมาณจะเป็นประโยชน์ต้องท้องถิ่นมาก เนื่องจากมีภารกิจดำเนินงานในลักษณะเดียวกันบางท้องถิ่นอาจมีความพร้อมในประเด็นที่ไม่เหมือนกัน เช่น การแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบ ปร.4, ปร.5 ของโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นแนวทางในการเสริมสร้างให้ท้องถิ่นมีความพร้อมสำหรับการเป็นหน่วยรับงบประมาณใหม่มากขึ้น

2.7 การประสานความร่วมมือ การชี้แจงคำของงบประมาณระหว่างสำนักงบประมาณและท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการสื่อสารในรูปแบบทางการ เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือสำหรับการประสานข้อมูลภายในองค์กร เนื่องจากการปกป้องข้อมูลไม่ให้เกิดความเสียหายหรือผิดพลาดเป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญ ดังที่เจ้าหน้าที่ได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“อยากให้หนังสือ ว่าต้องการข้อมูลแบบนี้ละ เพื่อที่ 1. เพื่อจะได้ตรวจสอบ 2. เพื่อยืนยันข้อมูลว่าเราไม่ได้เอาข้อมูลแบบลวกๆ ไป” (เจ้าหน้าที่, สัมภาษณ์, 19 พ.ค. 66)

จากปัจจัยการเปลี่ยนแปลงองค์กรที่ประกอบไปด้วย ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน พบว่า การประสานความร่วมมือเป็นปัจจัยสำคัญต่อความพร้อมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เนื่องจากการสื่อสารจากหน่วยงานกลางในการให้คำปรึกษาแนะนำ และในขณะเดียวกันสำนักงบประมาณมีหน้าที่พิจารณางบประมาณของท้องถิ่นจึงจำเป็นที่จะมีประสานขอข้อมูลเพื่อจัดทำงบประมาณ ในขณะที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นหน่วยรับงบประมาณใหม่ยังไม่เข้าใจในบริบทการทำงานดังกล่าว ส่งผลไปยังการสื่อสารภายในที่

บุคลากรท้องถิ่นยังไม่มีความเข้าใจ ประกอบกับกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจ ยังไม่สอดคล้องตามความต้องการทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำคำขอของบประมาณโดยตรง

ตารางที่ 1 สรุปผลการศึกษา

ปัจจัยการ แปรเปลี่ยนของ องค์กร	ความพร้อมในการจัดทำงบประมาณของ องค์การบริหารส่วนจังหวัด	แนวทางการเตรียมความพร้อมของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการ เป็นหน่วยรับงบประมาณตรง
1. ผู้นำการ เปลี่ยนแปลง	1. ผู้บริหารให้การยอมรับ เนื่องจากมีอำนาจ และอิสระในการบริหารงบประมาณและมี โอกาสแสดงเจตจำนงค์ต่อผู้มีอำนาจอนุมัติ งบประมาณ 2. ยังไม่มีความชัดเจนในการจัดสรร งบประมาณ และงบประมาณในการพัฒนาไม่ เพิ่มขึ้น	1. นโยบายการจัดสรรงบประมาณ จะต้องมีความชัดเจนต่อองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด 2. มีกลไกในการชี้แจงคำขอ งบประมาณที่สะดวก เหมาะสมกับ บริบทขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. ความรู้และการ สร้างความรู้	1. เจ้าหน้าที่ที่มีความกังวล ต่อขั้นตอน ระเบียบ และแนวทางปฏิบัติของสำนักงานงบประมาณ 2. เจ้าหน้าที่ขาดความเข้าใจในการใช้ระบบ สารสนเทศเพื่อการจัดการงบประมาณ 3. การฝึกอบรมเป็นการอบรมในภาพรวม ไม่ ตรงต่อการนำไปปฏิบัติงาน 4. คู่มือการปฏิบัติงานขาดความชัดเจน	1. คู่มือการปฏิบัติงานต้องมีความ ละเอียด มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน 2. มีการจัดหลักสูตรฝึกอบรมที่ เหมาะสมต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน 3. มีช่องทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง 4. ลดความซ้ำซ้อนของการบันทึกข้อมูล ในระบบสารสนเทศเพื่อการจัดทำ งบประมาณ
3. การสร้างทีมงาน	1. การทำงานเป็นทีมยังไม่เด่นชัด เนื่องจาก การถ่ายทอดความรู้ยังไม่เต็มศักยภาพ 2. ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่มีการปรับตัวต่อการ เปลี่ยนแปลง	1. มุ่งเน้นให้โอกาสเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการ ถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างทั่วถึง เพื่อให้ เกิดการร่วมมือร่วมมือภายใน
4. ความอดทน	1. เจ้าหน้าที่ที่มีความกดดันและกังวลเนื่องจาก ไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการชี้แจงคำขอ งบประมาณ	1. เจ้าหน้าที่จะต้องมีความอดทน มีการ วางแผนจัดเตรียมข้อมูลเพื่อรองรับการ ชี้แจงคำขอของงบประมาณ
5. การสื่อสาร ภายใน	1. การประสานงานมีอุปสรรคจากเนื่องจาก ความเร่งด่วน การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ 2. การสื่อสารมีอุปสรรคจากโครงสร้างการ	1. มุ่งเน้นการสื่อสารด้วยหนังสือ ราชการหรือมีการรับรองความถูกต้อง ของข้อมูล เพื่อความสะดวกรวดเร็วอาจ

ปัจจัยการ แปรเปลี่ยนของ องค์กร	ความพร้อมในการจัดทำงบประมาณของ องค์การบริหารส่วนจังหวัด	แนวทางการเตรียมความพร้อมของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการ เป็นหน่วยรับงบประมาณตรง
	บังคับบัญชา	จัดส่งผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์
6. การสร้างภาคี เครือข่าย	1. มีการสื่อสารระหว่างองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นทั้งรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	1. มุ่งเน้นให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ระหว่างองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำคำขอ งบประมาณ
7. การประสาน ความร่วมมือ	1. การชี้แจงคำขอของงบประมาณมีอุปสรรคจาก การประสานข้อมูลแบบไม่เป็นทางการ 2. การยึดติดกับกระบวนการทำงานในรูปแบบ สายบังคับบัญชา	1. การชี้แจงคำขอของงบประมาณจัดทำ เป็นหนังสือราชการที่มีการยืนยันความ ถูกต้อง เพื่อลดข้อผิดพลาดของข้อมูล

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสำหรับการเป็นหน่วยรับงบประมาณตรงในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีและเพื่อเสนอแนวทางการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามเจตนารมณ์ของระบบการของงบประมาณตรง ในผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การจัดทำคำขอของงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เริ่มต้นด้วยกระบวนการวางแผนและจัดเตรียมงบประมาณ โดยสำนักงบประมาณซึ่งเป็นหน่วยงานกลางได้มีการอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจก่อนการจัดทำคำขอของงบประมาณ ซึ่งได้รับความสนใจจากผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมและรับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในกระบวนการงบประมาณแบบใหม่ซึ่งมีความแตกต่างกันระหว่างท้องถิ่น ทั้งในเรื่องของกฎหมาย ระเบียบ แนวปฏิบัติ การใช้งานระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการงบประมาณ เป็นการเตรียมการเพื่อให้ได้มาซึ่งการจัดทำคำขอของงบประมาณเงินอุดหนุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นตอนต่อไปเจ้าหน้าที่จะต้องบันทึกข้อมูลคำขอผ่านระบบสารสนเทศและยื่นคำขอของงบประมาณผ่าน 2 ช่องทาง คือ 1) ยื่นเป็นเอกสารโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย 2) ยื่นผ่านระบบสารสนเทศของสำนักงบประมาณ นอกจากนี้ยังต้องบันทึกข้อมูลผ่านระบบของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นการรวบรวมงบประมาณในภาพรวมอีกหนึ่งช่องทาง ทำให้เกิดปัญหาความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เมื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดยื่นคำขอเรียบร้อยแล้วจะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคำขอของสำนักงบประมาณ โดยในขั้นตอนดังกล่าวเป็นการวิเคราะห์ความเหมาะสมและประสิทธิภาพของการขอรับงบประมาณ ซึ่งจะมีการประสานสอบถามข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคำขอกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อ

ประกอบการศึกษา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องประสานขอข้อมูลเพื่อชี้แจงรายละเอียดจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในบางครั้งมีกำหนดระยะเวลาส่งคำชี้แจงที่กระชั้นชิดทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถเตรียมข้อมูลชี้แจงได้ทัน เนื่องจากอาจไม่เข้าใจแบบฟอร์ม วิธีการจัดทำข้อมูล การพิจารณาของสำนักงบประมาณ อีกทั้งข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ได้ถูกจัดเก็บไว้กับผู้ประสานซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ด้านแผนและงบประมาณ จึงต้องมีการประสานภายในส่วนราชการที่เป็นเจ้าของข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในประเด็นดังกล่าวยังคงเป็นปัญหาการสื่อสารภายในเนื่องจากความไม่เข้าใจของเจ้าหน้าที่ และจัดส่งคำชี้แจงไม่ทันตามระยะการพิจารณาของสำนักงบประมาณ อาจส่งผลกระทบต่อรายละเอียดค่าของงบประมาณไม่ครบถ้วนและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการขอรับงบประมาณ เมื่อผ่านขั้นพิจารณาของงบประมาณของสำนักงบประมาณ ขั้นตอนถัดไปเป็นการอนุมัติงบประมาณจากรัฐสภาเพื่อประกาศเป็นพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องทำหน้าที่แสดงเจตจำนงค์และแสดงศักยภาพในการนำงบประมาณแผ่นดินไปพัฒนาท้องถิ่นของตนเองต่อคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี แต่ด้วยจำนวนองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีจำนวนถึง 76 แห่ง รวมทั้ง เทศบาลนครและเทศบาลเมืองอีก 209 แห่ง ซึ่งเป็นจำนวนหน่วยรับงบประมาณที่เพิ่มขึ้นจากเดิมทำให้รูปแบบการชี้แจงต้องใช้ระยะเวลาที่มีจำกัดมากขึ้น ส่งผลต่อประสิทธิภาพการชี้แจงงบประมาณของผู้บริหารท้องถิ่น

จากผลการศึกษาการเป็นหน่วยรับงบประมาณโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยการนำร่องจัดทำคำขอโดยตรงขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง กล่าวได้ว่า บุคลากรยังขาดความพร้อมในการจัดทำคำขอของงบประมาณ กล่าวคือ การถ่ายทอดองค์ความรู้จากหน่วยงานกลางให้แก่บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดยังไม่ก่อให้เกิดความพร้อมในการปฏิบัติงาน เนื่องจากหลักเกณฑ์การปฏิบัติงานไม่ชัดเจน และบุคลากรไม่ได้รับการพัฒนาให้เพียงพอที่จะส่งผลให้เกิดทักษะการจัดทำคำขอและการใช้ระบบสารสนเทศสำหรับจัดทำคำขอของงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ รวมไปถึงโครงสร้างการบังคับบัญชาตามสายงานที่มีการสื่อสารจากบนลงล่างไม่ก่อให้เกิดความรวดเร็วในการประสานข้อมูลและชี้แจงค่าของงบประมาณ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญต่อความพร้อมในการจัดทำงบประมาณรูปแบบใหม่ ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่จะนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย ของ รงค์ บุญสวยขวัญ (2561) ในประเด็นด้านความรู้และการสร้างความรู้ ซึ่งระบุว่า องค์กรจะต้องมีการพัฒนาทักษะบุคลากรด้วยกระบวนการที่หลากหลายและพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลง และประเด็นการสื่อสารภายในองค์กรต้องมีรูปแบบที่หลากหลายและสื่อสารเป็นไปด้วยความรวดเร็วตามแบบการสื่อสารยุคดิจิทัล นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการเป็นหน่วยรับงบประมาณใหม่ เนื่องจากการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นได้ตัดสินใจที่จะเสนอนโยบายได้อย่างอิสระ ขั้นตอนการจัดทำงบประมาณมีความรวดเร็วยิ่งขึ้นโดยมีการกระจายทรัพยากรจากหน่วยงานกลาง ลดการกำกับ ควบคุมจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ส่วนในระดับเจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงและหลักเกณฑ์และแนวทางการจัดสรรงบประมาณที่ชัดเจน เนื่องจากการเป็นการพัฒนาขีดความสามารถในการชี้แจงผู้บริหารและประชาชน

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาเกี่ยวกับความพร้อมในการจัดทำคำขอของงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของ สันติสุข แก่นดำ และภริดา ชัยรัตน์ (2565) ศึกษาเรื่อง ความพร้อมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมืองเพื่อขอรับการจัดสรรงบประมาณ มาอภิปรายผล พบว่า มีข้อแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ หน่วยงานที่เป็นระดับเทศบาลเมืองและเทศบาลนครมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณ แต่ผลการศึกษาในองค์การบริหารส่วนจังหวัด กลับพบว่าบุคลากรยังไม่มีความพร้อมในการจัดทำคำขอของงบประมาณ เนื่องจากการฝึกอบรมไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริง บุคลากรท้องถิ่นไม่เข้าใจแนวทางการปฏิบัติงานกฎหมายและระเบียบงบประมาณ ประกอบกับไม่เข้าใจรูปแบบการทำงานของการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อจัดทำคำขอของงบประมาณ รวมทั้งความซ้ำซ้อนของการบันทึกข้อมูลของระบบสารสนเทศของสำนักงานงบประมาณกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และยังปัญหาและอุปสรรคในการประสานข้อมูลและชี้แจงคำขอของงบประมาณต่อสำนักงานงบประมาณจนส่งผลถึงปัญหาการสื่อสารภายในระหว่างส่วนราชการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องมุ่งเน้นพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยี องค์ความรู้ทางวิชาการ แนวทางการปฏิบัติ กฎหมาย และระเบียบด้านการงบประมาณให้กับบุคลากรด้านงบประมาณ เนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้บุคลากรท้องถิ่นจัดทำคำขอของงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องมีความยืดหยุ่นในการสื่อสารและการประสานข้อมูล มีการเตรียมข้อมูลสำหรับชี้แจงคำขอของงบประมาณ และมีความสามารถในการปรับตัวการปฏิบัติงานให้มีความรวดเร็วตามกระบวนการทำงานของสำนักงานงบประมาณซึ่งเป็นผู้พิจารณาคำขอของงบประมาณ

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. รัฐบาลจะต้องมีความชัดเจนในการกระจายอำนาจทางการงบประมาณให้มีความสัมพันธ์กันกับการถ่ายโอนภารกิจ ในมิติของภารกิจ อำนาจหน้าที่ กำลังคน ที่สอดคล้องกับการให้เงินอุดหนุน ดังเช่น การถ่ายโอนสถานีอนามัย (รพ.สต.) ที่เกิดขึ้นในช่วงของเริ่มต้นการจัดทำคำขอโดยตรงของ อบจ. เพื่อไม่ก่อให้เกิดภาระในการนำเงินงบประมาณที่นอกเหนือจากเงินอุดหนุนจากรัฐบาล ไปสนับสนุนภาระกิจที่รัฐถ่ายโอนมา แต่ได้รับเงินอุดหนุนไม่เพียงพออันจะเป็นการลดทอนศักยภาพในการพัฒนาบริการสาธารณะ
2. สำนักงานงบประมาณจะต้องมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้กับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนในแง่ของนโยบายลงไปสู่ในระดับการปฏิบัติมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านการวิเคราะห์งบประมาณสำหรับรายการเงินอุดหนุนของท้องถิ่น ทักษะด้านดิจิทัลในการใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการงบประมาณของท้องถิ่น อันจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนากระบวนการจัดทำคำขอของงบประมาณของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

การศึกษาค้นคว้าวิจัยมุ่งเน้นศึกษาถึงประเด็นความพร้อมที่เกิดขึ้นจากการการแปรเปลี่ยนทางนโยบาย โดยอธิบายถึงปรากฏการณ์ในมิติขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในนำร่องจัดทำคำของบประมาณโดยตรงซึ่งถือว่าเป็นองค์กรที่มีรูปแบบโครงสร้าง บุคลากร ภาระกิจและงบประมาณ แตกต่างกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ที่จะป็นหน่วยงานจัดทำคำขอโดยตรงต่อสำนักงบประมาณในอนาคต จึงเป็นประเด็นที่ท้าทายต่อการศึกษาถึงขีดความสามารถ และความพร้อมของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล เนื่องจากจำนวนท้องถิ่น ขนาดโครงสร้าง บุคลากร งบประมาณและรายได้ของท้องถิ่นที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- บุษกร เชียวจินดาการนต์. (2562). เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา. วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์, 13(25), 103-117
- รงค์ บุญสวยขวัญ. (2561). การบริหารการเปลี่ยนแปลง : กรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย. วารสารสารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์, 17(1), 39-62
- วิทยา จิตนุกพงศ์. (2565). การบริหารงานคลังส่วนท้องถิ่น พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2559). ข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศตามมาตรา 31 ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย . ค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2566, จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/usergroup_disaster/2-12.pdf
- สันติสุข แก่นดำ และภริดา ชัยรัตน์. (2565). ความพร้อมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมืองเพื่อขอรับการจัดสรรงบประมาณ. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 15(2), 139-162
- สำนักงบประมาณ. (2565). เอกสารงบประมาณฉบับที่ 1 รายรับรายจ่ายเปรียบเทียบ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. ค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2566, จาก <https://www.bb.go.th/topic-detail.php?id=15166&mid=545&catID=0>
- สำนักงบประมาณของรัฐบาล. (2562). รายงานวิชาการสำนักงบประมาณรัฐบาล การศึกษาผลกระทบของพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 ที่มีต่อรูปแบบและวิธีการขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2566, จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/ewt_dl_link.php?nid=664
- สำนักงบประมาณของรัฐบาล. (2563). รายงานวิเคราะห์งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ค้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2566, จาก

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/download/article/article_20200826094833.pdf

Translate References

- Boonsuaykhwan, R (2018). Change Management: Conceptual Framework. Walailak Abode of Culture Journal, 17(1), 39-62 (in Thai)
- Budget Bureau. (2022). Budget document No.1: comparison of income and expense, Fiscal year B.E.2566 (2023). Retrieved Form <https://www.bb.go.th/topic-detail.php?id=15166&mid=545&catID=0>
- Cheawjindakarn, B. (2019). Qualitative Case Study Research Techniques. LIBERAL ARTS REVIEW,13(25), 103-117. (in Thai)
- Jitnupong, W (2022). Local Public Finance. 2nd edition. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press. (in Thai)
- Kaendum, S. & Chairatana, P. (2022). Readiness of City Municipalities and Town Municipalities Officers for Requesting Budget Allocation. Local Administration Journal, 15(2), 139-162. (in Thai)
- National Reform Steering Assembly. (2016). Recommendation for Nation's Reformation Movement under section 31 of the Constitution of the Kingdom Of Thailand. Retrieved Form https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/usergroup_disaster/2-12.pdf
- Parliamentary Budget Office. (2019). Academic report of the Parliament's Budget Bureau; a study on the effect of the Budgetary Procedure Act,B.E. 2561 (2018) impacting on form and method of submitting annual appropriation to subsidize local government organization. Retrieved Form https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/ewt_dl_link.php?nid=664
- Parliamentary Budget Office. (2020). Budget analysis report for fiscal year 2021 Local administrative organization. Retrieved Form https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/download/article/article_20200826094833.pdf

**ผลกระทบของมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19
ต่อการค้าชายแดนไทย-ลาว ต่อผู้ประกอบการการค้า ณ ด่านชายแดนช่องเม็ก
และนักธุรกิจ ผู้ส่งออก-นำเข้าในจังหวัดอุบลราชธานี**

**The impact of COVID-19 prevention measures on cross-border trade
between Thailand and Laos for traders at the Chong Mek border
checkpoint and import-export businesses in
Ubon Ratchathani province**

[Received: October 4, 2023; Revised: November 1, 2023; Accepted: November 6, 2023]

ศิริสุดา แสนอิว

คณะรัฐศาสตร์,

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Sirisuda Sanew

Faculty of Political Science,

Ubon Ratchathani University

เพ็ญกมล มานะรัตน์

คณะรัฐศาสตร์,

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Phengkamon Marnarath

Faculty of Political Science,

Ubon Ratchathani University

ปิยะมาศ ทัพมงคล

คณะรัฐศาสตร์,

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Piyamart Tupmongkol

Faculty of Political Science,

Ubon Ratchathani University

CORRESPONDING AUTHOR

Piyamart Tupmongkol, Faculty of Political Science, Ubon Ratchathani University, Thailand.

Email: piyamart.t@ubu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การค้าชายแดนไทย-ลาว ณ ด่านชายแดนช่องเม็ก ตำบลช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ระหว่างปี พ.ศ. 2562 – 2565 และ 2) เพื่อศึกษาผลกระทบของมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ต่อการค้าชายแดนไทย-ลาว ต่อผู้ประกอบการการค้า ณ ด่านชายแดนช่องเม็ก และนักธุรกิจผู้ส่งออก-นำเข้าในจังหวัดอุบลราชธานี จากการศึกษาสถานการณ์ดังกล่าวพบว่า การออกคำสั่งปิดด่านชายแดนเป็นการชั่วคราวของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการรายย่อยในตลาดชายแดนช่องเม็ก อาทิ การขาดรายได้ ร้านค้าชายแดนบางส่วนต้องปิดตัว ประมาณ 1-3 ปี ในขณะที่ ผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออกผ่านด่านชายแดนช่องเม็กที่ทำการส่งสินค้าข้ามแดนไม่ได้รับผลกระทบมากนัก เนื่องจากมาตรการฯ ของไทยมิได้ห้ามการเคลื่อนย้ายสินค้า แต่เป็นการห้ามการเดินทางของประชาชนทั้งสองประเทศ ทำให้การเคลื่อนย้ายสินค้าโดยใช้รถบรรทุกไม่ได้รับผลกระทบจากมาตรการทางกฎหมายของไทย อย่างไรก็ตาม ผลกระทบหลักยกเลิกมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการค้าระหว่างไทย-ลาว ณ ด่านช่องเม็ก หลายประการ อาทิ รูปแบบการค้าและพฤติกรรมของการซื้อสินค้าของผู้บริโภคเปลี่ยนไปเป็นการซื้อขายออนไลน์ ทั้งสินค้าจากไทยและจากจีน ทำให้ลูกค้าจากฝั่งลาวไม่จำเป็นต้องเดินทางเข้ามาซื้อสินค้าในประเทศ และปัจจุบันกลุ่มลูกค้าหลักของตลาดชายแดนช่องเม็กกลายเป็นคนไทยในจังหวัดอุบลราชธานีเป็นหลัก ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะจากตัวแทนภาคเอกชนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ คือ ภาครัฐควรสนับสนุนการจัดทำแผนการท่องเที่ยวระหว่างกันและอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เช่น เวลาในการเปิด-ปิดด่าน การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณด่าน เป็นต้น

คำสำคัญ: โควิด-19; การค้าชายแดนไทย-ลาว; ด่านช่องเม็ก; อุบลราชธานี

Abstract

This academic article has the following objectives: 1) to study the cross-border trade situation between Thailand and Laos at the Chong Mek border checkpoint, Chong Mek sub-district, Sirindhorn district, Ubon Ratchathani province, from the year 2019 to 2022 and 2) to examine the impact of COVID-19 prevention measures on cross-border trade between Thailand and Laos for traders at the Chong Mek border checkpoint and import-export businesses in Ubon Ratchathani province. The study found that the temporary closure of border checkpoints in Ubon Ratchathani province, intended to prevent the spread of the COVID-19 virus, has negatively affected small-scale businesses in the border market of Chong Mek. Some businesses experienced income losses, and some had to close for approximately 1-3 years. However, businesses involved in import and export through the Chong Mek border checkpoint, dealing with cross-border trade, were not significantly affected since Thailand's defensive measures did not restrict the movement of goods but only the movement of people. After the cessation of defensive measures to prevent the spread of COVID-19, there were changes in the trading patterns between Thailand and Laos at the Chong Mek border checkpoint. For example, trading methods and consumer purchasing behavior have shifted to online platforms. This allowed customers from Laos to buy products from Thailand and China without having to travel to the country. Currently, the main customer group at the Chong Mek border market consists of Thai residents in Ubon Ratchathani province. However, the private sector representatives have suggested some economic stimulation measures. They propose that the government should support the development of cross-border tourism plans and enhance tourism-related conveniences, including adjusting opening and closing hours of border checkpoints and improving facilities at the checkpoints.

Keywords: COVID-19; Thai-Laos border trade; Chongmek Border; Ubon Ratchathani

บทนำ

การค้าชายแดนเป็นการค้ารูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะที่อยู่ระหว่างรอยต่อของ 2 ประเทศ หรือเป็นการค้าของประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตที่เป็นแผ่นดินติดต่อกัน โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559) ได้นิยามการค้าชายแดนว่า หมายถึง การค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน โดยการนำเข้าและส่งออกผ่านทางจุดผ่านแดนที่จัดตั้งขึ้นบริเวณชายแดนของประเทศนั้น ๆ กับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นทางการ ซึ่งอยู่ในลักษณะของจุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่อนปรน โดยประเทศไทยมีการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านจำนวน 4 ประเทศ คือ มาเลเซีย เมียนมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกัมพูชา ในขณะที่องค์การความร่วมมือการค้าและการลงทุน กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (2563) ได้นิยามการค้าชายแดนไปในทิศทางเดียวกันว่า หมายถึง การส่งสินค้าออกนอกประเทศไปยังประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกันและการนำเข้าสินค้าจากประเทศดังกล่าวเข้าประเทศ ที่ดำเนินการ ณ ด่านที่ตั้งขึ้นบริเวณเขตแดนทางบก บนทางอนุมติ เพื่อประโยชน์ในการตรวจของที่ขนส่งโดยทางนั้น ๆ ซึ่งครอบคลุมการส่งออกสินค้าไปนอกประเทศต่อไปยังประเทศที่สาม และการนำเข้าสินค้าจากประเทศที่สามผ่านพรมแดนประเทศเพื่อนบ้านที่มีชายแดนติดกันตามความตกลงด้านขนส่งระหว่างประเทศ

จากนิยามความหมายทั้ง 2 ความหมาย เป็นนิยามที่กล่าวถึงลักษณะของการค้าระหว่าง 2 ประเทศ และเกี่ยวข้องกับระเบียบและกฎหมายของการดำเนินการการค้าชายแดน ณ จุดการค้าที่ได้รับอนุญาตจากรัฐ อย่างไรก็ตาม วีริชัญ ปิยนนทศิลป์ (2560) ได้นิยามการค้าชายแดนที่แคบกว่าความหมายข้างต้น คือ รูปแบบของการค้าที่ผู้ค้าหรือกิจการค้าชายที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัด ในอำเภอ หรือในหมู่บ้านชายแดนที่ติดต่อกับชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน และการค้าชายแดนเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนของทุกประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่านิยามนี้เป็นการให้คำนิยามการค้าชายแดนที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติซึ่งอาจจะไม่ได้มีกฎระเบียบต่าง ๆ ของรัฐมาเกี่ยวข้อง

เมื่อพิจารณาถึงการการค้าชายแดน จะพบว่าการการค้าชายแดนสามารถเกิดขึ้นในลักษณะของช่องทางการค้า 6 ลักษณะ คือ

1) จุดผ่านแดน หมายถึง “ด่านที่ตั้งขึ้น ณ ด่านพรมแดนที่อยู่ภายใต้การควบคุมของศุลกากร เพื่อให้การอำนวยความสะดวกต่อการค้าชายแดนเป็นไปอย่างถูกต้องรัดกุมและเหมาะสมกับสภาพในปัจจุบัน” (กรมการค้าต่างประเทศ, 2563)

2) จุดผ่านแดนถาวร เป็นการตกลงในระดับนโยบายของรัฐบาลและเป็นความเห็นพ้องต้องกันของทั้งสองประเทศอย่างเป็นทางการ เพื่อประโยชน์ต่อการค้าและการสัญจรของบุคคลและยานพาหนะรวมทั้งการเดินทางเข้า – ออกของบุคคลจากประเทศที่สาม โดยเป็นไปตามระบบสากลเกี่ยวกับการเดินทางและความตกลงในการสัญจรข้ามแดนระหว่างประเทศ (กระทรวงมหาดไทย, ม.ป.ป.)

3) จุดผ่านแดนชั่วคราว เป็นช่องทางที่ขออนุมัติการนำเข้าสินค้าเฉพาะอย่าง หลังจากนั้นก็จะปิดช่องทางการนำเข้า หรือเป็นการเปิดจุดผ่านแดนเฉพาะกิจเพื่อเหตุผลเงินจำเป็นเฉพาะคราวเท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการค้า โดยออกเป็นประกาศจังหวัดที่เป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดในการอนุมัติให้เปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว (กรมศุลกากร, 2562)

4) จุดผ่อนปรนการค้า เป็นการเปิดจุดการค้าเพื่อการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในชีวิตประจำวันของประชาชนในพื้นที่ชายแดนทั้งสองประเทศ โดยออกเป็นประกาศจังหวัดที่อยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดที่จะอนุมัติให้เปิด และต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงมหาดไทยก่อน (กรมศุลกากร, 2562)

5) จุดผ่อนปรนพิเศษ เป็นการตกลงในระดับนโยบายของรัฐบาลที่จะเปิดจุดผ่านแดนในจุดที่ยังไม่สามารถเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวรได้ เพื่อไม่ให้เสียโอกาสที่ประเทศจะได้รับ และเพื่อประโยชน์ทางการค้า การท่องเที่ยว และการสัญจรของบุคคลและยานพาหนะ (กระทรวงมหาดไทย, ม.ป.ป.)

6) ช่องทางตามธรรมชาติ เป็นบริเวณที่ประชาชนของทั้งสองประเทศใช้ผ่านเข้าและออกอย่างไม่เป็นทางการ แต่เป็นไปตามธรรมชาติและลักษณะภูมิประเทศ โดยมีได้มีหลักฐานรับรองจากทางราชการทั้งสองฝ่าย (กรมการค้าต่างประเทศ, 2560 อ้างถึงใน วีรวิชัย ปิยนนทศิลป์, 2560)

จากนิยามการค้าชายแดนและลักษณะของการค้าข้างต้นนั้น ด้านชายแดนช่องเม็กจึงถือว่าเป็นด่านการค้าชายแดนแห่งหนึ่งที่มีลักษณะเป็นจุดผ่านแดนถาวร มีการสัญจรไป-มาระหว่างประชาชนของทั้ง 2 ประเทศ ทั้งการเดินเท้าและการใช้พาหนะผ่านแดน รวมทั้งการขนส่งสินค้าทั้งสินค้าข้ามแดนและสินค้าผ่านแดน

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ถือเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์อันดีและเป็นคู่ค้ากับประเทศไทยมาอย่างยาวนาน ประกอบกับการที่ลาวเป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล ทำให้การนำเข้าและส่งออกสินค้าของสปป.ลาว ต้องอาศัยประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศไทย (กัลปพฤกษ์ ผิวทองงาม, 2548) ด้านชายแดนไทย-ลาว มีพรมแดนติดกันยาวถึง 1,810 กิโลเมตร ครอบคลุมทั้งหมด 12 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย พะเยา น่าน อุตรดิตถ์ พิษณุโลก เลย หนองคาย บึงกาฬ นครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี มีด่านชายแดนถาวรจำนวน 49 ด่าน โดยมีด่านชายแดนสากล จำนวน 4 ด่าน ที่สามารถข้ามแดนได้โดยไม่ต้องเดินทางข้ามแม่น้ำโขง ได้แก่ ด่านชายแดนบ้านฮวก จ.พะเยา ด่านชายแดนห้วยโก๋น จ.น่าน ด่านชายแดนภูตู จ.อุตรดิตถ์ และด่านชายแดนช่องเม็ก ตำบลช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ด่านชายแดนช่องเม็กจึงถือเป็นด่านชายแดนไทย-ลาวที่แผ่นดินติดกันโดยไม่มีแม่น้ำโขงกั้นกลางเพียงแห่งเดียวในจังหวัดอุบลราชธานีและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, ม.ป.ป.) ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับด่านวังเต่า เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก ซึ่งเป็นพื้นที่เป็นเมืองเศรษฐกิจที่สำคัญของ สปป.ลาว อีกทั้ง ด่านช่องเม็กอยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดอุบลราชธานี ประมาณ 90 กิโลเมตร โดยมีสินค้าส่งออกที่สำคัญ เช่น น้ำมัน

เชื้อเพลิง (น้ำมันดีเซล, น้ำมันเบนซิน) พลาสติก (บรรจุภัณฑ์พลาสติก, ของใช้ในครัวเรือน, อื่นๆ) อาหารสัตว์ รถยนต์ คริมเทียม เครื่องดื่มชาเขียว รถไถนา ขนมอบกรอบ ผงซักฟอก เป็นต้น และมีสินค้านำเข้าที่สำคัญ เช่น พลังงานไฟฟ้า น้ำมันสำเร็จ (น้ำมัน, หัวมันสด) เมล็ดกาแฟดิบอะราบิก้า กะหล่ำปลี มันเทศ กาแฟปรุงสำเร็จ ชนิดผง ถั่วลิสงดิบ กาแฟคั่วอะราบิก้า สลัดและเคเบิ้ลที่หุ้มฉนวน เป็นต้น (ด้านศุลกากรช่องเม็ก, ม.ป.ป.) ซึ่งหากพิจารณาประเภทของสินค้าจะพบว่า เป็นสินค้าที่ใช้ในการอุปโภคและบริโภคของครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้น ด้านชายแดนช่องเม็ก จึงเป็นอีกช่องทางที่มีความสำคัญในแง่ของชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนสปป.ลาว ในพื้นที่ชายแดนฝั่งตรงข้ามกับจังหวัดอุบลราชธานี ไม่เพียงเท่านั้น เส้นทางการค้าชายแดนผ่านด่านช่องเม็กยังสามารถส่งสินค้าไปยังประเทศที่สามได้ นั่นคือ ประเทศเวียดนาม เนื่องจากลาวมีถนนเชื่อมจากด่านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี ผ่านแขวงจำปาสัก ไปยังด่านแขวงเซกอง ของลาว และเข้าสู่ท่าเรือดานัง ประเทศเวียดนาม ได้ (ไทยพีบีเอส, 2565)

อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา (กรมควบคุมโรค, 2565) ได้ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประการ อาทิ ผลกระทบด้านระยะเวลาและขั้นตอนในการขนส่งสินค้า เช่น การมีมาตรการการตรวจคัดกรองโรค COVID-19 ที่เข้มข้น การตรวจสอบเอกสารเกี่ยวข้องกับระบบสาธารณสุขส่งให้ระยะเวลาในการขนส่งสินค้าในช่วงการแพร่ระบาดเพิ่มมากขึ้น ผลกระทบด้านเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดน เช่น จากมาตรการห้ามเดินทางเข้า-ออก ของบุคคล ณ ด้านชายแดนทั่วประเทศ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ส่งผลกระทบโดยตรงต่อเศรษฐกิจในจังหวัดชายแดน ไม่ว่าจะเป็นด้านการค้าชายแดน ทั้งผู้ประกอบการค้าส่ง ค้าปลีก และการท่องเที่ยว

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การค้าชายแดนไทย-ลาว ณ ด้านชายแดนช่องเม็ก ตำบลช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ระหว่างปี พ.ศ. 2562 – 2565 และ 2) เพื่อศึกษาผลกระทบของมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ต่อการค้าชายแดนไทย-ลาว ต่อผู้ประกอบการการค้า ณ ด้านชายแดนช่องเม็ก และนักธุรกิจผู้ส่งออก-นำเข้าในจังหวัดอุบลราชธานี

ทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนนี้เป็นการอธิบายทฤษฎีและการศึกษาการค้าชายแดนในพื้นที่อื่น เพื่อนำมาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ของการค้าชายแดนช่องเม็ก ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลและการประเมินผลนโยบาย และการทบทวนวรรณกรรมในพื้นที่จังหวัดเชียงราย จังหวัดจันทนบุรี และจังหวัดยะลา

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลและการประเมินผลนโยบาย

OECD DAC (Development Assistance Committee of Organization for Economic Co-operation and Development) (อ้างถึงใน กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, 2563) ได้ให้นิยามการประเมินผล (evaluation) ว่า การประเมินผล หมายถึง การประเมิน (assessment) แผนงาน

การดำเนินงาน และผลลัพธ์ อย่างเป็นระบบและตามวัตถุประสงค์ของแผนงาน หรือโครงการที่กำลังดำเนินงาน อยู่หรือเสร็จสมบูรณ์แล้ว โดยวัตถุประสงค์ของการประเมิน คือ เพื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องและการบรรลุ วัตถุประสงค์ ประสิทธิภาพของการพัฒนา ประสิทธิภาพ ผลกระทบ และความยั่งยืน

ในขณะที่ Vedung (2013) ได้ให้นิยาม การประเมินผล (evaluation) หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งจำแนก ความคุ้มค่าจากความไม่คุ้มค่า การยอมรับได้กับการยอมรับไม่ได้, ความมีประโยชน์กับความเสียหาย ในบริบท ของการจัดการภาครัฐในปัจจุบัน การประเมินผล หมายถึง ระบบเพื่อติดตาม จัดระบบ และจัดระดับว่ามาตรการ ใดของรัฐที่ควรดำเนินต่อไป หรือควรถูกระงับไป

นอกจากนี้ Vedung (2013) ได้นำเสนอตัวแบบการประเมินผลนโยบาย 6 ตัวแบบ ได้แก่ 1) การ ประเมินประสิทธิภาพ/การบรรลุเป้าหมายของโครงการ (Goal-attainment model: effectiveness model) เป็นการประเมินว่าผลผลิตจากนโยบายเป็นไปตามที่นโยบาย/ผู้กำหนดนโยบายได้กำหนดไว้หรือไม่ การบรรลุ เป้าหมายนั้นใช้ค่าใช้จ่ายเท่าใด การประเมินนี้จึงเป็นการประเมินที่เน้นไปที่ศักยภาพ/ความสามารถในการระบุ เป้าหมายของโครงการ (Peters, 2015) 2) การประเมินผลข้างเคียง (side-effects model) เป็นการประเมินว่า นอกจากนโยบาย/โครงการของรัฐจะบรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้แล้ว นโยบายหรือโครงการนั้นได้ก่อให้เกิด ผลกระทบในเชิงลบอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือขอบเขตของนโยบาย/โครงการอย่างไร 3) การประเมินเชื่อมโยง ผลสำเร็จ (relevance model) เป็นโมเดลการประเมินผลที่ขยายขอบเขตการประเมินที่มากกว่าการประเมิน ประสิทธิภาพหรือผลกระทบของนโยบาย/โครงการ แต่ตัวแบบการประเมินผลนี้จะประเมินว่านโยบายหรือ โครงการนั้นสามารถจะแก้ไขปัญหาได้นั้น ๆ ในภาพรวมได้หรือไม่ ดังนั้น แม้นโยบาย/โครงการจะบรรลุ เป้าหมายของนโยบายหรือโครงการนั้น ๆ แต่ไม่สามารถแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาด้านนั้นในภาพรวมได้ ในมุมมอง ของการประเมินผลตามตัวแบบนี้ ถือว่านโยบายหรือโครงการนั้นประสบความสำเร็จ (Peters, 2015 และ Vedung, 2013) 4) การประเมินโดยลูกค้าหรือกลุ่มเป้าหมาย (client model) เป็นการประเมินผลที่เปิดให้ กลุ่มเป้าหมาย (clients) ของนโยบายเป็นผู้ประเมินผลนโยบายหรือโครงการนั้น ๆ ว่ากลุ่มเป้าหมายมีความพึง พอใจหรือไม่อย่างไร (Peters, 2015) 5) การประเมินโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (stakeholder model) เป็นการ ประเมินที่กว้างขึ้นจากการประเมินโดยกลุ่มเป้าหมาย กล่าวคือ เป็นการประเมินนโยบายหรือโครงการจากตัว แสดงทางนโยบายที่มีผู้เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากนโยบายหรือโครงการทั้งหมด การประเมินผล นโยบายตามตัวแบบนี้ จึงเป็นการประเมินผลที่เปิดโอกาสให้มีการมีส่วนร่วมและเป็นการประเมินผลจาก หลายหลายมุมมองมากกว่าตัวแบบอื่น ๆ เช่น การทำประชาพิจารณ์ อย่างไรก็ตาม การประเมินโดยผู้มีส่วน เกี่ยวข้องมักจะเปิดกว้างและมีประโยชน์ในทางการเมือง แต่ด้วยความเปิดกว้างและหลากหลายดังกล่าวทำให้ไม่ สามารถที่จะประเมินสมรรถนะของนโยบายหรือโครงการได้อย่างละเอียด (Peters, 2015) และ 6) ตัวแบบการ

ประเมินโดยผู้จัดทำนโยบาย (collegial model) ตัวแบบการประเมินนี้ เป็นการประเมินผลนโยบาย/โครงการ (project evaluation) จากผู้ที่ดำเนินการจัดทำนโยบาย โครงการ หรือบริการนั้น ๆ ว่าโครงการที่ถูกประเมินผลนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ และภายในทรัพยากรและระยะเวลาที่กำหนดไว้หรือไม่ (OECD DAC อ้างถึงใน กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, 2563) หรืออาจกล่าวได้ว่าตัวแบบการประเมินผลนโยบาย/โครงการนี้เป็น การประเมินผลภายใน เนื่องจากเชื่อว่า ผู้ที่ดำเนินการนโยบายหรือโครงการย่อมรู้จักการทำงานและจุดอ่อนของนโยบายหรือโครงการดีที่สุด ข้อดีของการประเมินผลภายใน คือ ทำให้เกิดความแตกแยกภายในองค์กรน้อยกว่าการประเมินจากหน่วยงานภายนอก และยังเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเสริมพลังให้กับบุคลากรในภาครัฐ ในการพัฒนาปรับปรุงสมรรถนะของบุคลากรกลุ่มนี้ต่อไป (Peters, 2015)

จากนิยามและตัวแบบการประเมินผลนโยบาย/โครงการที่กล่าวมาข้างต้น บทความวิชาการชิ้นนี้ใช้แนวคิดการอธิบายผลที่เกิดขึ้นจากมาตรการของรัฐบาลไทยในการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ตามแนวชายแดน โดยมุ่งเน้นไปที่การศึกษาการประเมินผลข้างเคียง (side-effects model) ว่านโยบาย/มาตรการของรัฐบาลไทยในการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ตามแนวชายแดนไทย-ลาวจะบรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้แล้ว นโยบาย/มาตรการดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือขอบเขตของนโยบาย/โครงการอย่างไรบ้าง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ต่อการค้าชายแดนของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ ทางด้านด่านชายแดนในภาคใต้ ยกตัวอย่างงานของโณธิตา หวานชื่น, วรุตม์ นาที และศุภรัตน์ พิณสุวรรณ (2564) ศึกษาเรื่อง ผลกระทบโควิด 19 และการปรับตัวของผู้ประกอบการค้าขายในตลาดกึ่งตั้ง บริเวณพื้นที่ชายแดน ตำบลสุไหงโก-ลก อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นด่านพรมแดนไทย-มาเลเซีย ผลการศึกษา พบว่า ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ผู้ประกอบการมีลูกค้าลดลง รายได้ลดลง เงินทุนหมุนเวียนของกิจการลดลง เงินออมของครัวเรือนลดลง ในขณะที่ต้นทุนในการทำธุรกิจเพิ่มสูงขึ้นและหนี้สินครัวเรือนเพิ่มขึ้น ซึ่งผู้ประกอบการมีการปรับตัวในระดับปานกลาง เช่น การลดหรือเลิกจ้างพนักงาน จัดจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ บริการส่งของเดลิเวอรี่เพิ่มเติมปรับเปลี่ยนประเภทสินค้า และการเพิ่มมาตรการป้องกันการแพร่เชื้อ เป็นต้น และงานของสิริวิทย์ จุไรรัตน์ และประจวบ ทองศรี (2564) เรื่อง ผลกระทบการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ในช่วงวิกฤต Covid-19 กรณีศึกษา ตำบลเบตง ผลการศึกษา พบว่า ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ด้านเบตง มีมูลค่าการส่งออกปริมาณเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.03 เมื่อเทียบกับ ปี พ.ศ. 2562 เนื่องจากสินค้าที่ส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่สามารถขนส่งด้วยรถบรรทุกสินค้าได้ เช่น ผลิตภัณฑ์จากยางพารา ผลไม้ และชิ้นส่วนของรถจักรยานยนต์ แต่

มูลค่าการนำเข้าลดลง เนื่องจากผู้ประกอบการไม่มั่นใจในเศรษฐกิจของประเทศ ที่จะนำเข้าสินค้าราคาสูงมาเพื่อจำหน่าย และเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่ส่งผลให้มีการห้ามประชาชนเดินทางผ่านเข้าออกประเทศทางด้านศุลกากรเบตง จึงทำให้ประชาชนไม่สามารถเดินทางเข้ามาจับจ่ายซื้อของใช้อุปโภคบริโภคได้ ซึ่งในส่วนนี้อาจได้รับผลกระทบมากที่สุด เพราะที่ผ่านมาพื้นฐานเศรษฐกิจของอำเภอเบตง ขับเคลื่อนด้วยการบริโภคของนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซียเป็นหลัก การที่ไม่มีนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซียเข้ามาด้าน ชายแดนไทยทำให้ความต้องการสินค้ากลุ่มเครื่องอุปโภคบริโภคในพื้นที่ลดลง และผลกระทบด้านการเมือง พบว่า ภาครัฐได้มีการออกกฎหมายให้ปิดด่านเบตง ห้ามประชาชนเดินทางผ่านเข้า-ออกประเทศทางด้านศุลกากรเบตง ส่งผลกระทบต่อการค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านชายแดนน้อยลง แต่ประชาชนก็ปรับตัวด้วยการเปลี่ยนช่องทางจำหน่ายมาเป็นช่องทางออนไลน์แทน แต่ก็มีมาตรการช่วยเหลือประชาชนด้วยการลดอัตราอากรและยกเว้นอากรศุลกากร

ทางด้านด่านชายแดนในภาคเหนือ ยกตัวอย่างเช่น งานของธัญวรัตน์ แซ่มสนิท, วันวิสา วงค์ชัย, ศศิธร ขุนพิลึกเรืองเดช และชูเกียรติ น้อยนิม (2564) เรื่อง ผลกระทบของมาตรการทางการค้าตามประเพณีชายแดนไทย-ลาว ในสถานการณ์แพร่ระบาดของ COVID-19 : กรณีศึกษา ผู้ประกอบการค้าสินค้าและผู้ประกอบการขนส่งทางเรือ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการค้าและผู้ประกอบการเดินเรือส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบอย่างมากในการปิดด่านท้องถิ่น ด้านประเพณีของสปป.ลาว ทำให้ต้องปิดกิจการหรือหยุดประกอบกิจการชั่วคราวโดยไม่มีกำหนด ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีรายได้ลดลง ในขณะที่รายจ่ายเพิ่มขึ้น ในขณะที่ผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการค้าและผู้ประกอบการเดินเรือต่อมาตรการของสปป.ลาว ในการปิดด่านสากล ด้านประเพณี และด้านท้องถิ่นทางบกและทางน้ำที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งนำไปสู่การเสนอแนวทางและมาตรการทางกฎหมายในการช่วยเหลือผู้ประกอบการภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 คือ รัฐทั้งสองควรให้มีการผ่อนปรนให้มีการค้าขายตามประเพณีได้บ้าง โดยไม่มีการเคลื่อนย้ายประชาชนระหว่างกัน และรัฐบาลไทยควรเป็นผู้เข้าเจรจาให้มีการผ่อนปรนมากกว่าที่จะให้ภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ อีกทั้ง รัฐบาลไทยควรดำเนินนโยบายด้านการต่างประเทศ โดยการเรียกร้องให้สปป.ลาวเข้าร่วมเจรจาระดับทวิภาคีเพื่อจัดทำข้อตกลงการค้าพิเศษและให้มีการผ่อนปรนให้เปิดด่านท้องถิ่น ด้านประเพณี ภายใต้มาตรการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ที่เป็นไปตามมาตรฐานสากลอย่างเคร่งครัด

จากการทบทวนวรรณกรรมในพื้นที่ด่านชายแดนไทย-ลาว จังหวัดเชียงราย ด่านชายแดนไทย-มาเลเซีย จังหวัดยะลาและนราธิวาส บทความวิชาการชิ้นนี้มีความแตกต่างทางด้านบริบทของพื้นที่ กล่าวคือ ด้านช่องเม็กเป็นพรมแดนที่ติดกับเมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ คือ แขวงจำปาสัก และเป็นด่านชายแดนที่ไม่มีแม่น้ำโขงกั้นกลางที่ประชาชนทั้ง 2 ประเทศ สามารถติดต่อค้าขายได้อย่างสะดวก อีกทั้ง ในช่วงเวลาปกติ (ก่อนการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19) ยังเป็นด่านที่มีตลาดชายแดนที่เป็นแหล่งจับจ่ายของ

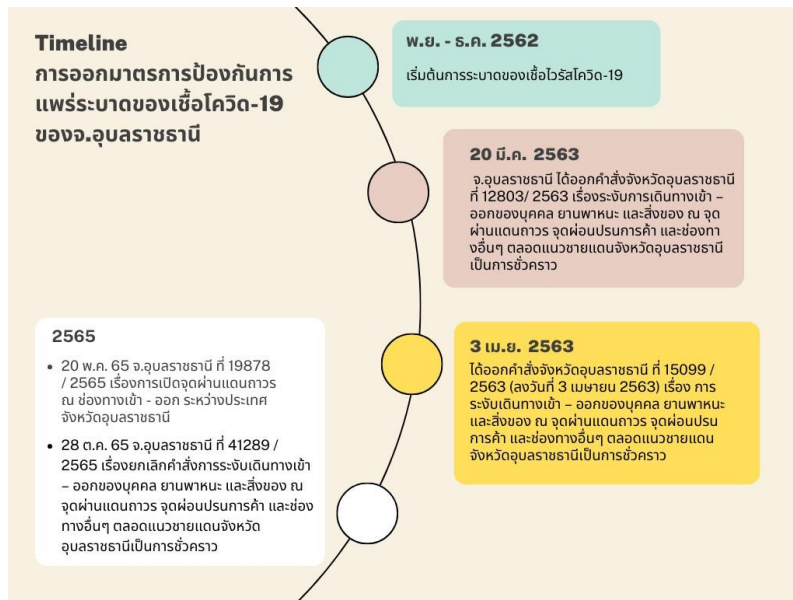
ประชาชนทั้ง 2 ประเทศ นอกจากนี้ งานชิ้นนี้มีช่วงเวลาในการศึกษาที่แตกต่างจากงานที่ได้พบทวน คือ มีช่วงระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่ก่อนการเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2562 – 2565 กล่าวคือ ตั้งแต่ก่อนการมีมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของรัฐบาลทั้ง 2 ประเทศ จนถึงช่วงหลังจากการยกเลิกมาตรการการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

ผลการศึกษา

1. สถานการณ์การค้าชายแดนไทย-ลาว ณ ด้านชายแดนช่องเม็ก ระหว่างปี พ.ศ. 2562 – 2565

ชายแดนด้านช่องเม็ก อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี เป็นด้านชายแดนทางบกที่มีการทำการค้าระหว่างสหราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่เป็นทางการ มีมูลค่าการค้าขายระหว่างกันสูงเป็นลำดับต้น ๆ ของประเทศ โดยมีมูลค่าการนำเข้าและส่งออกสินค้ามากกว่าหมื่นล้านบาท โดยมีประเภทสินค้าที่ทำการค้าระหว่างกันค่อนข้างหลากหลายประเภท ทั้งที่เป็นสินค้าการเกษตร สินค้าแปรรูปอาหาร หรือสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

การค้าชายแดนในบริเวณนี้มีลักษณะการค้าอยู่ 2 ลักษณะ คือ 1) การค้าในภาคธุรกิจขนาดใหญ่ ที่ด้านชายแดนช่องเม็กถูกใช้เป็นช่องทางในการขนส่งผ่านสินค้าที่ทั้ง 2 ประเทศ ทำการค้าขายร่วมกัน และ 2) การค้าในรูปแบบตลาดชายแดน ที่มีร้านค้าของประชาชนในแต่ละประเทศมาตั้งร้านในฝั่งประเทศของตนเองเพื่อค้าขายให้กับประชาชนในประเทศของตนเองและประเทศเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 ทำให้ต่อมาในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 จังหวัดอุบลราชธานีได้ออกคำสั่งจังหวัดอุบลราชธานีเรื่องการระงับการเดินทางเข้า-ออกของบุคคล ยานพาหนะ และสิ่งของ ณ จุดผ่านแดนถาวร จุดผ่อนปรนการค้า และช่องทางอื่น ๆ ตลอดแนวชายแดนจังหวัดอุบลราชธานีเป็นการชั่วคราว (ดังภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 การออกมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของจังหวัดอุดรธานี

ที่มา: ประมวลจากประกาศและคำสั่งของจังหวัดอุดรธานีที่เกี่ยวกับมาตรการการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ระหว่างปี พ.ศ. 2562 – 2565 โดยคณะผู้เขียน

ภายหลังจากการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 และออกมาตรการเพื่อสกัดกั้นการแพร่ระบาดโดยคำสั่งของจังหวัดอุดรธานี ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 จนถึง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 พบว่า สถานการณ์การค้าระหว่างไทย-ลาว ณ ด่านช่องเม็ก เป็นดังนี้

การค้าในภาคธุรกิจขนาดใหญ่

ด่านชายแดนช่องเม็กเป็นด่านที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งเกี่ยวกับการทำการค้าระหว่างสหราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีมูลค่าของการนำเข้าและส่งออกสินค้าตั้งแต่ พันล้านบาทจนถึงหมื่นล้านบาทต่อปี ซึ่งจากสถิติมูลค่าการนำเข้าสินค้าและการส่งออกสินค้า ระหว่างปี พ.ศ. 2561 – 2565 นั้น มีมูลค่าการส่งออกสินค้าออกต่อปีอยู่ระหว่าง 1.1 หมื่นล้านบาท ถึง 1.5 หมื่นล้านบาท และมีมูลค่าการนำเข้าสินค้าเข้าต่อปีอยู่ระหว่าง 4.6 พันล้านบาท ถึง 1.5 หมื่นล้านบาท (ด่านศุลกากรช่องเม็ก ม.ป.ป.) นับเป็นด่านชายแดนที่มีมูลค่าการค้าขายที่มีเม็ดเงินไหลผ่านค่อนข้างสูงแห่งหนึ่งของประเทศไทยและไทยยังได้ดุลการค้าอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์โรคระบาดเชื้อไวรัสโควิด-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั่วโลก แต่มูลค่าการค้าในภาคธุรกิจขนาดใหญ่ที่ด่านช่องเม็กก็ไม่ได้มีความแตกต่างจากช่วงเวลาปกติมากนักโดยนาย วัลลภ ชัยรักษา นายด่านศุลกากรช่องเม็ก ได้กล่าวถึงการค้าชายแดนช่องเม็กในช่วงปลายปี พ.ศ. 2565 ไว้ว่า “หลังจากผ่อนคลายมาตรการโควิด-19 มีคำสั่งให้มีการเปิดด่านช่องเม็กเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2565 ส่งผล

ให้ด่านช่องเม็กมีมูลค่าการนำเข้า-ส่งออกที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจุดผ่านแดนถาวร จุดผ่อนปรนการค้า และช่องทางอื่น ๆ ตลอดแนวชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี ยังไม่เปิดให้บริการ เช่น ด่านศุลกากรเขมราฐ ที่ใช้การขนส่งทางเรือข้ามไปยังฝั่ง สปป.ลาวต้องปรับเปลี่ยนช่องทางมาใช้ช่องทางอื่น ๆ” (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2565)

ตารางที่ 1 สรุปสถิติมูลค่าการนำเข้าและส่งออกการค้าชายแดนช่องเม็กระหว่างปี พ.ศ. 2561 - 2565

ปี พ.ศ.	มูลค่าสินค้าส่งออก	มูลค่าสินค้านำเข้า	ดุลการค้า	หมายเหตุ
2561	12,210,785,769.18	4,666,891,309.00	7,543,894,460.18	
2562	11,389,977,015.00	6,125,373,285.00	5,264,603,730.00	เริ่มต้นการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในช่วงไตรมาสสุดท้ายของปี
2563	11,849,148,756.96	10,902,220,000.00	946,928,756.96	
2564	12,187,693,634.75	12,024,880,000.00	162,813,634.75	
2565	15,647,460,508.94	15,125,861,411.00	521,599,097.94	

ที่มา: สรุปจากข้อมูลมูลค่าสินค้าส่งออกและมูลค่าสินค้านำเข้าจากด่านศุลกากรช่องเม็ก ระหว่างปี พ.ศ. 2561 - 2562 (ม.ป.ป.)

จากข้อมูลในตารางที่ 1 สรุปสถิติมูลค่าการนำเข้าและส่งออกการค้าชายแดนช่องเม็กระหว่างปี พ.ศ. 2561 - 2565 พบว่า มูลค่าการส่งออกสินค้าของประเทศไทยไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในช่วงก่อนเกิดการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 และหลังการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 แทบไม่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ มูลค่าการส่งออกจะอยู่ที่ 1.1 - 1.2 หมื่นล้านบาท ในระหว่างปี พ.ศ. 2561 - 2564 (ซึ่งในปี พ.ศ. 2561 - 2562 ยังไม่เกิดการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19) แต่ในปี พ.ศ. 2565 มูลค่าการส่งออกสูงถึง 1.5 หมื่นล้านบาท ส่วนมูลค่าการนำเข้าสินค้าจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเข้าสู่ประเทศไทยนั้น ในช่วงก่อนการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 มีมูลค่า 4 - 6 พันล้านบาท แต่หลังการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 มูลค่าการนำเข้าสินค้านั้นมีมูลค่ามากกว่าหมื่นล้านบาท โดยในปี พ.ศ. 2565 มีมูลค่าการนำเข้าสินค้าสูงถึง 1.5 หมื่นล้านบาท ทั้งนี้ เมื่อพิจารณามูลค่าการส่งออกกับมูลค่าการนำเข้าสินค้าในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2561 - 2565

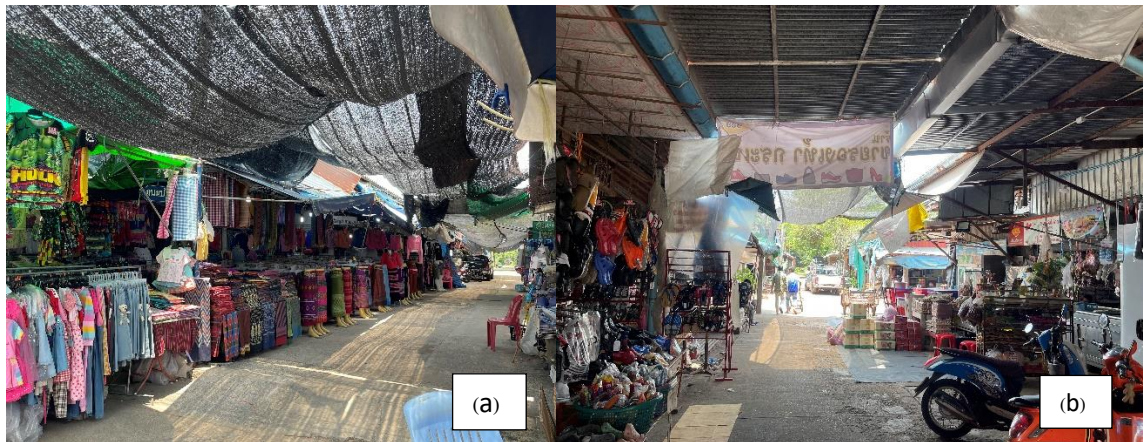
พบว่า ในแต่ละปีประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกสินค้ามากกว่าการนำเข้าสินค้า โดยในปี พ.ศ. 2561 ไทยได้ดุลการค้า มากกว่า 7.5 พันล้านบาท และต่ำที่สุดในปี พ.ศ. 2564 คือ 162 ล้านบาท

ปัจจุบันด้านศุลกากรช่องเม็ก การค้าชายแดนยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่อง เนื่องจาก สปป.ลาว ยังคงมีความต้องการและมั่นใจในคุณภาพของสินค้าจากประเทศไทย โดยในส่วนของสินค้าที่ทั้ง 2 ประเทศได้ทำการค้าระหว่างกันนั้น ค่อนข้างมีความหลากหลาย โดยมีทั้งสินค้าอุปโภคและสินค้าบริโภค และมีทั้งสินค้าที่เป็นวัตถุดิบและสินค้าแปรรูป กล่าวคือ ประเทศไทยจะมีการนำเข้าสินค้าที่เป็นวัตถุดิบที่เป็นสินค้าทางการเกษตร อาทิ มันสำปะหลังเส้น พริกสด ถั่วลิสง เมล็ดข้าวโพด กะหล่ำปลี เมล็ดกาแฟดิบและเมล็ดกาแฟคั่ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าประเภทมันสำปะหลังเส้น เนื่องจากผลผลิตภายในประเทศยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทย นอกจากนี้ ยังมีการนำเข้าพลังงานไฟฟ้าด้วย แต่โดยรวมแล้วเป็นสินค้าเพื่อบริโภคมากกว่าสินค้าอุปโภค ส่วนการส่งออกสินค้านั้น ส่วนใหญ่ประเทศไทยจะส่งออกทั้งสินค้าที่เป็นวัตถุดิบและสินค้าแปรรูป กล่าวคือ สินค้าที่เป็นวัตถุดิบ เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง น้ำมันเตา เป็นต้น สินค้าแปรรูป เช่น ผงชูรส ครีมเทียม เป็นต้น รวมไปถึงสินค้าอุตสาหกรรม เช่น รถยนต์นั่ง รถแทรกเตอร์ และแบตเตอรี่รถยนต์ เป็นต้น (ด้านศุลกากรช่องเม็ก, ม.ป.ป.)

อย่างไรก็ตาม สาเหตุหลักที่ทำให้มูลค่าการค้าของด่านช่องเม็กยังมีมูลค่าค่อนข้างสูงแม้จะเกิดโรคระบาดและการปิดด่านชายแดนชั่วคราวก็ตาม ซึ่งอาจจะเป็นเพราะการค้าในลักษณะนี้เป็นการค้าจำเป็นเกี่ยวกับสินค้าอุปโภคบริโภคที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันของประชาชนทั้ง 2 ประเทศ จึงมีการนำเข้าและส่งออกสินค้าเหล่านี้ตามปกติแม้ว่าจะมีการประกาศปิดด่านชายแดนก็ตาม อีกทั้ง การปิดด่านชายแดนไม่ได้รวมถึงการขนส่งสินค้าทั้งสินค้าข้ามแดนและสินค้าผ่านแดนแต่อย่างใด แต่เป็นการจำกัดการข้ามแดนโดยการเดินเท้าและการข้ามแดนโดยใช้รถส่วนตัวหรือรถโดยสาร ดังนั้น การค้าชายแดนในลักษณะของการค้าในภาคธุรกิจขนาดใหญ่จึงไม่ได้รับผลกระทบจากการปิดด่านช่องเม็กในช่วงของการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 (ตัวแทนจากหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี, 2566)

การค้าในรูปแบบตลาดชายแดน

การค้าชายแดนในอีกรูปแบบหนึ่งของด่านชายแดนช่องเม็ก คือ การค้าชายแดนในรูปแบบตลาดชายแดน ซึ่งมีอยู่ทั้งฝั่งประเทศไทยและสปป.ลาว โดยเป็นการค้าที่ผู้ค้าที่เป็นประชาชนทั่วไปมาจับจองพื้นที่เพื่อนำสินค้ามาขายทั้งการตั้งแผงขายชั่วคราวบริเวณข้างทางเดิน (ฟุตบาท) และเป็นร้านค้าถาวร การค้าแบบตลาดในลักษณะนี้เป็นการค้าปลีกให้กับผู้ที่มาท่องเที่ยวหรือผู้ที่มาข้ามฝั่งระหว่าง 2 ประเทศ โดยมีสินค้าหลากหลายประเภท เช่น ผัก ผลไม้ เสื้อผ้า อาหารสด อาหารปรุงสำเร็จ ของแห้ง ของใช้ เป็นต้น

ภาพที่ 2 (a, b) ตลาดชายแดนช่องเม็ก ณ วันที่ 20 พฤษภาคม 2566

สำหรับตลาดชายแดนในฝั่งของประเทศไทย จะมีลักษณะคล้าย ๆ กับตลาดนัดที่มีสินค้าค่อนข้างหลากหลาย โดยมีทั้งร้านค้าที่เป็นแผงค้าชั่วคราวที่ขายสินค้าประเภทอาหารสด ผัก ผลไม้ หรือของป่า และร้านค้าถาวรที่ขายสินค้าประเภทเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ขนมชนิดต่าง ๆ ซึ่งในช่วงก่อนการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 นั้น กลุ่มลูกค้าจะมีทั้งคนไทยและคนลาวที่มาจับจ่ายซื้อสินค้า

2. ผลกระทบของมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ต่อการค้าชายแดนไทย-ลาว ต่อผู้ประกอบการค้า ณ ด่านชายแดนช่องเม็ก และนักธุรกิจผู้ส่งออก-นำเข้าในจังหวัดอุบลราชธานี

หลังจากการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้มีการประกาศปิดด่านช่องเม็กชั่วคราว เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2563 ส่งผลให้ตลาดชายแดนฝั่งประเทศไทยทยอยปิดตัวลงเพราะไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวหรือข้ามไปยังฝั่งสปป.ลาว อย่างไรก็ตาม หลังจากการประกาศเปิดด่านชายแดนช่องเม็ก เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2565 ทำให้ตลาดการค้าชายแดนฝั่งประเทศไทยกลับมาเปิดทำการค้าอีกครั้ง และเริ่มมีนักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวและจับจ่ายซื้อของ รวมทั้งมีประชาชนที่กลับมาจับจ่ายซื้อของในบริเวณนี้เหมือนเช่นเคย แต่ผู้ซื้อเป็นคนไทยเกือบทั้งหมด แทบจะไม่มีผู้ซื้อจากฝั่งประเทศลาว (ผู้ขายสินค้าเบ็ดเตล็ดบริเวณด่านช่องเม็ก 2566, สัมภาษณ์)

สาเหตุของการที่ประชาชนจากประเทศลาวไม่ได้เข้ามาซื้อสินค้าในฝั่งไทยเหมือนในอดีต มีสาเหตุหลายประการ สาเหตุสำคัญประการหนึ่งก็เนื่องจากค่าเงินกีบของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อยู่ในอัตราที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับค่าเงินบาทของประเทศไทย คือ 1 บาท เท่ากับ 554.87100 กีบ ดังนั้น หากประชาชนจากประเทศลาวเข้ามาซื้อสินค้าในประเทศไทยด้วยเงินบาท จึงต้องใช้เงินกีบในอัตราค่อนข้างสูง

นอกจากนี้ หลังจากเกิดวิกฤตการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 และมีการปิดด่านชายแดนชั่วคราวตามคำสั่งของรัฐบาล โดยเฉพาะในฝั่งของประเทศไทย ส่งผลให้ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวใน

บริเวณดังกล่าวลดลงอย่างต่อเนื่อง เพราะไม่สามารถข้ามไปเที่ยวยังประเทศลาวได้ ในขณะเดียวกันประชาชนจากประเทศลาวที่เคยข้ามมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ก็ไม่สามารถเดินทางเข้ามาได้เช่นกัน ทำให้ตลาดการค้าชายแดนทั้ง 2 ฝั่ง โดยในฝั่งประเทศไทยร้านค้าและแผงค้าทยอยปิดตัวลงเป็นการชั่วคราว ส่วนฝั่งประเทศลาวได้ทำการย้ายตลาดชายแดนที่เคยอยู่บริเวณด่านข้ามแดนไทย – ลาว เข้าไปอยู่ห่างจากด่านข้ามแดนประมาณ 5 กิโลเมตร จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนลาวไม่เข้ามาซื้อสินค้าในฝั่งไทยหลังจากการกลับมาเปิดด่านชายแดนตามปกติ

สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ประชาชนจากประเทศลาวไม่เข้ามาซื้อสินค้าในประเทศไทย เนื่องจากการมีรูปแบบการค้าขายแบบใหม่ที่เกิดขึ้นจากวิกฤตการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ซึ่งทำให้รูปแบบการค้าทั่วโลกได้เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการค้าชายแดนไทย-ลาวด้วยเช่นกัน นั่นก็คือการสั่งซื้อสินค้าในรูปแบบออนไลน์ การซื้อสินค้าในรูปแบบนี้ค่อนข้างมีความสะดวกทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งหลักจากการปิดด่านชายแดนช่องเม็กแล้ว การค้าออนไลน์ได้เข้ามาแทนที่การค้าในรูปแบบตลาดการค้าชายแดน โดยประชาชนจากประเทศลาวได้ทำการสั่งซื้อสินค้าจากฝั่งประเทศไทยในรูปแบบออนไลน์ (ตัวแทนจากหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี , 2566) และยังคงใช้รูปแบบการซื้อขายในลักษณะนี้หลังจากการกลับมาเปิดด่านชายแดนอีกครั้ง

สรุป

ในช่วงของการเกิดวิกฤตการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้จังหวัดอุบลราชธานีได้ออกคำสั่งจังหวัดอุบลราชธานีเรื่องการระงับการเดินทางเข้า-ออกของบุคคล ยานพาหนะ และสิ่งของ ณ จุดผ่านแดนถาวร จุดผ่อนปรนการค้า และช่องทางอื่น ๆ ตลอดแนวชายแดนจังหวัดอุบลราชธานีเป็นการชั่วคราว ทำให้ด่านชายแดนช่องเม็กต้องทำการปิดด่านในช่วงเวลาดังกล่าว (เดือนมีนาคม 2563 - เดือนพฤษภาคม 2565) เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ซึ่งจากการประเมินผลการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อด้านลบอันเลี่ยงไม่ได้ต่อการค้าชายแดน โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อย (ตลาดชายแดนช่องเม็ก) กล่าวคือ ผู้ค้ารายย่อยและร้านค้าในตลาดการค้าชายแดนช่องเม็ก ขาดรายได้ เพราะไม่มีลูกค้าจากทั้งฝั่งไทยและลาว รวมถึงนักท่องเที่ยว เนื่องจากมาตรการจำกัดการเดินทางระหว่างจังหวัด และร้านค้าชายแดนต้องปิดตัวประมาณ 1-3 ปี ในขณะที่ ผู้ประกอบการการนำเข้า-ส่งออกผ่านด่านชายแดนช่องเม็กที่ทำการส่งสินค้าข้ามแดนกลับไม่ได้รับผลกระทบมากนัก เนื่องจากมาตรการฯ ของไทยมิได้ห้ามการเคลื่อนย้ายสินค้า แต่เป็นการห้ามการเดินทางของประชาชนทั้งสองประเทศ ทำให้การเคลื่อนย้ายสินค้าโดยใช้รถบรรทุก ไม่ได้รับผลกระทบจากมาตรการทางกฎหมายของไทย

อย่างไรก็ตาม นโยบายที่รัฐบาลดำเนินการเรื่องมาตรการการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 และผลกระทบหลังการยกเลิกมาตรการการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการค้าระหว่างไทย-ลาว ณ ด่านช่องเม็ก หลายประการ อาทิ รูปแบบการค้าและ

พฤติกรรมของการซื้อสินค้าของผู้บริโภคเปลี่ยนไปเป็นการซื้อขายออนไลน์ ทั้งสินค้าจากไทยและจากจีน ทำให้ลูกค้าจากฝั่งลาวไม่จำเป็นต้องเดินทางเข้ามาซื้อสินค้าในประเทศ ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของโนธิตา หวานชื่น, วรุตม์ นาที และศุภรัตน์ พินสุวรรณ (2564) และสิริวิชัย จูไรรัตน์และประจวบ ทองศรี (2564) อีกทั้ง ในปัจจุบัน ลูกค้าหลักที่ตลาดชายแดนช่องเม็ก กลายเป็นกลุ่มลูกค้าคนไทยมากกว่าร้อยละ 70 เป็นคนไทยในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี สาเหตุประการหนึ่งมาจากการที่นักท่องเที่ยวคนไทยลดลง ซึ่งเป็นผลมากจากการที่ตลาดการค้าชายแดนของลาว ย้ายเข้าไปในฝั่งลาวด้านใน ทำให้ไม่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากจังหวัดอื่น นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อาทิ สปป. ลาวเกิดภาวะเงินเฟ้อ ส่งผลให้อุปสงค์ของผู้บริโภคฝั่งลาวที่มีต่อสินค้าอุปโภคบริโภคในตลาดการค้าชายแดนของไทยลดลง และประชาชนของสปป.ลาว ที่อยู่ใกล้กับชายแดนอพยพเข้ามาทำงานในไทย หลังจากที่ยกเลิกมาตรการฯ โควิด-19 ทำให้ไม่มีความจำเป็นต้องซื้อสินค้า ณ ตลาดชายแดน เพราะเข้ามาทำงานในจังหวัดอุบลราชธานีแทน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กัลปพฤกษ์ ผิวทองงาม. (2548). **โครงสร้างตลาดการค้าชายแดนไทย-ลาว: กรณีศึกษาด้านมุกดาหาร**. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพลศึกษาสังคมแม่ข่าย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กระทรวงมหาดไทย. (ม.ป.ป.). **หลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติในการพิจารณาการเปิดจุดผ่านแดนประเภทต่างๆ: ประเภทและหลักเกณฑ์การเปิดจุดผ่านแดน**. เข้าถึงเมื่อ 21 สิงหาคม 2566, จาก <http://www.fad.moi.go.th/images/Document/border-Province.pdf>.
- กรมการค้าต่างประเทศ. (2563). **คำนิยามที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน**. กระทรวงพาณิชย์, เข้าถึงเมื่อ 21 สิงหาคม 2566, จาก <https://www.dft.go.th/bts/bts-trader>.
- กรมควบคุมโรค. (2565). **รายงานสถานการณ์ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 ต่อโรคไม่ติดต่อและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย**. กระทรวงสาธารณสุข. เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2566, จาก <https://dmsic.moph.go.th/index/detail/9105>.
- กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ. (2563). **หลักการประเมินผลโครงการ**. เข้าถึงเมื่อ 30 มีนาคม 2566, จาก <https://ticathaigov.mfa.go.th/th/page/%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%9C%E0%B8%A5%E0%B9%82%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3?menu=5f3640be32ac261704141e1c>.

กรมศุลกากร. (2562). **คู่มือการปฏิบัติงาน: กระบวนการผ่านพิธีการ การเก็บอากรปากกระวาง ณ ด่านพรมแดน จุดผ่านแดน จุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว หรือจุดผ่อนปรนทางการค้า.** กระทรวงการคลัง, เข้าถึงเมื่อ 21 สิงหาคม 2566, จาก http://www.customs.go.th/data_files/7582a0782951d45_a6ceb96_a1871bd2d4.pdf.

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (ม.ป.ป.). **4 ด้านชายแดนไทย-ลาว ที่แผ่นดินติดกันโดยไม่มีแม่น้ำโขงกั้นกลาง.** กระทรวงพาณิชย์, เข้าถึงเมื่อ 21 เมษายน 2566, จาก <https://www.tradelogistics.go.th/th/article/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%88%E0%B8%B2%E0%B8%B0%E0%B8%A5%E0%B8%B6%E0%B8%81/4-%E0%B8%94%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B9%81%E0%B8%94%E0%B8%99%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2%E0%B8%A5%E0%B8%B2%E0%B8%A7>.

โณธิตา หวานชื่น, วรุตม์ นาที และศุภรัตน์ พิณสุวรรณ. (2564). **ผลกระทบโควิด 19 และการปรับตัวของผู้ประกอบการค้าขายในตลาดเก๋นตั้ง บริเวณพื้นที่ชายแดน ตำบลสุโงโก-ลก อำเภอสุนทรบุรี จังหวัดนราธิวาส.** เข้าถึงเมื่อ 14 เมษายน 2566, จาก http://www2.huso.tsu.ac.th/NCOM/GEOGIS/2021/FULL_PAPER/PDF20211024215536_1.pdf.

ด่านศุลกากรช่องเม็ก. (ม.ป.ป.). **สถิติสินค้านำเข้า-ส่งออก-ผ่านแดน.** เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2566, จาก http://chongmek.customs.go.th/list_strc_download.php?ini_content=statistics_report01&order_by=co_priority&sort_type=0&lang=th&left_menu=menu_statistics_report01.

ตัวแทนจากหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี. (2566). สัมภาษณ์, 18 พฤษภาคม 2566.

ไทยพีบีเอส. (2565). **เปิดด่านช่องเม็ก ดันเที่ยวลาวได้ หนุนเศรษฐกิจชายแดน จ.อุบลราชธานี: จับตารอบทิศ.** 31 พฤษภาคม 2565, เข้าถึงเมื่อ 14 เมษายน 2566, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=bJ7f7ls308g&t=2s>.

ธัญวรัตน์ แซ่มสนิท, วันวิสา วงศ์ชัย, ศศิธร ขุนพิลึกเรืองเดช และชูเกียรติ น้อยฉิม. (2564). **ผลกระทบของมาตรการทางการค้าตามประเพณีชายแดนไทย-ลาว ในสถานการณ์แพร่ระบาดของ COVID-19 : กรณีศึกษา ผู้ประกอบการค้าสินค้าและผู้ประกอบการขนส่งทางเรือ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย.** วารสารสังคมกสิวัฒน์, 12(2), 32-51.

ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2565). **ช่องเม็ก ส่งออกโตหมื่นล้าน ขยายแดนหางา เงินเพื่อลาวพุง**. 18 ธันวาคม 2565, เข้าถึงเมื่อ 30 สิงหาคม 2566, จาก <https://www.prachachat.net/local-economy/news-1150364>.

ผู้ขายสินค้าเบ็ดเตล็ดบริเวณด่านช่องเม็ก. (2566). สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2566.

วีรวิชัย ปิยนนทศิลป์. (2560). การพัฒนาพื้นที่ชายแดนเพื่อการค้าการลงทุนและการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน. **วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ**, 27(2), 1-13.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **นิยามที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน**. เข้าถึงเมื่อ 21 สิงหาคม 2566, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=6211.

สิริวิชัย จูไรรัตน์ และประจวบ ทองศรี. (2564). **ผลกระทบการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ในช่วงวิกฤต Covid-19 กรณีศึกษาด่านเบตง**. เข้าถึงเมื่อ 14 เมษายน 2566, จาก <http://www2.huso.tsu.ac.th/NCOM/husoicon2021/poster/202113253057-424.pdf>.

ภาษาอังกฤษ

Peter, G. (2015). **Advanced Introduction to Public Policy**. Cheltenham, UK: Edward Elgar.

Vedung, E. (2013). Six model of Evaluation. In Araral, E. Jr, Fritzen, S., Howlett, M., Ramesh, M., & Wu, X. (Eds.), **Routledge Handbook of Public Policy** (pp. 387 – 400). New York: Routledge.

Translated References

Chaemsanit, T., Wongchai, W., Khunpiluekrueangdet, S. & Noichim, C. (2021). The impact of traditional trade measures on the Thai-Lao sborder in the situation of COVID-19 epidemic: A case study of merchants and shipping operators in Wiangsub-district, Chiang Saen District, Chiang Rai Province. **Journal of Social Synergy**, 12(2): 32-51. (in Thai).

Chongmek Customs House. (n.d.). **Statistic of Import – Export - Border crossing**. Retrieved March 16, 2023, from: http://chongmek.customs.go.th/list_strc_download.php?ini_content=statistics_report01&order_by=co_priority&sort_type=0&lang=th&left_menu=menu_statistics_report01. (in Thai).

Department of Disease Control. (2022). **Report on the Impact of the COVID-19 Pandemic on Non-Communicable Diseases and Related Factors in Thailand**. Ministry of Public

- Health, Retrieved August 30, 2023, from: <https://dmsic.moph.go.th/index/detail/9105>, (in Thai).
- Department of Foreign Trade. (2020). **Meaning relating to Border Trading**. Ministry of Commerce, Retrieved August 21, 2023, from: <https://www.dft.go.th/bts/bts-trader>. (in Thai).
- Department of International Trade Promotion. (n.d.). **4 Thai – Lao Border without MeKong River**. Ministry of Commerce, Retrieved April 21, 2023, from: <https://www.tradelogistics.go.th/th/article/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%88%E0%B8%B2%E0%B8%B0%E0%B8%A5%E0%B8%B6%E0%B8%81/4%E0%B8%94%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B9%81%E0%B8%94%E0%B8%99%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2%E0%B8%A5%E0%B8%B2%E0%B8%A7>. (in Thai).
- Jurairat, S. & Tongsri, P. (2021). **Impacts On Thai-Malaysian Border Trade, Betong District, Yala Province During the Covid Crisis – 19: A Case Study of Betong Border**. Retrieved April 14, 2023, from: <http://www2.huso.tsu.ac.th/NCOM/husoicon2021/poster/202113253057-424>. pdf. (in Thai).
- Ministry of Interior. (n.d.). **Criteria and Guidelines for Considering the Opening of Various Types of Border Crossings: Types and Border Crossing Criteria**. Retrieved August 21, 2023, from: <http://www.fad.moi.go.th/images/Documemt/border-Province.pdf>. (in Thai).
- Miscellaneous Goods Buyer at Chong Mek. (2023). Interview, 20 May 2023. (in Thai).
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2016). **Meaning relating to Border Trading**. Retrieved August 21, 2023, from: https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=6211. (in Thai).
- Piewthongngam, K. (2005). **Market structure of Thai-Laos Cross Broader Trade: case study of Mukdahan**. Khon Kaen: Center for Research on Plurality in the Mekong Region (CERP), Khon Kaen University. (in Thai).
- Piyanonthasin, W. (2017). The Development of Border Trade Area for Trading Investment and Improvement Quality of Life of Public People. **Payap University Journal**, 27(2): 1-13. (in Thai).

Prachachat Business Online. (2022). **Chongmek, Export Value Grown to Ten billion, Lonely Border, Loa Currency High Inflation.** 18 December 2022, Retrieved August 30, 2023, from: <https://www.prachachat.net/local-economy/news-1150364>. (in Thai).

Representative of Ubon Ratchathani Chamber of Commerce, Interview, 18 May 2023. (in Thai).

Thai PBS. (2022). **Chongmek Opening, Promoting South Lao Travel, Supporting Border Economics in Ubon Ratchathani Province: Keep an eye on all directions.** 31 May 2022, Retrieved August 14, 2023, from: <https://www.youtube.com/watch?v=bJ7f7ls308g&t=2s>. (in Thai).

Thailand International Cooperation Agency (TICA). (2020). **Principle of Project Evaluation.** Retrieved August 21, 2023, from: <https://ticathai.gov.mfa.go.th/th/page/%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%9C%E0%B8%A5%E0%B9%82%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3?menu=5f3640be32ac261704141e1c>. (in Thai).

The Customs Department. (2019). **Work Manual: Processes of Duty on Deck Payment at Border Checkpoint, Border Crossing Point, Permanent Border Crossing Point, Temporary Border Crossing Point or Checkpoint Point for Border Trade.** Ministry of Finance, Retrieved August 21, 2023, from: http://www.customs.go.th/data_files/7582a0782951d45_a6ceb96_a1871bd2d4.pdf. (in Thai).

Wanchuen, N., Natee, W. & Pinsuwan, S. (2021). **The impact of Covid-19 and the adjustment of traders in the Genting market border area Su-ngai Kolok Subdistrict Su-ngai Kolok District Narathiwat Province.** Retrieved April 14, 2023, from: http://www2.huso.tsu.ac.th/NCOM/GEOGIS2021/FULL_PAPER/PDF20211024215536_1.pdf. (in Thai).

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล
ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น
Factors affecting the decision to use digital platforms of
local governments' personnel: A Case Study of Khon Kaen Province

[Received: October 5, 2023; Revised: November 14, 2023; Accepted: November 15, 2023]

ปริญญ์ พันสอน

นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น,
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Parinya Panson

Master of Student of Public Administration,
Program, College of Local Administration,
Khon Kaen University

กฤษฎา ประชุมราศี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์,
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น,
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Krisada Prachumrasee

Assistant Professor,
College of Local Administration,
Khon Kaen University

CORRESPONDING AUTHOR

Parinya Panson, Master of Student of Public Administration, College of Local Administration,
Khon Kaen University, Thailand. E-mail: parinya.pan@kkumail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากประชากรซึ่งเป็นบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นทุกรูปแบบ โดยใช้การเก็บข้อมูลแบบสอบถามเชิงคุณภาพ เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลในเชิงสถิติ ที่มีตัวเลขยืนยันชัดเจน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการทดสอบสมมติฐาน เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีมากที่สุดคือทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับด้านเทคโนโลยี ด้านความคาดหวังจากประสิทธิภาพของเทคโนโลยีและด้านการได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา ซึ่งมีค่านัยสำคัญทางสถิติซึ่งมีค่าที่เท่ากันต่อมาคือ ด้านการรับรู้ความยากง่ายในการใช้ และด้านการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีตามลำดับ แนวคิดส่วนประสมทางการตลาดพบว่าการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลมากที่สุดต่อมาคือ การจัดจำหน่าย, ราคา ตามลำดับซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวมานั้นเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากร ความสัมพันธ์ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ANOVA พบว่าอายุมีผลต่อการรับรู้ความยากง่ายในการใช้เทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญ จากการศึกษา ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลทางผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางที่เหมาะสมต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังนี้ ควรจัดอบรมหรือการเรียนรู้เกี่ยวกับแพลตฟอร์มดิจิทัลดังกล่าว ให้เข้าใจตามช่วงอายุและให้ความสำคัญกับการสื่อสารถึงคุณประโยชน์ที่จะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้ความง่ายความสะดวก

คำสำคัญ: การตัดสินใจ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; แพลตฟอร์มดิจิทัล; การยอมรับเทคโนโลยี; ส่วนประสมทางการตลาด

Abstract

The purpose of this research is to study factors affecting the decision to use digital platforms by local government organization personnel. A case study of Khon Kaen Province Using quantitative research methods Collect data from all forms of the population who are personnel of local government organizations in Khon Kaen Province. Using qualitative questionnaire data collection. To obtain statistical information with clear confirmation numbers As for data analysis, descriptive statistics will be used to test hypotheses. To analyze factors affecting the decision to use digital platforms by local administrative organization executives and officials. The results of the study found that factors affecting the decision to use digital platforms by local government organizations The factors that most influence technology adoption are theories about technology acceptance. Expectations from technology efficiency and support from supervisors, which have a statistical significance value that has the same value later, Perceived difficulty of use and perceived benefits of technology, respectively The marketing mix concept found that marketing promotion has the most influence. distribution and price, respectively, which significantly influence decision-making. The aforementioned concepts and theories are factors that affect personnel's decisions to use digital platforms. Relationship between demographic factors and factors affecting the decision to use digital platforms From the results of data analysis with ANOVA, it was found that age significantly affects the perceived difficulty of using technology and influences personnel's decision to use digital platforms. From the study, the factors affecting the decision to use a digital platform are known. The researcher therefore proposes appropriate guidelines for the decision to use a digital platform for local government organizations, as follows: Training or learning should be organized on such digital platforms. To understand according to the age group and focus on communicating the benefits that will help the target group recognize the ease and convenience.

Keywords: Decision; local government organization; digital platform; Technology Acceptance; Marketing Mix

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เทคโนโลยีมีการพัฒนาเติบโตอย่างก้าวกระโดด องค์กรต่างๆ ในหลายประเทศได้เห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลและได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพภายในองค์กร ซึ่งในปัจจุบันภาครัฐเล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในภาครัฐ ทางคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2560 รับทราบการดำเนินการเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ตามมาตรา 266 ของรัฐธรรมนูญ เรื่อง “การปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินและการบริการประชาชนด้วยระบบดิจิทัลและร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยรัฐบาลดิจิทัล” ที่เสนอโดยสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศได้มอบหมายให้ คณะกรรมการขับเคลื่อนและปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนเป็นสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) หรือสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (สพร.) ต่อมาในวันที่ 18 มิถุนายน 2561 สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ได้จัดให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยรัฐบาลดิจิทัลเพื่อไปประกอบการเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อคณะรัฐมนตรี โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติในวันที่ 2 ตุลาคม 2561 อนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยรัฐบาลดิจิทัล และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้ความเห็นและข้อสังเกตของหน่วยงานต่างๆ ไปประกอบการพิจารณาและเปลี่ยนชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล” เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2562 ราชกิจจานุเบกษาได้ประกาศให้พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 23 พฤษภาคม 2562 เป็นต้นไป และขยายไปยังท้องถิ่น เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สามารถตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ลดภาระการทำงานของรัฐบาลกลางตาม “แนวคิดการกระจายอำนาจ (Decentralization)” และแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นแผนดำเนินงาน 20 ปี มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมไว้ด้วยกัน 6 ยุทธศาสตร์ (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.). www.dga.or.th. 2564)

กล่าวได้ว่าภาครัฐเล็งเห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลและเห็นถึงความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งองค์ประกอบทั้งสองส่วนนี้มีความสำคัญที่จะขับเคลื่อนพัฒนาประเทศและเข้าสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม แต่ถึงอย่างไรก็ตามการขับเคลื่อนจำเป็นต้องอาศัยฟันเฟืองในทุกๆ ระดับเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง หากพิจารณาอย่างดีแล้วพบว่าผู้บริหารหรือฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนเพราะต้องอาศัยทักษะต่างๆ ทั้งความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เนื่องจากปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์และแพลตฟอร์มดิจิทัลเกิดขึ้นใหม่เป็นจำนวนมาก การเลือกเทคโนโลยีมีผลต่อการลงทุนที่เลือกเข้ามาใช้ภายในองค์กรและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน จำเป็นต้องมีข้อมูล

เกี่ยวกับผลที่จะได้รับและการประเมินผลตอบแทนทางประสิทธิภาพที่เทคโนโลยีนั้นจะเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในด้านต่างๆ ที่องค์กรนั้นต้องการในการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลหรือเทคโนโลยีดิจิทัลใดๆ ผู้ใช้ต้องศึกษาและทำความเข้าใจในแพลตฟอร์มดิจิทัลหรือเทคโนโลยีดิจิทัลนั้นๆ ต้องศึกษาผลดีและผลเสียของแพลตฟอร์มดิจิทัลหรือเทคโนโลยีดิจิทัลนั้นและพิจารณาว่าผลเสียที่จะเกิดขึ้นนั้นสามารถควบคุม, ป้องกัน, จัดการหรือแก้ไขได้ยากง่ายหรือไม่ หากประโยชน์ในการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลหรือเทคโนโลยีดิจิทัลนั้นๆ มีความคุ้มค่าและมีผลดีมากกว่าผลเสีย ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลที่ส่งผลให้การตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจในเทคโนโลยี

ในปัจจุบันนโยบายการพัฒนาเมืองของประเทศไทยให้เป็นเมืองทันสมัยในรูปแบบต่างๆ ที่เรียกว่า Smart City หรือเมืองอัจฉริยะ ใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลหรือเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 โมเดลพัฒนาเศรษฐกิจ Thailand 4.0 และแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (Passakorn, 2019) มี 7 จังหวัดนำร่อง ได้แก่ ภูเก็ต เชียงใหม่ กรุงเทพฯ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยองและขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดแรกที่ริเริ่มและผลักดันการพัฒนาเมืองอย่างจริงจัง (จารุวรรณ ประวิณเน, 2563) โดยทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนร่วมมือกัน เพื่อการพัฒนาที่ตรงตามความต้องการของท้องถิ่นในปัจจุบันพัฒนาให้รองรับกับความเปลี่ยนแปลงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมเข้ามาใช้ตามบริบทความต้องการของเมือง (ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ และคณะ, 2562) ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่ในการศึกษาในครั้งนี้

จากการศึกษาบริบทการตัดสินใจเลือกใช้หรือการตัดสินใจในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจากพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ที่ซึ่งให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ต่างๆ สามารถจัดซื้อแพลตฟอร์มดิจิทัลหรือเทคโนโลยีดิจิทัลได้เองโดยการตัดสินใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นั้นๆ ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวง ในการตัดสินใจเลือกใช้หรือเลือกซื้อผู้ทำการวิจัยจึงเล็งเห็นว่าปัจจัยอีกอย่างที่มีผลต่อการตัดสินใจ คือ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พฤติกรรมของผู้ที่ตัดสินใจเลือกซื้อเลือกใช้หรือผู้บริโภคมักจะมองหาสิ่งค่าใหม่ๆ ที่น่าสนใจอยู่เสมอ ที่สำคัญคือมองหาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับงานและพอดีกับงบประมาณที่เขามีอยู่ พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้หรือเลือกซื้อนั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 4 อย่าง คือ วัตถุประสงค์ในการใช้งาน ตัวแปรส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจ และแรงจูงใจในการซื้อ ปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้หรือเลือกซื้อของผู้บริโภค (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2543)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้ทวิวิจัยจึงทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น ซึ่งผลการวิจัยคาดหวังว่าจะช่วยเพิ่มโอกาสต่อผู้ผลิตและเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาแพลตฟอร์มหรือผลิตภัณฑ์ซอฟต์แวร์เพื่อการบริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ตรงกับความต้องการและทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการยอมรับของบุคลากรต่อการตัดสินใจ

เลือกใช้ในอนาคตอีกทั้งยังเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความทันสมัยก้าวทันยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์, ด้านการยอมรับเทคโนโลยีและส่วนประสมการตลาดกับการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล
3. เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระเบียบวิธีวิจัย

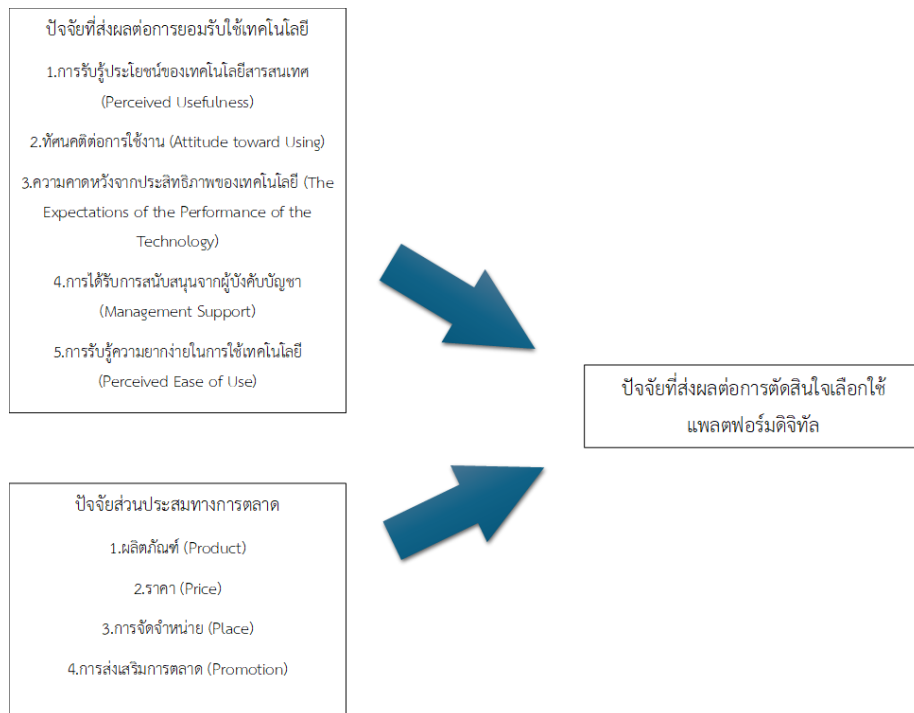
ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงผสมผสานที่มีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยในการวิเคราะห์นั้นจะวิเคราะห์ในระดับปัจเจกบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล เก็บข้อมูลจากประชากรซึ่งเป็นบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นทุกรูป โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics Analysis) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ใช้ F - test และ t - test ในการทดสอบสมมติฐานเพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยและความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล โดยอธิบายแนวทางที่เหมาะสมต่อการตัดสินใจเลือกใช้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำและพนักงานเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2,739 ราย (<http://www.kklocal.go.th/> ซึ่งรวบรวมจำนวนบุคลากร ณ วันที่ 17 มกราคม 2566)

กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรฝ่ายบริหารและบุคลากรฝ่ายปฏิบัติ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane (1983) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 350 ตัวอย่าง โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้ตามหลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) การสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ(Systematic Sampling) โดยข้าราชการจำนวน 241 คน ข้าราชการการเมืองจำนวน 28 คน และ พนักงานราชการจำนวน 81 คน

การวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นทั้ง 5 รูปแบบ 1.องค์การบริหารส่วนจังหวัด 2.เทศบาลนคร 3.เทศบาลเมือง 4.เทศบาลตำบลและ5.องค์การบริหารส่วน

กรอบแนวคิดในการศึกษา

รูปที่ 1 : กรอบแนวคิด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบไปด้วย

ส่วนที่ 1 เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามประเมินด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยี แบ่งเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ (Perceived Usefulness) ทัศนคติต่อการใช้งาน (Attitude toward Using) การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร (Management Support) การยอมรับแพลตฟอร์มดิจิทัล (Factors of Digital Platform Adoption)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open End Question)

แบบสอบถามส่วนที่ 2 ถึง ส่วนที่ 3 ประกอบด้วย คำตอบย่อยที่แบ่งเป็น 5 ระดับ โดยใช้มาตราวัดประมาณค่า (Rating Scale) ได้แก่

ตารางที่ 1 ระดับความเห็นด้วยต่อค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกคำตอบ

ระดับความเห็นด้วย	ค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกคำตอบ
น้อยที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน
น้อย	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน
ปานกลาง	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน
มาก	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน
มากที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน

เกณฑ์การประเมิน จะใช้วิธีการแบ่งช่วงการแปลผลตามหลักของการแบ่งอันตรภาคชั้น (CLASS INTERVAL) แบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับ จากคะแนนสูงที่สุดคือ 5 คะแนน คะแนนต่ำที่สุดคือ 1 คะแนน หาค่ากึ่งกลางพิสัยจากสูตรคำนวณช่วงกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับชั้น}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= 0.80
 \end{aligned}$$

รูปที่ 2 : วิธีการแบ่งช่วงการแปลผลตามหลักของการแบ่งอันตรภาคชั้น

ดังนั้น ความกว้างของอันตรภาคชั้น เท่ากับ 0.80 จึงมีเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยของระดับความสำคัญของปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลดังต่อไปนี้

ระดับคะแนน 4.21 – 5.00 ให้ความสำคัญมากที่สุด

ระดับคะแนน 3.41 – 4.20 ให้ความสำคัญมาก

ระดับคะแนน 2.61 – 3.40 ให้ความสำคัญปานกลาง

ระดับคะแนน 1.81 – 2.60 ให้ความสำคัญน้อย

ระดับคะแนน 1.00 – 1.80 ให้ความสำคัญน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1 ปัจจัยการยอมรับการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ในหัวข้อปัจจัยการยอมรับการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยเลือกใช้การประมวลผลโดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และ สถิติวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) เพื่อทดสอบปัจจัยการยอมรับการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น เนื่องจากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือพยากรณ์ตัวแปรที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการตัดสินใจ (ปณิข อภาวุฒิชัย และคณะ. 2561) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตารางและกราฟพร้อมคำอธิบายผลจากค่าทางสถิติ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ เพื่อทดสอบปัจจัยการยอมรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

การยอมรับการใช้เทคโนโลยี	การตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล (Y)				
	b	SE_b	β	t	p-value
(Constant)	0.342	0.163		2.103	0.36
การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ (Perceived Usefulness)	0.165	0.058	0.159	2.871	0.004*
ทัศนคติต่อการใช้งาน (Attitude toward Using)	0.59	0.049	0.062	1.200	0.231
ความคาดหวังจากประสิทธิภาพของเทคโนโลยี (The Expectations of the Performance of the Technology)	0.323	0.51	0.347	6.376	0.000*
การได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา (Management Support)	0.143	0.039	0.159	3.653	0.000*

การยอมรับการใช้เทคโนโลยี	การตั้งใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล (Y)				
	b	SE_b	β	t	p-value
การรับรู้ความง่ายในการใช้เทคโนโลยี (Perceived Ease of Use)	0.217	0.62	0.212	3.512	0.001*
R = 0.812 ; $R^2 = 0.660$; $AdjR^2 = 0.655$; p-value = 0.000*					

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า ด้านการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ (Perceived Usefulness), ความคาดหวังจากประสิทธิภาพของเทคโนโลยี (The Expectations of the Performance of the Technology), ด้านการได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา (Management Support), ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้เทคโนโลยี (Perceived Ease of Use) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับร้อยละ 66.0 (ตารางที่ 3)

1.2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ในหัวข้อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยเลือกใช้การประมวลผลโดยสถิติวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) เพื่อทดสอบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น เนื่องจากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือพยากรณ์ตัวแปรที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการตัดสินใจ (ปณิข อภาวุฒิชัย และคณะ. 2561) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตารางพร้อมคำอธิบายผลจากค่าทางสถิติ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ เพื่อทดสอบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

ส่วนประสมทางการตลาด	การตั้งใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล (Y)				
	b	SE_b	β	t	p-value
(Constant)	2.054	0.174		11.806	0.000
ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	-0.133	0.222	-0.138	-0.599	0.549
ด้านราคา (Price)	-0.205	0.94	-0.233	-2.184	0.030*
ด้านการจัดจำหน่าย	-0.330	0.113	-0.426	-2.930	0.004*

ส่วนประสมทางการตลาด	การตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล (Y)				
	b	SE_b	β	t	p-value
(Place)					
ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)	1.208	0.174	1.258	3.184	0.002*
R =0.573 ; R^2 =0.329 ; $AdjR^2$ =0.321 ; p-value=0.002*					

จากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ พบว่า ด้านราคา (Price), ด้านการจัดจำหน่าย (Place), ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับร้อยละ 32.9 (ตารางที่ 4)

2. ความสัมพันธ์ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

ในหัวข้อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยเลือกใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ANOVA หรือ f-test ในส่วนข้อมูลประชากรศาสตร์ เพื่อหาความสัมพันธ์ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น เนื่องจากวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ANOVA หรือ f-test สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่อตัวแปรที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการตัดสินใจ (สุวดี น้าพาเจริญ, 2565) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตารางพร้อมคำอธิบายผลจากค่าทางสถิติ

ตารางที่ 5 แสดงผลวิเคราะห์ความแปรปรวนการรับรู้ความยากง่ายในการใช้ จำแนกตามระดับอายุ

ANOVA	
การรับรู้ความยากง่ายในการใช้เทคโนโลยี (Perceived Ease of Use)	
	Sig.
Between Groups (ระหว่างกลุ่ม)	0.02*

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ANOVA พบว่าอายุ (age) มีผลต่อการรับรู้ความยากง่ายในการใช้เทคโนโลยี (Perceived Ease of Use) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 5)

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ปัจจัยทั้ง 3 ด้านมีส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล โดยอภิปรายผลในแต่ละด้าน ดังนี้

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า อายุการทำงานที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า ด้านอายุ (age) มีผลต่อการรับรู้ความยากง่ายในการใช้เทคโนโลยี (Perceived Ease of Use) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาตามแนวคิดของการยอมรับเทคโนโลยีในงานวิจัย “การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับและการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ในสังคมไทย” ธัญมาศ ทองมูลเล็ก และ ปรีชา วิจิตรธรรมรส (2560) ซึ่งพบว่าอายุ (age) จะแปรผกผันกับการยอมรับเทคโนโลยีซึ่งอายุที่มากขึ้นจะมีสัดส่วนในการใช้งานเทคโนโลยีลดน้อยลงตามไปด้วย

ปัจจัยด้านการยอมรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ด้านที่มีอิทธิพลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญ มีดังนี้ 1.ด้านการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี (Perceived Usefulness), 2.ความคาดหวังจากประสิทธิภาพของเทคโนโลยี (The Expectations of the Performance of the Technology), 3.ด้านการได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา (Management Support), 4.ด้านการรับรู้ความยากง่ายในการใช้เทคโนโลยี

โดยด้านความคาดหวังจากประสิทธิภาพของเทคโนโลยีมากที่สุด บ่งบอกได้ว่าบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นจะตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลใดๆ บุคลากรจะคาดหวังในประสิทธิภาพการช่วยให้บุคลากรมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น รวดเร็วขึ้น ลดขั้นตอนในการปฏิบัติงานและช่วยให้บุคลากรได้รับข้อมูลต่างๆในการปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วมีประโยชน์ในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานต่อผู้บริหารก่อนจะมีการพิจารณาสั่งการให้มีการดำเนินงานและปฏิบัติตามไป ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจรองลงมาคือ ด้านการรับรู้ความยากง่ายในการใช้เทคโนโลยี เมื่อคาดหวังในประสิทธิภาพจะส่งผลพึงพอใจและการตัดสินใจเลือกใช้ซึ่งจะสอดคล้องกับด้านความคาดหวังในประสิทธิภาพ ซึ่งจะสอดคล้องกับ

อรรวรรณ สุขยานี (2558) “ความตั้งใจในการใช้ระบบสารสนเทศการบริหารทรัพยากรบุคคลของบุคลากรสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ : การประยุกต์ใช้ตัวแบบการยอมรับเทคโนโลยี” ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้ระบบด้านความคาดหวังให้ผลสัมฤทธิ์ในภาพรวมอยู่ในระดับที่มาก ในส่วนต่อมาเป็นตัวแปรการได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาและการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณเท่ากันกล่าวได้ว่า การที่ฝ่ายผู้บริหารเล็งเห็นถึงความสำคัญและสนับสนุนฝ่ายปฏิบัติหรือบุคลากรเรื่องแพลตฟอร์มดิจิทัลในการปฏิบัติงาน กำหนดนโยบายและช่วยในการผลักดัน ให้บุคลากรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลหรือประโยชน์ของแพลตฟอร์มดิจิทัล รวมทั้งฝ่ายบริหารหรือผู้บริหารควรเข้าใจพร้อมเรียนรู้ปัญหาของเทคโนโลยีแพลตฟอร์มดิจิทัลไปพร้อมกับบุคลากรในองค์กรและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะสอดคล้องกับ วรรณวิมล ศรีศิริธัญ (2553) แนวคิดงานวิจัย “เรื่องศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้สารสนเทศทางการบัญชีของผู้บริหารบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย” ได้อธิบายว่า ผู้บริหารหรือฝ่ายบริหารมีบทบาทที่สำคัญต่อประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนองค์กรก่อนและอีก1ตัวแปรที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยี ได้แก่ ด้านการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี แสดงให้เห็นว่าบุคลากรจะเกิดความต้องการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลนั้น ต้องเกิดจากการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีว่าแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้งานช่วยให้การปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว ลดขั้นตอนการทำงาน ลดเวลาการทำงานและผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

ปัจจัยด้านประสมทางการตลาด

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัจจัยด้านประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อพบว่ามีส่วนประสมทางการตลาดเชิงบวกมาก ได้แก่ด้านราคา (Price) ด้านการจัดจำหน่าย (Place) และ ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) แต่ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) พบว่าจะไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ หากเมื่อเจาะลึกลงไปพบว่าด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของฝ่ายบริหาร ซึ่งเป็นข้าราชการการเมืองมากกว่า พนักงานราชการ ซึ่งเป็นฝ่ายปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดงานวิจัยของ กนกพร จงเจริญ (2552) ที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อคอมพิวเตอร์แบบพกพา ของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตสาทร กรุงเทพมหานคร” ซึ่งส่วนประสมทางการตลาดส่งผลต่อการเลือกซื้อคอมพิวเตอร์แบบพกพาของกลุ่มตัวอย่างเป็นอย่างมาก กล่าวได้ว่าปัจจัยส่วนประสมการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ ดังนั้นจึงสามารถกล่าวสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มีอิทธิพลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

ข้อเสนอแนะ

แนวทางที่เหมาะสมต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นทำให้ทราบถึงปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งผลที่ได้ทำให้เข้าใจพฤติกรรมในการตัดสินใจเลือกใช้ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น เพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางในการเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมต่อการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล ดังนั้น ทางผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

ด้านเทคโนโลยีแพลตฟอร์มดิจิทัล จะเห็นได้ว่าบุคลากรคาดหวังในประสิทธิภาพการช่วยให้บุคลากรมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น รวดเร็วขึ้น ลดขั้นตอนในการปฏิบัติงานและช่วยให้บุคลากรได้รับข้อมูลต่างๆในการปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วมีประโยชน์ในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานต่อผู้บริหารก่อนจะมีการพิจารณาสั่งการให้มีการดำเนินงานและปฏิบัติต่อไป เมื่อคาดหวังในประสิทธิภาพจะส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจและการตัดสินใจเลือกใช้ซึ่งจะสอดคล้องกับด้านความง่ายในการใช้เทคโนโลยี ต่อมาการได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาและการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ

ฝ่ายผู้บริหารควรเล็งเห็นถึงความสำคัญและสนับสนุนฝ่ายปฏิบัติหรือบุคลากร เรื่องแพลตฟอร์มดิจิทัลในการปฏิบัติงานกำหนดนโยบายและช่วยในการผลักดัน ให้บุคลากรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลหรือประโยชน์ของแพลตฟอร์มดิจิทัลดังนั้นควรมุ่งเน้นในเรื่องการนำเสนอความง่ายในการใช้งานแสดงให้เห็นถึงความง่าย ความสะดวก การลดขั้นตอนในการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพหรือผลงานในการทำงานที่บุคลากรที่จะได้รับจากแพลตฟอร์มดิจิทัลนั้นๆและแต่ละช่วงอายุจะมีการเรียนรู้หรือเข้าใจแพลตฟอร์มดิจิทัลไม่เหมือนกันทางองค์กรหรือบริษัทต่างๆที่จัดทำแพลตฟอร์มดิจิทัลควรจัดอบรมหรือคอร์สการเรียนรู้เกี่ยวกับแพลตฟอร์มดิจิทัลดังกล่าวให้เข้าใจตามช่วงอายุ อันจะส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลนั้นๆ

ด้านประสมการตลาด จะเห็นได้ว่าโดยรวมแล้วบุคลากรจะให้ความสำคัญกับด้านราคา (Price), ด้านการจัดจำหน่าย (Place), ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นผู้ให้บริการทางด้านแพลตฟอร์มดิจิทัลควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารถึงคุณประโยชน์ที่จะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้ความง่าย ความสะดวก การลดขั้นตอนในการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพหรือผลงานในการทำงานที่บุคลากรที่จะได้รับจากแพลตฟอร์มดิจิทัลนั้นๆและชี้ให้เห็นว่าเหมาะสมกับราคาและบริการหลังการขายที่ตั้งไว้

ข้อค้นพบด้านส่วนประสมทางการตลาด ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลหากแยกเป็นตำแหน่งงานพบว่า ข้าราชการการเมืองฝ่ายบริหารจะเห็นถึงความสำคัญของด้านผลิตภัณฑ์เป็นอย่างมาก ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่าด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของฝ่ายบริหาร ซึ่งเป็นข้าราชการการเมืองมากกว่า ข้าราชการและพนักงานราชการ ซึ่งเป็นฝ่ายปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อให้ผลการศึกษาการวิจัยครั้งนี้สามารถขยายต่อไปในมุมมองที่กว้างมากยิ่งขึ้นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในอนาคตควรศึกษาวิจัยโดยการแยกกลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่างตามประเภทรูปแบบการให้บริการ, การจัดเก็บข้อมูลในแต่ละองค์เพื่อมาวิเคราะห์ ซึ่งคาดว่าจะทำให้ผลการวิจัยได้มุมมองที่สอดคล้องหรือแตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นการต่อยอดแนวคิดทฤษฎีส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกพร จงเจริญ. (2552). พฤติกรรมและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อคอมพิวเตอร์แบบพกพาของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตสาทร กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จารุวรรณ ประวันเน. (2563). กระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ:กรณีศึกษาเทศบาลนครขอนแก่น. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 13(3). 267-284.
- ชัยกานต์ คชฤทธิ์. (2562). การยอมรับในเทคโนโลยีคลาวด์คอมพิวติ้ง ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ระบบสารสนเทศทางการบัญชี สำหรับภาคธุรกิจมุมมองของผู้ทำบัญชี. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ชัยมาศ ทองมูลเล็ก และ ปรีชา วิจิตรธรรมรส. (2560). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับและการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ในสังคมไทย. วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรรณวิมล ศรีหิรัญ. (2553). ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการใช้สารสนเทศทางการบัญชีของผู้บริหารบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2543). หลักการตลาด คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อรรวรรณ สุขยานี. (2558). ความตั้งใจในการใช้ ระบบสารสนเทศ การบริหารทรัพยากรบุคคลของบุคลากร
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ : การประยุกต์ใช้ตัวแบบการยอมรับเทคโนโลยี. สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Translated References

- Kanokporn Chongcharoen. (2009). Behavior and marketing factors affecting privacy officer to buy computer notebook in Sathon district, Bangkok. Silpakorn University. (in Thai)
- Charuwan Prawanne. (2020). The Process of Transformation into a Smart City: A Case Study of Khon Kaen Municipality. Local Administration Journal, 13(3). 267–284. (in Thai)
- Thanyakarn Kocharit. (2019). The effect of cloud computing technology Acceptance of the decision making to use accounting information system in business enterprises from the accountants' perspective. Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (in Thai)
- Thongmullek, P. and Vichitthamaros, P. (2017). The Study of Factors Affecting Acceptance and Use of Social Network of People in Thailand. Academic Journal of Social Communication Innovation. Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Wanwimon Srihirun. (2553). Factors affecting the efficiency of the accounting information using of the executive under the companies listed on the stock exchange of Thailand. Accounting information. Rajamangala University of Technology Phra Nakhon. (in Thai)
- Prin Laksitanond. (2000). Principles of marketing. n.p. Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Orawan Sukyanee. (2015). Personnel's intention to use the information system and human resource management National Institute of Development Administration: Application of technology acceptance models. National Institute of Development Administration. (in Thai)

การจัดการปัญหาการโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ที่ฝ่าฝืนกฎหมายของคลินิก
เวชกรรมที่ให้บริการเสริมความงาม จังหวัดมหาสารคาม
Clinics' response to difficulties with illicit social media advertising
medicine that offers cosmetic procedures of
Maha Sarakham Province

[Received: July 10, 2023, Revised: December 1, 2023; Accepted: January 16, 2024]

อาภากร เขจรักษ์

กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข,
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม,
จังหวัดมหาสารคาม

Arpakorn Kejornrak

Health Consumer Protection and Pharmacy
Department, Maha Sarakham Provincial Health
Office, Maha Sarakham Province

นพดล มุสิก

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข,
กระทรวงสาธารณสุข

Nopadul Musik

Office of the Permanent Secretary,
Ministry of Public Health

CORRESPONDING AUTHOR

Arpakorn Kejornrak, Health Consumer Protection and Pharmacy Department, Maha Sarakham
Provincial Health Office, Maha Sarakham Province, Thailand. E-mail: apanut13@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 และที่แก้ไขเพิ่มเติม วิธีการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาหลัก ของการโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ของ จังหวัดมหาสารคาม คือผู้ประกอบการอาศัยช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะช่องทางเฟซบุ๊กใช้ชื่อ สถานพยาบาลของตนกระทำการโฆษณา เพื่อประโยชน์ทางการค้าและแสวงหาผลประโยชน์เพื่อให้ได้มีผู้มารับ บริการมากขึ้น ดังนั้น ควรมีการจัดการในเชิงรุกให้มีหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้องเพิ่มเติม ได้แก่ สำนักงาน คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อร่วมกันให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายมากขึ้น ข้อเสนอแนะจากการวิจัย พบว่า หากได้จัดทำคู่มือปฏิบัติงานพิจารณาอนุมัติ การโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาลให้เป็น ปัจจุบัน ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ตลอดจนมีระบบการตรวจสอบโฆษณาออนไลน์ หรือ นำเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ ตรวจสอบข้อความโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์บนอินเทอร์เน็ตที่ผิดกฎหมาย และประชาสัมพันธ์ ให้ผู้บริโภคได้เข้าใจ ตระหนักรู้ถึงการโฆษณาผลิตภัณฑ์และสถานพยาบาลที่เข้าข่ายผิดกฎหมายให้รับรู้มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย; คลินิกเสริมความงาม; การโฆษณา; สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the Sanatoriums Act B.E. 2541 (as amended); The research method employed a documentary research method. The findings revealed that the primary problem of social media advertising in Maha Sarakham Province is entrepreneurs relying on social media channels, particularly Facebook, using their hospital name to advertise for commercial purposes. Therefore, legal measures should be taken proactively, involving agencies such as the Office of the Consumer Protection Board. The research suggests that a work manual should be prepared, and up-to-date advertisements or announcements about medical facilities should be made to keep up with the changing era. Along with this, a system should be developed to check online advertisements or use artificial intelligence technology to detect illegal social media advertising messages on the internet. Consumers should be made more aware of advertising products and medical facilities that are considered illegal.

Keywords: Legal measures; Medical aesthetic clinic; advertising; Social media

บทนำ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารที่เติบโตอย่างรวดเร็วนำไปสู่การใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้การสื่อสารในสังคมเปลี่ยนไป โดยปัญหาจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวกับการบริการด้านสุขภาพของสถานพยาบาลเอกชนที่ผ่านมา พบว่า มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการโฆษณา โดยเฉพาะคลินิกเวชกรรมที่ให้บริการเสริมความงามมีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสถานพยาบาล (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2559

จากการศึกษาของสำนักพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) หรือ ETDA กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (สำนักพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2563) ได้รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยประจำปี 2563 พบว่าคนไทยมีพฤติกรรมจำนวนชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ตที่เพิ่มมากขึ้น จำนวน 11 ชั่วโมง 25 นาที เหตุผลหลักคือ การที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ง่าย และมีเครือข่ายที่ครอบคลุม ความจำเป็นต้องใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น และบริการต่างๆ ในชีวิตประจำวันสามารถทำผ่านออนไลน์มากขึ้นด้วย ประกอบกับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้หลายคนต้องเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตมาเป็นแบบออนไลน์มากขึ้น เมื่อสำรวจกิจกรรมยอดนิยมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ พบว่า เฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นอันดับที่หนึ่ง คิดเป็น 98.29% รองลงมาคือ ยูทูบ (YouTube) คิดเป็น 97.5% และ ไลน์ (LINE) คิดเป็น 96.0% สำหรับการซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ พบว่า ผ่านช่องทาง Facebook Fanpage มากที่สุด คิดเป็น 64.7% รองลงมาคือ Shopee และ Instagram คิดเป็น 47.5%, 40.8% ตามลำดับ และปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ต อันดับหนึ่งคือปัญหาปริมาณโฆษณาออนไลน์ที่มารบกวนมากที่สุด คิดเป็น 76.6% ดังนั้น เมื่อกลับมามองปัญหาการโฆษณาของคลินิกเวชกรรมที่ให้บริการเสริมความงามนั้น พบว่า เนื้อหาส่วนใหญ่ สื่อออกมาเพื่อชักชวนให้ประชาชน มารับบริการด้านสุขภาพ โดยสร้างความคาดหวัง ความสะดวก ความปลอดภัย หรือนวัตกรรมทางการแพทย์ที่ทันสมัย โดยใช้ถ้อยคำล่อลวง มีความผิดตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 และกระทบต่อสิทธิผู้ป่วย แม้ว่า องค์การวิชาชีพด้านสุขภาพ ได้ตระหนักถึงสิทธิ และความเป็นส่วนตัวของผู้ป่วยจึงออกประกาศ เรื่องสิทธิ และ ข้อพึงปฏิบัติผู้ป่วยฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ.2558 โดยเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมถ้อยคำที่สะท้อนให้เห็นความสำคัญในการรักษาพยาบาล ที่กระทบต่อสิทธิผู้ป่วย เช่น มาตรฐานวิชาชีพ ข้อมูลที่เป็นจริง เพื่อประโยชน์โดยตรงต่อผู้ป่วย หรือตามกฎหมายต้องไม่ละเมิดสิทธิ หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของผู้อื่น ตามหลักสิทธิมนุษยชนแล้วก็ตาม

ศูนย์รับเรื่องร้องเรียน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2563) ได้สรุปเรื่องร้องเรียนด้านการโฆษณาสถานพยาบาลในระหว่าง พ.ศ. 2558 – พ.ศ.2561 จำนวน 106 เรื่องและด้านปัญหามาตรฐานการรักษาพยาบาลจำนวนกว่า 417 เรื่อง ซึ่งผู้ร้องเรียนมักหลงเชื่อคำโฆษณาของสถานพยาบาลที่มีการกล่าวอ้างเกินจริงการรับรองผล การสร้างความคาดหวัง หรือการลดแลกแจกแถม เป็นต้น รวมถึงกรณีการแอบอ้างเป็นแพทย์โดยไม่ได้รับการรับรองจากแพทยสภาอันส่งผลกระทบต่อทั้งในด้านสุขภาพของประชาชนด้านความปลอดภัย และความน่าเชื่อถือของระบบการให้บริการสาธารณสุข

จังหวัดมหาสารคาม ได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่งการศึกษา หรือ “ตักสิลานคร” จึงเป็นแหล่งรวมของสถาบันการศึกษาในทุกระดับหลากหลายสาขาอาชีพ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา จนถึงระดับ อุดมศึกษา และเป็นจังหวัดที่มีสถานศึกษาเกือบทุกสังกัดกระจายอยู่ในจังหวัดจังหวัดมหาสารคาม จำนวนนิสิตนักศึกษาและวัยทำงานจึงมีจำนวนค่อนข้างมาก ประกอบกับค่านิยมของประชาชนที่ให้ความสำคัญกับความสวยความงามและผิวพรรณกันอย่างแพร่หลาย จึงผลักดันให้สถานประกอบการด้านสุขภาพโดยเฉพาะคลินิกที่ให้บริการเสริมความงามเติบโตเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วในจังหวัด ปี พ.ศ.2564 จังหวัดมหาสารคาม มีสถานพยาบาลเอกชนที่ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาล จำนวน 295 แห่ง (กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข, 2563) ทั้งนี้มีคลินิกเวชกรรมที่ให้บริการด้านเสริมความงาม จำนวนถึง 38 แห่ง กระจายอยู่ที่เขตอำเภอเมือง และอำเภอกันทรวิชัยเป็นส่วนใหญ่

คลินิกเวชกรรมที่ให้บริการเสริมความงามภายหลังที่ได้รับใบอนุญาต ให้ประกอบกิจการสถานพยาบาล ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว พบว่า ผู้รับอนุญาตได้มายื่นคำขออนุมัติโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล และได้รับหนังสืออนุมัติโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล จำนวนเพียง 25 เรื่อง โดยแยกเป็นคลินิกเวชกรรมที่ให้บริการเสริมความงาม จำนวน 20 เรื่อง และคลินิกทันตกรรม จำนวน 5 เรื่อง แต่ผลการตรวจสอบการโฆษณาสถานพยาบาล ยังพบว่ามีโฆษณาทางสื่อออนไลน์ หลากหลายช่องทางโดยที่ไม่ได้รับอนุมัติโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล หรือใช้ข้อความที่โอ้อวดเกินจริง แม้ว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาลพ.ศ.2541 ได้มีการแนะนำให้ความรู้เบื้องต้นแก่ผู้ประกอบการสถานพยาบาลแล้วก็ตาม

สำหรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสถานพยาบาลเอกชนตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 จังหวัดมหาสารคาม ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ.2562 - ปีงบประมาณ พ.ศ.2564 มีจำนวน 12 เรื่อง โดยปัญหาการร้องเรียนส่วนใหญ่เป็นเรื่องมาตรฐานการให้บริการ คลินิกไม่ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาล และการโฆษณาสถานพยาบาลที่ฝ่าฝืนกฎหมาย ผลการดำเนินคดี แบ่งเป็นออกตรวจสอบเพื่อจัดการให้ปฏิบัติตามคำสั่งให้ถูกต้อง 4 เรื่อง โกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความ จำนวน 1 เรื่อง, เปรียบเทียบคดี จำนวน 2 เรื่อง และส่งพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดี จำนวน 5 คดี ซึ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นและกระทบแก่ผู้บริโภคเป็นเรื่องการให้บริการของคลินิกเวชกรรมที่ให้บริการเสริมความงาม เช่น การผ่าตัดศัลยกรรมจมูก จนเกิดการติดเชื้อ แพ้ บวม และที่ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังจากการหลงเชื่อโฆษณาทางสื่อออนไลน์ ดังนั้น จึงได้ทำงานวิจัยนี้เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการโฆษณาทางสื่อออนไลน์ที่ฝ่าฝืนกฎหมายในคลินิกเวชกรรมที่ให้บริการด้านเสริมความงามเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม และนำมาตรการทางกฎหมายมาใช้บังคับต่อผู้กระทำผิดที่ฝ่าฝืนการโฆษณาสถานพยาบาลตามแนวทางและขั้นตอนของจังหวัดมหาสารคามต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณาสถานพยาบาล ตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้จะการศึกษาพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2559 กรณีการโฆษณาสถานพยาบาล และกฎหมายอื่นในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณาสถานพยาบาลและผลิตภัณฑ์สุขภาพ รวมทั้งการประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาล

แนวคิดและทฤษฎี

1.แนวคิด ทฤษฎีและการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับการโฆษณาสถานพยาบาล

สถานพยาบาลเอกชนที่จะเปิดให้บริการรักษาผู้ป่วยจะต้องขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการสถานพยาบาลตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติ สถานพยาบาล (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2559 เป็นกฎหมายหลักในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านระบบบริการสุขภาพ สำหรับมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมโฆษณาของสถานพยาบาลเอกชนของประเทศไทยนั้น ได้กำหนดให้สถานพยาบาลเอกชนที่ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการสถานพยาบาลแล้ว หากประสงค์จะโฆษณาสถานพยาบาลต้องยื่นคำขออนุมัติโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล ตามมาตรา 38 แห่ง พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติ สถานพยาบาล (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2559 ประกอบกับประกาศกรมสนับสนุนบริการสุขภาพเรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และค่าใช้จ่ายในการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล พ.ศ.2562

1.1 การยื่นขออนุมัติโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล

ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติ สถานพยาบาล (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2559 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้รับอนุญาตหรือผู้ดำเนินการโฆษณาหรือประกาศหรือยินยอมให้ผู้อื่นโฆษณาหรือประกาศด้วยประการใดๆ ซึ่งชื่อ ที่ตั้ง หรือกิจการของสถานพยาบาล หรือคุณสมบัติหรือความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาลเพื่อชักชวนให้มีผู้มาขอรับบริการจากสถานพยาบาลของตน โดยใช้ข้อความอันเป็นเท็จหรือโอ้อวดเกินความจริง หรือน่าจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับการประกอบกิจการของสถานพยาบาลจะกระทำมิได้” ทั้งนี้การยื่นขออนุมัติโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล ไม่รวมถึงการแสดงรายละเอียดตามมาตรา 32 และมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการประกอบกิจการของสถานพยาบาลที่ไม่ใช่การชักชวนให้มีผู้มารับบริการในสถานพยาบาล ณ สถานพยาบาล ดังนั้นจากมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 จะเห็นได้ว่า กฎหมายใช้บังคับกับทุกคน ได้แก่ ผู้ประกอบกิจการสถานพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพ บริษัทตัวแทนที่รับทำโฆษณาและบุคคลอื่นๆทั่วไปที่อาจรับจ้างทำโฆษณาหรือเป็นตัวแทนสินค้าหรือบริการที่ทำให้สถานพยาบาลได้รับประโยชน์ทางจากโฆษณาดังกล่าว ต้องดำเนินการขออนุมัติโฆษณาก่อน

ตามประกาศกรมสนับสนุนบริการสุขภาพเรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขและค่าใช้จ่าย ในการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล พ.ศ.2562 ลงวันที่ 25 พฤศจิกายน 2562 กำหนดให้ การโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล ซึ่งชื่อและที่ตั้งของสถานพยาบาลตามที่ได้รับอนุญาต ให้สามารถกระทำได้โดยไม่ต้องขออนุมัติจากผู้อนุญาต

ส่วนการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล ณ สถานพยาบาล ดังต่อไปนี้ให้ถือว่า ผู้อนุญาต อนุมัติให้มีการโฆษณาได้ โดยไม่ต้องยื่นขอ

- 1) ชื่อย่อ ชื่อที่เป็นภาษาต่างประเทศ ชื่อที่ใช้เพื่อประโยชน์ทางการค้า ของสถานพยาบาล และสัญลักษณ์ของสถานพยาบาลที่สื่อความหมายเช่นเดียวกับชื่อสถานพยาบาล
- 2) คุณวุฒิหรือความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพซึ่งเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบ วิชาชีพทางการแพทย์และสาธารณสุข
- 3) อัตราค่าบริการพยาบาล ค่ายาเวชภัณฑ์ ค่าบริการทางการแพทย์ ค่าบริการอื่นๆ ทั้งนี้ การโฆษณาอัตราค่าบริการแบบเหมาจ่ายต้องแจ้งรายละเอียดของเงื่อนไขในการโฆษณานั้น
- 4) สิทธิของผู้ป่วยตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล
- 5) การบริการทางแพทย์ ให้แจ้งเฉพาะบริการที่มีในสถานพยาบาล วัน เวลา ที่ให้บริการ ตามที่ได้รับอนุญาต
- 6) การเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและผลงานวิจัยทางการแพทย์และสาธารณสุขต้องไม่เป็นเท็จ โอ้อวดเกินจริง หรือก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับการให้บริการของสถานพยาบาล และต้องระบุค่าเตือนไว้ว่ามีความเสี่ยงของการไม่ได้ผลหรือ อาจเกิดอันตราย หรือเกิดผลข้างเคียงกับผู้ใช้บริการ โดยที่ขนาดตัวอักษร ต้องเท่ากับตัวอักษรที่โฆษณา และความเร็ว ของเสียง ต้องไม่เร็วไปกว่าเสียงปกติ
- 7) การแจ้งข่าวสาร เช่น แจ้งทำลายเวชระเบียน แจ้งย้ายสถานที่ แจ้งกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ให้แจ้งได้เฉพาะกิจกรรมและวันเวลาที่จัดกิจกรรมนั้น

กรณีการโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ของสถานพยาบาลเอกชน ถือว่า เป็นการโฆษณาที่ไม่ใช่ ณ สถานพยาบาลจึงต้องยื่นคำขออนุมัติโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล โดยต้องยื่นคำขออนุมัติและ เสียค่าใช้จ่ายแยกออกจากกันแต่ละช่องทาง ซึ่งเนื้อหาโฆษณากำหนดให้ ขนาดเอ4 มีค่าใช้จ่ายหน้าละ 500 บาท สำหรับสื่อโฆษณาที่เป็นภาพหรือเสียง วินาทีละ 50 บาท กรณีที่ข้อความโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล ได้ทำขึ้นเป็นภาษาต่างประเทศ โดยให้ผู้ขอรับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาล หรือผู้อนุญาต จัดทำคำแปลเป็นภาษาไทย โดยมีคำรับรองของผู้แปล ส่งให้ผู้อนุญาตเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

1.2 ขั้นตอนเกี่ยวกับการอนุมัติโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล

เมื่อผู้อนุญาตได้รับคำขอพร้อมด้วยเอกสาร หลักฐาน และค่าใช้จ่าย ถูกต้องครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อนุญาตพิจารณาการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล และมีคำสั่งอนุมัติ หรือไม่อนุมัติ การโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาลดังกล่าว ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำขอ พร้อมเอกสาร และหลักฐานดังกล่าวถูกต้องครบถ้วน ในกรณีที่มีเหตุผลหรือความจำเป็นที่ไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จได้ภายใน

ระยะเวลาดังกล่าว อาจขยายระยะเวลาการพิจารณาออกไปได้อีกไม่เกินสามสิบวันแต่ต้องมีหนังสือแจ้งเหตุผลหรือความจำเป็นนั้นให้ผู้ยื่นคำขอทราบก่อนครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ในกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล ตามวรรคหนึ่ง ผู้อนุญาตอาจขอความเห็นจากอนุกรรมการที่แต่งตั้งโดยคณะกรรมการสถานพยาบาล เพื่อประกอบการพิจารณาได้

แต่เมื่อพิจารณาปัญหาการโฆษณาทางสื่อออนไลน์ แม้ว่าผู้ประกอบการจะยื่นคำขออนุมัติแล้วยังพบว่าข้อความมีการโอ้อวดหรือเกินจริงหรือสร้างความคาดหวังแก่ผู้บริโภค เนื่องจากการพิจารณาคำขออนุมัติโฆษณาเป็นการพิจารณาคำขอ ภาพ หรือเสียงเฉพาะหน้าเพจแรกที่มาขึ้นขออนุมัติเท่านั้น ภายหลังที่ผู้ประกอบการได้รับหนังสืออนุมัติโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล ผู้ประกอบการมีการแสดงข้อความโฆษณาในเพจทางสื่อออนไลน์สำหรับหน้าฟีดใหม่ๆ อยู่เสมอ ซึ่งก็ไม่ได้มายื่นคำขออนุมัติโฆษณาแต่อย่างใด เนื่องจากเข้าใจว่าได้รับอนุมัติหน้าเพจนั้นๆ แล้ว ทำให้ยังคงพบว่าการโฆษณาโอ้อวด อันเป็นเท็จหรือเกินความจริงหรือน่าจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสถานพยาบาลจนสร้างความคาดหวังแก่ผู้บริโภค ซึ่งถือว่าผิดกฎหมายด้วยสถานพยาบาล

1.3 สิทธิและหน้าที่ของผู้ยื่นขออนุมัติโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล

ผู้ยื่นคำขอที่ได้รับอนุญาตให้โฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาลจะต้องแสดงข้อความเลขที่หนังสืออนุมัติในสื่อที่ได้รับอนุมัติให้ทำการโฆษณาหรือประกาศ และจะโฆษณาหรือประกาศเกินกว่าที่ได้รับอนุมัติไม่ได้ สำหรับผู้ยื่นคำขอที่ไม่ได้รับอนุมัติมีสิทธิอุทธรณ์ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ยกเว้นกรณีไม่เห็นด้วยกับคำสั่งที่ได้รับอนุมัติไม่มีสิทธิโต้แย้ง นอกจากนี้ ในกรณีหนังสืออนุมัติสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดในสาระสำคัญ ผู้ได้รับหนังสืออนุมัติสามารถยื่นคำขอรับใบแทนหนังสืออนุมัติต่อผู้อนุญาต พร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานตามที่ระบุไว้ในแบบคำขอรับใบแทนหนังสืออนุมัติและค่าใช้จ่ายภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับทราบถึงการสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดในสาระสำคัญดังกล่าว รวมทั้งให้ส่งคืนหนังสืออนุมัติฉบับเดิมที่ชำรุดหรือยื่นหลักฐาน การแจ้งความกรณีสูญหายหรือถูกทำลาย

1.4 บทกำหนดโทษฝ่าฝืนการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล

สำหรับการดำเนินคดีฐานโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล หากมีการโฆษณาหรือประกาศใดที่ทำการฝ่าฝืนตามมาตรา 38 ย่อมมีโทษตามมาตรา 68 แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 ได้แก่ โทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาทและปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทนับแต่วันที่ฝ่าฝืนคำสั่งให้ระงับการโฆษณาหรือประกาศ จนกว่าจะระงับการโฆษณาหรือประกาศ หรือกรณีโฆษณาหรือประกาศอันเป็นเท็จหรือโอ้อวดเกินความจริง หรือน่าจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับการประกอบกิจการสถานพยาบาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท นับแต่วันที่ฝ่าฝืนคำสั่งที่ให้ระงับการโฆษณาหรือประกาศจนกว่าจะระงับการโฆษณาหรือประกาศ

1.5 ขั้นตอนการดำเนินการเปรียบเทียบคดี

ตามมาตรา 75 แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสถานพยาบาล (ฉบับที่4) พ.ศ.2559 โดยบัญญัติว่า

“มาตรา 75 ให้มีคณะกรรมการเปรียบเทียบคดี

(1) ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย อธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ เป็นประธานกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ และผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นกรรมการ และให้อธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพแต่งตั้งข้าราชการของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพคนหนึ่ง เป็นเลขานุการ และอีกไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

(2) ในเขตจังหวัดอื่น ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ อัยการจังหวัดและนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด เป็นกรรมการ และให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดแต่งตั้งข้าราชการของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดคนหนึ่งเป็นเลขานุการ และอีกไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

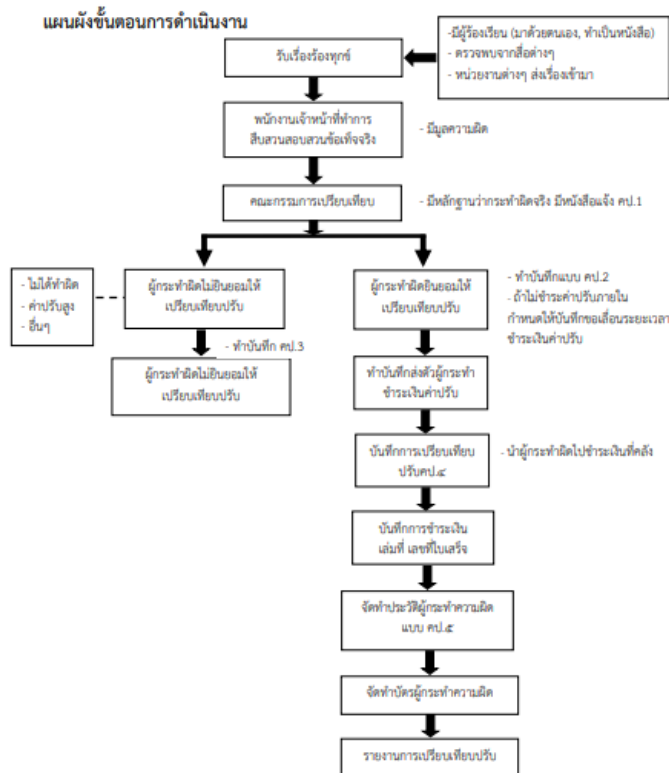
บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียวหรือที่มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ให้คณะกรรมการเปรียบเทียบคดีมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ ถ้าเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรถูกฟ้องหรือได้รับโทษถึงจำคุก ในการนี้คณะกรรมการเปรียบเทียบคดีอาจมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ทำการเปรียบเทียบปรับแทนสำหรับคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวตามที่เห็นสมควรก็ได้”

เมื่อผู้ต้องหาได้เสียค่าปรับตามที่เปรียบเทียบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเปรียบเทียบปรับ ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนพบว่าผู้ใดกระทำความผิดที่มีอัตราโทษตามวรรคสอง และผู้นั้นยินยอมให้เปรียบเทียบปรับ ให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องให้คณะกรรมการเปรียบเทียบคดีภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ผู้นั้นแสดงความยินยอมให้เปรียบเทียบปรับ”

ดังนั้นสำหรับการกระทำความผิดตามมาตรา 38 พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 ดังกล่าวมีอัตราโทษที่คณะกรรมการเปรียบเทียบคดีสามารถทำการเปรียบเทียบปรับได้ หากเห็นว่าผู้กระทำความผิดไม่ควรถูกฟ้องร้องหรือได้รับโทษถึงจำคุก ซึ่งจะมีกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินการเปรียบเทียบเป็นไปตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการเปรียบเทียบปรับตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 พ.ศ.2556

ขั้นตอนการเปรียบเทียบคดีของพนักงานเจ้าหน้าที่ กรณีการโฆษณา

ภาพที่ 1 : ขั้นตอนการเปรียบเทียบคดีของพนักงานเจ้าหน้าที่ กรณีการโฆษณา

ธนโชติ แสนคำ (2562) ได้ทำการศึกษาความเป็นไปในการกำหนดมาตรการควบคุมการโฆษณากิจการสถานพยาบาล ผลการศึกษาพบว่า การโฆษณาสถานพยาบาลตามกฎหมายไทย กำหนดให้มีการขออนุญาตก่อนการโฆษณาสถานพยาบาล เช่นเดียวกับประเทศเกาหลีใต้ แต่เกาหลีใต้มีการกำหนดผู้ที่จะยื่นคำขอไว้ชัดเจน ได้แก่ องค์กรทางการแพทย์ สถานพยาบาล และบุคลากรทางการแพทย์ ในขณะที่กฎหมายไทยไม่ได้ระบุไว้ แม้ว่าขั้นตอนการยื่นขออนุญาตโฆษณาจะมีความคล้ายคลึงกัน แต่ระบบพิจารณาอนุมัติโฆษณาสถานพยาบาลของประเทศไทยได้มีขั้นตอนพิจารณาโดยองค์คณะเพียงชั้นเดียวและใช้ระยะเวลาน้อยกว่ารวมถึงความยืดหยุ่นในการแก้ไขข้อความโฆษณาเล็กน้อยไม่ต้องยื่นขออนุมัติใหม่ และหากไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาก็สามารถยื่นขอให้พิจารณาใหม่ได้ จึงทำให้การขออนุมัติโฆษณาสถานพยาบาลเอื้อต่อการประกอบอาชีพที่ทำให้การอนุมัติทำได้รวดเร็วขึ้น

ประภา สุธรรม และภาวัต ขาวพัฒนวรรณ (2562) ได้ทำการศึกษาอุปสรรคในกระบวนการบังคับใช้พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 เพื่อควบคุมการโฆษณาสถานพยาบาล ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ ตัวบทกฎหมายที่ไม่ทันสมัยกับสภาพการณ์ บทลงโทษที่ไม่

รุนแรง เจ้าหน้าที่รัฐและสิ่งสนับสนุนไม่เพียงพอ จึงไม่สามารถควบคุมการโฆษณาสถานพยาบาลได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ การตรวจสอบการกระทำผิดไม่ทั่วถึง อำนาจหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ควบคุมกำกับมีความซ้ำซ้อนหรือเหลื่อมล้ำกันในเชิงนโยบาย ความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมทางสังคมของผู้รับบริการ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและธุรกิจบริการทางการแพทย์

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิจัยเอกสาร ซึ่งศึกษาจากตำรา กฎหมาย เอกสารทางวิชาการ บทความ รายงาน วารสาร วิทยานิพนธ์ ข้อมูลที่ค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต โดยนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์เพื่อหามาตรการการเกี่ยวกับการโฆษณาตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในงานประจำด้านควบคุมกำกับหลังออกตลาดของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดต่อไป

ผลการวิจัย

1.1 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณาสถานพยาบาลเอกชน

การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับคลินิกที่ให้บริการเสริมความงาม ต้องขออนุญาตประกอบกิจการสถานพยาบาลประเภทคลินิกเวชกรรม โดยกำหนดการให้ขออนุญาตเป็นไปตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 ซึ่งผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นได้ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลโดยต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด ตามมาตรา 17 มีสิทธิยื่นความจำนงขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการสถานพยาบาล รวมถึงคนต่างด้าวก็มีสิทธิขอรับอนุญาตได้ด้วยเช่นกัน เนื่องจากไม่มีการกำหนดข้อจำกัดของบุคคลที่จะขอรับอนุญาตว่าจะต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น ซึ่งผู้รับอนุญาตจะต้องดำเนินการตามมาตรฐานคลินิกเวชกรรมเกี่ยวกับสถานที่ ลักษณะการให้บริการ เครื่องมือ เครื่องใช้ ยาและเวชภัณฑ์ที่จำเป็นตามลักษณะของคลินิกในจำนวนที่เหมาะสมและเพียงพอตามกฎหมายกระทรวงที่เกี่ยวข้อง สำหรับการพิจารณาการอนุญาต ตาม มาตรา 17 มาตรา 18 และ มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 ดังนี้

1) กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของสถานพยาบาล และลักษณะการให้บริการของสถานพยาบาล พ.ศ. 2558 และเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2562

2) กฎกระทรวงกำหนดชนิดและจำนวนเครื่องมือ เครื่องใช้ ยา และเวชภัณฑ์ หรือ ยานพาหนะที่จำเป็นประจำสถานพยาบาล พ.ศ. 2558

3) กฎกระทรวง กำหนดชื่อสถานพยาบาล และการแสดงรายละเอียด เกี่ยวกับชื่อสถานพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาล อัตราค่ารักษาพยาบาล ค่ายาและเวชภัณฑ์ ค่าบริการทางการแพทย์ ค่าบริการอื่น และสิทธิของผู้ป่วย พ.ศ. 2562

4) กฎกระทรวงกำหนดวิชาชีพ และจำนวนผู้ประกอบการวิชาชีพในสถานพยาบาล พ.ศ. 2558 และเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2562

การยื่นขออนุมัติการโฆษณาตามประกาศกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และค่าใช้จ่ายในการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล ลงวันที่ 25 พฤศจิกายน 2562 ต้องเป็นการขออนุมัติสำหรับสถานพยาบาลที่ได้รับอนุญาตถูกต้องแล้วตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล โดยเป็นการยกเลิกประกาศกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขและค่าใช้จ่ายในการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล ลงวันที่ 28 ธันวาคม 2560 ส่งผลให้การกำหนดการโฆษณาไว้เป็น 2 ประเภทตามประกาศเดิม ถูกยกเลิกไปโดยปริยาย ดังนั้นการยื่นการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล ตามข้อ 6 ของประกาศฉบับใหม่ รวมไปถึงการโฆษณาทางช่องทางต่างๆของสื่อสังคมออนไลน์ ต้องยื่นคำขออนุมัติจากผู้อนุญาต ทั้งนี้ ในส่วนภูมิภาคผู้มีอำนาจหน้าที่ในพิจารณาอนุมัติโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล ตลอดจนการออกคำสั่งไม่อนุมัติการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล คือนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด กรณีการออกคำสั่งไม่อนุมัติการโฆษณาผู้ยื่นคำขอมีสหสิทธิธรรมตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

สำหรับขั้นตอนการอนุมัติการโฆษณา เมื่อมีการยกเลิกประกาศฉบับเดิม ส่งผลให้การพิจารณาโฆษณาไม่จำเป็นต้องผ่านการพิจารณาโดยคณะกรรมการกลั่นกรองการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล ทำให้การพิจารณาอนุมัติเป็นไปอย่างรวดเร็วขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการธุรกิจ เว้นแต่กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล ผู้อนุญาตอาจขอความเห็นจากอนุกรรมการที่แต่งตั้งโดยคณะกรรมการสถานพยาบาล เพื่อประกอบการพิจารณาได้

ในกรณีที่ผู้อนุญาตมีคำสั่งอนุมัติ อนุมัติโดยมีเงื่อนไข หรือไม่อนุมัติการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาลให้ผู้อนุญาตแจ้งให้ผู้ยื่นคำขอทราบ ทั้งนี้ กรณีผู้อนุญาตมีคำสั่งไม่อนุมัติให้แจ้งเป็นหนังสือแก่ผู้ยื่นคำขอทราบพร้อมด้วยเหตุผล ภายในเจ็ดวันทำการนับแต่วันที่มีคำสั่งไม่อนุมัติการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล

นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจคลินิกเวชกรรมที่ให้บริการเสริมความงาม ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ ผลิตภัณฑ์สุขภาพและบริการที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2525

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“วิชาชีพเวชกรรม” หมายความว่า วิชาชีพที่กระทำต่อมนุษย์เกี่ยวกับการตรวจโรค การวินิจฉัยโรค การบำบัดโรค การป้องกันโรค การผดุงครรภ์การปรับสายตาด้วยเลนส์สัมผัส การแทงเข็มหรือการฝังเข็มเพื่อบำบัด โรคหรือเพื่อระงับความรู้สึก และหมายรวมถึงการกระทำทางศัลยกรรม การใช้รังสีการฉีดยาหรือสสาร การ สอดใส่วัตถุใดๆ เข้าไปในร่างกาย ทั้งนี้เพื่อการคุมกำเนิด การเสริมสวย หรือการบำรุงร่างกายด้วย”

“ผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมจากแพทยสภา”

มาตรา 27 ห้ามมิให้ผู้ใดใช้คำว่า แพทย์ นายแพทย์ แพทย์หญิง หรือนายแพทย์หญิง หรือใช้อักษรย่อของคำดังกล่าว หรือใช้คำแสดงวุฒิการศึกษาทางแพทยศาสตร์หรือใช้อักษรย่อของวุฒิดังกล่าวประกอบกับชื่อหรือนามสกุลของตน หรือใช้คำหรือข้อความอื่นใดที่แสดงให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ทั้งนี้รวมถึงการใช้จ้ำจวน หรือยินยอมให้ผู้อื่นกระทำการดังกล่าวให้แก่ตน เว้นแต่ผู้ได้รับปริญญาหรือประกาศนียบัตรในวิชาแพทยศาสตร์

มาตรา 28 ห้ามมิให้ผู้ใดใช้คำหรือข้อความที่แสดงให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญ ในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมสาขาต่างๆ ทั้งนี้รวมถึงการใช้จ้ำจวน หรือยินยอมให้ผู้อื่นกระทำการดังกล่าวให้แก่ตน เว้นแต่ผู้ได้รับวุฒิปริญญาตรีหรือหนังสืออนุมัติเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมสาขานั้นๆ จาก แพทยสภาหรือที่แพทยสภารับรองหรือผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมผู้มีความรู้ความชำนาญตามที่กำหนดในข้อบังคับแพทยสภา

มาตรา 31 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับแพทยสภา

2) พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510

ได้กำหนดหมวดว่าด้วยการโฆษณา ดังนี้

มาตรา 88 การโฆษณาขายยาจะต้อง

(1) ไม่เป็นการโอ้อวดสรรพคุณยาหรือวัตถุดิบเป็นส่วนประกอบของยาว่าสามารถบำบัด บรรเทา รักษาหรือป้องกันโรคหรือความเจ็บป่วยได้อย่างศักดิ์สิทธิ์หรือหายขาดหรือใช้ถ้อยคำอื่นใดที่มีความหมายทำนองเดียวกัน

(2) ไม่แสดงสรรพคุณยาอันเป็นเท็จหรือเกินความจริง

(3) ไม่ทำให้เข้าใจว่ามีวัตถุใดเป็นตัวยาหรือเป็นส่วนประกอบของยา ซึ่งความจริงไม่มีวัตถุหรือส่วนประกอบนั้นในยา หรือมีแต่ไม่เท่าที่ ทำให้เข้าใจ

(4) ไม่ทำให้เข้าใจว่าเป็นยาทำให้แท้งลูกหรือยาขับระดูอย่างแรง

(5) ไม่ทำให้เข้าใจว่าเป็นยาบำรุงกามหรือยาคุมกำเนิด

(6) ไม่แสดงสรรพคุณยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ

(7) ไม่มีการรับรองหรือยกย่องสรรพคุณยาโดยบุคคลอื่น

(8) ไม่แสดงสรรพคุณยาว่าสามารถบำบัด บรรเทา รักษาหรือป้องกันโรค หรืออาการของโรคที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 77

ความใน (5) และ (6) ไม่ใช้บังคับแก่ข้อความในฉลากหรือเอกสารกำกับยาและความใน (1) (4) (5) (6) (7) และ (8) ไม่ใช้บังคับแก่การโฆษณาซึ่งกระทำโดยตรงต่อผู้ประกอบโรคศิลปะ ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์

มาตรา 88 ทวิ การโฆษณาขายยาทางวิทยุกระจายเสียง เครื่องขยายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ทางฉายภาพหรือภาพยนตร์ หรือทางสิ่งพิมพ์จะต้อง

(1) ได้รับอนุมัติข้อความ เสียง หรือภาพที่ใช้ในการโฆษณาจากผู้อนุญาต

(2) ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ผู้อนุญาตกำหนด

มาตรา 89 ห้ามมิให้โฆษณาขายยาโดยไม่สุภาพ หรือโดยการร้องรำทำเพลงหรือแสดง ความทุกข์ทรมานของผู้ป่วย

มาตรา 90 ห้ามมิให้โฆษณาขายยาโดยวิธีแถมพาทหรือออกสลากรางวัล และได้กำหนดบทกำหนดโทษไว้ตาม มาตรา 124 และมาตรา 124 ทวิ ดังนั้นการโฆษณาขายยา ตามมาตรา 88 ทวิ ต้องได้รับอนุมัติข้อความ เสียงหรือภาพที่ใช้ในการโฆษณาจากผู้อนุญาต

3) พระราชบัญญัติเครื่องมือแพทย์ พ.ศ.2551 (16)

มาตรา 56 ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาเครื่องมือแพทย์ตามมาตรา 6 (11) หรือเครื่องมือแพทย์ ตามมาตรา 56

มาตรา 57 ภายใต้บังคับมาตรา 56 การโฆษณาเครื่องมือแพทย์ต้องได้รับใบอนุญาต จากผู้อนุญาตก่อน ใบอนุญาตโฆษณาให้มีอายุไม่เกินสามปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต

การขออนุญาต การออกใบอนุญาตและอายุใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ผู้อนุญาตกำหนด ทั้งนี้ ผู้อนุญาตจะกำหนดเงื่อนไขเฉพาะในการโฆษณาและจำกัดการใช้ สื่อโฆษณาไว้ด้วยก็ได้

ให้นำความในมาตรา 33 มาใช้บังคับกับการพิจารณาออกใบอนุญาตโฆษณาหรือการพิจารณา ให้เปลี่ยนแปลง แก้ไข ปรับปรุงรายการในใบอนุญาตโฆษณาด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 58 ในกรณีที่ใบอนุญาตโฆษณาสูญหาย ถูกทำลายหรือชำรุด ให้ผู้รับอนุญาตโฆษณา ยื่นคำขอรับใบแทนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ทราบถึงการสูญหาย ถูกทำลายหรือชำรุด

การขอรับใบแทนใบอนุญาตโฆษณา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่เลขาธิการ กำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 59 การโฆษณาเครื่องมือแพทย์ ต้อง

(1) ไม่แสดงคุณประโยชน์ คุณภาพ ปริมาณ มาตรฐาน ส่วนประกอบหรือแหล่งกำเนิดของเครื่องมือ แพทย์ อันเป็นเท็จหรือเกินความจริง

(2) ไม่แสดงการรับรองหรือยกย่องคุณประโยชน์ของเครื่องมือแพทย์ โดยบุคคลหนึ่งบุคคลใด

(3) ไม่จัดให้มีรางวัลด้วยการเสี่ยงโชคโดยวิธีใด ๆ

(4) ไม่แสดงคุณประโยชน์ว่าสามารถป้องกัน บำบัด บรรเทา รักษาโรคหรืออาการของโรค ที่ห้ามโฆษณาตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

(5) ไม่แสดงข้อความที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับเครื่องมือแพทย์

มาตรา 60 ในกรณีที่ผู้อนุญาตเห็นว่าการโฆษณาใดฝ่าฝืนมาตรา 57 หรือมาตรา 59 ให้ผู้อนุญาต มีอำนาจออกคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) แก้ไขข้อความหรือวิธีการในการโฆษณา

(2) ห้ามการใช้ข้อความหรือวิธีการบางอย่างที่ปรากฏในการโฆษณา

(3) ระวังการโฆษณาอื่น

คำสั่งตามวรรคหนึ่ง ผู้อนุญาตจะสั่งให้โฆษณาเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องด้วยก็ได้ และได้กำหนดบทลงโทษไว้ตามมาตรา 115 ,มาตรา 116, มาตรา 117 และมาตรา 118 ดังนั้นการโฆษณาผลิตภัณฑ์เครื่องมือแพทย์ของคลินิกเวชกรรมที่บริการเสริมความงาม หากมีการใช้ นำเข้ามาเพื่อให้บริการแก่ผู้มารับบริการ ต้องยื่นขออนุญาต

4) พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558

ได้กำหนดหมวดว่าด้วยการโฆษณา ดังนี้

มาตรา 41 การโฆษณาเครื่องสำอางต้องไม่ใช่ข้อความที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ไม่ว่าข้อความดังกล่าวนั้นจะเป็นข้อความที่เกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ ปริมาณ หรือลักษณะของเครื่องสำอาง

ข้อความดังต่อไปนี้ ถือว่าเป็นข้อความที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือเป็นข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม

(1) ข้อความที่เป็นเท็จหรือเกินความจริง

(2) ข้อความที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับเครื่องสำอาง ไม่ว่าจะกระทำโดยใช้หรืออ้างอิงรายงานทางวิชาการ สถิติ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันไม่เป็นความจริงหรือเกินความจริงหรือไม่ก็ตาม

(3) ข้อความที่แสดงสรรพคุณที่เป็นการรักษาโรคหรือที่มีใช้จุดมุ่งหมายเป็นเครื่องสำอาง

(4) ข้อความที่ทำให้เข้าใจว่ามีสรรพคุณบำรุงงาม

(5) ข้อความที่เป็นการสนับสนุนโดยตรงหรือโดยอ้อมให้มีการกระทำผิดกฎหมายหรือศีลธรรม หรือนำไปสู่ความเสื่อมเสียในวัฒนธรรมของชาติ

(6) ข้อความที่จะทำให้เกิดความแตกแยกหรือเสื่อมเสียความสามัคคีในหมู่ประชาชน

(7) ข้อความอย่างอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ข้อความที่ใช้ในการโฆษณาที่บุคคลทั่วไปสามารถรู้ได้ว่าเป็นข้อความที่ไม่อาจเป็นความจริงได้ โดยแน่แท้ ไม่เป็นข้อความที่ต้องห้ามในการโฆษณาตามมาตราสอง (1)

มาตรา 42 การโฆษณาจะต้องไม่กระทำด้วยวิธีการอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย หรือจิตใจ หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีงามของประชาชน หรืออันอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้บริโภค

มาตรา 43 ในกรณีที่เลขาธิการเห็นว่าเครื่องสำอางใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค ให้เลขาธิการโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้จัดแจ้งหรือผู้ทำการโฆษณาดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดให้การโฆษณานั้นต้องกระทำไปพร้อมกับคำแนะนำหรือคำเตือนเกี่ยวกับวิธีใช้ หรืออันตราย ตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด ทั้งนี้ โดยคณะกรรมการจะกำหนดเงื่อนไขให้แตกต่างกัน สำหรับการโฆษณาที่ใช้สื่อโฆษณาต่างกันก็ได้

(2) จำกัดการใช้สื่อโฆษณาสำหรับเครื่องสำอางนั้น

(3) ห้ามการโฆษณาเครื่องสำอางนั้น ความใน (2) และ (3)ให้นำมาใช้บังคับแก่การโฆษณาที่เลขาธิการเห็นว่าขัดต่อศีลธรรม หรือวัฒนธรรมของชาติด้วย

มาตรา 44 ในกรณีที่เลขาธิการเห็นว่าการโฆษณาใดฝ่าฝืนมาตรา 41 หรือมาตรา 42 ให้เลขาธิการโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้จัดแจ้งหรือผู้ทำการโฆษณาดำเนินการดังต่อไปนี้

- (1) ให้แก้ไขข้อความหรือวิธีการในการโฆษณา
- (2) ห้ามการใช้ข้อความบางอย่างที่ปรากฏในการโฆษณา
- (3) ห้ามการโฆษณาหรือห้ามใช้วิธีการนั้นในการโฆษณา
- (4) ให้โฆษณาเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดของผู้บริโภคที่อาจเกิดขึ้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

ในการออกคำสั่งตาม (4) ให้เลขาธิการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้บริโภคประกอบกับความสุจริตในการกระทำของผู้จัดแจ้งหรือผู้ทำการโฆษณา

มาตรา 45 ในกรณีที่เลขาธิการมีเหตุอันควรสงสัยว่า ข้อความใดที่ใช้ในการโฆษณาเป็นเท็จ หรือเกินความจริงตามมาตรา 41 วรรคสอง (1) ให้เลขาธิการมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้จัดแจ้งหรือผู้ทำการโฆษณาพิสูจน์เพื่อแสดงความจริงได้

ในกรณีที่ผู้จัดแจ้งหรือผู้ทำการโฆษณาอ้างรายงานทางวิชาการ ผลการวิจัย สถิติ การรับรองของสถาบันหรือบุคคลอื่นใด หรือยืนยันข้อเท็จจริงอันใดอันหนึ่งในการโฆษณา ถ้าผู้จัดแจ้งหรือผู้ทำการโฆษณาไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าข้อความที่ใช้ในการโฆษณาเป็นความจริงตามที่กล่าวอ้าง ให้เลขาธิการโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งตามมาตรา 44 ได้

มาตรา 46 ผู้จัดแจ้งหรือผู้ทำการโฆษณาเครื่องสำอางซึ่งสงสัยว่าการโฆษณาของตนจะเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ อาจขอให้คณะกรรมการให้ความเห็นในเรื่องนั้น ก่อนทำการโฆษณาได้ ทั้งนี้ คณะกรรมการจะต้องให้ความเห็นและแจ้งให้ผู้ขอทราบภายในหกสิบวันนับแต่วันที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้รับคำขอ ถ้าไม่แจ้งภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ให้ถือว่า คณะกรรมการให้ความเห็นชอบแล้ว

การยื่นคำขอและการให้ความเห็นตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

การให้ความเห็นของคณะกรรมการตามวรรคหนึ่งไม่ถือว่าเป็นการตัดอำนาจของคณะกรรมการที่จะพิจารณาวินิจฉัยใหม่เป็นอย่างอื่นเมื่อมีเหตุอันสมควร

การใดที่ได้กระทำไปตามความเห็นของคณะกรรมการ หรือที่ให้อธิบายว่าคณะกรรมการให้ความเห็นชอบแล้ว ตามวรรคหนึ่งและวรรคสาม มิให้อธิบายว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดทางอาญา และได้กำหนดบทลงโทษไว้ตามมาตรา 84 และมาตรา 85 ดังนั้นการโฆษณาผลิตภัณฑ์ผลิตเครื่องสำอางของคลินิกเวชกรรมที่ให้บริการเสริมความงาม ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตโฆษณาแต่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามขอบเขตกฎหมายที่กำหนดไว้

5) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“ผู้บริโภค” หมายความว่า ผู้ซื้อหรือได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือบริการ และหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม

“โฆษณา” หมายความว่า การทำการไม่ว่าโดยวิธีใดๆ ให้ประชาชนเห็นหรือทราบข้อความเพื่อประโยชน์ในทางการค้า”

“สื่อโฆษณา” หมายความว่า สิ่งที่ใช้เป็นสื่อในการโฆษณา เช่น หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ไปรษณีย์โทรเลข โทรศัพท์ หรือป้าย

มาตรา 4 ผู้บริโภคมีสิทธิได้รับความคุ้มครองดังต่อไปนี้

- (1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ
- (2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ
- (3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ
- (3 ทวิ) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา
- (4) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายว่าด้วยการนั้นๆ หรือพระราชบัญญัตินี้บัญญัติไว้

มาตรา 22 การโฆษณาจะต้องไม่ใช่ข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ไม่ว่าข้อความดังกล่าวนั้นจะเป็นข้อความที่เกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพหรือลักษณะของสินค้าหรือบริการ ตลอดจนการส่งมอบ การจัดหา หรือการใช้สินค้าหรือบริการข้อความดังต่อไปนี้ ถือว่าเป็นข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือเป็นข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม

- (1) ข้อความที่เป็นเท็จหรือเกินความจริง
- (2) ข้อความที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการไม่ว่าจะกระทำโดยใช้หรืออ้างอิงรายงานทางวิชาการสถิติ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันไม่เป็นความจริงหรือเกินความจริงหรือไม่ก็ตาม
- (3) ข้อความที่เป็นการสนับสนุนโดยตรงหรือโดยอ้อมให้มีการกระทำผิดกฎหมายหรือศีลธรรม หรือนำไปสู่ความเสื่อมเสียในวัฒนธรรมของชาติ
- (4) ข้อความที่จะทำให้เกิดความแตกแยกหรือเสื่อมเสียความสามัคคีในหมู่ประชาชน
- (5) ข้อความอย่างอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงข้อความที่ใช้ในการโฆษณาที่บุคคลทั่วไปสามารถรู้ได้ว่าเป็นข้อความที่ไม่อาจเป็นความจริงได้โดยแน่แท้ ไม่เป็นข้อความที่ต้องห้ามในการโฆษณาตาม (1)

มาตรา 23 การโฆษณาจะต้องไม่กระทำด้วยวิธีการอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ร่างกายหรือจิตใจ หรืออันอาจก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้บริโภค ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

6) ข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยการรักษจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2549 ได้กำหนดหมวดการโฆษณาของการประกอบวิชาชีพเวชกรรม ดังนี้

ข้อ 8 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่โฆษณา ไข้ จ้าง หรือยินยอมให้ผู้อื่นโฆษณาการประกอบวิชาชีพเวชกรรม ความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมของตน

ข้อ 9 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่โฆษณา ไข้ จ้าง หรือให้ผู้อื่นโฆษณาการประกอบวิชาชีพเวชกรรม ความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมของผู้อื่น

ข้อ 10 การโฆษณาตามข้อ 8 และข้อ 9 อาจกระทำได้ในกรณีต่อไปนี้

(1) การแสดงผลงานในวารสารทางวิชาการทางการแพทย์และสาธารณสุขหรือในการประชุมวิชาการทางการแพทย์และสาธารณสุข

(2) การแสดงผลงานในหน้าที่ หรือในการบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ

(3) การแสดงผลงานหรือความก้าวหน้าทางวิชาการหรือการค้นพบวิธีการและเทคนิคใหม่ ๆ ในการรักษาโรคซึ่งเป็นที่ยอมรับทางการแพทย์เพื่อการศึกษาของมวลชน

(4) การประกาศเกียรติคุณเป็นทางการโดยสถาบันวิชาการ สมาคม หรือมูลนิธิ

ข้อ 11 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมอาจแสดงข้อความ เกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพเวชกรรมของตนที่สำนักงานได้เพียงข้อความเฉพาะเรื่องต่อไปนี้

(1) ชื่อ นามสกุล และอาจมีคำประกอบชื่อได้เพียงคำว่านายแพทย์หรือแพทย์หญิง อภิเษย ตำแหน่งทางวิชาการ ฐานันดรศักดิ์ ยศ และบรรดาศักดิ์ เท่านั้น

(2) ชื่อปริญญา วุฒิบัตรหรือหนังสืออนุมัติ หรือหนังสือแสดงคุณวุฒิอย่างอื่น ซึ่งตนได้รับมา โดยวิธีการถูกต้องตามกฎหมายของแพทยสภาหรือสถาบันนั้นๆ

(3) สาขาของวิชาชีพเวชกรรม

(4) เวลาทำการ

ข้อ 12 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมอาจแจ้งความการประกอบวิชาชีพเวชกรรมเฉพาะการแสดงที่อยู่ที่ตั้งสำนักงาน หมายเลขโทรศัพท์ และหรือข้อความที่อนุญาตในหมวด ๓ ข้อ ๑๑ เท่านั้น

ข้อ 13 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมผู้ทำการเผยแพร่หรือตอบปัญหาทางสื่อมวลชน ถ้าแสดงตนว่าเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมสามารถแจ้งสถานที่ประกอบวิชาชีพเวชกรรมได้ แต่ต้องไม่เป็นการสื่อไปในทำนองโฆษณาโอ้อวดเกินความเป็นจริง หลอกลวง หรือทำให้ผู้ป่วยหลงเชื่อมาใช้บริการและในการแจ้งสถานที่ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่ปรากฏหมายเลขโทรศัพท์ส่วนตัวในทีเดียวกัน

ข้อ 14 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องระมัดระวังตามวิสัยที่พึงมี มิให้มีการประกอบวิชาชีพเวชกรรม ของตนแพร่ออกไปในสื่อมวลชนเป็นทำนองโฆษณาความรู้ความสามารถ

7) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง โรคหรืออาการของโรคที่ห้ามโฆษณาว่าสามารถบำบัด

บรรเทา รักษาหรือป้องกันได้แก่โรคดังต่อไปนี้

- (1) เบาหวาน
  - (2) มะเร็ง
  - (3) วัณโรค
  - (4) โรคเรื้อน
  - (5) โรคหรืออาการโรคของสมอง หัวใจ ปอด ตับ ม้าม ไต
- 8) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง โรคหรืออาการของโรคที่ห้ามโฆษณา

ข้อ 1 ให้โรคหรืออาการของโรคของมนุษย์ดังต่อไปนี้ ห้ามโฆษณาคุณประโยชน์ของเครื่องมือ

แพทย์ว่าสามารถป้องกัน บำบัด บรรเทา รักษา

- (1) มะเร็ง
  - (2) เบาหวาน
  - (3) อัมพฤกษ์ อัมพาต
  - (4) โรคทางจิตเวช
  - (5) โรคความดันโลหิต
  - (6) โรคหรืออาการของโรคทางสมอง หัวใจและหลอดเลือด ปอด ม้าม ตับ ไต
  - (7) เอดส์
- 9) ประกาศแพทยสภา ที่ 50/2549 เรื่อง คำที่ห้ามใช้ในการโฆษณา

เพื่อให้การดำเนินการในเรื่อง การปฏิบัติตนเกี่ยวกับสถานพยาบาล ตามข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการประกอบวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2549 หมวด 7 เป็นไปในทำนองเดียวกัน คณะกรรมการแพทยสภาในการประชุมครั้งที่ 11/2549 วันที่ 9 พฤศจิกายน 2549 จึงมีมติให้ออกประกาศแพทยสภา เรื่อง คำที่ห้ามใช้ในการโฆษณา ดังต่อไปนี้

1. คำว่า เพียง เช่น เพียง 4,000 บาท ต่อ ครั้ง
2. คำว่า เท่านั้น เช่น รักษาครั้งละ 500 บาท เท่านั้น
3. คำว่า พิเศษ เช่น พิเศษสำหรับสมาชิกบัตรเครดิต ค่ารักษา
4. คำว่า เฉพาะ เช่น ราคาพิเศษเฉพาะสมาชิกเท่านั้น
5. คำว่า ถ้ามัย หรือ เช่น ด้วยเทคโนโลยีที่ล้ำสมัย แห่งเดียว/แห่งแรกในประเทศไทย
6. คำว่า นามัย เช่น อุปกรณ์ที่นำสมัยในการให้การรักษ
7. คำว่า ราคาเดิม เช่น เสริมจมูก ตกแต่งใบหน้า 3,000 บาท จากราคาเดิม 4,000 บาท
8. คำว่า ครบวงจร เช่น โดยทางศูนย์ให้บริการแบบครบวงจร การแสดงราคาเปรียบเทียบ เช่น จากเดิม 6,000 บาท เหลือ 4,000 บาท หรือการแสดงราคาเปรียบเทียบกับโรงพยาบาลอื่น เช่น โรงพยาบาล น. ราคาโปรแกรมตรวจสุขภาพ ราคา 3,000 บาท แต่โรงพยาบาล ร.โปรแกรมตรวจสุขภาพ ราคา 2,000 บาท การใช้คำว่า ปกติ กับ เหลือ เช่น ปกติ ราคา 500 บาท จงวันนี้ เหลือ 300 บาท โดยสิทธิ์นี้ใช้ได้ จนถึงสิ้นเดือน

9. คำว่า ฟรี เช่น จอห์นนี่แถมฟรี ตรวจความดันปัสสาวะ ฯลฯ .

10. คำว่า สวยจริง จริงบอกต่อ

11. คำว่า อยากสวย สวยที่

12. คำว่า ดงามที่... มีเสน่ห์ที่...

13. คำว่า สวยเหมือนธรรมชาติที่...

14. คำว่า เหนือกว่า / สูงกว่า

15. คำว่า โรค...รักษาได้ (ต้องมีข้อมูลทางวิชาการ 80% ขึ้นไป ว่าโรคดังกล่าวสามารถรักษาหายได้)

ผู้ฝ่าฝืนมีโทษตั้งแต่ว่ากล่าวตักเตือน ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และเพิกถอนใบอนุญาตฯ

10) ระเบียบแพทยสภา เรื่อง การโฆษณาให้ส่วนลด หรือให้ผลประโยชน์เป็นค่าตอบแทนของสถานพยาบาล

การโฆษณาสถานพยาบาลในทำนองว่าจะให้ส่วนลดเป็นเงินหรือให้ผลประโยชน์ตอบแทนแก่ ผู้ใด ไม่ว่าจะในรูปแบบใดกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในทำนองลักษณะดังต่อไปนี้

1.การโฆษณาการให้บริการ “ฟรี” โดยไม่มีการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายใดๆนั้น ให้กระทำได้โดยจะต้องกำหนด วัน เวลา และสถานที่ที่ให้บริการที่แน่นอน อีกทั้งต้องแสดงรายละเอียดว่าเป็นการให้บริการฟรีในเรื่องใด และเงื่อนไขให้ชัดเจน

2. การโฆษณาที่จัดให้มีการแถม แลกเปลี่ยน ให้สิทธิประโยชน์ รางวัล หรือ จากการเลือกมา รับบริการทางการแพทย์อย่างหนึ่งอย่างใดจากสถานพยาบาลนั้นจะกระทำมิได้ เว้นแต่ การให้สิทธิประโยชน์ดังที่กล่าวมานั้น ผู้รับบริการจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการมารับบริการทางการแพทย์อย่างหนึ่งอย่างใดจากสถานพยาบาล โดยจะต้องถูกต้องตามหลักวิชาการ และมาตรฐานการรับบริการทางการแพทย์ดังกล่าว จะต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทั่วไปของสถานพยาบาลนั้นๆ การให้สิทธิประโยชน์ต่างๆ ในวรรคแรก ต้องระบุเงื่อนไข และรายละเอียดของสิทธิประโยชน์ ต่างๆ ให้ชัดเจนและทั้งนี้จะต้องมีการกำหนดวันเริ่มต้นและสิ้นสุดของระยะเวลาในการให้สิทธินั้นไว้อย่าง ชัดเจน

3. การให้ส่วนลดค่าบริการหรือค่ารักษาพยาบาลจะกระทำได้เพียงในกรณี

(1) เป็นการให้ส่วนลดเพื่อการอนุเคราะห์บุคคลด้อยโอกาส

(2) เป็นการให้ส่วนลดตามแผนงานของกระทรวงสาธารณสุขหรือส่วนราชการหรือที่กระทรวง สาธารณสุขให้การรับรองตามแผนงานของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สำนักงานประกันสังคม สมาคม มูลนิธิ หรือองค์กรต่างๆที่ให้การบริการด้านการสาธารณสุข

(3) การโฆษณาให้ส่วนลดต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ จึงจะถือว่าเป็นการให้ส่วนลดต่อสมาชิกกลุ่มบุคคล คือ ผู้ได้รับผลประโยชน์ต้องเป็นสมาชิกนั้น และเอกสารดังกล่าวต้องส่งตรงให้แก่ผู้ที่เป็นสมาชิกโดยไม่มีวงจำหน่าย หรือเผยแพร่เป็นการทั่วไป เช่น

1. ให้ส่วนลดเฉพาะสมาชิกบัตรเครดิตของธนาคารและองค์กรต่างๆ

2. ให้ส่วนลดสำหรับผู้ใช้จ่ายบัตรเครดิตของธนาคารและองค์กรต่างๆ

3. ให้ส่วนลดเฉพาะผู้ที่เป็สมาชิกนิตยสารต่างๆเท่านั้น

4. การให้ส่วนลดในเว็บไซต์ของสถานพยาบาลต่างๆ โดยไม่รวมถึงเว็บไซต์

ทั่วไป การให้ส่วนลดตาม (1) (2) (3) จะต้องกำหนดประเภทของกิจการให้ชัดเจน ซึ่งจะต้องเป็นไป

ตามมาตรฐานทางการแพทย์และจะต้องมีการกำหนดวันเริ่มต้นและสิ้นสุดของระยะเวลาในการให้ส่วนลดไว้ชัดเจน ทั้งนี้ การกำหนดระยะเวลาต้องไม่เกิน 1 ปี

จากการศึกษานี้ จะเห็นว่ามีความหมายหลายฉบับที่ออกมาเพื่อควบคุมเกี่ยวกับการโฆษณาสถานพยาบาลต่างๆ เพื่อมิให้เกิดกรณีการอวดอ้างเกินความจริง หรือการโฆษณาชวนเชื่อ แต่อย่างไรก็ตาม การออกประกาศกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขและ ค่าใช้จ่ายในการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล อาศัยอำนาจตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 นั้นถือว่าเป็นการจำกัด สิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นเท่านั้น ซึ่งออกมาเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องและเป็นธรรมต่อผู้มารับบริการ โดยการกำหนดค่าหรือข้อความที่ห้ามใช้ในการโฆษณาสถานพยาบาลตามคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.338/2555 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการฟ้องขอให้ศาลปกครองเพิกถอน ข้อ 4.4 ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2546) เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการโฆษณาสถานพยาบาล ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2546 ซึ่งห้ามมิให้โฆษณาสถานพยาบาลในลักษณะแจ้งบริการโรคที่ไม่อยู่ในสาขาที่ผู้ประกอบวิชาชีพมีหนังสืออนุมัติหรือวุฒิบัตร หมายความว่า ให้ผู้รับอนุญาตประกอบกิจการสถานพยาบาลโฆษณาแจ้งบริการโรคได้เฉพาะในสาขาที่มีหนังสืออนุมัติหรือวุฒิบัตรจากสภาวิชาชีพต่างๆ เช่น แพทยสภา ทันตแพทยสภา ฯลฯ เท่านั้น ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นแพทย์ผู้ดำเนินการสถานพยาบาลเห็นว่า การออกประกาศดังกล่าวทำให้ตนไม่สามารถรักษาโรคหรือโฆษณารักษาโรคบางอย่างได้หรือไม่สามารถพิมพ์เอกสาร นามบัตรรักษาโรคในสาขาอื่น นอกจากที่ตนมีวุฒิบัตรได้อันเป็นการจำกัดการแข่งขันในการประกอบอาชีพและจำกัดสิทธิของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและขัดต่อมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 ซึ่งห้ามมิให้ผู้รับอนุญาตประกอบกิจการสถานพยาบาลโฆษณาโดยใช้ข้อความอันเป็นเท็จหรืออื้ออวดเกินความจริง หรือน่าจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับการประกอบกิจการของสถานพยาบาลเท่านั้น แต่การแจ้งบริการโรคที่ไม่อยู่ในสาขาที่ผู้ประกอบวิชาชีพมีหนังสืออนุมัติหรือวุฒิบัตรไม่ใช่ว่าการใช้ข้อความอันเป็นเท็จหรืออื้ออวดเกินความจริงแต่เป็นการโฆษณาตามความจริง ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่าถึงแม้การห้ามสถานพยาบาลโฆษณาแจ้งบริการโรคที่ไม่อยู่ในสาขาที่ผู้ประกอบวิชาชีพมีหนังสืออนุมัติหรือวุฒิบัตร เป็นกรณีที่เห็นได้ชัดว่าการโฆษณาลักษณะดังกล่าวไม่ใช่ว่าการใช้ข้อความอันเป็นเท็จ หรืออื้ออวดเกินความจริง เพราะเป็นการโฆษณาตามความเป็นจริง ซึ่งผู้ฟ้องคดีมีสิทธิตามใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรม แต่การห้ามสถานพยาบาลโฆษณาโดยใช้ข้อความที่น่าจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับการประกอบกิจการของสถานพยาบาล เป็นกรณีที่กฎหมายให้ความคุ้มครองประชาชนผู้บริโภคอย่างเคร่งครัด ซึ่งเพียงแต่ประชาชนผู้บริโภคเห็นข้อความแล้วอาจจะเข้าใจผิดก็เพียงพอที่จะถูกห้ามโฆษณาตามกฎหมายนี้แล้ว ดังนั้น การที่สถานพยาบาลโฆษณาสถานพยาบาลโดยผู้ประกอบวิชาชีพไม่มีหนังสืออนุมัติหรือวุฒิบัตรเฉพาะสาขาโดยมีข้อความที่อาจทำให้ประชาชนผู้บริโภคเข้าใจว่าสถานพยาบาลดังกล่าวเป็นสถานพยาบาลที่มีผู้ประกอบวิชาชีพที่มีหนังสืออนุมัติหรือวุฒิบัตรเฉพาะ

สาขาให้บริการโฆษณาดังกล่าวย่อมถือว่าเป็นข้อความโฆษณาที่น่าจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับการประกอบกิจการของสถานพยาบาล ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว นอกจากนี้ประกาศฉบับนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประชาชนผู้รับบริการจากสถานพยาบาล มิให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับการประกอบกิจการของสถานพยาบาลจากข้อความโฆษณาของสถานพยาบาล จึงเป็นหลักเกณฑ์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ดังนั้น ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2546) ฯ ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2546 ข้อ 4.4 จึงออกมาภายใต้กรอบหลักเกณฑ์ของมาตรา 38 และไม่ปรากฏว่ามีเหตุแห่งความไม่ชอบด้วยกฎหมายประการอื่น ทั้งไม่ได้ห้ามหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ฟ้องคดีที่จะโฆษณาสถานพยาบาลของตนได้เพียงแต่ต้องทำตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดอันเป็นการจำกัดเสรีภาพของผู้ฟ้องคดีเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่นเท่านั้น แต่ผู้ฟ้องคดียังคงมีสิทธิประกอบวิชาชีพเวชกรรมได้ทุกสาขาดังเดิมตามใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรม และไม่ได้ขัดสิทธิผู้บริโภคแต่อย่างใด นอกจากนี้ หากมีการดำเนินคดีกรณีพบการกระทำผิดที่ฝ่าฝืนต่อความจริงโดยใช้ข้อความอันเป็นเท็จหรือโอ้อวดเกินความจริงอันเป็นความผิดต่อพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 มาตรา 38 โจทก์ในฐานะผู้เสียหาย จะมีการฟ้องร้องความรับผิดชอบเกี่ยวกับละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เข้ามาร่วมด้วย เนื่องด้วยการโฆษณาสถานพยาบาลที่ฝ่าฝืนกฎหมาย ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย ผู้กระทำการละเมิดต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2118/2553 เรื่องข้อมูลเปรียบเทียบศักยภาพของจำเลยในแผ่นพับโฆษณา จำเลยแสดงผลการเปรียบเทียบให้เห็นว่า โรงพยาบาลของจำเลยดีกว่าน่าจะบริการมากกว่า เพราะมีผู้ประกันตนที่รับได้จำนวนมากที่สุด สะดวกสบายกว่า มีจำนวนเครือข่ายหลายแห่งกว่ามีประสบการณ์ในการรักษาผู้ป่วยมากกว่าเพราะมีผู้เชี่ยวชาญร่วมโครงการประกันสังคมเป็นจำนวนมากกว่าใคร โรงพยาบาลของจำเลยใหญ่กว่าเพราะมีเตียงจำนวนมากกว่ามีความมั่นคงกว่าเพราะมีประกันอุบัติเหตุให้ด้วย การโฆษณาแผ่นพับของจำเลยดังกล่าวเป็นการจงใจให้บุคคลมาใช้บริการของจำเลยซึ่งตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 มาตรา 38 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้รับอนุญาตหรือผู้ดำเนินการโฆษณา หรือประกาศหรือยินยอมให้ผู้อื่นโฆษณาหรือประกาศด้วยประการใดๆ ซึ่งชื่อ ที่ตั้งหรือกิจการของสถานพยาบาลหรือคุณวุฒิหรือความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพสถานพยาบาลเพื่อชักชวนให้มีผู้มาขอรับบริการจากสถานพยาบาลของตนโดยใช้ข้อความอันเป็นเท็จหรือโอ้อวดเกินความจริง หรือน่าจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับการประกอบกิจการของสถานพยาบาล” ดังนั้น การที่จำเลยระบุในแผ่นพับในช่องผู้ประกันตนที่รับได้ว่า โจทก์รับได้ 25,000 คน ช่องระยะเวลาเข้าร่วมโครงการประกันสังคมว่า โจทก์เพิ่งเริ่มเข้าช่องทางโรงพยาบาลว่า โจทก์มี 150 เตียง ช่องประสบการณ์การบริหารงานโรงพยาบาลด้านโครงการประกันสังคมว่า โจทก์ไม่มีประสบการณ์เลย ซึ่งความจริงทางนำสืบของโจทก์ฟังได้ว่า โจทก์มีจำนวนผู้ประกันตนที่รับได้ 50,000 คน โจทก์มีเตียง 400 เตียง และโจทก์เข้าร่วมโครงการประกันสังคมตั้งแต่ปี 2535 โจทก์จึงมีประสบการณ์ตั้งแต่ปีที่เข้าร่วมโครงการเป็นต้นมา จึงเป็นการที่จำเลยเผยแพร่แผ่นพับโฆษณาไม่ตรงกับความจริงโดยมีเจตนาให้บุคคลทั่วไปเข้าใจว่า โรงพยาบาลจำเลยมีศักยภาพดีกว่าโรงพยาบาลโจทก์เป็นโรงพยาบาลที่ใหญ่กว่ามีประสบการณ์ตั้งแต่ปีที่เข้าร่วมโครงการเป็นต้นมา จึงเป็นการที่จำเลยเผยแพร่แผ่นพับโฆษณาไม่ตรงกับความจริงโดยมีเจตนาให้บุคคลทั่วไปเข้าใจว่า โรงพยาบาลจำเลยมีศักยภาพดีกว่าโรงพยาบาลโจทก์เป็นโรงพยาบาลที่ใหญ่กว่า มีประสบการณ์

มากกว่า จึงเป็นการฝ่าฝืนต่อความจริงโดยใช้ข้อความอันเป็นเท็จหรือโอ้อวดเกินความจริงเป็นความผิดต่อพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 มาตรา 38 และเป็นการละเมิดต่อสิทธิของโจทก์ คำว่า สิทธิ หมายความว่า ประโยชน์ของโจทก์ที่มีอยู่ และจำเลยหรือบุคคลอื่นต้องเคารพหรือได้รับการรับรองคุ้มครองตามกฎหมาย การกระทำของจำเลยจึงเป็นการจงใจทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายแก่สิทธิเป็นการทำละเมิดต่อโจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 และมาตรา 423

1.2 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการโฆษณาสถานพยาบาลเอกชน

(1) ปัญหาการโฆษณาของคลินิกเวชกรรมที่ให้บริการเสริมความงาม

การโฆษณาสถานพยาบาลตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541

กำหนดให้ผู้ใดก็ตามที่ประสงค์จะโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับการประกอบกิจการของสถานพยาบาล นอกจากชื่อและที่ตั้งของสถานพยาบาลตามที่ปรากฏในใบอนุญาตต้องได้รับอนุมัติ ดังนั้น การตรากฎหมายที่กำหนดคำว่า “ผู้ใด” เป็นการบังคับใช้กับทุกคน ไม่เป็นว่าจะเป็นผู้รับอนุญาต ผู้ดำเนินการสถานพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพ บริษัทที่รับทำโฆษณาและบุคคลอื่นที่อาจรับจ้างทำโฆษณา หรือการเป็นพรีเซนเตอร์สินค้าหรือบริการที่เป็นการโฆษณาชวนเชื่อทำให้สถานพยาบาลได้รับประโยชน์จากการโฆษณาดังกล่าว

แต่ปัญหาการพิสูจน์เจตนาของผู้ทำการโฆษณา หรือการแสดงความคิดเห็นทางสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีลักษณะเป็นชักชวน ชื่นชม หรือยืนยันผลของการรับบริการที่แสดงถึงผลที่ดีของการบริการอันเป็นการทำให้สถานพยาบาลได้รับประโยชน์ทางการค้า นั้น เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ต้องเกิดความยุ่งยากต่อการพิสูจน์ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นลักษณะชักชวนแนะนำเพื่อชักจูงให้มีการมาใช้บริการสถานพยาบาลด้วยการโฆษณาหรือไม่

(2) วิเคราะห์ปัญหา กรณีศึกษา การจัดการปัญหาการโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ที่ฝ่าฝืนกฎหมายของคลินิกเวชกรรมที่ให้บริการเสริมความงาม จังหวัดมหาสารคาม (ร้องเรียน) ประจำปีงบประมาณ 2563

ในประเด็นการควบคุมการโฆษณาของคลินิกเวชกรรมที่ให้บริการเสริมความงามของจังหวัดมหาสารคามนั้น จากการศึกษาพบว่า สถานการณ์การโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ของคลินิกเวชกรรมที่ให้บริการเสริมความงามในช่องทางที่สนใจศึกษา ได้แก่ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ยูทูบ และเว็บไซต์อื่นของสถานพยาบาลนั้น พบว่า จากการสืบค้นด้วย google บนอินเทอร์เน็ตในช่วงเดือนมกราคม 2564 ที่ผ่านมามีคลินิกความงามทุกแห่งใช้ชื่อคลินิกหรือชื่อย่อโฆษณาทางเฟซบุ๊ก เพื่อชักชวนหรือหวังประโยชน์ทางการค้าให้มีผู้มารับบริการ โดยมีข้อความระบุโปรโมชันลดแลกแจกแถม การแจ้งบริการโรครเฉพาะทาง ภาพใบหน้าบุคคลแสดงการเปรียบเทียบก่อนหรือหลังมารับบริการ ตลอดจนข้อความโอ้อวดเกินจริง หรือทำให้บุคคลทั่วไปเข้าใจผิดว่าเป็นจริง คำห้ามใช้ในการโฆษณา โดยเฉพาะคำว่า โบต็อกซ์ อันเป็นการโฆษณาขายยา ซึ่งยังไม่ได้ขออนุมัติโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาลกับผู้อนุญาต และปัญหาที่พบอีกประเด็นสำหรับช่องทางการโฆษณาทางเฟซบุ๊กนั้น สามารถสร้างเป็นกลุ่มปิดทำให้จำกัดการเข้าถึงการตรวจสอบการกระทำผิดจึงทำได้ค่อนข้างยาก ดังนั้น จึงควรมีมาตรการในการกำกับกับการโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ให้ตรวจสอบง่ายขึ้นและมีประสิทธิภาพ

(3) มาตรการในการควบคุมโฆษณาสถานพยาบาลในการจัดการปัญหาโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาลที่ฝ่าฝืนกฎหมายของจังหวัดมหาสารคาม มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) พนักงานเจ้าหน้าที่ ตรวจสอบเผื่อระวัง และรับเรื่องร้องเรียนการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาลผ่านสื่อหรือช่องทางการโฆษณา

2) ตรวจสอบว่าเป็นการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาลตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสถานพยาบาล (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2559 มาตรา 38 ประกอบประกาศกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขและค่าใช้จ่ายการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาลหรือไม่

3) ตรวจสอบสถานพยาบาลว่าตั้งอยู่ที่ใด อยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบของจังหวัดหรือไม่ โดยดำเนินการออกตรวจสอบ ณ สถานที่จริง เพื่อบันทึกคำให้การ ภาพถ่าย และให้ผู้รับอนุญาตหรือผู้ต้องหาลงลายมือชื่อรับทราบข้อกล่าวหา

4) เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าเข้าข่ายเป็นการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาลที่ผิดกฎหมาย ให้รายงานต่อผู้อนุญาตเพื่อพิจารณาส่งเรื่องให้คณะกรรมการเปรียบเทียบคดีพิจารณาดำเนินการเปรียบเทียบปรับหรือดำเนินการตามที่กฎหมายที่กำหนด

5) จัดประชุมคณะกรรมการเปรียบเทียบคดีสถานพยาบาลประจำจังหวัดมหาสารคาม

6) สรุปรายงานการประชุมคณะกรรมการเปรียบเทียบคดีสถานพยาบาลประจำจังหวัดมหาสารคามต่อผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อเสนอพิจารณาให้กลุ่มงานนิติการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม เปรียบเทียบคดี ตามแบบบันทึกการเปรียบเทียบปรับ (แบบคป.4) ต่อไป

7) กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข ขออนุมัติเบิกเงินรางวัลจากค่าปรับตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541

8) รายงานผลการดำเนินคดี ไปยังกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

(4) ตัวอย่างกรณีศึกษาการฝ่าฝืนการโฆษณาสถานพยาบาล

กรณีของคลินิกเอกชนแห่งหนึ่งซึ่งได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาลประเภทไม่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน ลักษณะการแพทย์แผนไทย ถูกร้องเรียนผ่านทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม ในช่วงต้นเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2563 ของปีงบประมาณ พ.ศ.2563 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กรณีข้อร้องเรียนสถานพยาบาลเอกชนภายใต้ชื่อเฟซบุ๊กว่า “ ก การแพทย์แผนไทยมหาสารคาม ” โดยให้ตรวจสอบว่ามีใบอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาลถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ และมีการโฆษณาการให้บริการการรักษาพยาบาล การขายเครื่องสำอาง ตลอดจน การแสดงความสามารถเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทางสื่อเฟซบุ๊ก

พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริง ปรากฏว่า

1) สถานพยาบาลเอกชนตามข้อร้องเรียนดังกล่าว ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการและดำเนินการสถานพยาบาลถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งจากการตรวจสอบฐานข้อมูลปรากฏว่าชื่อสถานพยาบาล ก การแพทย์แผนไทย ตั้งอยู่เลขที่ xx หมู่ x ตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ใบอนุญาตประกอบกิจการ

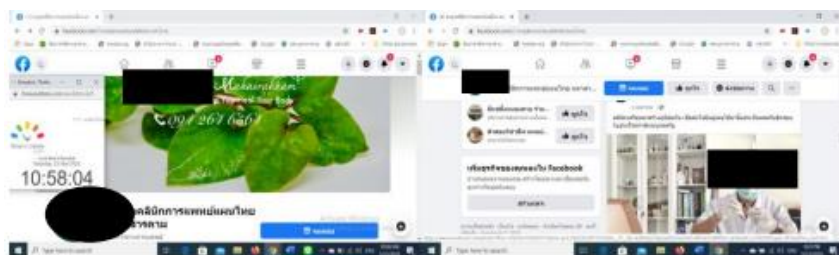
สถานพยาบาลเลขที่ 44108005xxx โดยมีนาย ก เป็นผู้รับอนุญาตและดำเนินการสถานพยาบาล ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยเลขที่ พท.ว.21xxx เวลาทำการทุกวัน เวลา 08.00 – 12.00 น., 13.00 – 19.00 น.

2) พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 ได้ตรวจข้อความบนช่องทางเฟซบุ๊กพบการโฆษณาของ ก การแพทย์แผนไทย ปรากฏตามผลการตรวจสอบข้อเท็จจริง ดังนี้

(1) ปรากฏการใช้ข้อความโฆษณาทางช่องทางสื่อโซเชียลเฟซบุ๊ก ระบุชื่อเพจว่า “ก การแพทย์แผนไทย มหาสารคาม” หรือชื่อเว็บไซต์ว่า (<https://www.facebook.com/ComplementaryMedicineClinic>) พร้อมทั้งภาพโลโก้สถานพยาบาล ดังแสดงภาพที่ 2

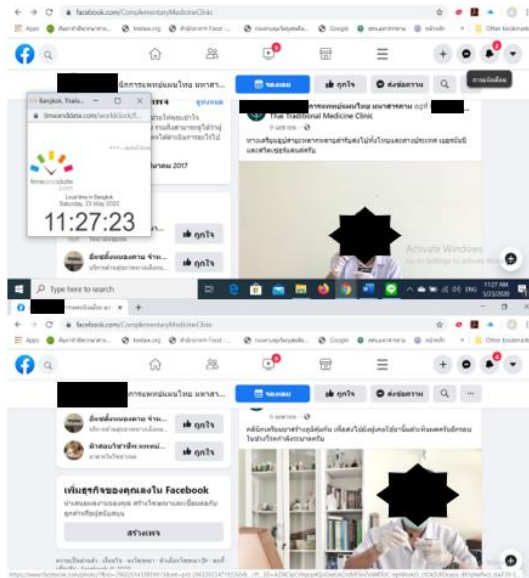
(2) ปรากฏการใช้ข้อความ ภาพ เสียง วิดีโอไลฟ์สด โฆษณาทางสื่อโซเชียลเฟซบุ๊ก ระบุว่า “ทางเตรียมอุปายะหลากหลายตำรับ ส่งไปทั้งไทยและต่างประเทศ เยอรมันนีและสวิตเซอร์แลนด์ครับ” และ “คลินิกเตรียมยาสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อส่งไปยังผู้เคยใช้นี้แล้วเห็นผลครับอีกรอบในช่วงโรคกำลังระบาดครับ” อันเป็นการโฆษณาถึงความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์และสาธารณสุข โดยการใส่เล็กราวน์และโอ้อวดเกินจริง ดังแสดงภาพที่ 3

(3) ปรากฏการใช้ข้อความ ภาพโฆษณาระบุ “เจลล้างมือแอลกอฮอล์ 75% v/v ขนาด 30 ml 45 บาท ขนาด 50 ml 65 บาท” โดยภาพประกอบแสดงผลิตภัณฑ์เจลล้างมือ ระบุชื่อภาษาอังกฤษ “BENCHA CLINIC HAND gel Cleaser.” อันเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางแสดงฉลากไม่ถูกต้อง ไม่มีเลขจดแจ้งเครื่องสำอาง ดังแสดงภาพที่ 4

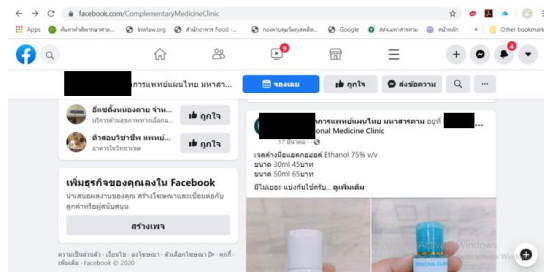
ภาพที่ 2 ภาพวัตถุพยาน เจก “ก การแพทย์แผนไทยมหาสารคาม” ที่โฆษณาทางเฟซบุ๊กโดยไม่ได้รับอนุญาต

ที่มา : ผู้วิจัยและคณะ, 2563

ภาพที่ 3 : ภาพวัตถุพยาน เพจ “การแพทย์แผนไทยมหาสารคาม”

ที่มา : ผู้วิจัยและคณะ, 2563

ภาพที่ 4 : ภาพวัตถุพยาน โฆษณาการขายเครื่องสำอางเจลล้างมือ โดยไม่มีเลขที่จดแจ้ง

ที่มา : ผู้วิจัยและคณะ, 2563

ตารางที่ 1 การพิจารณาเปรียบเทียบปรับสถานพยาบาลที่กระทำความผิดกฎหมายของคณะกรรมการเปรียบเทียบคดี

คดีที่	ชื่อสถานพยาบาล	ผู้ประกอบการ-ผู้ดำเนินการสถานพยาบาล	กรณีความผิด	มาตรา/ฐานความผิด	ระวางโทษ (มาตรา/อัตราโทษ)	ประเด็นการพิจารณา (อัตราค่าปรับที่กำหนดให้เปรียบเทียบ (บาท))	ผลการพิจารณา
1	คลินิก ก คลินิก การแพทย์ แผนไทย	ผู้ประกอบการ สถานพยาบาล: นาย ก ผู้ดำเนินการ สถานพยาบาล: นาย ก	โฆษณาหรือ ประกาศด้วย ประการใดๆ เกี่ยวกับการ ประกอบกิจการ ของ สถานพยาบาล โดยไม่ได้รับ	38 วรรคหนึ่ง	68 วรรคหนึ่ง/ ปรับ ไม่เกิน 20,000 บาท	ครั้งที่ 1 5,000 ครั้งที่ 2 10,000 ครั้งที่ 3 20,000 ปรับเพิ่มวันละ 10,000 จนกว่าจะระงับการ โฆษณา	ปรับ 5,000 บาท

คดีที่	ชื่อสถาน พยาบาล	ผู้ประกอบกิจการ- ผู้ดำเนินการ สถานพยาบาล	กรณีความผิด	มาตรา/ฐาน ความผิด	ระวางโทษ (มาตรา/อัตรา โทษ)	ประเด็นการพิจารณา (อัตราค่าปรับที่ กำหนดให้ เปรียบเทียบ (บาท))	ผลการ พิจารณา
			อนุมัติข้อความ เสี่ยง หรือภาพที่ ใช้ในการโฆษณา หรือประกาศจาก ผู้อนุญาต				

สำหรับประเด็นการพิจารณาประกอบการเปรียบเทียบคดีเพิ่มเติมของกรณีศึกษานี้ มีดังนี้

- การนับอายุความคืออาญา ตามมาตรา 95(4) แห่งประมวลกฎหมายอาญา กำหนดอายุความห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี ถ้ามิได้ฟ้อง หรือนำตัวผู้กระทำความผิดมาศาลภายในกำหนดนี้ นับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ ดังนั้น การดำเนินการเปรียบเทียบคดีครั้งนี้ ถือว่าได้ดำเนินการเปรียบเทียบคดีอยู่ภายในกำหนดอายุความ

ผลการประชุมคณะกรรมการเปรียบเทียบคดีสถานพยาบาลประจำจังหวัดมหาสารคามมีมติที่ประชุมพิจารณาแล้วมีความเห็นพร้อมกันว่า “นาย ก ผู้กระทำการโฆษณาสถานพยาบาลทางสื่อโซเชียลบนแพลตฟอร์มช่องทางเฟซบุ๊กโดยระบุชื่อเพจในเฟซบุ๊กว่า ก คลินิกการแพทย์แผนไทย มหาสารคาม” หรือชื่อเว็บไซต์ (<https://www.facebook.com/ComplementaryMedicineClinic>) พร้อมโลโก้และข้อความตามปรากฏข้างต้นนั้น ถือว่าข้อความโฆษณาดังกล่าว เป็นการฝ่าฝืนการโฆษณาฐานกระทำการโฆษณาหรือประกาศด้วย ใดๆ เกี่ยวกับการประกอบกิจการของสถานพยาบาล โดยไม่ได้รับอนุมัติข้อความ เสี่ยง หรือภาพที่ใช้ในการโฆษณาหรือประกาศจากผู้อนุญาต อันเป็นความผิดตามมาตรา 38 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 โดยมีมติที่ประชุมให้เปรียบเทียบคดีตามกำหนดค่าปรับ อัตราค่าปรับที่กำหนดให้เปรียบเทียบ ครั้งที่ 1 เป็นเงินจำนวน 5,000 บาท (ห้าพันบาทถ้วน)

จากกรณีศึกษาตัวอย่างนี้ จะเห็นว่า ผู้ร้องเรียนได้มีการร้องเรียนเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพ ซึ่งผลการตรวจสอบผู้ถูกร้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพและขึ้นทะเบียนถูกต้องแล้ว ทั้งนี้ ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ.2556 ได้นิยามการแพทย์แผนไทย หมายความว่า กระบวนการทางการแพทย์เกี่ยวกับการตรวจ วินิจฉัย บำบัด รักษา หรือป้องกันโรค หรือการส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพของมนุษย์ การผดุงครรภ์ การนวดไทย และให้หมายความรวมถึง การเตรียมการผลิตยาแผนไทย และการประดิษฐ์อุปกรณ์และเครื่องมือทางการแพทย์ ทั้งนี้ โดยอาศัยความรู้หรือตำราที่ได้ถ่ายทอดและพัฒนาสืบต่อกัน

ส่วนประเด็นว่า ผู้ถูกร้องกระทำการโฆษณาวิชาชีพของตนหรือไม่นั้น ซึ่งทางฝ่ายเลขานุการไม่ได้นำเข้าคณะกรรมการเปรียบเทียบคดี เนื่องจากเห็นว่า แม้ผู้ถูกร้องได้ใส่เสื้อกราวนสีขาว แต่ไม่ได้โฆษณาตรา

ของสภาวิชาชีพ และแสดงภาพเคลื่อนไหวการเตรียมยาเพื่อชักชวนให้มีการมารับบริการหรือขายยาออนไลน์ ขณะนั้น ประกอบกับข้อความที่โฆษณาระบุว่า “ทางเตรียมอุปตายเป็นหลักหลายตำรับ ส่งไปทั้งไทยและต่างประเทศ เยอรมันนีและสวิตเซอร์แลนด์ครับ” ถือเป็นข้อความข่าวสารทั่วไป

อย่างไรก็ตาม ข้อความ “คลินิกเตรียมยาสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อส่งไปยังผู้เคยใช้ยานี้แล้วเห็นผลครบอีกรอบในช่วงโรคกำลังระบาดครับ” ในส่วนความเห็นของผู้วิจัยเห็นว่า การที่ผู้ถูกร้องใส่สื่อกราวน และโฆษณาข้อความว่าคลินิกเตรียมยาสร้างภูมิคุ้มกันนั้น น่าจะเข้าข่ายเป็นการโฆษณาวิชาชีพที่ห้ามมิให้กระทำ และถือว่าเป็นการใช้ข้อความโอ้อวดเกินจริง อาศัยช่วงที่การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งประชาชนได้รับรู้จะอ่อนไหวต่อความรู้สึก น่าเชื่อว่าทำให้ประชาชนเกิดความสนใจอยากเข้าไปใช้บริการ ซึ่งขณะนั้นยังไม่ได้มีวัคซีนที่ผ่านการรับรองในการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันโรค COVID-19 ได้แต่อย่างใด จึงเข้าข่ายเป็นการกระทำความผิดฝ่าฝืนมาตรา 38 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 อย่างไรก็ดี ด้วยเหตุแห่งการโฆษณาที่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับตีความและการใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีการโฆษณาของคลินิกดังกล่าว นอกจากจะมีความผิดตามมาตรา 38 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2559 แล้ว ควรเสนอประเด็นความผิดดังกล่าว อันเป็นการฝ่าฝืนการโฆษณาตามมาตรา 38 วรรคสอง ฐานโฆษณาข้อความโอ้อวดเกินจริง ทำให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญของการให้บริการในการประกอบกิจการสถานพยาบาล ซึ่งตามมาตรา 68 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เพิ่มเข้าไปในเรื่องการพิจารณาของระเบียบวาระการประชุมคณะกรรมการเปรียบเทียบคดีด้วย เพื่อให้คณะกรรมการเปรียบเทียบคดีพิจารณาประเด็นข้อความดังกล่าว แม้ว่าจำต้องใช้ดุลพินิจ ความละเอียดอ่อนในการพิจารณาที่มีความคาบเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ทั้งนี้ตามข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทย ว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2557 ประกาศลงราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2557 หมวด 2 ว่าด้วยการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ข้อ 9 ประกอบวิชาชีพต้องไม่มุ่งใจหรือชักชวนให้ผู้ป่วยมารับบริการทางวิชาชีพเพื่อผลประโยชน์ ของตน และหมวด 3 ว่าด้วยการโฆษณาการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ข้อ 22 ผู้ประกอบวิชาชีพสามารถแสดงข้อความเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพของตนที่สถานที่ทำการประกอบวิชาชีพได้เพียงข้อความเฉพาะเรื่องต่อไปนี้ (1) ชื่อนามสกุล และอาจมีคำประกอบชื่อได้เพียงตำแหน่งทางวิชาการ ฐานันดรศักดิ์ ยศ และบรรดาศักดิ์เท่านั้น (2) ชื่อปริญญา วุฒิบัตรหรือหนังสืออนุมัติ หรือหนังสือแสดงคุณวุฒิอย่างอื่น ซึ่งตนได้รับจากสภาวิชาชีพการแพทย์แผนไทย หรือสถาบันที่ทางราชการรับรอง (3) ประเภทของการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย (4) เวลาทำการ และข้อ 23 ผู้ประกอบวิชาชีพสามารถแจ้งข้อความการประกอบวิชาชีพ เฉพาะการแสดงที่อยู่ที่ตั้งสถานที่ทำการประกอบวิชาชีพ หมายเลขโทรศัพท์ หรือการสื่อสารอื่น หรือข้อความที่อนุญาต ตามข้อ 23 ซึ่งการพิจารณาโทษทางจรรยาบรรณ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ต้องส่งเรื่องดังกล่าวเพื่อกำหนดโทษเอาผิดกับผู้ประกอบวิชาชีพไปยังสภาวิชาชีพแพทย์แผนไทย ให้พิจารณาลงโทษทางจรรยาบรรณต่อไป

ในประเด็นเรื่องบทกำหนดโทษการคิดค่าปรับกรณีสำหรับการคำนวณเป็นรายวัน หากมีหนังสือสั่งระงับการโฆษณาสถานพยาบาลไปยังผู้ถูกร้องแล้วนั้น ตามมาตรา 68 วรรคหนึ่งหรือมาตรา 68 วรรคสอง

แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 ที่กำหนดว่า “ปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทนับแต่วันฝ่าฝืนคำสั่งให้ระงับการโฆษณา หรือประกาศ ทั้งนี้จนกว่าจะระงับการโฆษณาหรือประกาศดังกล่าว” เมื่อวิเคราะห์จากกรณีศึกษาจะเห็นว่า สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม ได้ออกหนังสือสั่งระงับการโฆษณาสถานพยาบาลพร้อมไปรษณีย์ตอบรับไปยังที่ทำการของคลินิกแล้ว ภายหลังจากที่ไปรษณีย์ตอบรับกลับมาถึงสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบคดีมีหน้าที่ต้องติดตามไปรษณีย์ตอบรับอย่างรวดเร็วที่สุดเพื่อตรวจสอบว่าผู้รับได้รับหนังสือสั่งระงับการโฆษณาแล้ว และวันที่ลงลายมือชื่อของผู้รับ ให้ถือว่าผู้ถูกร้องรับทราบคำสั่งระงับการโฆษณาและน่าจะเชื่อได้ว่าผู้ถูกร้องได้ระงับการโฆษณาแล้ว เพราะฉะนั้นเจ้าพนักงานจึงต้องตรวจสอบการโฆษณาทางเฟซบุ๊กโดยทันทีภายหลังจากที่ได้รับไปรษณีย์ตอบรับแล้ว เพื่อตรวจสอบว่าผู้ถูกร้องได้ระงับการโฆษณาแล้วจริง และให้บันทึกไว้เป็นหลักฐาน เนื่องด้วยหากตรวจสอบแล้วพบว่า ยังคงมีการใช้ช่องทางเฟซบุ๊กโฆษณาสถานพยาบาลของตน เช่นนี้ ตามมาตรา 68 วรรคหนึ่ง และมาตรา 68 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 มีผลทำให้ผู้ถูกร้องจำต้องถูกปรับรายวันวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทนับแต่วันฝ่าฝืนคำสั่งให้ระงับการโฆษณา อย่างไรก็ตามการออกคำสั่งเช่นว่านี้ถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 เพราะเหตุที่เป็นการใช้อำนาจทางกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีผลประจักษ์หรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่น ดังนั้นการออกหนังสือสั่งระงับการโฆษณาสถานพยาบาล ผู้อนุญาตต้องให้โอกาสผู้ถูกร้องมีโอกาสที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและมีโอกาสได้โต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตนชี้แจงโต้แย้งและทั้งนี้ ผู้ถูกร้องมีสิทธิอุทธรณ์ต่อนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ประกอบประกาศกรมสนับสนุนบริการสุขภาพเรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขและค่าใช้จ่ายในการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล พ.ศ.2562 หมวด 2 การอนุมัติโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล ข้อ 11 ทั้งนี้การออกหนังสือสั่งระงับการโฆษณาจำต้องระบุระยะเวลาการอุทธรณ์และโต้แย้งไว้ตามมาตรา 40 วรรคแรก หากไม่ได้ระบุระยะเวลาและไม่มีการแจ้งใหม่และระยะเวลาดังกล่าวมีระยะเวลานานกว่าหนึ่งปี ให้ขยายเป็นหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งทางปกครอง ตามมาตรา 40 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังมีความเห็นในส่วนของการกำหนดโทษกรณีการโฆษณาหรือประกาศเพื่อชักชวนให้มีผู้มารับบริการโดยพบว่า ใช้ข้อความ เสียดสีหรือภาพอันเป็นเท็จ หรือโอ้อวดเกินความจริง หรือน่าจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับการประกอบกิจการของสถานพยาบาล ที่ฝ่าฝืนมาตรา 38 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 และมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับนั้น เห็นว่าบทกำหนดโทษดังกล่าวเป็นโทษทางอาญาที่เพิ่มโทษจำคุกเข้ามาที่ไม่เหมาะสมเท่าที่ควร เนื่องด้วยแม้การโฆษณาที่ฝ่าฝืนกฎหมายมีเจตนาที่จะชักชวนให้มีผู้เข้ารับบริการเพิ่มมากขึ้นและเกิดการแข่งขันกันชิงธุรกิจ แต่โทษทางอาญาที่มีโทษจำคุกเพิ่มเติมจากมาตรา 38 วรรคหนึ่งก็ไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อาจจำเป็นต้องเพิ่มโทษทางปกครอง เช่น การเพิกถอนใบอนุญาตหรือสั่งปิดสถานพยาบาล ชั่วคราว เป็นต้น ดังเช่นการกำหนดค่าปรับทางปกครองของสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์การบังคับทาง

ปกครองในกิจการโทรคมนาคม เพื่อให้เป็นไปตามหลักความแน่นอนความชัดเจนมีประสิทธิภาพ และ
สมเหตุสมผล นอกจากนี้อาจเพิ่มโทษปรับให้มากขึ้นกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้

สรุปและอภิปรายผล

ในสถานการณ์ปัจจุบันการโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ของคลินิกเวชกรรมที่ให้บริการ
เสริมความงาม หันมาใช้ช่องทางต่างๆบนอินเทอร์เน็ต เพื่อชักชวน ประชาสัมพันธ์ โน้มน้าวให้ประชาชนเลือกมา
ใช้บริการคลินิกของตน โดยเฉพาะในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
คลินิกจำเป็นต้องใช้ช่องทางการสื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะเฟซบุ๊ก เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร การเปิด
ปิดสถานพยาบาล ตลอดจนโปรโมชั่นการลดแลกแจกแถม เพื่อดึงดูดให้มีผู้มาใช้บริการทำให้โอกาสที่จะมีการ
กระทำผิดฝ่าฝืนกฎหมายตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 มากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาปัญหาการโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ของจังหวัดมหาสารคาม ปัญหาหลักกรณี
เกี่ยวกับการโฆษณาของคลินิก คือจากการที่ผู้ประกอบการ แสวงหาผลประโยชน์ให้ได้มา ซึ่งผลตอบแทนที่มาก
ขึ้น จึงได้อาศัยช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะช่องทางเฟซบุ๊ก โดยใช้ชื่อของคลินิกหรือชื่อย่อ
ชื่อที่เป็นภาษาต่างประเทศ ชื่อที่ใช้เพื่อประโยชน์ทางการค้าของสถานพยาบาล และสัญลักษณ์ของสถานพยาบาล
ที่สื่อความหมายเช่นเดียวกับชื่อสถานพยาบาล พร้อมภาพ ข้อความโปรโมชั่น การให้ส่วนลดแจกแถม หรือ
คุณวุฒิของผู้ประกอบวิชาชีพ บริการโรค เป็นต้น เพื่อชักชวนโน้มน้าวให้เกิดการตัดสินใจเข้ามาใช้บริการ ทั้งที่
ยังไม่ได้ยื่นขออนุมัติโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล แต่มาตรการทางกฎหมายของสำนักงาน
สาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม ที่มีการดำเนินคดียังเป็นมาตรการเชิงรับที่อาศัยการรับเรื่องราวร้องเรียน
จากผู้เสียหายแต่การควบคุม กำกับติดตามและเฝ้าระวังคลินิกเอกชน โดยเฉพาะคลินิกเวชกรรมที่ให้บริการเสริม
ความงามนั้น ยังคงใช้มาตรการเชิงรุก ได้แก่ การจัดอบรมให้ความรู้ด้านกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลแก่ผู้รับ
อนุญาต การออกตรวจสถานที่เพื่อพิจารณาอนุญาตใหม่และออกตรวจสอบเพื่อเฝ้าระวังควบคุมกำกับคลินิก
เอกชน ยังคงเป็นการขึ้นทะเบียนให้ความรู้ด้านการยื่นขออนุมัติโฆษณาและแนะนำข้อความที่อนุญาตให้ใช้โฆษณา
ทางช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ได้เท่านั้น

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่า เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการโฆษณาสถานพยาบาลเกิดการบังคับใช้
อย่างเคร่งครัดและเกิดประโยชน์สูงสุด ควรให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายในการจัดการปัญหาการ
โฆษณาว่า มีการบังคับใช้กฎหมายมากน้อยเพียงใด สร้างภาระแก่เจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
หรือไม่ หรือมีผลกระทบอื่นอันก่อให้เกิดความไม่ธรรมแก่ผู้บริโภคในการคุ้มครองผู้บริโภคหรือไม่ เพียงใด โดย
พิจารณาจากส่วนสาระสำคัญ ได้แก่ กฎหมายควรมีการบังคับใช้เท่าที่จำเป็น หรือยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมาย
ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้การพิจารณาคำขออนุมัติโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับ
สถานพยาบาล ตลอดจนกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาข้อความ ภาพ หรือเสียงการโฆษณาของสถานพยาบาล

นั้น ควรเสนอให้คณะกรรมการกลั่นกรองการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาลระดับจังหวัด พิจารณากำหนดแนวทางเพื่อแก้ปัญหาในระดับจังหวัดต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะระดับนโยบายของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

คณะกรรมการกลั่นกรองการโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับสถานพยาบาล กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ เพื่อร่วมกันให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายมากขึ้น โดยจำเป็นต้องมีการจัดทำแนวทางปฏิบัติในการโฆษณา สถานพยาบาลให้เป็นปัจจุบัน และจัดทำระบบการตรวจสอบโฆษณาออนไลน์ หรือนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มา ตรวจสอบใช้บนแพลตฟอร์ม ทางอินเทอร์เน็ตในการตรวจสอบคำหรือข้อความที่ต้องห้ามโฆษณาเกี่ยวกับ สถานพยาบาล

ข้อเสนอแนะระดับการปฏิบัติของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม

ควรเพิ่มมาตรการทางกฎหมาย ให้เกิดการบังคับใช้มากขึ้นสำหรับการดำเนินคดีในเชิงรุกมากขึ้น เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานระดับจังหวัดต่อไป, จัดประชุมชี้แจงการโฆษณาสถานพยาบาลระดับจังหวัดเป็นประจำทุกปี เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้สร้างความเข้าใจ ในข้อกำหนดของกฎหมายและเกิดความร่วมมือในการปฏิบัติตาม กฎหมายต่อไป ตลอดจนประสานความร่วมมือไปยังอำเภอ ผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ผู้ประกอบการ ผู้บริโภค ให้ร่วม ด้วยช่วยกันสอดส่องการโฆษณาที่ฝ่าฝืนกฎหมาย โดยเฉพาะการใช้ภาพ ข้อความไปในทางโอ้อวดเกินจริง หรือ ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญ นอกจากนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่จำเป็นต้องมีการตรวจสอบการโฆษณาที่พบการ กระทำผิดของสถานพยาบาลเอกชนเพื่อดำเนินคดีของอย่างสม่ำเสมอ และเพิ่มศักยภาพของพนักงานเจ้าหน้าที่ใน การวินิจฉัยข้อความ ภาพหรือเสียง ในการตรวจสอบ การโฆษณาสถานพยาบาลที่อาจเป็นความผิด

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2563). รายงานประจำปี 2562. สืบค้น 14 ธันวาคม 2563, จาก

<https://hss.moph.go.th/HssDepartment/img/pdf/reportyear2562.pdf>

กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม. (2563). รายงาน

ประจำปี 2562. สืบค้น 19 ธันวาคม 2563, จาก :<http://mkho.moph.go.th>.

ธนโชติ แสนคำ. (2562). ความจำเป็นในการกำหนดมาตรการควบคุมการโฆษณากิจการสถานพยาบาล.

วารสารนิติพัฒน์ นิติฯ, 8(1), 41-55.

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง โรคหรืออาการของโรคที่ห้ามโฆษณา. (22 มีนาคม 2556). ราชกิจจานุเบกษา.

เล่ม 130 ตอนพิเศษ 37 ง หน้า 36.

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง โรคหรืออาการของโรคที่ห้ามโฆษณาว่าสามารถบำบัด บรรเทา รักษาหรือ

Translated References

[89]

Maharakham Provincial Public Health Office. (2020) URL:<http://mkho.moph.go.th>.

Medical Devices Act B.E. 2551. (5 March 2008). **Royal Gazette** No. 125, Part 43A.

Medical Profession Act B.E. 2525. (11 Oct 1982). **Royal Gazette** No. 99, Part 111.

Papa Sutram and Pavawat Chaiphanawan. **Obstacles In the Enforcement of Health Facility Act 2541 for Advertisement Control.** Kasem Bundit 2019;20:200-209.

Protection Consumer and Public Health Group Maharakham Provincial Public Health Office:

Annual Report 2020 [online]. 2020 [cited Dec 19, 2020]. Available from:

URL:<http://mkho.moph.go.th>.

Public Health Ministerial Declaration on Disease or Disease Syndrome that do not advertise.

(22 March 2013). **Royal Gazette** No. 130, Part 37F special.

Public Health Ministerial Declaration on Disease or Disease Syndrome that do not advertise drugs as being able to treat, mitigate, cure or prevent. (20 Feb 1977). **Royal Gazette** No. 94, Part 13.

Regulations of Statement of the Medical Council of Thailand on **discount advertising or provide benefits as compensation for Medical Profession.**

Sanatoriums Act B.E. 2541. (24 Mar 1998). **Royal Gazette** No. 115, Part 15A.

Thanachot Saenkam. **Necessity to Control Sanatorium Advertisements.** NITIPAT NIDA 2019;8 :41-55.

The Civil and Commercial Code. (11 Nov 1925). **Royal Gazette** No. 42.

**แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับท้องถิ่นเพื่อรองรับ
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ : กรณีศึกษาลุ่มน้ำลำตะคอง**
**Guidelines for Water Resource Management at the Local Level to
Underlie Climate Change : A Case of Lam Takhong Basin**

[Received: November 13, 2023, Revised: December 26, 2023;

Accepted: January 10, 2024]

วรรษยา เชื้อจันทิก

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Varatchaya Chueachanthuek

Faculty of Humanities and Social Science,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

สุชาดา น้ำใจดี

คณะวิทยาการจัดการ,
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Suchada Namjaidee

Faculty of Management Science,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

มัตติกา ชัยมีแรง

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี,
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Mattika Chameerang

Faculty of Science and Technology,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

สุวิมล ตั้งประเสริฐ

คณะศึกษาศาสตร์,
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

Suwimon Tungprasert

Faculty of Education,
Vongchavalitkul University

ทิพย์ ถิ่นสูงเนิน

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี,
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Tippaya Thinsungnoen

Faculty of Science and Technology,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

CORRESPONDING AUTHOR

Varatchaya Chueachanthuek, Faculty of Humanities and Social Science, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand. E-mail: varat.c@hotmail.com, varatchaya.c@nrru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษารึ้นนี้มีวัตถุประสงค์ เสนอแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับท้องถิ่น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: กรณีศึกษาลุ่มน้ำลำตะคอง ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่ในการวิจัยกำหนดเกณฑ์ตามความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรน้ำโดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ มีความอุดมสมบูรณ์มาก ปานกลาง และน้อย เก็บข้อมูลด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์กลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก ตามแนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโสในชุมชน จำนวน 30 คน และบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2562 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2563 วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ การฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ การกำกับดูแลและการควบคุมทรัพยากรน้ำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ; ท้องถิ่น; การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ; ลุ่มน้ำลำตะคอง

Abstract

The objective of this study was to propose guidelines for water resource management at the local level to underlie climate change : a case of Lam Takhong Basin. This research is a qualitative research. The research areas are divided into three levels based on the abundance of the water resources which are very abundant area, moderately abundant are, and lesser abundant areas. The data collected were between July 2019 to April 2020. Group interviews and in-depth interviews with semi-structured interview guidelines were used to collect data from 30 community, leader, folk philosopher, elders in the community and personnel of local government organizations whose duties are involved in water resource management with participatory and non-participatory observations. Data was analyzed and presented using descriptive analysis. The results of the research were as follows: the water resource management guidelines at the local level, include the guidelines for utilizing water resources, water resource conservation, water resource restoration, water resources supervision and restoration, water resources supervision and control, public participation in water resource management and water resource management efficiency enhancement.

Keywords: Climate change; Local; Water resource management; Lam Takhong River Basin

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกในระยะยาวซึ่งทำให้ชั้นบรรยากาศ มหาสมุทร และพื้นดินอุ่นขึ้น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตและความหลากหลายทางชีวภาพ และส่งผลกระทบต่อสุขภาพ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดเหตุการณ์สภาพอากาศที่รุนแรงมากขึ้น เช่น พายุเฮอริเคนที่รุนแรงและ/หรือบ่อยครั้ง น้ำท่วม คลื่นความร้อน และความแห้งแล้ง และนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลและการกัดเซาะชายฝั่งอันเป็นผลมาจากภาวะโลกร้อน การละลายของธารน้ำแข็ง การสูญเสียน้ำแข็ง แผ่นงาน (UNDP, 2023) การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรทางภูมิอากาศ เช่น อุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝน ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบและภาคส่วนต่างๆ และอาจทำให้ระบบนิเวศ ฐานทรัพยากร ธรรมชาติของประเทศ เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำเกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเนื้อที่ภาคส่วนที่ต้องพึ่งพาปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่ ภาคเกษตร ภาคการท่องเที่ยว การตั้งถิ่นฐานของชุมชน เป็นต้น ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจึงนับเป็นความเสี่ยงหรือแรงกดดันที่เพิ่มเติมจากเดิมที่มีอยู่ ซึ่งเกิดจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติอย่างไม่ยั่งยืน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ขาดประสิทธิภาพ ทำให้ปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีความรุนแรงขึ้น (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม, 2558) อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน อาทิ เกิดการผันผวนของฤดูกาล ผลกระทบต่อทรัพยากรน้ำ ภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศ การลดลงของผลผลิตในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม จะเห็นได้ว่าผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในวงกว้างมีผลกระทบสูงกับภาคส่วนต่าง ๆ การนำเอาทรัพยากรซึ่งเป็นปัจจัยการผลิต ประกอบด้วย ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า แร่ธาตุ บรรยากาศ มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์เอง การที่มนุษย์จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นกับความสมบูรณ์ของทรัพยากร และการนำความรู้ความสามารถและเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาช่วยในการพัฒนาทรัพยากร และการอนุรักษ์ทรัพยากร

ลุ่มน้ำลำตะคองเปรียบเสมือนสายเลือดใหญ่ ที่หล่อเลี้ยงชีวิตของชาวนครราชสีมาทั้งในเขตเมืองและเขตปริมณฑล มีปริมาณพื้นที่รับน้ำ 3,518 ตารางกิโลเมตร มากเป็นลำดับที่ 1 ของจังหวัด (สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 5, 2553) อีกทั้งยังเป็นแหล่งรวมทรัพยากรที่หลากหลาย ทั้ง น้ำ ดิน ป่าไม้ ที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีพ เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงของปริมาณน้ำฝน ทำให้ส่งผลกระทบต่อระบบและภาคส่วนต่างๆ บนพื้นที่ลุ่มน้ำและพื้นที่ใกล้เคียงที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ

จากข้อมูลปริมาณน้ำฝนพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง ในปีพ.ศ. 2557-2561 พบว่ามีความแตกต่าง อาทิ 1) พื้นที่อำเภอปากช่อง ปีพ.ศ.2557 มีปริมาณน้ำฝน 4,791.90 มิลลิเมตร ปีพ.ศ.2558 มีปริมาณน้ำฝน 4,336.80 มิลลิเมตร ปีพ.ศ.2559 มีปริมาณน้ำฝน 5,259.40 มิลลิเมตร ปีพ.ศ.2560 มีปริมาณน้ำฝน 6,149 มิลลิเมตร และในปีพ.ศ.2561 มีปริมาณน้ำฝน 4,566.10 มิลลิเมตร 2) พื้นที่อำเภอสหัสขันธ์ ปีพ.ศ.2557 มีปริมาณน้ำฝน 6,348 มิลลิเมตร ปีพ.ศ.2558 มีปริมาณน้ำฝน 6,732.30 มิลลิเมตร ปีพ.ศ.2559 มีปริมาณน้ำฝน 9,148.90 มิลลิเมตร ปี

พ.ศ.2560 มีปริมาณน้ำฝน 8,888.11 มิลลิเมตร และในปีพ.ศ.2561 มีปริมาณน้ำฝน 6,527.20 มิลลิเมตร (กรมชลประทาน, 2561)

พื้นที่ของกลุ่มน้ำมีทั้งอยู่ในและนอกเขตชลประทาน ซึ่งจะส่งผลต่อการนำหรือได้รับทรัพยากรมาใช้ที่ต่างกัน เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งอยู่ในพื้นที่และได้รับผลกระทบโดยตรงมีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เข้ากับสภาพพื้นที่และสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ก็สามารถลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น แต่หากไม่สามารถบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างเหมาะสม ก็ต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต

จากความสำคัญดังกล่าวคณะผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับท้องถิ่นว่าเป็นอย่างไรมากจากการได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อนำมาสู่การเสนอแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับท้องถิ่น เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนของชุมชนกลุ่มน้ำลำตะคองต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เสนอแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับท้องถิ่น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ : กรณีศึกษากลุ่มน้ำลำตะคอง

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา 2 แนวคิดหลัก ได้แก่ แนวคิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากร ธรรมชาติ มาใช้เป็นกรอบในการศึกษา เพื่อนำมาสู่แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับท้องถิ่น

2. ขอบเขตการวิจัยด้านประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้อาวุโสในชุมชน จำนวน 30 คน และบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

3. ขอบเขตการวิจัยด้านพื้นที่ ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่รับน้ำของกลุ่มน้ำลำตะคอง ได้แก่ อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอบ้านดุง และอำเภอโนนสัง ตามพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรน้ำโดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ มีความอุดมสมบูรณ์ มาก ปานกลาง และน้อย

4. ขอบเขตการวิจัยด้านระยะเวลา

ดำเนินการระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2562 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2563

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาค้นคว้าวิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา 2 แนวคิดหลัก ได้แก่ แนวคิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change หรือ UNFCCC) ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศว่า หมายถึงการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ของอากาศ ซึ่งเกิดขึ้นจากกิจกรรมของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม อันทำให้ส่วนประกอบของบรรยากาศโลกเปลี่ยนแปลงไป นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงโดยธรรมชาติในช่วงเวลาเดียวกัน (UNITED NATIONS, 1992) การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในระยะยาว เป็นผลมาจากปรากฏการณ์ โลกร้อนและกิจกรรมของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝน ความถี่และความรุนแรงของการ เกิดพายุ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเล และการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของบรรยากาศโลก (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2557) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม อาทิ ดิน ภูมิอากาศ แสงแดด ความชื้น นอกจากนี้ภูมิอากาศมีอิทธิพลต่อพืชผลผลิตและมีผลกระทบต่อมนุษย์ ด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จะส่งผลกระทบโดยตรงต่อแหล่งน้ำโดยเฉพาะ การเปลี่ยนแปลงการกระจายตัวของฝน และปริมาณฝนรายปีการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิความเร็วและทิศทางลม มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อแหล่งน้ำ เนื่องจากเป็นตัวกำหนดปริมาณน้ำที่เกิดจากกลุ่มน้ำ

2. แนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง วิธีการดำเนินการ เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติดำรงอยู่ มีเพิ่มขึ้น และไม่ถูกทำลายทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็น การป้องกัน การรักษา หรือการแก้ไขก็ตาม (พรวิภาห์ กีก้อง, 2560) และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพต่อสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ ทั้งในด้านการจัดการ การเก็บรักษา การซ่อมแซม การใช้อย่างประหยัด รวมทั้งการสงวนเพื่อให้ทรัพยากร ธรรมชาตินั้นสามารถให้ผลได้อย่างยาวนาน (ชรินรัตน์ บัวพรธชา, 2556)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2558) มีแนวทางและมาตรการ ดังนี้

1) การสงวนรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศให้คงความสมบูรณ์ ได้แก่ ประเมินและคาดการณ์ผลกระทบ จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อระบบนิเวศและ ทรัพยากร ธรรมชาติ เร่งฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศที่เสื่อมโทรม โดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบรุนแรงให้สามารถปรับตัวและคืนกลับสู่สมดุลตามธรรมชาติ พัฒนาฐานข้อมูลกลางและระบบติดตามและประเมินตัวชี้วัดความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ เร่งฟื้นฟูป่าอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ แหล่งน้ำผิวดิน และแหล่งน้ำบาดาลที่เสื่อมโทรมให้กลับคืนสู่ความสมบูรณ์ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและชุมชน รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งและสนับสนุน การสร้างเครือข่ายอนุรักษ์ต้นน้ำที่

เชื่อมโยงกับเครือข่าย การจัดการลุ่มน้ำหลักและลุ่มน้ำสาขา คุ่มครองและสงวนรักษาพื้นที่ชุ่มน้ำให้มีความยั่งยืน ปรับปรุงกองทุนสิ่งแวดล้อมให้มีการบริหารงานที่คล่องตัว และมีช่องทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาชน สามารถขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อใช้ในการฟื้นฟู แหล่งทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เป็นต้น

2) การกำกับดูแลและควบคุมให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ได้แก่ เร่งรัดให้มีการแก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันและตรากฎหมายขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพเป็นธรรมและยั่งยืน พัฒนาระบบข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพให้ได้มาตรฐาน และสามารถเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ให้เครือข่ายประชาชน องค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้มีการประเมินผลกระทบต่อขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศในกระบวนการวางแผนพัฒนาพื้นที่ โดยผ่านกลไกการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ควบคุมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำบาดาลอย่างเคร่งครัด โดยกำกับดูแลให้สอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในพื้นที่วิกฤตและพื้นที่เสี่ยงต่อการทรุดตัว ของแผ่นดิน การรุกรานของน้ำเค็ม เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การการสงวนรักษา การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ การกำกับดูแลและควบคุม ให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เป็นแนวทางที่มีความสำคัญในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **พื้นที่ในการวิจัย (Study area)** การเลือกพื้นที่ในการศึกษาพิจารณาคัดเลือกในแต่ละลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่หนึ่ง กำหนดเกณฑ์พื้นที่ศึกษา ได้แก่ ระดับปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย จากข้อมูลปริมาณน้ำฝนพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง ในปีพ.ศ. 2557-2561 (กรมชลประทาน, 2561) พื้นที่ที่มีสถานีวิตรวจวัดปริมาณน้ำฝนหรือมีอ่างเก็บน้ำ

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดเกณฑ์เลือกชุมชนศึกษา ดังนี้ 1) สภาพกายภาพพื้นที่ที่มีทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยแบ่งเป็น พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มาก ปานกลาง และน้อย โดยใช้เกณฑ์ตามฐานข้อมูล GIS และการสำรวจพื้นที่ (กรมชลประทาน, 2561) จากเกณฑ์ดังกล่าวพื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอสมเด็จ อำเภอเมือง

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยเก็บข้อมูล 3 ระดับ ได้แก่

2.1 ผู้ให้ข้อมูลในระดับครัวเรือน โดยมีเกณฑ์เป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนมานานกว่า 25 ปี เห็นพัฒนาการของชุมชน สามารถให้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรน้ำ และมีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ตามระดับความอุดมสมบูรณ์ (มาก ปานกลาง น้อย) จำนวน 15 คน

2.2 ผู้ให้ข้อมูลในระดับชุมชน โดยมีเกณฑ์ 1) เป็นผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้อาวุโสในชุมชน 2) เป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนมานานกว่า 25 ปี เห็นพัฒนาการของชุมชน สามารถให้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรในชุมชนได้ และ 3) มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ตามระดับความอุดมสมบูรณ์ (มาก ปานกลาง น้อย) จำนวน 15 คน รวมจำนวน 30 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลในระดับท้องถิ่น เป็นบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ศึกษา รวม 3 องค์กร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guideline) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ครอบคลุมและตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย) โดยมีแนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Interview Guideline) ประกอบด้วยข้อมูล 1) นโยบาย/แผน/โครงการ/กิจกรรม การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 2) การอนุรักษ์และกลไกในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ 3) การฟื้นฟูและกลไกในการฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ 4) การใช้ประโยชน์และกลไกในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ 5) การกำกับดูแลควบคุมและกลไกในการกำกับดูแลควบคุมการใช้ทรัพยากรน้ำ 6) การมีส่วนร่วมและกลไกในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ 7) การเพิ่มประสิทธิภาพและกลไกในการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรน้ำ 8) ปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 9) เงื่อนไขต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และ 10) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมของหน่วยงาน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2562 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2563 โดยใช้การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

5. การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูล 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลในหลายแหล่งข้อมูล ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการใช่วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น การสัมภาษณ์และการสังเกตประกอบ เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงและถูกต้องในการนำไปวิเคราะห์ต่อไป

6. การวิเคราะห์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อแยกแยะตีความ เปรียบเทียบ หาแบบแผนของพฤติกรรม และแบบแผนของปรากฏการณ์ เพื่อสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย โดยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการอธิบายปรากฏการณ์และสรุปตามวัตถุประสงค์ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับท้องถิ่น

ผลการวิจัย

แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับท้องถิ่น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยนำแนวทางและมาตรการการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2558) มาเป็นกรอบในการศึกษา สังเคราะห์ผลการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย 6 แนวทาง ดังนี้

1. การใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำ

1.1 การใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก ได้แก่ 1) การส่งเสริมการนำน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ มาใช้ทำประปาหมู่บ้าน และส่งเสริมน้ำประปาหมู่บ้านให้ได้มาตรฐานน้ำอุปโภคบริโภค และ 2) ส่งเสริมการใช้น้ำเพื่อการเกษตร โดยการใช้น้ำรดพืชพันธุ์และเลี้ยงสัตว์

1.2 การใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ได้แก่ 1) การส่งเสริมการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในการอุปโภคบริโภค ทำการเกษตร โดยการใช้น้ำรดพืชพันธุ์และเลี้ยงสัตว์ และ 2) การส่งเสริมการจัดการน้ำเพื่อชุมชน ได้แก่ การจัดให้น้ำสะอาดใช้ทุกครัวเรือน

1.3 การใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์น้อย ได้แก่ 1) การส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัด โดยกำหนดเวลาเปิด – ปิดน้ำ และลดการใช้น้ำภาคครัวเรือน ภาคบริการ และภาคราชการ และ 2) การส่งเสริมการนำน้ำทิ้งกลับมาใช้ใหม่ เพราะน้ำมีปริมาณจำกัดจึงต้องใช้น้ำอย่างประหยัดและให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

2.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก ได้แก่ 1) การเพิ่มศักยภาพแหล่งกักเก็บน้ำ โดยการส่งเสริมการขุดคลองขนาดใหญ่ การขุดลอกคลองที่มีอยู่ตามธรรมชาติให้ลึกลงไป เพื่อให้เก็บกักน้ำได้มากขึ้น

และ 2) การรักษาระบบนิเวศเรื่องการประหยัดน้ำ

2.2 การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ได้แก่ การเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำ โดยการห้ามทิ้งขยะในลำคลอง การดูแลรักษาแหล่งน้ำให้สะอาด และการลดใช้สารเคมี เพื่อการบำรุงรักษาน้ำให้มีประสิทธิภาพ

2.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์น้อย ได้แก่การส่งเสริมการกักเก็บน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ มาใช้ประโยชน์ในช่วงหน้าแล้ง

3. การฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ

3.1 การฟื้นฟูทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนักในการดูแลความสะอาด โดยการส่งเสริมการกำจัดขยะสิ่งกีดขวางลำน้ำ เพื่อป้องกันขยะอุดตันทางระบายน้ำ เพื่อการ

ส่งเสริมการบำรุงรักษาต้นน้ำให้สะอาด และ 2) การขุดลอกคลอง ท่อระบายน้ำ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติให้ลึกลงไป เพื่อให้เก็บกักน้ำได้มากขึ้นเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้ง

3.2 การฟื้นฟูทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ได้แก่ 1) การส่งเสริมการปลูกป่า ดูแลรักษาป่าไม้ บริเวณแหล่งน้ำและต้นน้ำลำธาร และ 2) การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสีย จากบ้านเรือน โรงงานอุตสาหกรรม และภาคการเกษตร

3.3 การฟื้นฟูทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์น้อย ได้แก่ 1) การลดใช้สารเคมีจากการเพาะปลูกพืช ปศุสัตว์และประมง โดยการอบรมเกษตรกรผู้ใช้สารเคมี ที่จะส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำธรรมชาติ 2) การฟื้นฟูแม่น้ำ ลำคลอง และแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีความสำคัญ โดยการทำความสะอาดคูคลอง กำจัดวัชพืชราก การเก็บผักตบชวาออกจากบริเวณคูคลอง 3) การพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน โดยการนำน้ำเสียกลับมาใช้ใหม่ ป้องกันและลดการเกิดน้ำเสียต้นทาง โดยลดปริมาณและความสกปรกของน้ำเสียชุมชน ณ แหล่งกำเนิด และ 4) การขุดลอกคลองที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แล้วร่วมกันนำดินชั้นสองฝั่งลำตะคองให้คลองลึกขึ้น เพื่อให้เก็บกักน้ำได้มากขึ้น

4 การกำกับดูแลและการควบคุมทรัพยากรน้ำ

4.1 การกำกับดูแลและการควบคุมทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก ได้แก่ 1) การส่งเสริมการลดใช้สารเคมี จากการเพาะปลูกพืช ปศุสัตว์และประมง อันจะส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำธรรมชาติ 2) การส่งเสริมมาตรการควบคุมน้ำเสีย โดยการจัดตั้งอาสาสมัคร เพื่อวิเคราะห์น้ำที่เน่าเสีย 4) การควบคุมการใช้น้ำ โดยการสร้างกฎระเบียบในการควบคุมดูแลการใช้น้ำ

4.2 การกำกับดูแลและการควบคุมทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ได้แก่ 1) การจัดการควบคุมน้ำเสียที่มาจากโรงงาน โดยการจัดทำบ่อบำบัดน้ำเสีย ติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำ 2) การสำรวจเพื่อลดปริมาณน้ำเสีย โดยการออกสำรวจและบำบัดน้ำเสียขั้นต้น โดยการแยกทราย กรวด และของแข็งขนาดใหญ่ และ 3) การควบคุมการใช้น้ำเป็นเวลา โดยการเปิด-ปิดน้ำ ให้เป็นเวลา เพื่อนำน้ำไว้ในฤดูแล้ง

4.3 การกำกับดูแลและการควบคุมทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์น้อย ได้แก่ 1) การควบคุมปริมาณการไหลของน้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศ และ 2) การควบคุมดูแลเรื่องการปล่อยน้ำ เพื่อที่จะให้น้ำเพียงพอใช้ต่อการอุปโภคบริโภค และเพื่อการเกษตร

5. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

5.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก ได้แก่ 1) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการร่วมกันทำจิตอาสา โดยการล่องเรือเก็บขยะในลำตะคอง ทำความสะอาดกำจัดวัชพืช เก็บขยะ และรีไซเคิลไม้ ผัก ตบขวา ที่ขวางลำน้ำลำตะคอง และ 2) การสนับสนุนการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการร่วมกันบำบัดน้ำเสีย

5.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ได้แก่ 1) การร่วมกันดูแลคุณภาพน้ำและควบคุมมลพิษทางน้ำ 2) การร่วมกันดูแลความสะอาดของแหล่งน้ำ โดยการสร้างความร่วมมือกับชาวบ้านชุดลอกคลอง เก็บขยะ กำจัดวัชพืช ควบคุมดูแลไม่ทิ้งขยะลงไปในน้ำ เพื่อเป็นการป้องกันขยะอุดตันทางระบายน้ำ และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำในพื้นที่ต่างๆ และ 3) การสอดส่องร่วมกับภาครัฐในการตรวจสอบและเฝ้าระวังการระบายมลพิษ

5.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์น้อย ได้แก่ 1) การจัดการประชุมให้ชาวบ้านช่วยกันคิดแก้ปัญหาในการช่วยกันดูแลทรัพยากรน้ำ เพื่อการบริหารจัดการที่ดี 2) การช่วยกันดูแลคุณภาพน้ำ โดยการสอดส่องร่วมกับภาครัฐในการตรวจสอบและเฝ้าระวังการระบายมลพิษ และ 3) การร่วมกันทำความสะอาดคลอง โดยการร่วมกันกำจัดวัชพืช เก็บขยะ ผักตบชวา และรื้อเศษไม้ ที่ขวางลำน้ำลำตะคอง

6. การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

6.1 การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก ได้แก่ 1) การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีความเข้าใจในการจัดการคุณภาพน้ำเพื่อให้สภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น โดยการลดใช้สารเคมีจากการเพาะปลูกพืช ปศุสัตว์และประมง 2) การจัดหาแหล่งน้ำสำรองในพื้นที่ เพื่อการอุปโภคบริโภค 3) การส่งเสริมการพัฒนาน้ำอย่างยั่งยืน โดยมีการจัดการความเสี่ยงที่เกิดจากการขาดแคลนทรัพยากรน้ำ 4) การส่งเสริมด้านงบประมาณ เพื่อการพัฒนาการนำน้ำไปใช้ให้ประชาชนในเขตพื้นที่ 5) การส่งเสริมการสร้างธนาคารน้ำ

6.2 การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ได้แก่ 1) การส่งเสริมการขุดเจาะน้ำบาดาล เพื่อให้ใช้น้ำบาดาลแทนน้ำประปา และอบรมอบรมให้ความรู้เรื่องน้ำใต้ดิน 2) การจัดการแหล่งน้ำในชุมชนให้เพียงพอ โดยการพัฒนาแหล่งน้ำ การส่งเสริมการขุดลอกคลองที่มีอยู่ตามธรรมชาติให้ลึกลงไป การจัดทำฝายธรรมชาติในช่วงฤดูน้ำหลาก เพื่อให้เก็บกักน้ำได้มากขึ้น และ 3) การมีนโยบายธนาคารน้ำกักเก็บน้ำเพื่อช่วยแก้ปัญหาภัยแล้ง

6.3 การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์น้อย ได้แก่ 1) การจัดการแหล่งน้ำให้เพียงพอใช้ โดยการการจัดหาแหล่งน้ำสำรองในพื้นที่ซึ่งขาดแคลนแหล่งน้ำต้นทุน โดยเฉพาะการจัดหาน้ำในพื้นที่เกษตรน้ำฝน เพื่อขยายโอกาสจากโครงการขนาดเล็ก ช่วยให้ประชาชนมีน้ำเพียงพอในการใช้ชีวิตประจำวัน 2) การปรับปรุงหรือเสริมสร้างศักยภาพแหล่งกักเก็บน้ำ เช่น การพัฒนาแก้มลิง บ่อบาดาลเพื่อการเกษตร การพัฒนาอาคารบังคับน้ำ และสถานีสูบน้ำ และ 3) การควบคุมปริมาณการไหลของน้ำ โดยการจัดทำประตูเปิด-ปิดน้ำ จะใช้สำหรับในการปรับผ่านปรับความเร็วของน้ำและใช้ในการกักเก็บน้ำได้ เพื่อนำน้ำไว้ในฤดูแล้ง

จากที่กล่าวมาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศระดับท้องถิ่น ควรมีการบริหารจัดการทั้งการใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ การฟื้นฟู การกักเก็บและการควบคุม การ

มีส่วนร่วมของประชาชน และการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ นอกจากนี้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ควรบริหารจัดการให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปได้ และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร โดยความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ที่สามารถลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่พบว่า

1) การใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำ อาทิ การส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัด เพราะน้ำมีปริมาณจำกัด จึงต้องใช้น้ำอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด กักเก็บน้ำไว้ใช้อุปโภคบริโภค สอดคล้องกับการศึกษาของ Chartzoulakis. K., & Bertaki. M (2015) ที่พบว่าภายใต้สภาวะที่ขาดแคลนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความพยายามที่มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำโดยใช้น้ำน้อยลง การจัดการที่ดีขึ้นมักหมายถึงการปรับปรุงการจัดสรรน้ำและ / หรือประสิทธิภาพการใช้น้ำชลประทาน นอกจากนี้จากผลการวิจัยที่พบว่า การส่งเสริมการนำน้ำทิ้งกลับมาใช้ใหม่ เพราะน้ำมีปริมาณจำกัดจึงต้องใช้น้ำอย่างประหยัดและให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Kharrazi, A., Akiyama, T., Yadong, Y., & Li e, J. (2016) ที่พบว่าความท้าทายที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือการจัดการทรัพยากรน้ำที่ตึงเครียดมากขึ้นอย่างยั่งยืนของโลก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาแนวทางและวัตถุประสงค์แบบองค์รวม เครื่องมือที่ช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายสามารถประเมินคุณสมบัติระดับระบบและการแลกเปลี่ยนทรัพยากรน้ำได้ดีขึ้นนั้น โดยพิจารณาจากการใช้เคลิน้ำและกลยุทธ์การประหยัดได้รับการพัฒนาเพื่อปรับปรุงคุณภาพในระยะยาวและความยืดหยุ่นของระบบน้ำ

2) การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ อาทิ การพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำ การพัฒนาระบบส่งน้ำให้เต็มศักยภาพ การจัดหาพื้นที่ในพื้นที่ย่อยน้ำเพื่อขยายโอกาสจากศักยภาพโครงการขนาดเล็ก ช่วยให้ประชาชนมีน้ำเพียงพอในการใช้ชีวิตประจำวัน การเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำ การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีความเข้าใจในการจัดการคุณภาพน้ำ เพื่อให้สภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น โดยการลดใช้สารเคมีจากการเพาะปลูกพืช ปศุสัตว์และประมง เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Dolnicar, S., Hurlimann, A., & Grün, B. (2012) ที่พบว่า การสร้างความมั่นใจในการจัดหาพื้นที่ในระยะยาวของประเทศ จำเป็นต้องใช้ทั้งสองแนวทางด้านอุปทาน เช่น การเติมน้ำโดยการรีไซเคิลน้ำ และแนวทางด้านอุปสงค์ เช่น การอนุรักษ์น้ำ การมีพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำ

3) การฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ อาทิ การสร้างความตระหนักในการดูแลความสะอาด การส่งเสริมการกำจัดขยะสิ่งกีดขวางลำน้ำ การพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ Soudi, M., Ahmadi, H., Yasi, M., & Hamid, A. S. (2017) ที่พบว่า กระบวนการที่เกิดจากธรรมชาติและโดยมนุษย์ เป็นภัยคุกคามที่สำคัญต่อระบบนิเวศทางน้ำและแหล่งน้ำโดยทั่วกัน อีกทั้งจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นสาเหตุให้สถานการณ์ได้กลายเป็นวิกฤต ในช่วงสอง

ทศวรรษที่ผ่านมาและความจำเป็นในการฟื้นฟูเป็นสิ่งสำคัญเร่งด่วน ความท้าทายสำหรับแผนการฟื้นฟูใด ๆ คือ การรับรู้ของสาธารณชนและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ภัยคุกคามที่สำคัญและความท้าทายยังเน้นในแง่ของการรับรู้ของสาธารณชนและผลประโยชน์ของชุมชนเพื่อรักษาความปลอดภัยแผนการฟื้นฟูและกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ ได้รับการยอมรับในระดับสากลในสถานะสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

4) การกำกับดูแลและการควบคุมทรัพยากรน้ำ อาทิ การสร้างกฎระเบียบในการควบคุมดูแลการใช้น้ำ การออกกฎกติกาในการช่วยกันดูแลทรัพยากรน้ำเพื่อการบริหารจัดการที่ดี เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Castelletti, A., Pianosi, F., & Soncini-Sessa, R. (2012) ที่พบว่า การจัดการทรัพยากรน้ำสามารถรับมือกับตัวขับเคลื่อนสำคัญทั้งหมดของการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สภาพภูมิอากาศ, ประชากร, เศรษฐกิจ, สังคม, นโยบาย / กฎหมาย / สถาบันและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี) จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการที่ขึ้นอยู่กับกลยุทธ์ที่นำมาใช้ และระดับความอิสระของปัญหาการควบคุมและวิธีการ แทนแบบดั้งเดิมที่ใช้การจัดการแบบแยกตามภาคส่วน และสอดคล้องกับการศึกษาของ Mawdsley, J. R., O' Malley, R., & Ojima, D. (2009) ที่พบว่า ผลกระทบที่สังเกตได้และอาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกที่มีต่อสิ่งมีชีวิตและระบบนิเวศ เพื่อตอบสนองต่อผลกระทบที่คาดการณ์ไว้ของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ องค์การอนุรักษ์และหน่วยงานของรัฐกำลังพัฒนา "กลยุทธ์การปรับตัว" เพื่ออำนวยความสะดวกในการปรับตัวของสังคมมนุษย์และระบบนิเวศวิทยาให้เข้ากับระบบภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป พบกลยุทธ์การปรับตัว อาทิเช่น การติดตาม การวางแผน กฎหมายและนโยบาย การอนุรักษ์ที่ดินและน้ำ การฟื้นฟูระบบนิเวศ การเฝ้าติดตามการวางแผนทรัพยากร ธรรมชาติและกฎหมาย / กฎระเบียบจะต้องใช้เครื่องมือเหล่านี้ในรูปแบบใหม่และเป็นนวัตกรรมใหม่เพื่อตอบสนองความท้าทายที่ไม่เคยมีมาก่อนซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

นอกจากนี้จากผลการวิจัยที่พบว่า การควบคุมปริมาณการไหลของน้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศ การฟื้นฟูแม่น้ำ ลำคลอง และแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Dutta, V., Srivastava, R. K., Yunus, M., Ahmed, S., Vinayak Vandan Pathak, V. V., Alok Rai, A., & Prasad, N. (2011) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อ การไหลของน้ำในแม่น้ำคุณภาพของน้ำลดลง เนื่องจากการระบายออกโดยไม่ผ่านการบำบัดน้ำเสียจากท่อระบายน้ำ มีมลพิษมาก เนื่องจากการผสมของสิ่งปฏิกูลที่ไม่ผ่านการบำบัด

5) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ อาทิ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการร่วมกันทำจิตอาสา การร่วมกันบำบัดน้ำเสีย การร่วมกันดูแลน้ำให้สะอาด ร่วมกันเก็บขยะในคลอง เพื่อเป็นการป้องกันขยะอุดตันทางระบายน้ำ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำในพื้นที่ต่างๆ และการสอดคล้องร่วมกับภาครัฐในการตรวจสอบและเฝ้าระวังการระบายมลพิษ เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Figueiredo, P., & Perkins, E. P. (2013). ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการน้ำเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับน้ำเป็นหัวใจสำคัญของการปรับตัวต่อการ

เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะประชาสังคม และท้องถิ่นซึ่งสามารถแจ้งและมีส่วนสำคัญในกลยุทธ์การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เนื่องจากบทบาทและตำแหน่งทางสังคมของประชากรชายขอบและผู้หญิงจึงได้รับผลกระทบอย่างมากจากการขาดแคลนน้ำและน้ำท่วมและมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบอย่างร้ายแรงจากการจัดการน้ำที่ไม่ดี และสอดคล้องกับการศึกษาของ Priscoli, D. J. (2004) ที่พบว่า การควบคุมน้ำคือการควบคุมชีวิต การจัดการน้ำและโครงสร้างพื้นฐานมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับวัฒนธรรมพลเมือง การมีส่วนร่วมเป็นศูนย์กลางของการเชื่อมโยงดังกล่าว ดังนั้นเมื่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบทางตรง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะทำให้ลดผลกระทบต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตได้

6) การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ อาทิ การพัฒนาแก้มลิง บ่อบาดาล การพัฒนาอาคารบังคับน้ำ และสถานีสูบน้ำ สำหรับในการปรับผ่านปรับความเร็วของน้ำและใช้ในการกักเก็บน้ำได้เพื่อนำน้ำไว้ในฤดูแล้ง สอดคล้องกับการศึกษาของ Stakhiv, Z. E. (2011) ที่พบว่า การจัดการทรัพยากรน้ำเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การพยายามดำเนินการตามหลักการมีความยากลำบาก ดังนั้นแนวทางใหม่เป็นการสนับสนุนในการวางแผนและออกแบบโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรน้ำภายใต้สภาพอากาศความไม่แน่นอน

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ การฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ การกำกับดูแลและการควบคุมทรัพยากรน้ำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในรูปแบบที่เหมาะสมกับความเสี่ยงต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงทั้งในระยะสั้นและระยะยาวและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนมีความสำคัญ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานในการกำหนดแนวทาง/วิธีการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ควรมีแนวทางหรือนโยบายในการเสริมสร้างการเตรียมพร้อมของหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะระดับท้องถิ่นให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น เพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ทรัพยากรน้ำในแต่ละพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์แตกต่างกัน ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ควรมีแนวทางหรือนโยบายในการบริหารจัดการทรัพยากร ธรรมชาติใหม่ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความอุดมสมบูรณ์ เช่น พื้นที่ที่มีทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก ควรส่งเสริมการใช้น้ำล้าตะกอนมาผลิตเป็นประปา พื้นที่ที่มีทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ควรส่งเสริมการขุดเจาะหาน้ำบาดาล และพื้นที่ที่มีทรัพยากรน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์น้อย ควรส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัด เพราะน้ำมีปริมาณจำกัดจึงต้องใช้น้ำอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) ที่ได้สนับสนุนทุนสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณหน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่นรวมถึงภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ทำให้การวิจัยในครั้งนี้สามารถดำเนินการจนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ด้วยดี อันจะทำให้หน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมชลประทาน. (2561). *ชั้นข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ปริมาณน้ำท่าและปริมาณน้ำฝนในพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2557). *การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ สำนักงานประเทศไทย.
- ชรินรัตน์ บัวพรรษา. (2556). *ทรัพยากรธรรมชาติ*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2561, จาก <http://chamrat1092838.blogspot.com/2013/08/>
- พรวิวิทย์ กีก้อง. (2560). *จัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2561, จาก <https://sites.google.com/site/resourcemanagemen00/naew-khwam-khid-laea-hlak-kar-ni-kar-cadkar-thraphykrthrmchati-laea-sing-waedlxm>
- สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 5. (2553). *ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและลุ่มน้ำลำตะคองแบบบูรณาการ*. [นครราชสีมา]:สำนักงาน.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2558). *แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2558 – 2593*. สืบค้นเมื่อ 19 พฤศจิกายน 2561, จาก www.deqp.go.th.

ภาษาอังกฤษ

- Castelletti, A., Pianosi, F., & Soncini-Sessa, R. (2012). *Stochastic and Robust Control of Water Resource Systems: Concepts, Methods and Applications*. System Identification, Environmental Modelling, and Control System Design. 383-40. Retrieved from https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-0-85729-974-1_19
- Chartzoulakis, K., & Bertaki, M. (2015). Sustainable Water Management in Agriculture under Climate Change. *Agriculture and Agricultural Science Procedia* Volume 4, 2015, Pages 88-98.
- Dolnicar, S., Hurlimann, A., & Grün, B. (2012). Water conservation behavior in Australia. *Journal of Environmental Management*. 105, 44-52. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0301479712001612>

- Dutta, V., Srivastava, R. K., Yunus, M., Ahmed, S., Vinayak Vandan Pathak, V. V., Alok Rai, A., & Prasad, N. (2011). Restoration Plan of Gomti River with Designated Best Use Classification of Surface Water Quality based on River Expedition, Monitoring and Quality Assessment. *Earth Science India*. 4(3), 80-104. Retrieved from <https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/31017136/>
- Figueiredo, P., & Perkins, E. P. (2013). Women and water management in times of climate change: participatory and inclusive processes. *Journal of Cleaner Production*. 60, 188-194. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0959652612001011>
- Kharrazi, A., Akiyama, T., Yadong, Y., & Li e, J. (2016). Evaluating the evolution of the Heihe River basin using the ecological network analysis: Efficiency, resilience, and implications for water resource management policy. *Science of The Total Environment*. 572, 688-696. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0048969716313997?via%3Dihub>
- Luna, T., Ribau, J., Figueiredo, D., & Alves, R. (2019). Improving energy efficiency in water supply systems with pump scheduling optimization. *Journal of Cleaner Production*. 213, 342-356.
- Mawdsley, J. R., O' Malley, R., & Ojima, D. (2009). A Review of Climate-Change Adaptation Strategies for Wildlife Management and Biodiversity Conservation. *Conservation Biology*. 23(5), 1080-1089. Retrieved from <https://conbio.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1523-1739.2009.01264>
- Priscoli, D. J. (2004). What is Public Participation in Water Resources Management and Why is it Important? *Water International*. 29(2), 221-227. Retrieved from <https://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/02508060408691771?scroll=top&needAccess=true>
- Soudi, M., Ahmadi, H., Yasi, M., & Hamid, A. S. (2017). Sustainable restoration of the Urmia Lake: History, threats, opportunities and challenges. *European Water*. 60: 341-347. Retrieved from http://www.ewra.net/ew/pdf/EW_2017_60_47.pdf
- Stakhiv, Z. E. (2011). Pragmatic Approaches for Water Management under Climate Change Uncertainty. *Journal of the American Water Resource Association*. Vol. 47, No. 6, Pages 1183-1196.

- UNDP. (2023). *The Climate Dictionary: An everyday guide to climate change*. Retrieved from <https://climatepromise.undp.org/news-and-stories/climate-dictionary-everyday-guide-climate-change>
- Woltjer, J., & Niels Al. (2007). Integrating Water Management and Spatial Planning. *Journal of the American Planning Association*. 73(2), 211-222. Retrieved from <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01944360708976154>

Translated References

- Buapansa, C. (2013). Natural resources. Retrieved from <http://charnrat1092838.blogspot.com/2013/08/>.
- Department of Disaster Prevention and Mitigation. (2014). Reduction Disaster risk to sustainable development. Bangkok : United Nations Development Programme. Thailand office.
- Kukkong, P. (2017). Management of resources and environment. Retrieved from, <https://sites.google.com/site/resourcemanagemen00/naew-khwam-khid-laea-hlak-kar-ni-kar-cadkar-thraphykrthrmchati-laea-sing-waedlxm>.
- Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2015). Master plan supports Climate change 2015 –2593. Retrieved from, www.deqp.go.th.
- Royal Irrigation Department. (2018). Geographic information system data layer for runoff and rainfall in the Lam Takhong Basin area. Bangkok: Ministry of Agriculture and Cooperatives.
- Water Resources Office Region 5. (2010). Management strategy. Integrated water resources and Lam Takhong Basin. [Nakhon Ratchasima]: office.

การมีส่วนร่วมตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน)
กรณีศึกษา ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

Participation according to the Bowon guidelines (home, temple,
school) Case study of Samran Subdistrict, Mueang District,
Khon Kaen Province.

[Received: October 10, 2023; Revised: January 11, 2024;

Accepted: January 15, 2024]

สุทธิรักษ์ นามวงศ์

นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Suttirak Namwong

Master of Arts Program

(Development Administration)

Department of Development Administration

Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

อารียา ป่องศิริ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์,

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์,

คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Ariya Pongsiri

Assistant Professor,

Department of Public Administration,

Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์,

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์,

คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Phimlikid Kaewhanam

Assistant Professor,

Department of Public Administration,

Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

CORRESPONDING AUTHOR

Ariya Pongsiri, Department of Public Administration, Faculty of Liberal Arts,

Kalasin University, Thailand. Email: ariya.po@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กรณีศึกษา ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจกรรมชุมชนของบ้าน วัด โรงเรียน ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นประชาชน (บ้าน) จำนวน 365 คน คิดเป็นร้อยละ 94.56 เพศหญิง จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 54.66 มีอายุ 51-60 ปี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 31.35 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 24.61 มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 48.19 อาศัยอยู่ชุมชน มากกว่า 10 ปี จำนวน 262 คน ภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = 1.07) โดยการมีส่วนร่วมนั้นจะมีรูปแบบแตกต่างกันไปตามบทบาทที่ในชุมชน กล่าวคือ วัดจะมีบทบาทหลักในการประสานภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ให้สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน โดยเฉพาะการเป็นศูนย์กลางทางด้านจิตใจแก่ชุมชน และเป็นพื้นที่ในการพบปะแก่คนในชุมชน ส่วนโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการสนับสนุนข้อมูล การดำเนินกิจกรรมและข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ รวมถึงการกำหนดแนวทางในการทำงานร่วมกัน และชุมชนมีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยมีกลุ่มผู้นำชุมชน ทั้งผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการในการประสานให้คนในชุมชนให้เกิดการทำกิจกรรมร่วมกัน ประสานประโยชน์ทุกภาคส่วน และบรรลุเป้าหมายในการดำเนินงานทุกกิจกรรม

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม; การบริหารจัดการ; บ้าน; วัด; โรงเรียน

Abstract

The objective methodology result. Research on participation according to the Bowon approach (home, temple, school), case study of Samran Subdistrict, Mueang District, Khon Kaen Province Use quantitative research methods and qualitative The objective is to study the role of participation in the management of community activities of houses, temples, schools, Samran Subdistrict, Mueang District, Khon Kaen Province. This research study is a mixed method research study (Mixed Methods). The research results found that. Most of the respondents were citizens (homes), numbering 365 people, accounting for 94.56 percent, female, numbering 211 people, accounting for 54.66 percent, aged 51-60 years, numbering 121 people, accounting for 31.35 percent, working as general contractors, numbering 95 people, accounting for 24.61 percent have secondary education, 186 people, accounting for 48.19 percent, have lived in the community for more than 10 years, 262 people. Overall, the level of participation is at a high level ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = 1.07) by Participation will have different forms depending on the role they play in the community. That is, the temple will have a main role in coordinating relevant sectors in organizing various activities in the community so that they can do various activities together, especially It is a psychological center for the community. and is a space for meeting people in the community The school is an agency that has a role in supporting information. Activities and decision support information Including setting guidelines for working together. And the community plays a key role in driving the activities that will be carried out. With a group of community leaders Both formal and informal leaders coordinate people in the community to do activities together. Coordinate benefits from all sectors and achieve goals in every operational activity.

Keywords: Participation; management; home; temple; school

บทนำ

พื้นที่ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีสภาพทางสังคมวัฒนธรรม ชนบทชนนิยม ประเพณีของประชาชนมีลักษณะ วิถีชีวิตชาวอีสาน โดยทั่วไปที่ผูกพันกับธรรมชาติเป็นหลัก โดยเฉพาะการนำเอา ทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในชีวิตประจำวัน ด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน แต่ก็อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ประชาชนในพื้นที่ ส่วนใหญ่มีอุปนิสัย เอื้ออาทร มีความขยัน ซื่อสัตย์ มีความรักถิ่นบ้านเกิด วิถีความเป็นอยู่แบบเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การตั้งถิ่นฐานของประชาชนในเขตพื้นที่มีลักษณะรวมกันเป็นกลุ่มญาติพี่น้อง มีความเคารพในระดับอาวุโส มี ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดึกดำบรรพ์ทอดกันยาวนานจนถึงปัจจุบัน การมีส่วนร่วมของประชาชนถือว่ามีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับในหลักสากล และมีความจำเป็นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีกฎหมาย รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 (อรทัย กิกผล, 2552) ในปัจจุบันเทคโนโลยีมีความทันสมัยมากขึ้น การสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์โดยใช้ สื่อโซเชียลมีเดียมากขึ้น การเดินทางเข้าไปทำงานในเมืองมากขึ้น จึงทำให้ประชาชนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์และ พบปะกันน้อยลง ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนน้อยลง คนในชุมชนติดต่อสื่อสารกันในโลกออนไลน์มากขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในการพัฒนาชุมชน และเป็นการแก้ไขปัญหาในชุมชนทำให้เกิดการพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น ซึ่งการทำให้เกิดขึ้นนั้นต้องเกิดจากคนในชุมชนเอง โดยมีการ สนับสนุนจากภาครัฐที่ส่งเจ้าหน้าที่ไปให้ความรู้ทางวิชาการ ส่งเสริมด้านวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัยแก่ ชุมชน

สังคมไทยผูกพันกับ บ้าน วัด โรงเรียน นับตั้งแต่เกิดจนตาย โดยทั้ง 3 สถาบัน มีอิทธิพลต่อความเชื่อ ความคิด และค่านิยมของคนไทย เป็นสถาบันที่ช่วยแก้ไขปัญหาในชุมชน ขับเคลื่อนให้ชุมชนก้าวเดินต่อไป มีพลัง ในการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาและเกิดความเข้มแข็ง เป็นแหล่งที่ทำให้ชุมชนมีความร่วมมือ ในการพัฒนาให้เกิดความสำเร็จ อนุรักษ์และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน มีส่วนร่วมให้มีการ ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน มีความสามัคคี เกิดการประสานงาน ลดการขัดแย้งในการดำเนินงาน เปิดโอกาสให้มีการ สื่อสารที่ดี สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ในการทำ กิจกรรมหนึ่ง ๆ นั้น บ้าน วัด โรงเรียน จะร่วมมือกันทำกิจกรรมโดยมีการประชุมร่วมกัน เพื่อระดมความคิด ร่วมกันคิด เสนอข้อคิดเห็น วางแผน ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหา ลดความขัดแย้ง ให้ได้มีมติที่ประชุมร่วมกันในการ ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน เป็นฐานของการพัฒนาแบบมี ส่วนร่วม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับโรงเรียน บ้าน และวัด ที่จะต้องมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กรณีศึกษา ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนจะมีความเข้มแข็ง ตามแนวทาง บวร หรือไม่อย่างไร และปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี กรณีศึกษา ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับใด และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน

ที่เข้มแข็ง และเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการวางแผนงาน ตลอดจนการบริหารจัดการ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการและองค์กรต่าง ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมชุมชนเข้มแข็งตามแนวทาง บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กรณีศึกษาดำบลสำราญ อำเภอมือเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี กรณีศึกษา ตำบลสำราญ อำเภอมือเมือง จังหวัดขอนแก่น

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวม แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานภาครัฐได้ทำการสนับสนุน ส่งเสริม ชักนำ สร้างโอกาส ให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในรูปแบบของบุคคล กลุ่ม สมาคม ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน

วิรัช นิภาวรรณ (2530) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นกระบวนการที่ส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสทั้งในรูปของส่วนบุคคล และกลุ่มคนต่าง ๆ ให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ มิใช่เข้าร่วมเพราะการหวังรางวัลตอบแทน และที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องสอดคล้องกับชีวิต ความจำเป็น ความต้องการ และวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย

สายทิพย์ สุคติพันธ์ (2534) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนความหมายที่ลึกซึ้งมิได้หมายถึงเพียงเมื่อรัฐกำหนดโครงการอะไรขึ้นมาประชาชนก็ร่วมกันทำ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่บนเงื่อนไขของการเปลี่ยนการทำงานกลไกการพัฒนาจากการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงหมายถึง การคืนอำนาจ (EMPOWERMENT) ในการกำหนดการพัฒนาให้ประชาชน อย่างน้อยที่สุดประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการริเริ่มวางแผน และดำเนินการในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่และอนาคตของเขา

ประทีป เรืองมัลย์ (2541) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมมือ ร่วมใจ ในการระบุมติปัญหา ความต้องการ การวางแผน และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่ตนประสบอยู่ และร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ให้ลุล่วงไป เพื่อประโยชน์ของชุมชน นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังจะช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับประชาชน ทำให้การดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ที่วางไว้ ดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางได้ และมีผลให้ประชาชนช่วยตัวเองได้ในระยะยาว โดยไม่ต้องคอยพึ่งความช่วยเหลือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรต่าง ๆ อีกต่อไปด้วย

อุทัย บุญประเสริฐ (2542) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมการตัดสินใจในกิจกรรมใด ๆ ให้ความช่วยเหลือและมีอิทธิพลต่อการดำเนินการที่มีผลกระทบต่อประชาชน

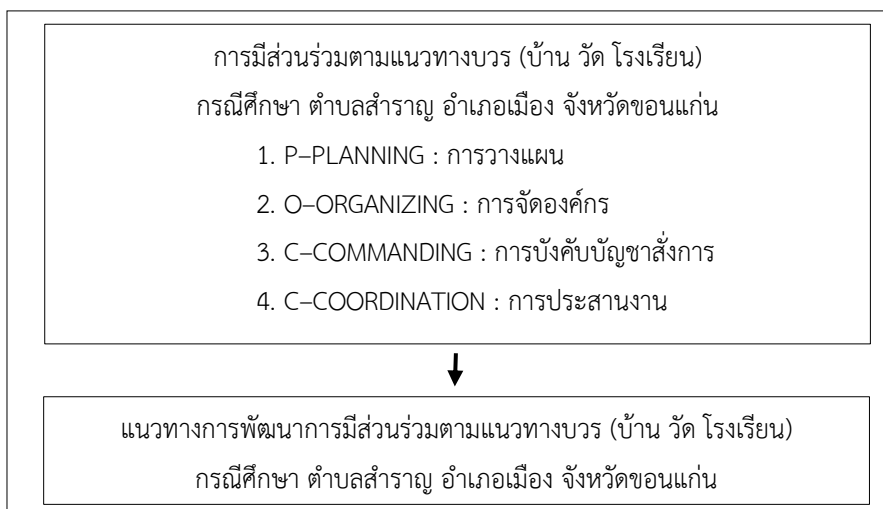
พีระ พรนวม (2544) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมโดยการกระจายอำนาจร่วมในการพิจารณาปัญหาความต้องการร่วมกัน การตัดสินใจ ร่วมกัน วางแผนดำเนินงาน หรือแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ดำเนินการหรือปฏิบัติงานร่วมกัน ตลอดจนรับรู้ผลดี ผลเสีย จนเกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน

สุวรรณ พิณตานนท์ (2546) ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า คือ ความร่วมมือของประชาชนด้วยความตั้งใจและสมัครใจโดยไม่ถูกบังคับ

สัญญา เคนาภูมิ (2551) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การที่สมาชิกได้มีโอกาส ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามโครงการ ร่วมติดตามประเมินผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ และจะต้องมาจากความสมัครใจ พึงพอใจ ได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากชุมชนโดยส่วนรวมร่วมกัน

สันติ เอื้อจงประสิทธิ์ (2551) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจในการปฏิบัติงาน และร่วมรับผิดชอบในผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตัวของประชาชนเอง การที่ผู้นำจะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ นั้นจะต้องยอมรับว่า การพัฒนานั้นประชาชนต้องการที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของคนอื่น พร้อมทั้งจะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของส่วนรวมในองค์กร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามการมีส่วนร่วม ตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 10,354 คน แยกเป็นชาย 5,219 คน เป็นหญิง 5,063 คน (ข้อมูลในวันที่ 11 สิงหาคม 2565)

1.2 วิธีการสุ่มตัวอย่าง คือ วิธีการสุ่มตัวอย่างใช้การเลือกตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็น โดยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience sampling) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดมีคุณสมบัติใกล้เคียงกัน จำนวน 386 คน ด้วยการแจกแบบสอบถาม

1.3 ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 8 คน ได้แก่ 1. ผู้นำชุมชน (กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน) จำนวน 2 คน 2. พระสงฆ์ที่จำวัดโนนราศรี จำนวน 5 รูป 3. ผู้บริหารโรงเรียนไทยรัฐวิทยา จำนวน 1 คน ได้มาโดย ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญทางด้านการมีส่วนร่วมตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม ตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้บันทึกแบบคำร้องขอออกหนังสือราชการต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ถึงประชาชนที่มีทะเบียนอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในเขตตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จากกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.2 ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เสนอต่อกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ Google form และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยดำเนินการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาทุกฉบับ

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยายสรุปผลการวิเคราะห์เป็นความเรียง

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาการมีส่วนร่วมตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ในเขตพื้นที่ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยนำคะแนนไปดำเนินการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.4 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แล้วสรุปเป็นความเรียง

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

ผลการวิจัย

จากการรวบรวมข้อมูลได้ผลการวิจัย การมีส่วนร่วมตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กรณีศึกษา ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามบทบาท

ที่	บทบาท	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	ประชาชน (บ้าน)	365	94.56
2.	พระสงฆ์/กรรมการวัด (วัด)	9	2.33
3.	ผู้บริหารโรงเรียน/ครู/นักการ (โรงเรียน)	12	3.11
รวม		386	100.00

จากตารางที่ 2 ข้อมูลส่วนบุคคลที่ตอบแบบสอบถามจำแนกตามบทบาท พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นประชาชน (บ้าน) จำนวน 365 คน คิดเป็นร้อยละ 94.56 รองลงมาเป็นผู้บริหารโรงเรียน/ครู/นักการ (โรงเรียน) จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.11 และเป็นพระสงฆ์/กรรมการวัด (วัด) จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.33

ตารางที่ 3 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

ที่	เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	เพศชาย	175	45.34
2.	เพศหญิง	211	54.66
รวม		386	100.00

จากตารางที่ 3 ข้อมูลส่วนบุคคลที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 54.66 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 45.34

ตารางที่ 4 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

ที่	อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	ต่ำกว่า 20 ปี	17	45.34
2.	21-30 ปี	64	54.66
3.	31-40 ปี	58	15.03
4.	41-50 ปี	81	20.98
5.	51-60 ปี	121	31.35
6.	61 ปีขึ้นไป	45	11.66
รวม		386	100.00

จากตารางที่ 4 ข้อมูลส่วนบุคคลที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ ส่วนใหญ่ อายุ 51-60 ปี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 31.35 รองลงมา อายุ 41- 50 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.98 อายุ 21-30 ปี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.58 อายุ 31- 40 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 15.03 อายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.66 และต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 17 คน ร้อยละ 4.40

ตารางที่ 5 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

ที่	อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	เกษตรกร	50	12.95
2.	รับราชการ	56	14.51
3.	ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	78	20.21
4.	พนักงานเอกชน	50	12.95
5.	รับจ้างทั่วไป	95	24.61
6.	อื่น ๆ	57	14.77
รวม		386	100.00

จากตารางที่ 5 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 24.61 รองลงมา อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 78 คนคิดเป็นร้อยละ 20.21 อาชีพอื่น ๆ จำนวน 57 คน ร้อยละ 14.77 อาชีพรับราชการ จำนวน 56 คน ร้อยละ 14.51 อาชีพเกษตรกร และอาชีพพนักงานเอกชนเท่ากัน จำนวน 50 คน ร้อยละ 12.95

ตารางที่ 6 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการศึกษา

ที่	การศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	ประถมศึกษา	79	20.47
2.	มัธยมศึกษา	186	48.19
3.	อุดมศึกษา	121	31.35
รวม		386	100.00

จากตารางที่ 6 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 48.19 รองลงมาในระดับอุดมศึกษา จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 31.35 น้อยที่สุด ระดับประถมศึกษา จำนวน 79 คน ร้อยละ 20.47

ตารางที่ 7 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ที่	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	ต่ำกว่า 5 ปี	35	9.07
2.	5 - 10 ปี	89	23.06
3.	มากกว่า 10 ปี	262	67.88
รวม		386	100.00

จากตารางที่ 7 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า 10 ปี จำนวน 262 คน คิดเป็นร้อยละ 67.88 รองลงมา 5 - 10 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 23.06 และอาศัยต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.07

ตารางที่ 8 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามกิจกรรม

ที่	กิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	กิจกรรมทำบุญโรงทาน	99	25.65
2.	กิจกรรมทำความสะอาดวัด	83	21.50
3.	กิจกรรมประชุมหมู่บ้าน	76	19.69
4.	กิจกรรมปลูกต้นไม้วันเด็ก	24	6.22
5.	ทุกกิจกรรม	104	26.94
รวม		386	100.00

จากตารางที่ 8 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามกิจกรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าร่วมทุกกิจกรรม จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.94 รองลงมาทำกิจกรรมทำบุญโรงทาน จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 25.65 เข้าร่วมกิจกรรมทำความสะอาดวัด จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 21.50 เข้าร่วม

กิจกรรมประชุมหมู่บ้าน จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.69 และเข้าร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้วันเด็ก จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.22 ตามลำดับ

ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

ตารางที่ 9 P-Planning : การวางแผน

P-Planning : การวางแผน	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ความแปรปรวน (S.D.)	ร้อยละ	แปลความ
1. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการ วางแผนร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน	3.82	1.01	76.37	มาก
2. ท่านมีส่วนร่วมในดำเนินงานวางแผนร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน	3.80	0.99	75.91	มาก
3. ท่านมีส่วนร่วมในการกระจายผลประโยชน์ (ทั้งทางบวกและทางลบ) ร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน	3.35	1.06	66.94	ปานกลาง
4. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการประเมินผลกิจกรรมร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน	3.43	1.09	68.65	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.60	1.04	71.97	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กรณีศึกษา ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ด้าน P -PLANNING ; การวางแผนภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 71.97 ($\bar{X} = 3.60$, S.D.= 1.04) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 76.37 ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 1.01) รองลงมามีส่วนร่วมในการดำเนินงานวางแผนร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 75.91 ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.99) มีส่วนร่วมในการวางแผนการประเมินผลกิจกรรมร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 68.65 ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 1.09) และมีส่วนร่วมในการกระจายผลประโยชน์ (ทั้งทางบวกและทางลบ) ร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 66.94 ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 1.06) ตามลำดับ

ตารางที่ 10 O-Organizing : การจัดองค์กร

O-Organizing : การจัดองค์กร	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ความแปรปรวน (S.D.)	ร้อยละ	แปลความ
1. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการเลือกคนที่จะมาทำงานร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน เช่น การเลือกเทพีสงกรานต์	3.75	1.13	75.03	มาก

O-Organizing : การจัดองค์กร	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ความแปรปรวน (S.D.)	ร้อยละ	แปลความ
2. ท่านมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน	3.98	1.02	79.64	มาก
3. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์ (ทั้งทางบวกและทางลบ) ร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน	3.41	1.07	68.24	ปานกลาง

ตารางที่ 10 O-Organizing : การจัดองค์กร (ต่อ)

O-Organizing : การจัดองค์กร	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ความแปรปรวน (S.D.)	ร้อยละ	แปลความ
4. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของบุคคลที่ทำงานในหน้าที่ตามกำหนด	3.51	1.07	70.10	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.66	1.07	73.25	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตามแนวทางบูร (บ้าน วัด โรงเรียน) กรณีศึกษา ตำบลสำราญ อำเภอมือ จังหวัดขอนแก่น ด้าน O-ORGANIZING : การจัดองค์กร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 73.25 ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 1.07) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 79.64 ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 1.02) รองลงมามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการเลือกคนที่จะมาทำงานร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน เช่น การเลือกเทพีสงกรานต์ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 75.03 ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 1.13) มีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของบุคคลที่ทำงานในหน้าที่ตามกำหนด อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 70.10 ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 1.07) และมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์ (ทั้งทางบวกและทางลบ) ร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 68.24 ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 1.07) ตามลำดับ

ตารางที่ 11 C-Commanding : การบังคับบัญชาสั่งการ

C-Commanding : การบังคับบัญชาสั่งการ	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ความแปรปรวน (S.D.)	ร้อยละ	แปลความ
1. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการประสานงานร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน	3.55	1.01	70.93	มาก
2. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการประสานงานการดำเนินงานร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียนให้สำเร็จ	3.51	1.03	70.26	มาก

C-Commanding : การบังคับบัญชาสั่งการ	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ความแปรปรวน (S.D.)	ร้อยละ	แปลความ
3. ท่านมีส่วนร่วมในการประสานผลประโยชน์ (ทั้งทางบวกและทางลบ) ร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน	3.32	1.06	66.48	ปานกลาง
4. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประสานงานกับภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน	3.44	1.05	68.86	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.46	1.04	69.13	ปานกลาง

จากตารางที่ 11 ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กรณีศึกษา ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นด้าน C-COMMANDING : การบังคับบัญชาสั่งการ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 69.13 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการประสานงานร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 70.93 ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 1.04) รองลงมามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการประสานงานการดำเนินงานร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียนให้สำเร็จ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 1.06) มีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประสานงานกับภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 68.86 ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 1.05) และมีส่วนร่วมในการประสานผลประโยชน์ (ทั้งทางบวกและทางลบ) ร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 66.48 ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 1.06) ตามลำดับ

ตารางที่ 12 C-coordination : การประสานงาน

C-COORDINATION : การประสานงาน	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ความแปรปรวน (S.D.)	ร้อยละ	แปลความ
1. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการประสานงานร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน	3.87	0.97	77.31	มาก
2. ท่านมีส่วนร่วมในการประสานงานการดำเนินงานร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียนให้สำเร็จ	3.88	1.06	77.56	มาก
3. ท่านมีส่วนร่วมในการประสานผลประโยชน์ต่าง ๆ (ทั้งทางบวกและทางลบ) ร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน	3.44	1.07	68.70	ปานกลาง
4. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการประสานงานกับภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน	3.61	1.10	72.23	มาก

C-COORDINATION : การประสานงาน	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ความแปรปรวน (S.D.)	ร้อยละ	แปลความ
เฉลี่ยรวม	3.70	1.05	73.95	มาก

จากตารางที่ 12 ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กรณีศึกษา ตำบลสำราญ อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการประสานงานร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน ด้าน C-coordination : การประสานงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 73.95 ($\bar{x}=3.70$, S.D. = 1.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการประสานงาน การดำเนินงานร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียนให้สำเร็จ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 77.56 ($\bar{x}=3.88$, S.D. = 1.06) รองลงมามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการประสานงานร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 77.31 ($\bar{x}=3.87$, S.D. = 0.97) มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการประสานงานกับภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 72.23 ($\bar{x}=3.61$, S.D. = 1.10) และมีส่วนร่วมในการประสานผลประโยชน์ต่าง ๆ (ทั้งทางบวกและทางลบ) ร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 68.70 ($\bar{x}=3.44$, S.D. = 1.07) ตามลำดับ

ตารางที่ 13 C-CONTROLLING : การควบคุม

C-CONTROLLING : การควบคุม	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ความแปรปรวน (S.D.)	ร้อยละ	แปลความ
1. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดูแลทำงานร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน	3.68	1.08	73.52	มาก
2. ท่านมีส่วนร่วมในการประสานงานกิจกรรมร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียนให้สำเร็จ	3.76	1.08	75.13	มาก

ตารางที่ 13 C-CONTROLLING : การควบคุม (ต่อ)

C-CONTROLLING : การควบคุม	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ความแปรปรวน (S.D.)	ร้อยละ	แปลความ
3. ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลผลประโยชน์ต่าง ๆ (ทั้งทางบวกและทางลบ) ร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน	3.34	1.09	66.89	ปานกลาง
4. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน	3.50	1.14	69.95	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.57	1.11	71.37	มาก

จากตารางที่ 13 ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กรณีศึกษา ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นด้าน C-Controlling : การควบคุม ท่านมีส่วนร่วมในการประสานงานกิจกรรมร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียนให้สำเร็จ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 71.37 ($\bar{x} = 3.57$, S.D. = 1.11) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการประสานงานกิจกรรมร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียนให้สำเร็จ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 75.13 ($\bar{x} = 3.76$, S.D. = 1.08) รองลงมามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดูแลทำงานร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 73.52 ($\bar{x} = 3.68$, S.D. = 1.08) มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 69.95 ($\bar{x} = 3.50$, S.D. = 1.14) และมีส่วนร่วมในการดูแลผลประโยชน์ต่าง ๆ (ทั้งทางบวกและทางลบ) ร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 66.89 ($\bar{x} = 3.34$, S.D. = 1.09) ตามลำดับ

ตารางที่ 14 ผลการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพ

บทสรุป	บ้าน	วัด	โรงเรียน
PLANNING : การวางแผน	การวางแผนในการดำเนินงานจะมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบงานเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือโดยจะร่วมกันกำหนดนโยบายเพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์	เจ้าคณะตำบลเรียกประชุมคณะสงฆ์เพื่อสั่งการให้เจ้าอาวาสแต่ละวัดเข้าร่วมประชุมเพื่อกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนา และสามารถนำข้อมูลมาสรุป ประเมินผลในการพัฒนาครั้งต่อไป	ผู้อำนวยการโรงเรียนเรียกประชุม คณะครู และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนในการพัฒนาให้เกิดบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยการจัดทำแนวทางการพัฒนาและแจ้งให้ทุกภาคส่วนทราบ
ORGANIZING : การจัดองค์กร	ทางเทศบาลตำบลสำราญ จัดสรรงบประมาณอุดหนุน เช่น วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรเข้าร่วมตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ	เจ้าอาวาสและกรรมการวัดแต่ละวัดเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในหมู่บ้านหรือตำบล จัดขึ้นโดยกำหนดหน้าที่และ	ผู้อำนวยการโรงเรียน กำหนดจุดมุ่งหมาย กลยุทธ์ในการพัฒนาเพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ขององค์กรให้ชัดเจน โดยจะมีแผนปฏิบัติงานเพื่อร่วม
	ขอบเพื่อให้งานสำเร็จตามที่วางไว้	มอบหมายงานที่ชัดเจนและแบ่งหน้าที่กันทำให้ตรงกับงาน	กันกับชุมชนประจำปี
COMMANDING: การบังคับบัญชา	คณะกรรมการพื้นที่ในสถานที่จัดกิจกรรม กำชับ	แต่งตั้งเจ้าอาวาสแต่ละวัด โดยเจ้าอาวาสแต่งตั้ง	ผู้อำนวยการมีส่วนร่วมในการบังคับบัญชาสั่งการในแนว

บทสรุป	บ้าน	วัด	โรงเรียน
สังการ	สังการผู้เกี่ยวข้องทำ หน้าที่ตามแผนที่กำหนด ไว้และปฏิบัติงานให้บรรลุ ตามวัตถุประสงค์	คณะกรรมการหมู่บ้าน ร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น และ สร้างช่องทางการสื่อสาร แบบมีส่วนร่วมและ ตัดสินใจในการปฏิบัติ หน้าที่ให้สำเร็จ	ทางการปฏิบัติ ใช้วิธีการประชุม ปรึกษาหารือเพื่อออกแบบแนว ปฏิบัติร่วมกัน และทำคำสั่งใน การดำเนินงาน มีการลงนาม เพื่อรับทราบ แบ่งสายงานบังคับ บัญชาตามโครงสร้างไว้อย่าง ชัดเจน มีอำนาจหน้าที่ควบคุม สั่งการงานลดหลั่นกันตามสาย งาน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไป ตามวัตถุประสงค์
COORDINATION: การประสานงาน	ติดตามประสานงานกับ คณะทำงานในการ ปฏิบัติงานร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน ให้การ ปฏิบัติงานสำเร็จตาม เป้าหมายของกิจกรรม	พัฒนาเทคโนโลยี สารสนเทศ เพื่อ ประชาสัมพันธ์และพัฒนา เครือข่ายสมาชิกชุมชนทั้ง ภายในและภายนอก	โรงเรียนมีทีมงาน การ บริหารงานในการประสานงาน ของคณะครูในโรงเรียนร่วมกับ บ้าน วัด(ชุมชน) มีส่วนร่วมใน การติดตามงานให้ทันเวลา และ มอบหมายงานให้ปฏิบัติเสร็จ ก่อนเวลาที่กำหนด และถูกต้อง
บทสรุป	บ้าน	วัด	โรงเรียน
CONTROLLING: การควบคุม	เข้าร่วมการตรวจจุดงาน กับคณะกรรมการและ ควบคุมการดำเนินงาน อย่างต่อเนื่อง อำนวย ความสะดวกในการ ปฏิบัติงาน ติดตาม ประเมินผลงานแล้วนำผล มาเสนอและแก้ไขให้ ตามที่กำหนดไว้	นำนโยบายมาปฏิบัติ ดูแล ควบคุมการดำเนินงาน กิจกรรมภายในตำบล เสนอแนะนำมา ปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมใน กิจกรรมให้ได้ตามที่กำหนด ไว้	ในโรงเรียนได้มีการปฏิบัติงาน และการนิเทศการเรียนการสอน และการดำเนินงานตามแนว ทางการปฏิบัติ

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กรณีศึกษาตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีข้อสรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัยด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ ด้านการประสานงาน และ ด้านการควบคุม โดยปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 บทบาท ส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มประชาชนมากที่สุด จำนวน 365 คน คิดเป็นร้อยละ 94.56 รองลงมาคือ ผู้อำนวยการโรงเรียน/ครู/นักการ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.11 และพระสงฆ์/กรรมการวัด จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.33

1.2 เพศ เป็นเพศหญิง จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 54.66 และเพศชาย จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 45.34

1.3 อายุ มีอายุระหว่าง 51–60 ปี มากที่สุด จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 31.35 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 41–50 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.98 อายุระหว่าง 21–30 ปี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.58 อายุระหว่าง 31–40 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 15.03 อายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.66 อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.40

1.4 อาชีพ อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 24.61 รองลงมา คืออาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 20.21 อาชีพอื่น ๆ จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.77 อาชีพรับราชการ จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 14.51 อาชีพเกษตรกร และพนักงานเอกชนมีจำนวนเท่ากัน คือจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.95

1.5 ระดับการศึกษา มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษามากที่สุด จำนวน 186 คน ร้อยเป็นร้อยละ 48.19 รองลงมาคือระดับอุดมศึกษา จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 31.35 และระดับประถมศึกษา จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 20.47

1.6 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 10 ปี จำนวน 262 คน คิดเป็นร้อยละ 67.88 รองลงมาอาศัยอยู่ในชุมชนระหว่าง 5–10 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 23.06 และอาศัยอยู่ในชุมชนต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.07

1.7 กิจกรรมที่ทำร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน กิจกรรมที่ทำทุกกิจกรรมมากที่สุด จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.94 รองลงมาเป็นกิจกรรมทำบุญโรงทาน จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 25.65 กิจกรรมทำความสะอาดวัด จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 21.50 กิจกรรมประชุมหมู่บ้าน จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.69 และกิจกรรมปลูกต้นไม้วันเด็ก จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.22

1.8 ภาพรวมการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตามแนวทาง บ้าน วัด โรงเรียน กรณีศึกษา ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 71.97 ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 1.04) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

1.9 ด้านการวางแผน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 76.37 ($\bar{x} = 3.82$, S.D. = 1.01) มีส่วนร่วมในการดำเนินงานวางแผนร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 75.91 ($\bar{x} = 3.80$,

S.D. = 0.99) มีส่วนร่วมในการวางแผนการประเมินผลกิจกรรมร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 68.65 ($\bar{x}$ = 3.43, S.D. = 1.10) และมีส่วนร่วมในการกระจายผลประโยชน์ (ทั้งทางบวกและทางลบ) ร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 66.94 ($\bar{x}$ = 3.35, S.D. = 1.06) ตามลำดับ

1.10 ด้านการจัดองค์กร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 73.25 ($\bar{x}$ = 3.66, S.D. = 1.07) มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 79.64 ($\bar{x}$ = 3.98, S.D. = 1.02) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการเลือกคนที่จะมาทำงานร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน เช่น การเลือกเทพีสงกรานต์ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 75.03 ($\bar{x}$ = 3.75, S.D. = 1.13) มีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของบุคคลที่ทำงานในหน้าที่ตามกำหนด อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 70.10 ($\bar{x}$ = 3.51, S.D. = 1.07) และมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์ (ทั้งทางบวกและทางลบ) ร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 68.24 ($\bar{x}$ = 3.41, S.D. = 1.07) ตามลำดับ

1.11 ด้านการบังคับบัญชา ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 69.13 ($\bar{x}$ = 3.46, S.D. = 1.04) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการประสานงานร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 70.93 ($\bar{x}$ = 3.55, S.D. = 1.01) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการประสานงานการดำเนินงานร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน ให้งานสำเร็จ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 70.26 ($\bar{x}$ = 3.51, S.D. = 1.03) มีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประสานงานกับภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 68.86 ($\bar{x}$ = 3.44, S.D. = 1.05) และมีส่วนร่วมในการประสานผลประโยชน์ (ทั้งทางบวกและทางลบ) ร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 66.48 ($\bar{x}$ = 3.32, S.D. = 1.06) ตามลำดับ

1.12 ด้านการประสานงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 73.95 ($\bar{x}$ = 3.70, S.D. = 1.05) มีส่วนร่วมในการประสานงานการดำเนินงาน ร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน ให้สำเร็จ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 77.56 ($\bar{x}$ = 3.88, S.D. = 1.06) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการประสานงานร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 77.31 ($\bar{x}$ = 3.87, S.D. = 0.97) มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการประสานงานกับภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 72.23 ($\bar{x}$ = 3.61, S.D. = 1.10) และมีส่วนร่วมในการประสานผลประโยชน์ต่าง ๆ (ทั้งทางบวกและทางลบ) ร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 68.70 ($\bar{x}$ = 3.44, S.D. = 1.07) ตามลำดับ

1.13 ด้านการควบคุม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 71.37 ($\bar{x}$ = 3.57, S.D. = 1.11) มีส่วนร่วมในการประสานงานกิจกรรมร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 75.13 ($\bar{x}$ = 3.76, S.D. = 1.08) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดูแลการทำงานร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 73.52 ($\bar{x}$ = 3.68, S.D. = 1.08) มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 69.95 ($\bar{x}$ = 3.50, S.D. = 1.14) และมีส่วนร่วมในการดูแลผลประโยชน์ต่าง ๆ (ทั้งทางบวกและทางลบ) ร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 66.89 ($\bar{x}$ = 3.34, S.D. = 1.09) ตามลำดับ

2. จากการสรุปผลการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กรณีศึกษา ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยสามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

2.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า การมีส่วนร่วมตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กรณีศึกษาตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการบริหารชุมชนแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากเกือบทุกด้าน ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการบังคับบัญชา ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุม และทุกด้านมีผลต่อการบริหารชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมนี้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนยอมรับในกิจกรรมและโครงการ และเพื่อให้ตรงกับความต้องการของประชาชน โดยประชาชนเริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดระบบ หรือกำหนดระบบของโครงการ และต่อมามีส่วนร่วมในการปฏิบัติการคือ ดำเนินงานตามโครงการ และแผนงานที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชา สระสม (2561, บทคัดย่อ) การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อทราบการมีส่วนร่วมในการบริหารแบบ "บ้าน วัด โรงเรียน" ของโรงเรียนวัดสังกัดกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อทราบผลของการมีส่วนร่วมในการบริหารแบบ "บ้าน วัด โรงเรียน" ของโรงเรียนวัดสังกัดกรุงเทพมหานครวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้ การเลือกกรณีศึกษาการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์ตามสภาพจริง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การตรวจสอบข้อมูล การตรวจสอบความเที่ยง วิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมในการบริหารแบบ "บ้าน วัด โรงเรียน" ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดสังกัดกรุงเทพมหานคร มี 5 ขั้นตอน 1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาและการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและดำเนินการ 4) การได้รับประโยชน์ร่วมกัน 5) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล 2. ผลของการมีส่วนร่วมในการบริหารแบบ "บ้าน วัด โรงเรียน" ของโรงเรียนวัดสังกัดกรุงเทพมหานคร คือ โรงเรียนจัดการศึกษาได้มาตรฐานผ่านเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านนักเรียน 2) ด้านการจัดการศึกษาและการพัฒนาบุคลากร 3) ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และ 4) ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล โขมโนทัย (2560, บทคัดย่อ) การศึกษาเรื่อง “การร่วมมือกันระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน ในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการร่วมมือกันระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน ในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ, กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธในระดับที่สูงขึ้น ตลอดจนปัจจัยที่ส่งเสริมให้โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สามารถพัฒนาและได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนวิถีพุทธในระดับที่สูงขึ้น คือ ระดับที่ 2 โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ และ ระดับที่ 3 โรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน, การบริหารปกครองแบบร่วมมือกันระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ และนำเสนอแนวทางการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน เพื่อพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธโดยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครราชสีมาจำนวน 34 คน ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สู่

การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธในระดับที่สูงขึ้นนั้น มีความพิเศษต่างจากโรงเรียนทั่วไป โดยการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในกระบวนการจัดการเรียนการสอนทุก ๆ วิชา และการร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน รวมถึงภาคส่วนอื่นโดยสมัครใจอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านตัวแสดงจากหลายภาคส่วน คือ ปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สามารถพัฒนาและได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนวิถีพุทธในระดับที่สูงขึ้นได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารปกครอง (Governance) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ การศึกษาด้านโครงสร้างพบว่า โรงเรียนที่เป็นตัวอย่างโรงเรียนวิถีพุทธต้นแบบมีโครงสร้างในการดำเนินงาน บทบาทและหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วมในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกัน โดยสมัครใจที่จะให้ความร่วมมือซึ่งแต่ละฝ่ายไม่ได้มีบทบาทและหน้าที่ที่ชัดเจน ส่วนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธในนครราชสีมาพบว่า มีโครงสร้างในการดำเนินงาน บทบาทและหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วมในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นไปโดยความสมัครใจและขอความร่วมมือการศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนที่เป็นตัวอย่างโรงเรียนวิถีพุทธต้นแบบ มีการจัดการเรียนการสอนแบบการศึกษาทางเลือก มีการพัฒนาหลักสูตรระดับประถมศึกษาเป็นของตนเอง เน้นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาผนวกเข้าไปในการจัดการเรียนการสอน ส่วนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธในนครราชสีมา มีการจัดการเรียนการสอนแบบปกติทั่วไป ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักแล้วสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปในทุกสาระวิชา การศึกษาด้านลักษณะความร่วมมือ พบว่า ลักษณะความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธมีรูปแบบความสัมพันธ์กัน แบบที่แต่ละฝ่ายไม่ได้มีบทบาทและหน้าที่ที่ชัดเจน แต่เป็นไปโดยความสมัครใจที่จะให้ความร่วมมือ โดยมีความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน ผ่านการนำคุณธรรมจากวัดเข้ามาใช้ในโรงเรียน เข้ามาใช้ในการเรียนการสอน และการร่วมทำกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่บ้าน วัด และโรงเรียนจัดทำข้อเสนอแนะจากการวิจัย พบว่า หน่วยงานที่ดูแลโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ควรประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการให้ชัดเจนและดำเนินการในเชิงรุกมากกว่า และ จากการศึกษาวิจัยสะท้อนให้เห็นจุดเด่นในการพัฒนาโรงเรียนแต่ละแห่งผ่านบทบาทการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด และโรงเรียนที่แตกต่างกัน กล่าวคือ โรงเรียนที่เป็นตัวอย่างโรงเรียนวิถีพุทธต้นแบบ ได้ผลเป็นอย่างดีก็เพราะบ้าน (เด็กนักเรียน) มีอาชีพที่มั่นคงและฐานะดี พ่อ แม่ ผู้ปกครอง มีเวลาเข้ามาเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนรวมถึงวัดจัดขึ้นโดยตรงด้วยตัวเองได้ ส่วนกิจกรรมหิ้วปิ่นโตไปวัดนั้น อาจเหมาะกับบ้าน (เด็กนักเรียน) ที่มีฐานะขัดสนยากจน เพราะเป็นการแก้ปัญหาที่ทางบ้านคือ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ไม่มีเวลาเข้ามาเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนรวมถึงวัดจัดขึ้น โดยตรงด้วยตัวเองได้ จึงเกิดมีกิจกรรมหิ้วปิ่นโตไปวัดขึ้นมา เพื่อให้บ้านที่มีฐานะขัดสนยากจน สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางอ้อม โดยผ่านการทำกับข้าวและจัดเตรียมปิ่นโตอาหาร แล้วมอบให้บุตรหลานนำมาถวายเพลพระร่วมกับโรงเรียนซึ่งนักเรียนก็ได้รับประทานข้าวปลาอาหารที่ทางบ้านจัดใส่ปิ่นโตมาให้นั้นด้วย ถือเป็นการกระชับสัมพันธ์ เกิดความผูกพัน สานสัมพันธ์ในครอบครัว และถือเป็นการเรียนรู้ธรรมชาติของชีวิต ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป ควรมีการศึกษาต่อในประเด็นปัญหาหรืออุปสรรคของการร่วมมือกันระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ ตามประเด็นที่ได้กล่าวไว้โดยเฉพาะในเชิงการแก้ปัญหา และ ควรมีการศึกษาในพื้นที่อื่นที่ต่างไปจากนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kenneth Charles Testa (2000, Abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความร่วมมือในข้อตกลง

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างโรงเรียนรัฐบาลประจำอำเภอในแคลิฟอร์เนียกับหน่วยงานชุมชน : การพัฒนากลยุทธ์การปฏิบัติงาน อุปสรรค และปัจจัยสนับสนุนโรงเรียน เพื่ออธิบายกลยุทธ์ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความร่วมมือในส่วนของปัจจัยที่สนับสนุนข้อตกลงร่วมกัน โดยโรงเรียนประจำอำเภอได้ดำเนินการพัฒนากลยุทธ์ความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน เช่น หน่วยงานธุรกิจ บริการสาธารณะ องค์กรทางศาสนา ศูนย์เด็กเล็กห้องสมุด สวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนต่าง ๆ วิทยาลัย และกลุ่มผู้ปกครองที่ช่วยกันทำให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการสร้างความร่วมมือในกลุ่มโรงเรียนบ้านเมืองและองค์กรต่าง ๆ ในการสนับสนุนทรัพยากรให้มากที่สุด รวมทั้งความพยายามในการนำเสนอให้เกิดความร่วมมือ ในการพัฒนาร่วมกัน และยังพบว่าความสำคัญของการขยายความร่วมมือที่มาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโรงเรียน วงการธุรกิจ และการบริการของรัฐบาล ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นวิธีการที่จะสร้างความเข้มแข็งของชุมชนทั้งนี้ผ่านการดำเนินการและการสนับสนุนด้วยนโยบายของหน่วย กำหนดนโยบายซึ่งฝ่ายการเมืองได้มีการส่งเสริมที่จะนำมาให้เกิดความร่วมมือเพื่อสร้างประโยชน์สู่ชุมชน และมีการกระตุ้นให้สถานิติบัญญัติผลักดันสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการศึกษาและความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับทุกวัย เพื่อชุมชนได้ดำเนินการพัฒนาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาการมีส่วนร่วมตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กรณีศึกษาตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่พบว่า

1.1 การมีส่วนร่วมตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กรณีศึกษาตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้วยรูปแบบทั้งที่เป็นทางการ คือ การประชุมโดยกำหนดช่วงเวลาชัดเจน รวมถึงการดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการที่ประกอบไปด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้น จนกระทั่งสุดท้าย รวมถึงการปิดประกาศในพื้นที่สาธารณะส่วนกลาง ส่วนรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ คือ การสร้างการรับรู้อย่างทั่วถึงในหลากหลายช่องทาง เช่น ทางสื่อโซเชียลมีเดีย (Social Medias) อาทิ เช่น ไลน์ (Line) เฟสบุ๊ก (Facebook) เพื่อสร้างการรับรู้อย่างทั่วถึง และเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินกิจกรรม ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาที่ดีขึ้นอย่างรอบด้าน

1.2 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมตามแนวทางบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กรณีศึกษาตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม ควรมีกระบวนการต่าง ๆ ในการพัฒนาทักษะ ควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในภาพรวม วิเคราะห์นโยบายแผนงานและโครงการขององค์กรต่าง ๆ วิเคราะห์จุดอ่อน วิเคราะห์จุดแข็ง จุดที่ควรพัฒนา เพื่อการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจกรรมชุมชนของบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจกรรมชุมชนของบ้าน วัด

โรงเรียน และควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ ที่อยู่นอกชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของบริบทอื่น ๆ ต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยให้เป็นรูปแบบของการบริหารจัดการความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียน ที่มีประสิทธิภาพ หรือศึกษาวิจัยในด้านทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารจัดการความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา หรือศึกษาวิจัยในด้านข้อจำกัด สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ด้านความร่วมมือขององค์กรต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียน ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- จารุณี พันธุ์เสียม. (2550). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสมาชิกชุมชนร่วมจิตร่วมใจ ใน จังหวัด กระบี่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมวิทยาประยุกต์. คณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จักรกริช หอมประกอบ. (2547). ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการทหารใน ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายสาธารณะ). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นุชา สระสม. (2560). “การมีส่วนร่วมใน “การบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน” ของโรงเรียนวัด สังกัดกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บรรเจิด สอพิมาย. (2550). การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด และ สุทธิทอง ศรีสะอาด. (2554). งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประทีป เรืองมัลย์. (2541). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการชลประทานเขื่อนแม่กวงอุดมธารา ในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประพันธ์ สร้อยเพชร. (2547). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ศูนย์โรงเรียนตำบลแซ่ซ้าง อำเภอสนักแพง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พีระ พรนวม (2544). **ศรัทธาต่อหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงาน**

การประถมศึกษาอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พุทธทาสภิกขุ. (2532). **บริหารธุรกิจแบบพุทธ.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และพรรณทิพย์ เพชรมาก. (2551). **การบริหารสังคม ศาสน์แห่งศตวรรษเพื่อสังคมไทย**

และสังคมโลก. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). **กลวิธีและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน.**

กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภารพิมพ์.

เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). **การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : ประชาชน องค์กรปกครองส่วน**

ท้องถิ่นและราชการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์.

ยุรธ จินา, และมิตา จินา. (2560). **บวรสันติสุข : รูปแบบการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียนในการส่งเสริม**

คุณธรรมค่านิยม 12 ประการ. จังหวัดเชียงใหม่.

วิรัช นิการวรรณ. (2530). **การบริหารและการจัดการทางทรัพยากรธรรมชาติ : บทบาทขององค์กรในท้องถิ่น.**

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

วิชญ์ หยกจินดา. (2557). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร**

อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี.

วีระกิตติ์ หาญปริพรรณ์ และคณะ. (2551). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในงานยุติธรรมชุมชน กรณีศึกษา ชุมชน**

คลองจระเข้ร้อย ตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา. กรุงเทพฯ : กระทรวงยุติธรรม.

สายทิพย์ สุคติพันธ์. (2534) **ปัญหาผู้นำกับกระบวนการกำหนดนโยบายแห่งชาติ.** กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สิริพัฒน์ ลากิจิตร. (2550). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุน**

การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี.

วิทยานิพนธ์ ร.บ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุธี วรประดิษฐ์. (2553). **การมีส่วนร่วมของชุมชนงานสารสนเทศสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ**

การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตราด : สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

จังหวัดตราด.

สุรัสวดี ราชกุลชัย. (2543). **การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จามจุรี.

สุวรรณ พินตานนท์. (2546). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล. สำนักพัฒนาและ**

ส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์อาสารักขาตินแดน.

สุวิมล โขมน้อย. (2560). **การร่วมมือกันระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน ในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ.**

วิทยานิพนธ์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2551). **ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. กาฬสินธุ์ :

ประสานการพิมพ์.

สัญญา เคนาภูมิ. (2551). **ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนใน 4 จังหวัดชายแดนลุ่มแม่น้ำโขง**. วิทยานิพนธ์
รัฐประศาสนศาสตร์คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สันติ เอื้อจงประสิทธิ์. (2551). **สาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากร**. กรุงเทพฯ : สามเจริญ พาณิชย.

อนิวัช แก้วจันทน์. (2554). **การจัดการทรัพยากรมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ 2 สงขลา. นาคศิลป์โฆษณา

อภิญา กังสนารักษ์. (2544). **รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิภาพระดับคณะของ
สถาบันอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรรถ กักผล. (2552). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ :
ส เจริญการพิมพ์.

อิระวัชร จันทระประเสริฐ. (2541). **แรงงานกับการมีส่วนร่วม**. กรุงเทพฯ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). **รายงานการวิจัยการศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของ
สถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว,
ภาษาอังกฤษ

Amstein, S.R. (1969). **A Ladder of Citizen Participation**. Journal of the American Institute of
Planners, 359, 216-224.

Arthur L. Gay Lunde. (1959). **Areas of cooperation between school boards and governmental
agencies fir school-park-recreation development**. Southern California USC
University.

Cohen, J.M. , & Uphoff, N.T. (1981). **Rural Development Participation : Concept and Measure
for Project Design Implementation and Evaluation : Rural Development
Committee Center for international Studies**. New York : Cornell University Press.

Kenneth Charies Testa. (2000). **A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the
Requirements for the Degree Doctor of Education in Educational Leadership**.
California: University of La Verne.

Koufman, H.F. (1949, March). **Participation Organized Activities in Selected Kentucky
Localities**. Agricultural Experiment Station Bulletins. 1949 : 7.

Marco Saez, & Arribas. (2002). **Collaboration in R&D with Universities and Research Center
(pp. 321-341)**. An Empirical Study of Spanish firms R&D Management.

WHO/UNICEF, (1978). **Conference on Primary Health Care**. Alma-Ata, September 6-12,

ber 6-12,

William, E. (1976). **Electoral Participation in a Low Stimulus Election**. Rural Development, 4 (1).

Translated References

- Aniwat Kaewjamnong. (2011). **Human Resource Management**. 2nd edition Songkhla. Bring advertising art.
- Banjerd Sopimai. (2007). **Public participation in local development Case Study Sub-district Administration Organization in Nai Mueang, Phimai District, Nakhon Ratchasima Province**. Master of Public Administration Thesis, Department of Local Government. College of Local Government, Khon Kaen University.
- Boonchom Srisaab and Sutithong Srisaab. (2011). **Research related to educational administration**. (2nd edition). Bangkok: Suwiriyaas.
- Buddhist Bhikkhu. (1989) **Buddhist Business Administration**. Bangkok : National Buddhist Printing House.
- Irawat Chandraprasert. **Labor and participation**. Bangkok : Ministry of Labour and Social Welfare.
- Jarunee Pansangam. (2007). **Participation in community development of community members in Krabi**. Master of Arts Thesis, Applied Sociology. Faculty of Sociology and Human Sciences, Kasetsart University.
- Jakkrit Homprakob . (2004). **Comments on factors affecting the performance of military officials in the Center for Defense Industry and Military Energy**. Master of Public Administration Thesis (Public Policy). Chonburi : Graduate School, Burapha University.
- Mette Mettkarunjit. (2010). **Participatory Education Management: People, Local Governments and Governments**. 2nd edition. Bangkok : Bookpoint.
- Narinchai Patpongsa.(2003). **Participation, basic principles, techniques, and case examples**. Bangkok : Chulalongkorn University Book Center.
- Nucha Sarasom. (2017). **Participation in "House, Temple, School Administration" of Wat School, Affiliated with Bangkok**. Doctor of Philosophy Thesis, Educational Administration, Silpakorn University.
- Orathai Kokpol. (2009). **Partners think of a public engagement guide for local executives**. Bangkok : Charoen Printing.
- Pinya Kangsanarak.(2001).**Participatory management model in a faculty-level effective organization of higher education institutions**. Bangkok : Chulalongkorn University.

- Prateep Ruangmalai. (1998). **Farmers' involvement in irrigation water management of the project Irrigation of Mae Kuang Udomtara Dam in Ban Thi District, Lamphun Province.** Master of Public Health Thesis in Public Health, Graduate School, Chiang Mai University.
- Prapan Soipet.(2004). **Participation in education management of the Basic Education Committee Cham Chang School Center, San Kamphaeng District, Chiang Mai.** Master of Education Thesis, Educational Administration, Graduate School, Chiang Mai University.
- Peera Pornnawam (2001). **Faith in the principle of participation in educational management of school administrators. Under the Office of Primary Education, Mae Tha District, Lamphun Province.** Master of Education Thesis, Program in Educational Administration, Graduate School, Chiang Mai University.
- Paiboon Wattanasiritham and Phantip Petchmak. (2008) **Social administration Science of the Century for Thai Society and Global Society.** Bangkok : Community Organization Development Institute.
- Pairat Techarin.(1984). **Strategies and approaches to promote public participation in community development work.** Bangkok : Saksopha Printing.
- Saithip Suktipan. (1991). **Leadership Issues with the National Policy-Making Process.** Bangkok : Faculty of Political Science, Thammasat University.
- Siripat Lapajit. (2007). **Factors affecting the decision to engage citizens in support Administration of the Sub-district Administration Organization, Warin Chamrap District, Ubon Ratchathani Province.** Bangkok : Graduate School, Chulalongkorn University.
- Sutee Worapradit. (2010). **Community Involvement, Information Work,** Office for the Promotion of Non-Formal Education and Informal Education, Trat Province : Office of Non-Formal Education and Informal Education Trat Province
- Suraswadi Rajkulchai. (2000). **Administrative planning and control.** Bangkok : Chamchuri Printing House.
- Suwan Pintanon. (2003). **Factors affecting the strength of the district administration.** Office of Local Administration Development and Promotion Department of Local Government Promotion Ministry of Interior. Bangkok : Territorial Guard Volunteer Printing House.

- Suwimon Komanothai.(2017). **Collaboration between homes, temples and schools.** Thesis of the Faculty of Political Science, Thammasat University.
- SomBat Tairaukam.(2008). **Research Methodology for the Humanities and Social Sciences.** Kalasin : Coordinate printing.
- Sanya Kenaphoom .(2008). **Achievements of Community Enterprises in the 4 Mekong Border Provinces.** Thesis Doctor of Public Administration in Public Administration. Walai Alongkorn Rajabhat University under Royal Patronage.
- Santi Aujongprasit.(2008).**The essence of personnel involvement.** Bangkok: Samcharoen Commerce.
- Uthai Boonprasert.(1999). **Research report on the educational administration and management approach of educational institutions in a school-based administrative model.** Bangkok : Ladprao Council Guru.
- Virat Nipawan. (1987). **Natural Resources Administration and Management: The Role of Local Organizations.** Bangkok : Odeon Store Publishing.
- Vishnu Jade Jinda.(2014). **Public participation in community development Thung Krang Village, Thap Sai Subdistrict, Pong Hot Water District, Chanthaburi Province.**
- Weerakit, Hanparipan et al. (2008). **Community involvement in community justice work Case Study: Klong Crocodile Noi Community Koh Rai Subdistrict, Ban Pho District, Chachoengsao Province.** Bangkok : Ministry of Justice.
- Yurathon Jina, and Ramita Jina.(2017). **Bowon Santisuk : Forms of Home Engagement Temple schools in promoting the 12 moral values.** Chiang Mai.

การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

Elderly Welfare Provision in Local Administrative Organizations
in Khu Mueang District, Buriram Province

[Received: September 17, 2023; Revised: November 14, 2023;

Accepted: November 15, 2023]

ภิญโญ สร้างไธสง

สาขาการเมืองการปกครอง,
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ประเทศไทย

Pinyo Srangthaisong

College of Politics and Government,
Mahasarakham University, Thailand

วินัย ผลเจริญ

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง,
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ประเทศไทย

Vinai Poncharoen

College of Politics and Government,
Mahasarakham University, Thailand

CORRESPONDING AUTHOR

Vinai Poncharoen, College of Politics and Government, Mahasarakham University, 44150,
Thailand. E-mail: winai@msu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ 2) ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจากการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยนี้เป็นแบบผสมผสาน (Mixed methods) คือการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยสุ่มด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling Random) จำนวน 320 คน คือ ผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลคูเมือง และเทศบาลตำบลหินเหล็กไฟ และผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 16 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรี และรองนายกเทศมนตรี และนักบริหารงานทั่วไป จำนวน 5 คน โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ภาพรวมในระดับปานกลาง ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจากการจัดสวัสดิการมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00 และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ คือ การเพิ่มสวัสดิการด้านเบี้ยยังชีพ และการตรวจสุขภาพประจำปี

คำสำคัญ: สวัสดิการ; ผู้สูงอายุ; เทศบาล

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the level of elderly welfare provision; 2) to assess the quality of life among the elderly receiving welfare services; and 3) to investigate recommendations for improving elderly welfare services in local government organizations in Khu Mueang, Buri Ram province. The research methods used were a mixed-methods approach, incorporating both quantitative and qualitative research methods. The sample, selected by using purposive sampling, consists of 320 elders whose residents are in the subdistrict municipalities of Khu Mueang and Hin Lek Fai, along with 16 key informants interviewed, including the mayors, deputy mayors, and 5 general administrative officers. Data collection involves questionnaires and interviews. The research found that the overall level of elderly welfare provision in local government organizations in the Khu Mueang district, Buri Ram province, is at a moderate level. The correlation between the quality of elderly life and the provision of welfare services is statistically significant at a level of 0.00. Recommendations for enhancing elderly welfare services in local government organizations in the Khu Mueang district include increasing the elderly allowance and implementing annual health check-ups.

Keywords: Welfare; Elderly; Municipalities

บทนำ

ในปี 2564 ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยมีผู้สูงอายุเกิน 20% ของประชากรคิดเป็นจำนวน 13 ล้านคน และจะเพิ่มเป็น 28 % ในปี 2574 เมื่อมีการเทียบเคียงจากการกำหนดของสหประชาชาตินับว่าประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยในขั้นต้นแล้วเพราะจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น เด็กและคนวัยแรงงานจะลดลง สัดส่วนกำลังแรงงานในประชากรทั้งหมดจะลดลงทำให้คนในวัยแรงงานต้องรับภาระการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อประเทศในด้านเศรษฐกิจและสังคม ในด้านเศรษฐกิจทำให้ตลาดสินค้าและบริการไม่เติบโตขึ้น เกิดการขาดแคลนแรงงาน ผลผลิตภาพของแรงงานลดลง และการที่ประชากรมีอายุยืนยาวจะส่งผลให้เกิดภาวะพึ่งพิงประชากรวัยแรงงานมากขึ้น และยิ่งพบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นมักประกอบอาชีพการทำงานในภาคเกษตรกรรมโดยประสบกับปัญหาความยากจนมีปัญหาด้านสุขภาพ และยังมีหลักประกันรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในช่วงสูงอายุอีกด้วย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจและระบบบริการต่าง ๆ เพราะจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น มักมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและสภาพร่างกายที่มีความเสื่อมเพิ่มขึ้น ทำให้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายทั่วไปอ่อนแอและเกิดโรคภัย และต้องการการดูแลเอาใจใส่อย่างมาก แต่เมื่อสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันนั้น ครอบครัวจะมีลูกที่ออกไปทำงานในเมืองเป็นส่วนใหญ่และผู้สูงอายุจะถูกทอดทิ้งไว้กับที่อยู่อาศัยเพียงลำพัง ดังนั้นผู้สูงอายุที่ต้องอยู่เพียงลำพังและต้องการคนดูแลจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จึงต้องทำการจัดระบบบริการเพื่อรองรับความต้องการไปด้วย

ภาครัฐได้ให้ความสนใจในเรื่องของผู้สูงอายุนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา โดยเริ่มนำนโยบายผู้สูงอายุมาใช้ในการพัฒนาประเทศและได้มีการพัฒนาการรูปแบบการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุเรื่อยมา ดังจะเห็นได้จากการจัดตั้งคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ มีการจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 1 ต่อเนื่องด้วยแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 250 กำหนดให้รัฐจะต้องให้ความสำคัญแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นและส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะและมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่ เท่ากับเป็นการยืนยันในหลักการกระจายอำนาจที่ คำนึงถึงสภาพปัญหาและความ ต้องการของประชาชนที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2561)

สิ่งที่น่ากังวลต่อมาสำหรับการเข้าสู่สังคมสูงอายุของประเทศไทย นั่นคือ การบริหารจัดการสถานการณ์ดังกล่าวเพื่อให้สังคมผู้สูงอายุกลายเป็นสังคมที่มีคุณภาพ และมีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นสวัสดิการของรัฐ (State Welfare) สำหรับผู้สูงอายุจึงกลายเป็นสิ่งจำเป็นเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้มั่นใจได้ว่าผู้สูงอายุจะได้รับการที่ตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้ ปัจจุบันประเทศไทยมีการจัดสวัสดิการของรัฐสำหรับผู้สูงอายุใน 4 รูปแบบ ได้แก่ การประกันสังคม การช่วยเหลือสาธารณะ การบริการสังคม และการช่วยเหลือแก่กลุ่มของภาคประชาชน แต่อย่างไรก็ดี การดำเนินการในเรื่องดังกล่าวก็ยังประสบกับปัญหาและอุปสรรคมาอย่างต่อเนื่อง เช่น การขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และขาดความต่อเนื่อง การดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุแยกส่วนระหว่างงานด้านสุขภาพกับงานด้านสังคม การขาดการนำ

นโยบายสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง ความไม่พร้อมของงบประมาณ และการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านผู้สูงอายุโดยตรง รวมถึงสวัสดิการของรัฐสำหรับผู้สูงอายุที่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้สูงอายุ (สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์, 2557) หน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย อย่างไรก็ตามรัฐบาลได้ขับเคลื่อนโครงการตามแผนปฏิบัติการผู้สูงอายุแห่งชาติครอบคลุมทั้งกลุ่มก่อนวัยสูงอายุและกลุ่มผู้สูงอายุ ด้วยการจัดทำโครงการตามแผนปฏิบัติการผู้สูงอายุแห่งชาติครอบคลุมทั้งกลุ่มก่อนวัยผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้สูงอายุ ด้วยการจัดทำโครงการ อาทิ โครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ โครงการส่งเสริมการออมพร้อมสู้สูงวัย โครงการสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ โครงการส่งเสริมความรู้และเข้าถึงดิจิทัลในกลุ่มผู้สูงอายุ โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ โครงการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ แรงงานสูงอายุ และแรงงานผู้พิการ (ดุสิตา พุทธิไสย, 2563) อย่างไรก็ตามในการดำเนินโครงการดังกล่าวให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ องค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและขับเคลื่อนการทำงาน คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำหรับภารกิจหรือบริการที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องดำเนินการให้กับประชาชนในพื้นที่ก็คือการสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กสตรีคนชราและผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้ประกาศใช้ซึ่งได้ระบุสิทธิของผู้สูงอายุที่ต้องได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้เป็นภารกิจที่รัฐโอนมาให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลแต่รัฐยังคงทำหน้าที่ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินการในขณะที่ภารกิจอื่น ๆ ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอันที่จะสร้างสรรค์ดำเนินการตามกำลังความสามารถและศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ ในการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งได้แก่ เทศบาลตำบลคูเมือง และเทศบาลตำบลหินเหล็กไฟ มักมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ การช่วยเหลือสงเคราะห์เบี้ยยังชีพไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ไม่สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบันโดยในบริบทของเทศบาลทั้งสองเทศบาลนั้นมีลักษณะบริบทที่คล้ายคลึงกันในเรื่องของประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ทำการเกษตรต่าง ๆ อาทิ เช่น ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ยางพาราและข้าวโพด เป็นต้น ซึ่งส่งผลไปยังผู้สูงอายุบางกลุ่มอาจไม่มีความต้องการในด้านที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จัดให้จึงไม่ตอบสนองต่อสิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้ บางเรื่องอาจไม่ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ ปัจจุบันผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี ผู้สูงอายุในชนบทส่วนใหญ่ถูกทอดทิ้งขาดการดูแลเอาใจใส่จากคนในครอบครัว สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาการขาดความอบอุ่นในครอบครัว การทอดทิ้งผู้สูงอายุให้อยู่ตามลำพังและไม่มีโอกาสที่จะร่วมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันในยามว่าง ในขณะที่บางหน่วยงานประสบกับปัญหาด้านบุคลากร และงบประมาณ ทำให้ไม่สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มักจะมีปัญหาด้านสุขภาพเสื่อมโทรมมีโรคภัยต่าง ๆ เบียดเบียนทั้งโรคทางร่างกายและสภาพจิตใจ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง, 2564)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจากการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของด้านช่วงเวลาในการศึกษาระดับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในช่วงปี 2563- 2565 ด้านพื้นที่ของการศึกษาในครั้งนี้จำกัดขอบเขตเฉพาะเทศบาลในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งได้แก่เทศบาลตำบลคูเมือง และเทศบาลหินเหล็กไฟ และด้านเนื้อหาของการศึกษา คือ การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งได้แก่ การดำเนินโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ รวมถึงนโยบายต่างๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลในเขต อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ คือเทศบาลตำบลคูเมือง และเทศบาลตำบลหินเหล็กไฟ จำนวน 2 เทศบาลรวมผู้สูงอายุ 1,570 คน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลในเขต อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 2 แห่ง จำนวน 16 คน (ที่มา : สำนักทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลตำบลคูเมือง และเทศบาลตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์)

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลในเขต อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ คือเทศบาลตำบลคูเมือง และเทศบาลตำบลหินเหล็กไฟ ได้จากการสุ่มจากประชากร ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างประมาณ 318 คน (เพื่อง่ายต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่าง 320 คน)

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 2 แห่ง จำนวน 16 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างนี้ใช้การสุ่มด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling Random) โดยเลือกผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ คณะผู้บริหารเทศบาลละ 3 คน คือ นายกเทศมนตรี และรองนายกเทศมนตรี และนักบริหารงานทั่วไป จำนวน 5 คน รวมสองเทศบาล จำนวน 16 คน

เครื่องมือการวิจัย

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลทั่วไป เป็นแบบสอบถามประเภทตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าแบบ (Likert rating scales) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ ตอนที่ 3 แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-Ended question) และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

2. แบบสัมภาษณ์ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 ข้อมูลการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้ 1) ขอนหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถึงนายกเทศมนตรีในอำเภอคูเมือง ทั้ง 2 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลคูเมือง และเทศบาลตำบลหินเหล็กไฟ พร้อมทั้งประสานงานกับหน่วยงานเทศบาลเพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกลุ่มตัวอย่าง 2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 320 ราย โดยผู้วิจัยเป็นผู้ออกไปเก็บข้อมูล และรวบรวมแบบสอบถามกลับด้วยตนเอง 3) ในระหว่างเก็บข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลที่เก็บได้ทุกฉบับว่ามีความสมบูรณ์ของข้อมูลหรือไม่ หากพบข้อผิดพลาดหรือตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยจะดำเนินการสอบถามใหม่ทันทีเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องสมบูรณ์

2. แบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้ 1) ขอนหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถึงนายกเทศมนตรีในอำเภอคูเมือง ทั้ง 2 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลคูเมือง และเทศบาลตำบลหินเหล็กไฟ พร้อมทั้งประสานงานกับหน่วยงานเทศบาลเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ 2) การเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ คือ คณะผู้บริหารและนักบริหารงานทั่วไปของเทศบาลตำบลทั้ง 2 แห่งและนัดพบเข้าสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติเชิงพรรณนา ใช้เพื่อให้ทราบลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การแจกแจงความถี่ (frequency) ร้อยละ (percent) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

2) สถิติเชิงอนุมาน ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของตัวแปรโดยใช้สถิติทดสอบค่า F-test โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองท้องถิ่นในเขต อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แหล่งที่มาหลักของรายได้ อาชีพหลักที่เคยทำในอดีต เบี้ยยังชีพที่ได้รับ และโรคประจำตัว พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 180 คน (ร้อยละ 56.25) มีอายุอยู่ที่ 60-69 ปี (ร้อยละ 55.00) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 47.50) ระดับการศึกษาประถมศึกษา (ร้อยละ 90.00) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 86.50) แหล่งมาของรายได้ คือ เบี้ยผู้สูงอายุ (ร้อยละ 83.75) มีอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 70.00) เบี้ยยังชีพที่ได้รับ 600 บาท (ร้อยละ 55.00) และมีโรคประจำตัวสูงสุด (ร้อยละ 75.00)

ผลการศึกษาระดับของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ภาพรวมทั้ง 5 ด้าน

ลำดับที่	รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองท้องถิ่น	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย	2.98	1.29	ปานกลาง
2	สวัสดิการด้านการศึกษา	3.54	0.94	มาก
3	สวัสดิการด้านนันทนาการ	3.64	0.92	มาก
4	สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย	3.08	1.13	ปานกลาง
5	สวัสดิการด้านความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน	2.99	0.94	ปานกลาง
รวม		3.34	0.95	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.34 (S.D. = 0.95) โดยอันดับสูงสุด คือ สวัสดิการด้านนันทนาการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.64 (S.D. = 0.92) รองลงมา คือ สวัสดิการด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.54 (S.D. = 0.94) อยู่ในระดับมาก และอันดับสุดท้ายน้อยที่สุด คือ สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.98 (S.D. = 1.29) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจากการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
เพศ	-.110	.100	-.060	-1.102	.271
อายุ	.064	.067	.059	.959	.339
สถานะ	-.143	.053	-.168	-2.697	.007
ระดับการศึกษา	-.200	.085	-.137	-2.359	.019
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	-.205	.110	-.105	-1.864	.063
แหล่งที่มาของรายได้	-.418	.068	-.349	-6.193	.000
อาชีพที่เคยทำในอดีต	.215	.054	.230	3.996	.000
เบี้ยยังชีพที่ได้รับ	-	-	-	-	-
โรคประจำตัว	-.092	.112	-.046	-.825	.410

N = 320 ,Sig = 0.00, R = .431 ,R Square = .186 Adjust R = .164 , F = 8.742 , SE = .83996

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปรต้นสามารถพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจากการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00 ($F = 8.742$, $Sig = .000$) ผลการทดสอบมี 2 ตัวแปร ได้แก่ แหล่งที่มาของรายได้ ($sig = .000$) และอาชีพที่เคยทำในอดีต ($sig = .000$) โดยตัวแปรต้นที่มีอำนาจทำนายดีที่สุดคือ อาชีพที่เคยทำในอดีต โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์เท่ากับ .230 และอายุโดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์เท่ากับ .059 ทำให้ตัวแปรต้นทั้ง 2 ตัวนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนหรืออำนาจการพยากรณ์ ได้ร้อยละ 16.4

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในองค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยสามารถสรุปข้อเสนอแนะการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุได้ดังต่อไปนี้

1. องค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการจัดหาอาชีพให้กับผู้สูงอายุ อาทิเช่น งานด้านฝีมือ การทำขนมไทย การทำน้ำพริก และอื่น ๆ ตามความถนัดของผู้สูงอายุ
2. องค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ควรจัดสวัสดิการด้านเบี้ยยังชีพให้สอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบัน

3. องค์การปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิด
4. องค์การปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการให้บริการการตรวจสุขภาพ การบริการด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง
5. องค์การปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการจัดทัศนศึกษาทางธรรมให้แก่ผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ
6. องค์การปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้สูงอายุในช่วงเทศกาล เช่น รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ในเทศกาลสงกรานต์
7. องค์การปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ในด้านต่าง ๆ

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์การปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถสรุปได้ว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์การปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ นั้นที่ผู้สูงอายุเสนอแนะมากที่สุดเป็นเรื่องของสวัสดิการด้านเบี้ยยังชีพให้สอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบันและการบริการการตรวจสุขภาพ การบริการด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการจัดหาอาชีพให้กับผู้สูงอายุ

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์การปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้สรุปผลวิจัยได้ดังนี้

- 1) ผลการศึกษาระดับของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์การปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ระดับของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์การปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ภาพรวม ค่าเฉลี่ย 3.34 ซึ่งหมายความว่าระดับของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์การปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- 2) ผลการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจากการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์การปกครองท้องถิ่น ในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ตัวแปรต้นสามารถพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจากการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์การปกครองท้องถิ่น รูปแบบเทศบาลในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00 ($F = 8.742$, $Sig = .000$)
- 3) ผลการศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์การปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอเกี่ยวกับแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุ ได้แก่ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับควรทำการสำรวจความต้องการของผู้รับบริการในพื้นที่อย่างทั่วถึง

จัดบริการต่างๆ ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เช่น การจัดกิจกรรมลงพื้นที่ตรวจสอบสภาพอย่างต่อเนือง จัดบริการให้ความรู้เรื่องการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุในท้องถิ่นต่าง ๆ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1) ระดับของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ค่าเฉลี่ย 3.34 ซึ่งหมายความว่าระดับของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นการจัดสวัสดิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีการดำเนินการได้อย่างดีแต่อาจมีบางด้านที่ยังขาดการดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุที่อยู่ในระดับมากดังต่อไปนี้

1.1) สวัสดิการด้านการศึกษา อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก มีค่าเฉลี่ย 3.54 เป็นเพราะว่าสวัสดิการด้านการศึกษา นั้น แต่ละเทศบาลมีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ และชมรมผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุไม่โดดเดี่ยวมีการรับข่าวสาร ได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถแม้อายุจะสูงแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์ (2557) ที่กล่าวว่า ความเป็นมาและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย ความหมายของ “สวัสดิการสังคม” จากหลากหลายมุมมองพอสรุปได้ว่า เป็นระบบการบริการทางสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการป้องกันการแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้ทั่วถึง เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

1.2) สวัสดิการด้านนันทนาการ อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก มีค่าเฉลี่ย 3.64 เป็นเพราะว่า การจัดกิจกรรมนันทนาการทำให้ผู้สูงอายุได้ผ่อนคลาย และได้มีพบบปะกับกลุ่มคนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งเทศบาลได้จัดกิจกรรมนันทนาการให้กับผู้สูงอายุในงานเทศกาล เช่น งานวันผู้สูงอายุ งานวันปีใหม่ การจัดทัศนศึกษาออกสถานที่ และจัดให้มีลานออกกำลังกาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธราภรณ์ พัฒนะ (2561) ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุพบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนรวมพฤติกรรมสุขภาพก่อนเข้า ร่วมโครงการ 69.69 (11.87) และหลังเข้าร่วมโครงการ 73.12(9.81)ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมออกกำลังกายและการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพดีขึ้นคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ระดับดีและระดับไม่ตีเมื่อพิจารณารายมิติ ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตด้านจิตใจดีที่ สุด รองลงมาคือด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพกายและ

ด้านสัมพันธภาพทางสังคมตามลำดับการพัฒนาศักยภาพชุมชนและผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีควรสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของกิจกรรม เพิ่มกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้ผู้สูงอายุเข้าถึงได้

2) ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจากการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ตัวแปรต้นสามารถพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจากการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองท้องถิ่น รูปแบบเทศบาลในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00 ($F = 8.742$, $Sig. = .000$) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุนั้นล้วนเกิดจากหลายปัจจัยรวมถึงการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับ ประยูร อิมิวัตร และคณะ (2562) ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการสำรวจระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลหัวงมี 3 ระดับ คือ 1) ระดับคุณภาพชีวิตที่ดี เปรียบเสมือนกับผู้สูงอายุที่ติดสังคม 2) ระดับคุณภาพชีวิตปานกลาง เปรียบเสมือนกับผู้สูงอายุที่ติดบ้าน 3) ระดับคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี เปรียบเสมือนกับผู้สูงอายุที่ติดเตียง ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มี 3 ปัจจัย คือ 1) เรื่องที่ผู้สูงอายุจำเป็นต้องรู้ 2) เรื่องที่ผู้สูงอายุควรรู้หรือน่าจะรู้ 3) เรื่องที่ควรเพิ่มเติมให้กับผู้สูงอายุได้รับรู้ และผลการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน มี 5 แนวทางปฏิบัติ คือ 1) กิจกรรมรื้อฟื้นความทรงจำวัยแก่ผู้สูงวัยในชุมชน 2) กิจกรรมกองทุนหนึ่งวันหนึ่งบาทเพื่อเติมโอกาสแก่ผู้ยากไร้ในชุมชน 3) กิจกรรมหมอน้อยคอยอาสา 4) โรงเรียนผู้สูงอายุสาขาระดับหมู่บ้าน 5) โรงเรียนผู้สูงอายุระดับตำบล และสร้างระบบการดูแลการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นภารกิจใหม่ต่อไปในอนาคต

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ในแต่ละด้านนั้นล้วนมีความคล้ายคลึงกันมุ่งไปที่ประเด็นงบประมาณการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ และข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุนั้นมุ่งไปที่ประเด็นเบี้ยยังชีพไม่เพียงพอต่อครองชีพในปัจจุบันและการบริการการตรวจสุขภาพ การบริการด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการจัดหาอาชีพให้กับผู้สูงอายุ ทั้งนี้สอดคล้องกับผลงานของวุฒิอินทร์ นิमित (2564) ทำการศึกษาเรื่อง การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการสังคมของผู้สูงวัยกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือตอนบน ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตภาคเหนือตอนบนมีความต้องการมากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการสำรวจและออกบัตรแก่ผู้สูงอายุเพื่อใช้สิทธิในการรักษาพยาบาลนอกจากนี้ควรเน้นบริการสุขภาพที่สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมฟื้นฟูสมรรถภาพผู้สูงอายุในชุมชน 6) การจัดสวัสดิการด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในการจัดส่งเสริมให้หน่วยงานภาคเอกชนจัดการด้านการรักษาความสงบและปลอดภัยให้แก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่สาธารณะยานพาหนะและการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่สาธารณะแก่ผู้สูงอายุ 7) รัฐควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุและเครือข่ายเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกิจกรรมต่างๆ โดยจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีการรวมกลุ่มร่วมคิดกิจกรรมที่อาจจะออกมาในรูปแบบกิจกรรมทางศาสนา การทัศนศึกษาหรือการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับวัย เป็นต้น 8) ส่งเสริมมาตรการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยเฉพาะการส่งเสริมเศรษฐกิจแบบพอเพียงเพื่อให้เกิดการสร้างงานในชนบทเป็นการแก้ไขปัญหาความยากจนและด้อย

โอกาสและยังเป็นการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุและครอบครัวได้อยู่ร่วมกันป้องกันปัญหาการทอดทิ้งผู้สูงอายุ 9) ควรมีการทบทวนวิธีการจ่ายเบี้ยยังชีพโดยให้ชุมชนและผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ควรกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุดเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการด้านการดูแลและให้ความช่วยเหลือที่จำเป็นแก่ผู้สูงอายุเพื่อประชาชนซึ่งเป็นผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงสวัสดิการดังกล่าวได้โดยง่ายทั้งนี้ จะต้องกำหนดอย่างชัดเจนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับงบประมาณที่เหมาะสมและเพียงพอตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการในเรื่องดังกล่าวด้วย

2. ควรกำหนดให้มีระบบการประเมินและตรวจสอบการดำเนินการที่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ สำหรับผู้สูงอายุเช่นเดียวกับในประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยอันจะทำให้ระบบการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุประสบผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และจะทำให้มีการเสนอแนะเพื่อปรับปรุงนโยบาย และมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ดียิ่งขึ้น

อย่างเป็นประจำและสม่ำเสมอด้วย

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) จากการดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์โดยใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) ยังขาดข้อมูลจากหลายๆท่าน หลายๆ ตำแหน่ง ทั้งนี้อาจเกิดจากระยะเวลาที่กระชั้นชิดแต่ถ้าหากมีเวลามากกว่านี้อาจได้ข้อมูลที่มากขึ้นกว่านี้ โดยอาจจะแยกเป็นฝ่ายบริหารสายงานผู้บริหารงานสายปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลในหลายๆ มุมมอง หลายๆ ด้าน เนื่องจากตำแหน่งที่แตกต่างกันย่อมมีความคิดเห็นและมุมมองในแต่ละเรื่องที่แตกต่างกันออกไป

2.2) ผู้ที่สนใจควรศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่ได้รับสวัสดิการผู้สูงอายุและผู้ที่ไม่ได้รับสวัสดิการผู้สูงอายุจะสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการสวัสดิการผู้สูงอายุเป็นอย่างดี

2.3) ผู้ที่สนใจทำการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะเตรียมการดำเนินการวิจัยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นโดยสามารถทำงานวิจัยในระดับที่ใหญ่ขึ้น เช่น วิจัยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด หรือระหว่างจังหวัดที่เป็นพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อให้ทราบถึงการสวัสดิการผู้สูงอายุในสังกัดอื่น ๆ หรือในพื้นที่ต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุทุกพื้นที่ในประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2561). **คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (แผนยุทธศาสตร์การพัฒน**
แผนพัฒนาสามปีและแผนดำเนินงาน). กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

ดุสิตา พุทธิไสย. (2563). เรื่องเล่าจากปก. e-Magazine MOL. 18 (27), 5-7.

- ประยูร อิมิวัตร์ และคณะ. (2562). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 7 (2). 364-378.
- พัชรารณณ์ พัฒน. (2561). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในศูนย์การเรียนรู้การดูแลผู้สูงอายุ เขตสุขภาพที่ 4. พุทธชินราชเวชสาร. 36 (1). 21-33.
- วุฒินันท์ นิमित. (2564). การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการสังคมของผู้สูงวัยกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือตอนบน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.
- สำนักทะเบียนเทศบาลตำบลคูเมือง. (2565). ข้อมูลทั่วไป. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2566.
จากเว็บไซต์ <https://www.khumueang.go.th/>
- สำนักทะเบียนตำบลหินเหล็กไฟ. (2565). ข้อมูลทั่วไป. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2566.
จากเว็บไซต์ <http://www.hinlekfailocal.go.th/portal/index.php>
- สุदारัตน์ สดสมบุญ. (2557). สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย. JOURNAL OF SOUTHERN TECHNOLOGY, 7(1), 73–82.
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคูเมือง. (2564). ข้อมูลทั่วไป. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2566.
จากเว็บไซต์ <https://www.buriramlocal.go.th>

Translated References

- Department of Local Administration Promotion. (2018). **Manual for preparing local development plans. (Strategic development plan, three-year development plan and operational plan)**. Bangkok: Department of Local Administration. (in Thai)
- Puttisai. D. (2020). **Stories from the cover**. e-Magazine MOL. 18 (27), 5-7.
- Imiwat. P. et al. (2019). **Guidelines for improving the quality of life of the elderly using community learning centers as a base**. Peace Studies Review Journal, MCU 7 (2). 364-378.
- Pattana. P. (2018). **Quality of life of the elderly in the Elderly Care Learning Center, Health Zone 4**. Buddhachinnarat Vejsan. 36 (1). 21-33.
- Khu Mueang Subdistrict Municipality Permanent Secretary's Office. (2022). **General information**. Retrieved 20 August 2023. From the website <https://www.khumueang.go.th/manag.php>
- Office of the Permanent Secretary of Hin Lek Fai Subdistrict Municipality. (2022). **General information**. Retrieved 20 August 2023. From the website <http://www.hinlekfailocal.go.th/portal/index.php>
- Sudsomboon, S. (2014). **Social welfare of the elderly in Thailand**. Southern Technology Journal, Year 7, Issue 1, January-June 2014. 73-82. (in Thai)

Local government organizations in Khu Mueang District. (2021). **General information**. Retrieved 20 October 2023. From the website <https://www.buriramlocal.go.th>

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญ
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเขตกรุงเทพมหานคร
Factors Affecting Undergraduate Students' Decisions
in Civil Service Admissions in Bangkok Metropolitan

[Received: September 11, 2023; Revised: November 16, 2023;

Accepted: November 20, 2023]

ธรรมศักดิ์ โชคชัยเจริญพร

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ,
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
มหาวิทยาลัยมหิดล

Thammasak Chokchiaroenporn

Master of Public Administration Program
Public Policy and Public Management,
Faculty of Social Sciences and Humanities,
Mahidol University

สมบูรณ์ ศิริสุนทริฐ

รองศาสตราจารย์,
สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ,
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
มหาวิทยาลัยมหิดล

Somboon Sirisunhirun

Associate Professor,
Public Policy and Public Management,
Faculty of Social Sciences and Humanities,
Mahidol University

CORRESPONDING AUTHOR

Somboon Sirisunhirun, Associate Professor, Public Policy and Public Management,
Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University. Thailand.

E-mail: shssr@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากปัจจุบันพบว่าจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาใหม่ระดับปริญญาตรีมีสัดส่วนในการเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญน้อยกว่าที่ควร โดยการศึกษาวิจัย มุ่งเน้นการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและค้นหาแนวทางการสร้างประสิทธิภาพเพื่อเสริมหนุนต่อการเลือกเข้ารับราชการพลเรือนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี หรือที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาสุดท้ายของแต่ละหลักสูตรในระดับปริญญาตรีจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ด้วยการสำรวจเชิงปริมาณ ผ่านแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 836 คน และเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ จำนวน 30 คน จากผู้แทนนักศึกษาสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความแตกต่างทางเพศมิได้ส่งผลต่อการเลือกสมัครเข้ารับราชการพลเรือนเมื่อสำเร็จการศึกษา 2) ค่าตอบแทนเป็นปัจจัยจูงใจที่ส่งผลต่อการเลือกสมัครเข้ารับราชการของนักศึกษาสำเร็จการศึกษาใหม่ในระดับสูงสุด 3) ปัจจัยจากความสนใจเฉพาะด้านของตัวนักศึกษาคือแรงขับภายในที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญ 4) ปัจจัยด้านวิถีชีวิต และวัฒนธรรมการทำงานเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนในระดับรองลงมา 5) ภาครัฐควรเสริมประสิทธิภาพนโยบายการสรรหาบุคคล โดยคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของแต่ละช่วงวัยเป็นหลัก เพื่อให้ตอบสนองได้ตรงจุด และสามารถดึงดูดบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้าสู่ภาครัฐ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเชิงนโยบาย คือ ภาครัฐควรเน้นการจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสมสำหรับค่าครองชีพ จัดให้มีสวัสดิการใหม่ ๆ หรือสวัสดิการทางเลือกที่คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้งาน และยังคงให้ความสำคัญกับความมั่นคงในการทำงานอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ข้าราชการพลเรือน; แรงจูงใจ; การตัดสินใจ

Abstract

This research purposes to study the factors affecting undergraduate students' decisions in civil service admissions in Bangkok. Currently, it is found that the proportion of new bachelor's degree graduates selected to enter the general civil service is lower than expected. This research study compares factors affecting the decision to enter the civil service, classified by personal factors. In addition, this research suggests possible ways to enhance efficiency to encourage undergraduate students to be civil servants. Using a mixed-method research process, the sample consisted of 836 undergraduate students or those currently studying in the final semester of each bachelor's degree program through a quantitative survey and collected data through qualitative interviews with 30 undergraduate students from educational institutions in the Bangkok area. The results of the research found that: 1) Gender differences do not affect the decision to apply for civil service upon graduation. 2) Compensation is the most motivating factor affecting undergraduate students' decisions in civil service admissions. 3) Personal interests are the internal driving forces that affect their decision to be a civil servant. 4) Lifestyle and work culture factors have a great effect on their decisions. 5) The government sector should improve the efficiency of recruitment policies by considering the actual needs of each age group to respond directly and be able to attract students' interest in the government sector. Suggestions for policy improvement are that the government should emphasize appropriate compensation for living expenses and provide new or alternative welfares considering the actual needs of users, while continuing to give employees greater career stability.

Keywords: civil servant; incentive; decision

บทนำ

ระบบราชการไทยประกอบไปด้วยบุคลากรประเภทข้าราชการอยู่หลากหลายรูปแบบ หนึ่งในนั้นคือ ข้าราชการพลเรือนสามัญ ซึ่งหมายถึงบุคคลที่ได้รับบรรจุและแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน โดยเป็นบุคคลผู้ซึ่งมีบทบาทภารกิจทางกฎหมายที่แตกต่างกันออกไป การบริหารจัดการกำลังคนภาครัฐจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะขับเคลื่อนภารกิจต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น และแล้วเสร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่ในปัจจุบันประกอบกับการเปลี่ยนแปลงไปของยุคสมัยส่งผลให้อาชีพราชการได้รับความนิยมลดน้อยลง ไม่ว่าจะเป็นด้วยปัจจัยในเรื่องของค่าตอบแทน เงินเดือน สวัสดิการ โอกาสการเติบโตในหน้าที่การงาน ทักษะคิดทั้งในเชิงบวกและลบ ประสบการณ์ที่ถูกสั่งสม คักดิ์ศรี ความมั่นคง ความเชื่อปลุกฝังโบราณ และความต้องการกลับถิ่นที่อยู่ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยในมิติต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการตัดสินใจเข้ารับราชการพลเรือนสามัญ ในขณะที่ประเทศไทยจำเป็นต้องอาศัยข้าราชการพลเรือนสามัญเป็นผู้ขับเคลื่อนภารกิจต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายของแต่ละส่วนราชการ จึงจำเป็นต้องมีนโยบายเพื่อการปรับปรุงพัฒนาทุกปัจจัยแวดล้อมดังกล่าวให้สอดคล้องกับยุคสมัย และความเปลี่ยนแปลงไปของช่วงวัย (Generation) โดยกลุ่มเป้าหมายที่มีความเป็นไปได้ที่จะเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญ คือ กลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีจากหลากหลายสถาบันการศึกษาทั่วประเทศ

สืบเนื่องจากยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ซึ่งเป็นแผนตามยุทธศาสตร์ชาติระดับที่ 1 ได้มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) ในฐานะส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐในด้านมาตรฐานค่าตอบแทน การบริหารและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ตลอดจนการวางแผนกำลังคนและด้านอื่น ๆ เพื่อให้ส่วนราชการใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ รวมถึงการจัดทำรายงานคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาปรับปรุงเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง เงินเพิ่มค่าครองชีพ สวัสดิการ หรือประโยชน์เกื้อกูลอื่นสำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนให้เหมาะสมและเป็นไปตามอำนาจหน้าที่แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 การดำเนินการจึงสมควรเป็นไปและสอดคล้องกับแผนแม่บทฯ อย่างน้อย 2 ใน 23 ประเด็น อันได้แก่ การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ และการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ซึ่งเป็นแผนระดับที่ 2 ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงาน ก.พ. โดยตรง

พร้อมกันนี้ อ้างอิงจากยุทธศาสตร์ 20 ปี ของสำนักงาน ก.พ. ระยะที่ 2 (พ.ศ.2565-2569) ซึ่งได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานออกเป็นแผนปฏิบัติการหรือแผนระดับที่ 3 ที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทฯ ทั้งสิ้น 4 ระยะ โดย

ระยะที่ 1 (2560 - 2564) ระยะ QUICK WINS มุ่งเน้นการสร้างและจัดการระบบต่าง ๆ อาทิ ระบบบริหารกำลังคนคุณภาพและศักยภาพสูง ระบบการสรรหาและเลือกสรรบุคคลเข้าสู่ระบบราชการด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ระบบพัฒนาสมรรถนะข้าราชการ 4.0 (ระยะที่ 1) รวมถึงกำหนดกลไกปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการดำเนินการ

ระยะที่ 2 (2565 - 2569) ระยะขยายผล มุ่งเน้นการสร้างและจัดการระบบต่าง ๆ อาทิ ระบบการจ้างงานที่หลากหลายและยืดหยุ่น ระบบพัฒนาสมรรถนะข้าราชการ 4.0 (ระยะที่ 2) ระบบการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหาร ระบบการถ่ายทอด/ปรับเปลี่ยนหมุนเวียนข้ามส่วนราชการและภูมิภาค และ การใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศทรัพยากรบุคคล (DPIS 6.0)

ระยะที่ 3 (2570 - 2574) ระยะเสริมสร้างความเข้มแข็งระบบ/กลไก มุ่งเน้นการสร้างและจัดการระบบต่าง ๆ อาทิ ระบบการจ้างงานที่หลากหลายและยืดหยุ่นแบบต่อเนื่อง และยกระดับการเป็น ศูนย์กลางองค์ความรู้ระดับนานาชาติด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐ

ระยะที่ 4 (2575 - 2579) ระยะพัฒนาต่อเนื่อง มุ่งเน้นที่การจัดระบบบริหารทรัพยากร ภาครัฐที่บูรณาการกับระบบการจ้างงานของประเทศ

ซึ่งจะเห็นได้ว่า สำนักงาน ก.พ. มีทิศทางการบริหารราชการในส่วนของอัตรากำลัง โดยมุ่งเน้นในเรื่อง กำลังคนคุณภาพ มีศักยภาพสูง และเน้นหนักในเรื่องการจ้างงานที่หลากหลายและยืดหยุ่น

แต่จากรายงานกำลังคนภาครัฐในฝ่ายพลเรือน 2563 จัดทำโดยสำนักงาน ก.พ. (ปีที่จัดทำ กันยายน พ.ศ. 2564) พบว่าในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 (1 ตุลาคม 2562 – 30 กันยายน 2563) มีการบรรจุบุคคล เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ รวม 39,986 คน คิดเป็นอัตรการบรรจุร้อยละ 4.38 ของจำนวนข้าราชการ พลเรือนสามัญทั้งหมด

ประกอบกับข้อมูลสถิติอย่างเป็นทางการที่รวบรวมและจัดทำโดย สถาบันนวัตกรรมและธรรมาภิบาล ข้อมูล หรือ DIGI (Data Innovation and Governance Institute) ซึ่งเป็นสถาบันภายใต้การกำกับดูแลของ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) โดยเป็นข้อมูล ณ วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 (สืบค้น เมื่อ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 ผ่านช่องทาง <https://digi.data.go.th/showcase/new-graduate-to-find-a-job/#>) ได้รวบรวมสถิติผ่านการสำรวจข้อมูลผู้ที่สำเร็จการศึกษาใหม่ระดับปริญญาตรี 315,484 คน ในปี พ.ศ. 2563 ในจำนวนนี้มีผู้ที่เลือกเข้ารับราชการทั้งสิ้น 14,097 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 4.47 ของจำนวนผู้ที่ สำเร็จการศึกษาใหม่ระดับปริญญาตรีทั่วประเทศ

ภายหลังต่อมา จากรายงานกำลังคนภาครัฐในฝ่ายพลเรือน 2564 เผยแพร่เมื่อ ตุลาคม พ.ศ. 2565 พบว่าในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 (1 ตุลาคม 2563 – 30 กันยายน 2564) มีการบรรจุบุคคลเป็น ข้าราชการพลเรือนสามัญ เพียง 19,245 คน (กล่าวคือบรรจุบุคคลเข้ารับราชการพลเรือนสามัญลดลงร้อยละ 51.87 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า)

และจากรายงานกำลังคนภาครัฐในฝ่ายพลเรือน 2565 (ฉบับล่าสุด) เผยแพร่เมื่อ กันยายน พ.ศ. 2566 พบว่าในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (1 ตุลาคม 2564 – 30 กันยายน 2565) มีการบรรจุบุคคลเป็น ข้าราชการพลเรือนสามัญ ลดลงเหลือเพียง 15,657 คน ซึ่งในจำนวนนี้ เป็นจำนวนรวมทั้งหมดของบุคคลที่ สำเร็จการศึกษาใหม่ระดับปริญญาตรีที่ได้สมัครสอบเข้ารับราชการครั้งแรก และรวมถึงบุคคลทั่วไปที่สำเร็จ การศึกษาขั้นต้นระดับปริญญาตรี แต่มีผู้ใช้ซึ่งสำเร็จการศึกษาใหม่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าภาครัฐมีแนวโน้มในการรับ

สมัครบุคคลบรรจุเข้ารับราชการในจำนวนที่น้อยลงอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ภาครัฐรับสมัครบุคคลบรรจุเพื่อเข้ารับราชการพลเรือนสามัญลดลงร้อยละ 60.84 เมื่อเทียบกับการบรรจุบุคคลเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญปี พ.ศ. 2563 หรือลดลงร้อยละ 18.64 เมื่อเทียบกับการบรรจุบุคคลเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญปี พ.ศ. 2564

เมื่อพิจารณาข้อมูลสถิติของจำนวนผู้สมัครสอบเข้ารับราชการพลเรือน ด้วยการทดสอบความรู้ความสามารถ เพื่อคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานในหน่วยงานราชการ หรือที่เรียกว่าการสอบภาค ก. ของสำนักงาน ก.พ. โดยเฉลี่ยที่ปีละประมาณ 500,000 คนนั้น (อ้างอิงข้อมูลจากประชาชาติธุรกิจออนไลน์ <https://www.prachachat.net/education/news-1395855> สืบค้นวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566) เมื่อเทียบเคียงกับจำนวนผู้ที่สำเร็จการศึกษาใหม่ระดับปริญญาตรีที่ผ่านการสอบคัดเลือกเข้ารับราชการ โดยใช้ฐานข้อมูลอย่างเป็นทางการของ DIGI ในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นปีฐาน จะพบว่ามึนักศึกษาผู้ซึ่งสำเร็จการศึกษาใหม่ระดับปริญญาตรีคิดเป็นสัดส่วนเฉลี่ยเพียงร้อยละ 2 จากจำนวนผู้สมัครทั้งหมดที่ได้รับการบรรจุเข้ารับราชการพลเรือนสามัญ

จากอัตราส่วนร้อยละของจำนวนผู้ที่สำเร็จการศึกษาใหม่ระดับปริญญาตรีที่สนใจสมัครเข้ารับราชการพลเรือนสามัญดังที่แสดงไว้ข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นได้ว่าความนิยมและเป้าหมายในการสมัครเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของผู้สำเร็จการศึกษาใหม่มีจำนวนไม่มากนัก ประกอบกับแนวโน้มคนรุ่นใหม่กับมุมมองการทำงานในภาครัฐซึ่งได้รับเหตุผลสำคัญส่วนหนึ่งที่คนรุ่นใหม่ไม่นิยมเข้ารับราชการไว้ว่า งานราชการไม่ได้เปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้แสดงความสามารถ งานเห็นผลช้า ไม่ท้าทาย ไม่มีความเป็นอิสระ และมีกฎระเบียบหยุมหยิมยุ่งยากมากมาย ในขณะที่คนรุ่นใหม่อีกกลุ่มหนึ่งที่ยังคงมีความเชื่อและสนใจเข้ารับราชการด้วยเหตุผลของความมั่นคงและสวัสดิการ รวมถึงความเชื่อที่ว่าทำงานสบาย เขียนโดยหม่อมหลวงพัชรภากร เทวกุล (วารสารข้าราชการ สำนักงาน ก.พ. ปีที่ 59 ฉบับที่ 1 ตุลาคม - ธันวาคม 2557, หน้า 6) ในขณะที่คนรุ่นใหม่มีค่านิยมมุ่งหวังที่จะเจริญเติบโตและมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานอย่างรวดเร็ว ซึ่งงานราชการอาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับการแสดงความสามารถ มีกฎระเบียบที่รัดกุม ทำงานยาก บุคคลไม่กล้าคิดนอกกรอบ อย่างไรก็ตามที่คณะของ รศ.ดร.ระวีกุล มีชัย และ ผศ.ดร.อรทัย กึกผล (The Matter: ข้อเสนอปรับระบบราชการเพื่อคนรุ่นใหม่, 2560, ออนไลน์) เชื่อว่าระบบราชการไทยยังมีศักยภาพในการปรับตัวเพื่อตอบโจทย์โลกที่เปลี่ยนแปลง และพบว่าอีกหลากหลายสาเหตุที่คนรุ่นใหม่ไม่นิยมสมัครเข้ารับราชการ นั่นคือ ในสายตาของคนรุ่นใหม่อาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับความมั่นคงในงานเป็นลำดับแรก การตัดสินใจหรือแรงจูงใจในการเลือกทำงานจึงไม่ใช่การฝากชีวิตและความหวังไว้กับองค์กร แต่คือการเพิ่มขีดความสามารถของตนเอง เพื่อหารายได้มากกว่าหนึ่งทาง (ไทยรัฐออนไลน์, 2566, ออนไลน์) จากเหตุผลความสำคัญดังกล่าวทั้งหมดนี้ ภาครัฐจำเป็นต้องปรับปรุงแนวทางและเสริมหนุนปัจจัยต่าง ๆ ที่สามารถดึงดูดและจูงใจให้บุคคลผู้ซึ่งสำเร็จการศึกษาใหม่ระดับปริญญาตรีเข้าสู่ภาคราชการเพื่อขับเคลื่อนและส่งมอบภารกิจหรือบริการที่ดีทางสังคมและประชาชนอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้จึงต้องการศึกษาปรากฏการณ์ของคนรุ่นใหม่ถึงปัจจัยจูงใจในการเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อหาสาเหตุเชิงประจักษ์ รวมถึงศึกษาค้นคว้าอิทธิพล

ของปัจจัยศึกษาต่าง ๆ ที่ทำให้คนรุ่นใหม่มีความสนใจหรือไม่มีความสนใจเข้ารับราชการพลเรือนสามัญ และมุ่งหวังให้ได้มาซึ่งแนวทางหรือข้อเสนอแนะที่อาจใช้เป็นข้อมูลนำเข้าประกอบการพัฒนาปรับปรุงนโยบายภาครัฐที่มุ่งเน้นการจูงใจให้บุคคลผู้ซึ่งสำเร็จการศึกษาใหม่ระดับปริญญาตรีเข้าสมัครรับราชการพลเรือนสามัญต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเขตกรุงเทพมหานคร และค้นหาแนวทางการสร้างประสิทธิภาพเพื่อเสริมหนุนต่อการเลือกเข้ารับราชการพลเรือนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ และการตัดสินใจเลือกอาชีพ

แรงจูงใจ และการตัดสินใจเลือกอาชีพของบุคคลในขั้นพื้นฐานเป็นไปตามกรอบแนวคิดหลักพื้นฐานของทฤษฎีแรงจูงใจตามลำดับขั้นของ Maslow (Maslow's Hierarchy of Needs Theory) (1970) ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ลำดับขั้น คือ บุคคลมีแรงจูงใจในการทำสิ่งใด ๆ เริ่มต้นจากผลลัพธ์ที่กระทำนั้นสามารถสร้างความอยู่รอดทางด้านร่างกาย สามารถสร้างความรู้สึกลดภัยมั่นคง และเมื่อร่างกายอยู่รอดปลอดภัยทางกายภาพแล้วนั้น ถัดมาคือความต้องการได้รับการยอมรับนับถือจากสังคมบริบทแวดล้อมของบุคคลนั้น จวบจนกระทั่งได้รับการยกย่อง และเป้าหมายสูงสุดของแรงจูงใจในการเลือกทำสิ่งใดของบุคคลคือการบรรลุผลสัมฤทธิ์ในสิ่งที่ทำ และเมื่อพิจารณาตามหลักทฤษฎีการเลือกอาชีพของ John L. Holland (A Theory of Vocational Choices) (1973) จะพบว่า การตัดสินใจเลือกเริ่มต้นอาชีพของบุคคลใด จะอยู่ภายใต้กรอบแนวคิด 4 ประการพื้นฐาน คือ (1) การเลือกอาชีพขึ้นกับบุคลิกภาพของบุคคลนั้น (2) สิ่งที่อยู่แวดล้อมของบุคคลนั้น ก่อให้เกิดความสนใจและเป็นต้นกำเนิดของบุคลิกภาพบุคคลในการเลือกอาชีพ (3) บุคคลมีแนวโน้มจะหันเข้าหาบุคคล หรืองาน หรือสิ่งต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตน และ (4) พฤติกรรมส่วนบุคคลและความสามารถเฉพาะตน คือ ปัจจัยส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพ

สรุปได้ว่า แรงจูงใจ และการตัดสินใจเลือกอาชีพ คือ สิ่งที่อยู่ภายในตัวบุคคล เป็นแรงขับ เป็นพลังของแต่ละบุคคลที่ทำให้กระทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จ โดยกระบวนการเริ่มจากการที่บุคคลทุกคนมีความหวังความต้องการและเป้าหมายในชีวิต ทำให้เกิดแรงขับ เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย เพราะฉะนั้นแรงจูงใจจึงมีอิทธิพลในการกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาทิศทางใดทิศทางหนึ่งและรักษาพฤติกรรมนั้นไว้เพื่อให้ตนเองได้สิ่งที่คาดหวัง และแรงจูงใจดังกล่าวผลักดันให้เกิดกระบวนการตัดสินใจในการเลือกประกอบอาชีพใดอาชีพหนึ่ง

งานวิจัยในอดีตที่มีความสอดคล้องเกี่ยวข้องกับปัจจัยในการสมัครหรือทำงาน

ชนัญญา อมรวงศ์ไพบุลย์ และ เชี่ยวชาญ อาศุวัฒนกุล (2561) ได้ศึกษาการตัดสินใจเข้ารับราชการของนิสิตชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตบางเขน ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ พบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจสูงสุดคือระบบค่าตอบแทน เงินเดือนและสวัสดิการไม่มุ่งใจ

อภิณัฐ ทรัพย์มาก (2557) ได้ศึกษาปัจจัยจูงใจบุคลากรในการเลือกประกอบอาชีพรับราชการโดยเปรียบเทียบกลุ่มที่เข้ารับราชการในช่วงก่อนและหลังการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ โดยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพราชการคือความมั่นคงในงาน

นิภา แสงศิริ และ วริศรา เหล่าบำรุง (2556) ได้ศึกษาแรงจูงใจการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ โดยพบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจคือเงินเดือนและสวัสดิการ

พัชรินทร์ ชูติพงษ์รุ่งโรจน์ (2558) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าทำงานกับสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 แห่ง ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน และเป็นการศึกษาปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าทำงานในภาคเอกชน โดยพบว่า ปัจจัยจูงใจที่สำคัญคือผลตอบแทนและสวัสดิการ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่ายังไม่มียานวิจัยที่ศึกษาในภาพรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเขตกรุงเทพมหานคร การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านค่าตอบแทน ปัจจัยด้านความสนใจเฉพาะด้าน ปัจจัยด้านวิถีชีวิต และวัฒนธรรม และปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาแนวนโยบายการสรรหาบุคคลภาครัฐต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรที่ใช้ในศึกษา คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีของสถาบันการศึกษาในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร ข้อมูล ณ วันที่ 14 มีนาคม 2566 จากเว็บไซต์สารสนเทศอุดมศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (<https://info.mhesi.go.th/>) จำนวนทั้งสิ้น 514,584 คน (จากจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีทั่วทั้งประเทศไทยที่ 1,484,085 คน คิดเป็นร้อยละ 34.67) จากทั้งสถาบันการศึกษาของรัฐ เอกชน และสถานศึกษาเอกชนสังกัดฯ ทั้งสิ้น 53 สถาบันการศึกษา ผ่านวิธีการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการของ Krejcie & Morgan ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 385 คน (เป็นการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจาก 514,584 คน และความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ไม่เกิน

ร้อยละ 5) แต่ทั้งนี้ เพื่อให้ง่ายต่อการกระบวนการทางสถิติ ผู้ศึกษาจึงกำหนดเพิ่มกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็น 400 คน รวมถึงดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) จากจำนวนสถาบันการศึกษาในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานครทั้ง 53 แห่ง อย่างไรก็ตาม ในขั้นตอนการปฏิบัติงานเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยได้ข้อมูลตอบกลับทั้งสิ้น จำนวน 836 คน จึงใช้ข้อมูลที่ได้รับจริงในการดำเนินวิจัยต่อไป รายละเอียดการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน และข้อมูลที่ได้รับแสดงได้ ดังนี้

ตาราง 1 สถิติจำนวนนักศึกษาจำแนกรายสถาบันการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling)

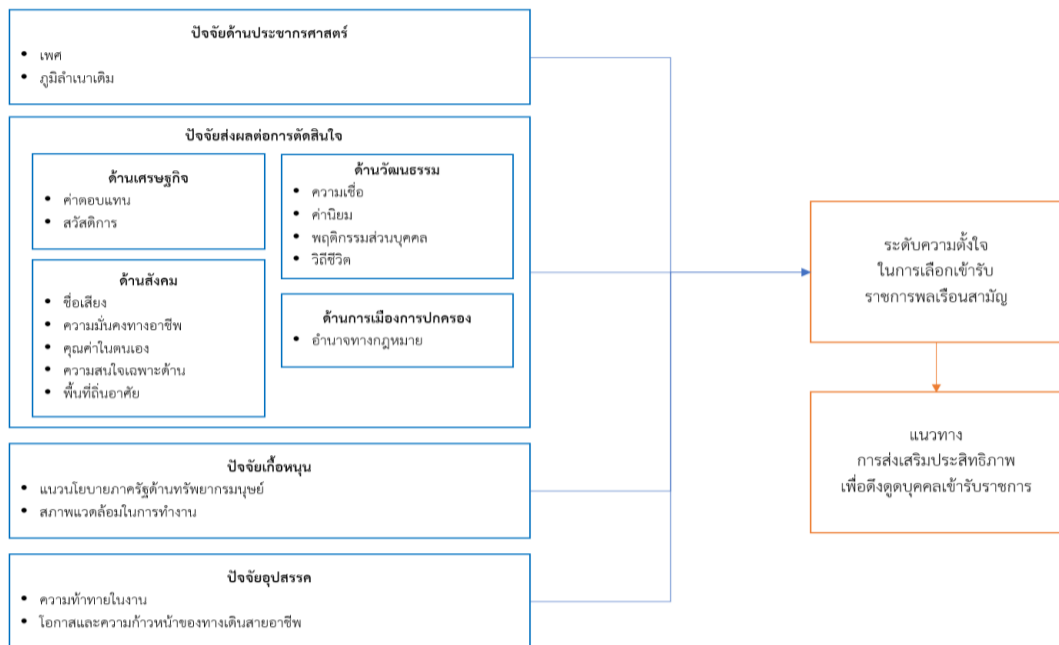
สถาบันการศึกษา	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	ข้อมูลที่ได้รับ (คน)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	27,034	21	66
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	30,143	23	29
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี	891	1	9
มหาวิทยาลัยเกริก	2,037	2	4
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	30,111	23	42
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต	7,610	6	12
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น	69	1	9
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	11,512	9	31
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ	18,648	14	21
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร	3,109	2	4
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ	9,455	7	11
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก	2,717	2	7
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร	10,957	9	9
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์	2,705	2	8
มหาวิทยาลัยธนบุรี	7,298	6	22
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	5,630	4	9
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต	9,081	7	10
มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช	2,264	2	10
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ	4,638	4	9
มหาวิทยาลัยนานาชาติ เอเชีย-แปซิฟิก	792	1	5
มหาวิทยาลัยมหิดล	19,408	15	52
มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต	5,478	4	9
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม	7,522	6	17

สถาบันการศึกษา	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	ข้อมูลที่ได้รับ (คน)
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี	4,873	4	17
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	11,333	9	20
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	10,090	8	11
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	17,402	14	25
มหาวิทยาลัยรามคำแหง	135,608	98	107
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	18,383	14	25
มหาวิทยาลัยศรีปทุม	18,603	14	18
มหาวิทยาลัยสยาม	5,125	4	5
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	7,973	6	13
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	14,441	11	22
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	7,333	6	21
มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	4,825	4	4
วิทยาลัยเซนต์หลุยส์	730	1	5
วิทยาลัยเซนต์อัสสัมชัญ	2,454	2	9
วิทยาลัยดุสิตธานี	2,878	2	5
วิทยาลัยทองสุข	634	1	4
วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม	3,385	3	8
วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก	397	1	5
วิทยาลัยพยาบาลกองทัพอากาศ	240	1	12
วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ	274	1	4
วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ	240	1	7
วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า	492	1	10
สถาบันการพยาบาลศรีสวรินทิราสภากาชาดไทย	824	1	15
สถาบันดนตรีกัลยาณีวัฒนา	103	1	4
สถาบันเทคโนโลยีจิตรลดา	476	1	4
สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น	3,252	3	6
สถาบันเทคโนโลยีปัญญาภิวัฒน์	17,741	14	23
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	3,587	3	7
สถาบันรัชต์ภาคย์	1,742	1	11
สถาบันอาศรมศิลป์	37	1	4
รวม	514,584	400	836

นอกเหนือจากข้อมูลเชิงปริมาณที่พิจารณาจากคุณลักษณะของผู้เข้าร่วมวิจัยที่ต้องมีสถานะเป็นนักศึกษา และกำลังศึกษาอยู่ภาคการศึกษาสุดท้ายของหลักสูตร หรือกำลังจะสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี แล้วนั้น ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้มุ่งเน้นคุณลักษณะผู้เข้าร่วมวิจัยที่ได้รับการยอมรับทางสังคมจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เช่น เคยดำรง หรือดำรงตำแหน่งผู้นำนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย คณะ ชมรม ชุมชม หรืออาสาให้ข้อมูล จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงจากสถาบันการศึกษาที่มีจำนวนนักศึกษาสูงสุด 30 ลำดับแรก

เครื่องมือที่ใช้จำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ทั้ง แบบสอบถาม (เชิงปริมาณ) และ แบบสัมภาษณ์ (เชิงคุณภาพ) นั้น ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และผ่านวิธีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือผ่านการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ตามลำดับ โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในงานวิจัย จำนวน 3 ท่าน ผลที่ได้พบว่าแต่ละข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.67 – 1.00 จึงสามารถใช้ประกอบการทดสอบแบบสอบถามเพื่อการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพต่อไป

ภายหลังการเก็บข้อมูลเป็นที่แล้วเสร็จ ผลลัพธ์ที่ได้นั้น ผู้วิจัยดำเนินการต่อเนื่องด้วยวิธีทางสถิติ โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายภาพรวมของข้อมูลที่ได้ จากการสำรวจในเชิงปริมาณ เพื่อตรวจสอบการวัดค่าการกระจายตัวของข้อมูล รวมถึงการวัดความสัมพันธ์ของข้อมูล และใช้สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐานและการเปรียบเทียบความแตกต่าง อันประกอบไปด้วย การวิเคราะห์ Independent Sample t-Test เพื่อทดสอบว่าปัจจัยทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของกลุ่มตัวอย่าง และใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โลจิสติกแบบทวิ (Binary Logistic Regression) เพื่อทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญ โดยมีกรอบแนวคิด ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

ผลการวิจัย

ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างสามารถแบ่งออกเป็นเพศชาย ร้อยละ 34.8 เพศหญิง ร้อยละ 50.8 และ ไม่ประสงค์จะระบุเพศ ร้อยละ 14.4 โดยกลุ่มตัวอย่างมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 30.6 และ ร้อยละ 62.4 ของผู้ให้ข้อมูลกำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาของรัฐในสังกัดกระทรวง อว. รองลงมา ร้อยละ 6.5 ของผู้ให้ข้อมูลกำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาของรัฐในสังกัดกระทรวง อว. และ ร้อยละ 31.1 ของผู้ให้ข้อมูลกำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาของเอกชน ทั้งนี้ สามารถสรุปปัจจัยที่ส่งผลการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนด้วยการวิเคราะห์ Independent Sample t-Test เพื่อทดสอบความแตกต่างของปัจจัยต่าง ๆ ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของกลุ่มตัวอย่างได้ ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เขตกรุงเทพมหานครในเชิงปริมาณ แสดงได้ดังนี้

ปัจจัยด้านเพศสภาพมิได้ส่งผลต่อระดับความตั้งใจในการเลือกสมัครเข้ารับราชการ

ปัจจัยด้านภูมิลำเนาของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่สำเร็จการศึกษาใหม่และมีภูมิลำเนาในภาคตะวันออก และในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีระดับความตั้งใจในการสมัครเข้ารับราชการพลเรือนสูง

ในทางตรงกันข้ามนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่สำเร็จการศึกษาใหม่และมีภูมิลำเนาในภาคใต้มีระดับความตั้งใจในการสมัครเข้ารับราชการพลเรือนต่ำ

ผลจากการวิจัยสามารถจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเขตกรุงเทพมหานครจากมากไปน้อยได้ ดังนี้

ปัจจัยด้านค่าตอบแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเงินเดือนเริ่มต้นที่ 15,000 บาท เป็นปัจจัยส่งผลให้นักศึกษาตั้งใจไม่สมัครเข้ารับราชการสูงสุด เนื่องด้วยค่าตอบแทนไม่พอเพียงต่อการดำรงชีพ

ปัจจัยด้านความสนใจเฉพาะด้านของตัวนักศึกษา พบว่าแรงจูงใจภายในของตน เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้นักศึกษาตั้งใจสมัครเข้ารับราชการพลเรือนสามัญในระดับรองลงมา

ปัจจัยด้านวิถีชีวิต และวัฒนธรรมการทำงาน รวมถึงชื่อเสียงที่ได้รับ พบว่าทัศนคติและพฤติกรรมการดำรงชีวิตส่วนบุคคลของตัวนักศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้นักศึกษาตั้งใจสมัครเข้ารับราชการพลเรือนสามัญรองลงมาเป็นลำดับที่ 3

ปัจจัยความมั่นคงทางอาชีพ พบว่าการได้รับการจ้างงานตลอดชีวิตส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสมัครเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นลำดับที่ 4

ทั้งนี้ เพื่อทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญ จึงดำเนินการทางสถิติด้วยวิธีวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โลจิสติกแบบทวิ (Binary Logistic Regression) โดยผลลัพธ์พบว่าจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษาใหม่ระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร 836 คน ในจำนวนนี้มีความตั้งใจสมัครเข้ารับราชการ จำนวน 275 คน แต่เมื่อนำตัวแปรเข้าสมการถดถอยโลจิสติกแบบทวิ (Binary Logistic Regression) สามารถพยากรณ์ได้ว่ามีผู้ที่ตั้งใจสมัครเข้ารับราชการ จำนวน 227 คน แปลความได้ว่าการพยากรณ์ถูกต้องร้อยละ 17.5 และพบว่านักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษาใหม่ระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครที่ไม่มีความตั้งใจสมัครเข้ารับราชการ จำนวน 561 คน เมื่อนำตัวแปรเข้าสมการแล้ว สามารถพยากรณ์ได้ว่ามีผู้ที่ตั้งใจไม่สมัครเข้ารับราชการ จำนวน 507 คน ซึ่งพยากรณ์ถูกต้องถึงร้อยละ 90.4

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาภาพรวมค่าเฉลี่ยความถูกต้องในการพยากรณ์จะพบว่า ร้อยละความถูกต้องของแบบจำลองโดยรวมสามารถพยากรณ์ความถูกต้องได้ถึงร้อยละ 66.4

จากผลการวิจัย พบว่ามี 5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเขตกรุงเทพมหานคร เรียงลำดับจากมากไปน้อย อันได้แก่ ปัจจัยด้านค่าตอบแทน ปัจจัยด้านความสนใจเฉพาะด้าน ปัจจัยด้านวิถีชีวิต และวัฒนธรรม ปัจจัยด้านชื่อเสียง ปัจจัยความมั่นคงทางอาชีพ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เขตกรุงเทพมหานครในเชิงคุณภาพ แสดงได้ดังนี้

จากผลการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ สามารถสรุปวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยเพื่อค้นหาแนวทางการสร้างประสิทธิภาพเพื่อเสริมหนุนต่อการเลือกเข้ารับราชการพลเรือนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการได้ ดังนี้

ปัจจัยด้านค่าตอบแทน

ค่าตอบแทนไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการครองชีพ โดยเฉพาะการรับราชการในเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพฯ นครราชสีมา ภูเก็ต เชียงใหม่ เป็นต้น ในทางกลับกันหากได้รับการบรรจุในจังหวัดทั่วไป ค่าตอบแทนอาจพอดีสำหรับใช้จ่ายเลี้ยงดูตนเองเท่านั้น

ค่าตอบแทนเริ่มต้นข้าราชการไม่สามารถสร้างความรู้สึกยินดี อยู่ดี มีสุข

ค่าตอบแทนอัตราเริ่มต้นปัจจุบันอาจเหมาะสมสำหรับบุคคลที่มีฐานะหรือทรัพยากรที่เพียงพอกับการครองชีพแล้ว แต่ลูกชาวบ้านท้องถิ่นทั่วไป อัตรานี้ไม่สามารถเลี้ยงดูจนเจือทางครอบครัวได้ (แม้แต่กระทั่งตนเอง)

ค่าตอบแทนไม่สามารถสร้างฐานะได้ในระยะ 10 ปี ซึ่งไม่ตรงกับเป้าหมายคนรุ่นใหม่

ค่าตอบแทนตามอัตราจ้างงานเริ่มต้นภาครัฐไม่สอดคล้องกับต้นทุนทางการศึกษาที่ได้แต่ละคนได้จ่ายลงทุนไปแล้ว

ค่าตอบแทนเริ่มต้นภาครัฐจะจ่ายเหมือนกันทุกตำแหน่ง แต่ลักษณะงาน และคุณค่างานต่างกัน ซึ่งภาคเอกชนดึงดูดมากกว่าอย่างเปรียบเทียบกันมิได้ โดยเฉพาะงานด้านการแพทย์ พยาบาล วิทยาศาสตร์ สุขภาพ วิทยาศาสตร์บริการ ศิลปะการบันเทิง และภาคการเกษตรหากตนเริ่มลงทุนเป็นผู้ประกอบการหน้าใหม่

สวัสดิการบำนาญบำนาญ และ สวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล ตลอดจนอายุการรับราชการและต่อเนื่องภายหลังเกษียณอายุราชการ คือ สิ่งจูงใจหลักสำคัญที่ทำให้นักศึกษาทุกคนลงเลที่จะเลือกเข้ารับสมัครราชการ

ความถี่ที่ทัศนคติของนักศึกษา ให้ความเห็นว่ารูปแบบการทำงานและวิถีชีวิต (Life Style) คนรุ่นใหม่ต้องการความเป็นอิสระ ยืดหยุ่น และไม่ยึดติดกับสถานที่ทำงาน สวัสดิการการลา จึงไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสมัครเข้ารับราชการ ในทางกลับกันมองว่า การส่งมอบงานได้ตามแผนงาน ตามระยะเวลาที่กำหนดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย เมื่อแล้วเสร็จ คือบรรลุเป้าหมายของงานนั้น ๆ แล้ว บุคคลควรสามารถใช้เวลาในทางที่ตนเองต้องการได้

สวัสดิการค่าเช่าบ้าน นักศึกษาส่วนใหญ่ทราบว่า มีสวัสดิการนี้ แต่รู้สึกว่ารัฐจ่ายให้น้อย ไม่เพียงพอ ไม่เหมาะสม และสถานที่บ้านพักจริงมีความเก่าทรุดโทรม หรือขาดการบูรณะปรับปรุง แม้ว่าค่าเช่าบ้านเป็นสวัสดิการที่ดี แต่ถูกใช้อย่างไม่ได้ผลลัพท์ไม่เต็มที่ ไม่ดึงดูดใจ รวมถึงการที่จะได้มาซึ่งค่าเช่าบ้านต้องผ่านหลักเกณฑ์ค่าเช่าบ้านราชการตามที่กฎหมายกำหนด ฟังดูยุ่งยาก หลายขั้นตอน โดยเสนอแนะว่าภาครัฐถ้า

ประสงค์จะมอบสวัสดิการนี้ให้แก่ข้าราชการผู้ปฏิบัติงาน ก็สมควรมอบให้ทันทีเมื่อบุคคลเข้ารับราชการต่างท้องถิ่นภูมิลำเนา เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการผู้นั้น จะได้ไม่ต้องพะวงกับรายจ่ายที่เกิดขึ้น

สวัสดิการเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร นักศึกษาที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสวัสดิการนี้ให้เห็นว่า อัตราการจ่ายเงินน้อยมาก เป็นสวัสดิการที่ไม่ดึงดูดใจแต่อย่างใด และไม่สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายในการดูแลจริง บางส่วนเสนอแนะให้มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับยุคสมัย ในทางตรงกันข้าม จากผลการสัมภาษณ์พบว่าคนรุ่นใหม่ที่ปัจจุบันยังไม่มีคนรัก และแนวโน้มว่าจะยังคงไม่มีคนรักนั้น คาดว่าจะไม่แต่งงาน หรือหากแต่งงานก็ตั้งใจจะไม่มีลูก

สวัสดิการเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ให้ความเห็นว่าเป็นสิ่งเชิดชูวงศ์ตระกูล เป็นสวัสดิการทางเลือก ได้ก็ดี ไม่ได้ก็ไม่เป็นอะไร ไม่ได้ให้ความสำคัญ

สวัสดิการอื่น ๆ เช่น เงินสวัสดิการสำหรับการปฏิบัติงานประจำสำนักงานในพื้นที่พิเศษ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ราชการ เหล่านี้ไม่เป็นมูลเหตุจูงใจในการเลือกสมัครเข้ารับราชการ ด้วยเหตุผลว่า ไม่มีนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างใดเลยที่แสดงความประสงค์ไปปฏิบัติงานในพื้นที่พิเศษ และอีก 2 สวัสดิการอื่นข้างต้นไม่เป็นที่ดึงดูดใจ เพราะไม่ได้มีส่วนช่วยให้ชีวิตมีสวัสดิภาพที่ดีขึ้น

ปัจจัยด้านความสนใจเฉพาะด้าน

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคณะหลัก อันได้แก่ (1) กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้แทนนักศึกษาจากคณะสังคมศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรม และคณะมนุษยศาสตร์ เป็นต้น (2) กลุ่มวิทยาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้แทนนักศึกษาจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะเทคนิคการแพทย์ คณะทันตแพทย์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ และคณะสัตวแพทยศาสตร์ เป็นต้น (3) กลุ่มวิชาชีพสาขาจำเพาะ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้แทนนักศึกษาจากคณะประมง คณะวนศาสตร์ และคณะเกษตร เป็นต้น โดยความสนใจเฉพาะด้านของแต่ละกลุ่มคณะหลักที่มีต่อแรงจูงใจในการสมัครเข้ารับราชการพลเรือน มีดังนี้

(1) กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ให้ความเห็นว่าสายงานอาชีพที่ตนกำลังจะสำเร็จการศึกษา เป็นสายงานที่มีทั่วไปในภาคเอกชน ทั้งยังมีจำนวนตำแหน่ง และมีความท้าทายในงานมากกว่า ประกอบกับมีค่าตอบแทนสูง ดังนั้น ปัจจัยจูงใจสืบเนื่องจากความสนใจเฉพาะด้านของนักศึกษาปริญญาตรีที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาในกลุ่มนี้จึงจัดอยู่ในระดับต่ำ หรือแทบจะไม่มีผลต่อการสมัครเข้ารับราชการพลเรือนเลยแต่อย่างใด

(2) กลุ่มวิทยาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์สุขภาพ ให้ความเห็นว่าสายงานอาชีพที่ตนกำลังจะสำเร็จการศึกษา เป็นสายงานภาคบังคับที่เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจำเป็นต้องใช้ทุน หรือกรณีที่ไม่ต้องใช้ทุน แต่จากการไปฝึกงานในสถานที่ฝึกงานต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล หรือสถานสงเคราะห์ จะพบว่าบางตำแหน่งไม่จำเป็นต้องสอบภาค ก. ตามที่สำนักงาน ก.พ. กำหนดก็จริง แต่การได้รับการบรรจุเข้าเป็นข้าราชการ

จำเป็นต้องอาศัยการรอให้ตำแหน่งว่างลงจึงได้บรรจุ และเป็นสายอาชีพที่ต้องอาศัยการสั่งสมประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ ดังนั้น ปัจจัยจึงสืบเนื่องจากความสนใจเฉพาะด้านของนักศึกษาปริญญาตรีกลุ่มนี้จึงค่อนข้างไปในทางที่สูง และมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงนโยบายภาครัฐ

(3) กลุ่มวิชาชีพสาขาเฉพาะ ให้ความเห็นว่าสายงานอาชีพที่ตนกำลังจะสำเร็จการศึกษา เป็นสายงานที่ตนเองสนใจพิเศษอยู่เป็นทุนเดิม โดยหากตนเองไม่มีพื้นฐานครอบครัวทางบ้านเป็นเกษตรกร ความสนใจเฉพาะด้านนี้จะจูงใจให้ตนสมัครเข้ามาทำงานภาครัฐการเป็นลำดับต้น ๆ ในทางกลับกัน หากพื้นฐานครอบครัวเป็นเกษตรกรอยู่แต่เดิม ความสนใจเฉพาะด้านที่จะเข้าสมัครเข้ารับราชการก็จะมีลดน้อยลง

ปัจจัยด้านวิถีชีวิต และวัฒนธรรม

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ได้มีความรู้สึกถึงคุณค่าพิเศษ ไม่ได้ถูกกระตุ้นหรือเกิดความรู้สึกนึกคิดในใจตน ว่าการสมัครเข้ารับราชการได้ จะส่งผลให้ตนมองเห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้น

ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าข้าราชการเป็นอาชีพหนึ่ง แม้ว่าสัดส่วนหรือโอกาสในการสมัครสอบ แล้วผ่านการทดสอบ จนกระทั่งสามารถบรรจุเป็นข้าราชการได้นั้นมีโอกาสน้อยจริงก็ตาม แต่การสอบ ข้าราชการได้นั้น ส่วนใหญ่บรรยายความรู้สึกตนเองว่าไม่ได้มีผลโดยตรงกับวิถีชีวิตและคุณค่าที่เพิ่มขึ้นหรือ ลดลงในตนเอง

ในทางกลับกันการรู้สึกถึงวิถีชีวิตและคุณค่าของตนเองที่เพิ่มขึ้นนั้น จะเกิดจากการได้รับเลือกเข้าทำงานในองค์กรหรือหน่วยงานที่ให้ค่าตอบแทนสูง องค์กรชั้นนำภายในประเทศ องค์กรมีความเป็นสากล อาชีพ บริษัทข้ามชาติต่าง ๆ หรือองค์กรที่มีสวัสดิการดี และงานมีความท้าทายความสามารถ

พบว่านักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาใหม่มีความต้องการและเกิดแรงจูงใจขึ้นเองภายในตน เป็นผลมาจากผู้นำหรือผู้บริหารองค์กรที่เป็นผู้นำทางความคิด (Influencer) หรือเป็นต้นแบบ (Role Model) ที่ตนอยาก พัฒนาความสามารถไปสู่ความสำเร็จในทำนองนั้น ๆ

ปัจจัยด้านความมั่นคง

ผู้ให้ข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกทุกคนเห็นตรงกันว่าข้าราชการพลเรือน เป็นอาชีพที่มีความมั่นคง สูงมากหากสอบเข้าได้ และทุกคนรู้สึกว่าความมั่นคงเป็นหนึ่งในปัจจัยจูงใจสำหรับการเลือกสมัครเข้ารับราชการ แต่ในขณะเดียวกัน ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกรายให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่าปัจจุบันนี้ไม่สามารถมองเรื่องความ มั่นคงเพียงอย่างเดียวได้ เพราะโลกในปัจจุบันมีความแตกต่างไปจากยุคก่อนหน้า (ยุคของบิดามารดาตน) ซึ่ง ค่าตอบแทนหรือเงินคือปัจจัยขับเคลื่อนความสำเร็จในเกือบทุกเรื่อง และแทบจะทุกสิ่งอย่างของทรัพยากรใน ชีวิตต้องใช้เงินในการได้มา ดังนั้น ด้วยเวลาที่จำกัด ควรนำเวลาไปลงทุนและสร้างรายได้ค่าตอบแทนจากงานที่ ได้มากกว่า พร้อมกับความมั่นคงทางอาชีพในระดับที่ยอมรับได้ของแต่ละคน

สถานะทางการเงินของครอบครัวนักศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งในการพิจารณาเลือกสมัครเข้ารับราชการ พลเรือน โดยจากผลการสัมภาษณ์แบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ครอบครัวยุคที่สถานะทางการเงินดี และมีภูมิลำเนาในเมืองหรือจังหวัดสำคัญของภูมิภาคนั้น ๆ ให้ความเห็นว่าปัจจัยความมั่นคงทางอาชีพข้าราชการ ไม่ใช่ปัจจัยจูงใจให้สมัครเข้ารับราชการพลเรือน

กลุ่มที่ 2 ครอบครัวยุคที่สถานะทางการเงินดี แต่มีภูมิลำเนาที่ไม่ใช่ตัวเมืองหรือจังหวัดสำคัญของภูมิภาคนั้น ๆ ให้ความเห็นว่าปัจจัยความมั่นคงทางอาชีพข้าราชการเป็นตัวเลือกลำดับรองในการสมัครเข้ารับราชการเมื่อสำเร็จการศึกษา

กลุ่มที่ 3 ครอบครัวยุคที่สถานะทางการเงินไม่ดี ไม่ว่าจะมียุคมีภูมิลำเนาในที่ใดก็ตาม ให้ความเห็นว่าปัจจัยความมั่นคงทางอาชีพข้าราชการเป็นตัวเลือกลำดับต้น ๆ ที่จูงใจให้สมัครเข้ารับราชการ แต่อย่างไรก็ดี ลำดับในการเลือกงานจะพุ่งเป้าไปที่ภาคเอกชนเป็นหลักก่อน ด้วยเหตุของค่าตอบแทนที่สูงกว่า

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสมัครเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสรุปจากการเก็บข้อมูลและประมวลผลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่ามีปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งสิ้น 5 ปัจจัย โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ (1) ปัจจัยด้านค่าตอบแทน (2) ปัจจัยจากความสนใจเฉพาะด้าน (3) ปัจจัยด้านวิถีชีวิต และวัฒนธรรม (4) ปัจจัยด้านชื่อเสียง และ (5) ปัจจัยด้านความมั่นคง โดยแสดงรายละเอียดได้ ดังนี้

ปัจจัยด้านค่าตอบแทน

ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญ และเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสมัครเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครสูงที่สุดเป็นลำดับที่ 1 ($B = .469$, $\text{Exp}(B) = 1.598$) เนื่องจากค่าตอบแทนเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีพประจำวัน ความเหมาะสมเพียงพอสองค่าตอบแทนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการ ประกอบกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ และโอกาสที่หลากหลายกว่าในภาคเอกชนที่เป็นตัวกำหนดการแข่งขันในการเลือกสมัครงาน ซึ่งกระบวนการตัดสินใจเลือกเข้าทำงานแห่งแรกของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับค่าตอบแทนที่ได้รับ

ปัจจัยจากความสนใจเฉพาะด้าน

ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญ และเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสมัครเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครในลำดับที่ 2 ($B = .272$, $\text{Exp}(B) = 1.313$) เนื่องจากบางลักษณะไม่มีภาคเอกชนใดดำเนินการ หรือศักยภาพไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานนั้น ๆ เช่น งานที่มีมูลค่าโครงการสูง หรืองานที่จำกัดให้รัฐเท่านั้นที่มีสิทธิ์ในการดำเนินการ จึงส่งผลให้ลักษณะงานเหล่านั้นถูกจำกัดวงไว้เฉพาะหน้าที่ทางราชการ ซึ่งผู้ที่สนใจจำเป็นต้องสมัครเข้ารับราชการเท่านั้นจึงมีโอกาสได้ทำในสิ่งที่ตนเองชอบ

ปัจจัยด้านวิถีชีวิต และวัฒนธรรม

ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญ และเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสมัครเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครในลำดับที่ 3 ($B = .245$, $\text{Exp}(B) = 1.277$) เนื่องจากนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาจัดอยู่ในช่วงวัยปัจจุบัน หรือ Generation Z (Gen-Z) ซึ่งให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตของตน การออกแบบงานที่ทันต่อความต้องการ การนำพาตนเองไปอยู่ในบริบทหรือสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้ออำนวยต่อสุขภาพ สุขภาพจิต เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการเลือกสมัครเข้าทำงานในองค์กรหนึ่ง

ปัจจัยด้านชื่อเสียง

ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญ และเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสมัครเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครในลำดับที่ 4 ($B = .239$, $\text{Exp}(B) = 1.270$) แม้ว่าจากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดจะมีความนิยมแรกในการเริ่มต้นวัยทำงานของตน โดยจะไปสั่งสมประสบการณ์ในภาคเอกชนก่อนเป็นลำดับแรก แต่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในเชิงปริมาณพบว่าชื่อเสียงที่ได้รับจากการสมัครสอบเข้ารับราชการได้ทันทีเมื่อสำเร็จการศึกษาใหม่ระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะในเรื่องการเชิดชูวงศ์ตระกูลหรือการได้รับการยอมรับทางสังคมมีส่วนสำคัญส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสมัครเข้ารับราชการ

ปัจจัยด้านความมั่นคงทางอาชีพ

ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญ ซึ่งนักศึกษาและคนทั่วไปรู้อยู่แต่เดิมแล้วว่างานราชการมีความมั่นคงทางอาชีพในตนเองสูง เป็นอาชีพที่มีคุณลักษณะจำเพาะที่เป็นรากฐานทางสังคมไทย และยังเป็นข้อเท็จจริงในปัจจุบันถึงเรื่องความมั่นคงทางอาชีพ ดังนั้น ความมั่นคงทางอาชีพราชการจึงยังไม่เป็นปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสมัครเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของนักศึกษาระดับปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยของผู้วิจัยอื่นสามารถอภิปรายข้อค้นพบและอธิบายความสอดคล้องได้ตรงกันกับผลการศึกษาของชนัญญา อมรวงศ์ไพบูลย์ และ เชื้อวชาญา อาศุวัฒนกุล (2561) ที่กล่าวว่าค่าตอบแทนยังสูงมากเท่าใด ยิ่งทำให้สถิติการตัดสินใจเข้ารับราชการมากขึ้น ทั้งยังสอดคล้องกับนิภา แสงศิริ และ วริศรา เหล่าบำรุง (2556) ที่ได้ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยกล่าวว่าเงินเดือนและสวัสดิการมีความสำคัญมากที่สุด และเมื่อเทียบเคียงผลการศึกษาในภาคเอกชนของพัชรินทร์ ชูติพงศ์รุ่งโรจน์ (2558) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าทำงานกับสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 แห่ง โดยพบว่าผลตอบแทนและสวัสดิการเป็นปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าทำงานในภาคเอกชนเช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเขตกรุงเทพมหานคร จากผลการศึกษาในมิติต่าง ๆ ดังกล่าวจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารองค์กรในระดับนโยบายภาครัฐนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการออกแบบนโยบาย

โดยผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัยสำหรับการสร้างประสิทธิภาพเพื่อการเสริมหนุนในเชิงนโยบายภาครัฐที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการพลเรือนสามัญของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเขตกรุงเทพมหานคร ดังนี้

1. ควรให้ความสำคัญกับการจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสมเพียงพอกับค่าครองชีพและยุคสมัย เนื่องจากการจ่ายค่าตอบแทนปัจจุบันที่วุฒิปริญญาตรีที่สำเร็จการศึกษาและบรรจุเข้ารับราชการที่อัตราเงินเดือนเริ่มต้น 15,000 บาท นั้น ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ การสร้างฐานะทางเศรษฐกิจเฉพาะตนของนักศึกษา

2. ควรให้ความสำคัญกับสวัสดิการรูปแบบใหม่ ๆ ที่มีความเหมาะสม สอดรับกับวิถีชีวิต สวัสดิการทางเลือก และทบทวนสวัสดิการที่มีอยู่เดิมโดยคำนึงถึงความจำเป็นแท้จริงว่าตรงกับความต้องการของผู้ใช้สวัสดิการซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาตรีสำเร็จการศึกษาใหม่หรือไม่

3. ควรให้ความสำคัญกับการออกแบบลักษณะงานที่ตรงกับกับความต้องการทำงานของบุคคล หรือเปิดโอกาสให้บุคคลได้ทำงานตรงตามความสนใจเฉพาะตน รวมถึงมีรูปแบบการทำงานที่ชัดเจน และตอบโจทย์การใช้ชีวิตในเรื่อง ค่าตอบแทน การเติบโตก้าวหน้าในอาชีพการงาน สถานที่ปฏิบัติงาน และสมดุลชีวิตที่มีหลายทางเลือก หรือ ออกแบบได้ตรงตามที่ตนเองต้องการภายใต้กรอบของทางราชการ

4. ควรให้ความสำคัญกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมการทำงานรูปแบบใหม่ กล่าวคือการทำงานของภาครัฐสมัยใหม่ต้องมีความยืดหยุ่นสูง ปรับตัว เข้าใจบริบทและรูปแบบการทำงานและศักยภาพของคนรุ่นใหม่ที่มีหลากหลายขึ้น ให้ความสำคัญกับคุณค่าของงานส่งมอบที่แท้จริง และสมดุลคุณภาพชีวิต

5. ควรให้ความสำคัญกับชื่อเสียงที่เชื่อมโยงกับภาพลักษณ์ที่ดีกับงานราชการให้มากขึ้น เนื่องจากภาพลักษณ์ของบางส่วนราชการถูกมองว่าส่งมอบงานหรือมีข้าราชการที่ทำงานไม่มีประสิทธิภาพ กระทั่งต่อภาพลักษณ์องค์กร จึงส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสมัครเข้ารับราชการของนักศึกษาบางส่วนกับส่วนราชการนั้น ๆ ดังนั้นการปรับปรุงภาพลักษณ์ของส่วนราชการจึงมีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกเข้ารับราชการ

6. ควรให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางอาชีพราชการอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- จิระประภา อัครบรร. (2565). HR 5.0 งานทรัพยากรมนุษย์ในยุค 5.0 HR 5.0: Digital HR System. กรุงเทพฯ: บริษัทกรทกรการพิมพ์ จำกัด
- นิภา แสงศิริ และ วริศรา เหล่าบำรุง. (2556). แรงจูงใจการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอตลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
- หม่อมหลวงพัชรภากร เทวกุล และคณะ. (2563). กำลังคนภาครัฐ 2563 : ข้าราชการพลเรือนสามัญ. กรุงเทพฯ : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงาน ก.พ.
- ยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579)
- มาตรการบริหารจัดการกำลังคนภาครัฐ (พ.ศ. 2562-2565) และแนวทางปฏิบัติ (2562). สำนักพัฒนาระบบงานตำแหน่งและค่าตอบแทน สำนักงาน ก.พ.
- กำลังคนภาครัฐในฝ่ายพลเรือน 2564. สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล สำนักงาน ก.พ.
- กำลังคนภาครัฐในฝ่ายพลเรือน 2565. สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล สำนักงาน ก.พ.
- ชนัญญา อมรวงศ์ไพบูลย์ และ เขียววชาญ อาศุวัฒนกุล (2561). การตัดสินใจเข้ารับราชการของนิสิตชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตบางเขน. วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-มิ.ย. 2561)
- หงกฤษฎวรรณ ภูเขานววิรัตน์ (ไม่ระบุ). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าทำงานในภาครัฐ กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลข้าวงาม อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารโครงการทวีปริญญารัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- วัชร สุธะประยูร. (2553). ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการสมัครเข้ารับราชการทหาร กองประจำการของพลทหารสื่อสารสังกัดกองพัน ทหารสื่อสาร กองบัญชาการกองทัพไทย. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- รัตนรพี ณ นคร. (2554). ปัจจัยในการสร้างแรงจูงใจของพนักงานตรวจสอบบัญชี กรณีศึกษา บริษัทตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 แห่ง. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อภิณัฐ ทรัพย์มาก. (2557). ปัจจัยจูงใจบุคลากรในการเลือกประกอบอาชีพรับราชการ โดยเปรียบเทียบกลุ่มที่เข้ารับราชการในช่วงก่อนและหลังการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พัชรินทร์ ชูติพงศ์รุ่งโรจน์. (2558). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าทำงานกับสำนักงานสอบบัญชีขนาด
ใหญ่ 4 แห่ง**. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
นันทน์ภัส กังเม้ง. (2561). **ปัจจัยที่ทำให้ทหารกองเกินตัดสินใจสมัครเข้าเป็นทหารกองประจำการ**.
สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาษาอังกฤษ

Herzberg, Frederick et al. (1959). **The motivation to work**. New York: John Eilley and Sons, Inc.
Holland, John L. (1973). **Making Vocational Choice: A Theory Career**. New Jersey: Prentice-
Hall.
Maslow, A.H. (1970). **Motivation and Personality**. New York: Harper and Row. Publisher.
McClelland, David C. (1961). **The achieving society**. Princeton. New Jersey : D. Van Nostrand Co., Inc.
Clayton P. Alderfer. (1972). **Existence Relatedness and Growth**. New York : Free Press

Translated References

Chiraprapha A. (2022). **HR 5.0 HR 5.0: Digital HR System**. Bangkok: Kornkanok Printing
Company Limited
Nipa S. and Warisara L. (2013). **Performance motivation of employees of the Subdistrict
Administrative Organization in Lat Yao District, Nakhon Sawan Province**. Journal of
Humanities and Social Sciences Research and development institute Kamphaeng Phet
Rajabhat University
M.L. Patcharapakorn D. et al. (2563). **Government manpower 2020: General civil servants**.
Bangkok : Information and Communication Technology Center, Office of the Civil
Service Commission
Strategy of the Office of the Civil Service Commission (OCSC) for a period of 20 years (2017 -
2036)
Government manpower management measures (2019-2022) and guidelines (2019). Office of
Position Classification and Compensation System Development, Office of the Civil
Service Commission
Government manpower in the civil service 2021. Office of Human Resources Research and
Development, Office of the Civil Service Commission

- Government manpower in the civil service 2022. Office of Human Resources Research and Development, Office of the Civil Service Commission
- Chanadada A. and Cheowachan A. (2018). **The decision to enter the civil service of 4th year students at Kasetsart University, Bang Khen Campus.** Journal of Interdisciplinary Research: Graduate Studies Edition, Year 7, Issue 1 (Jan - June 2018)
- Hongkritwan P. (not specified). **Factors influencing the decision to work in the public sector. A case study of Khao Ngam Subdistrict Administrative Organization, Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.** Journal of the Dual Degree Program in Public Administration and Business Administration. Ramkhamhaeng University
- Watchara S. (2010). **Factors that create motivation to apply for military service A detachment of communications soldiers belonging to the Communications Soldiers Battalion, Royal Thai Armed Forces Headquarters.** Master of Arts Thesis Thammasat University
- Rattananan N. (2011). **Factors in motivating audit staff. A case study of 4 large auditing companies.** Master of Business Administration Thammasat University
- Apinat T. (2014). **Factors motivating personnel in choosing to pursue a career in government service by comparing groups entering government service before and after the amendment to the Civil Service Act B.E. 2008 of personnel of the Office of the Basic Education Commission.** Ministry of Education. Master of Business Administration Thesis Thammasat University
- Patcharin C. (2015). **Factors affecting the decision to choose to work with 4 large auditing firms.** Master of Business Administration Thesis Thammasat University
- Nanthapat K. (2018). **Factors that make military personnel decide to apply to become active duty soldiers.** Master of Political Science Thesis (Public Administration and Public Affairs) Thammasat University

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน
ศึกษากรณี พื้นที่ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

Factors Affecting the Success of Micro-Economy Operations:
A Case Study in Songplueai Subdistrict Namon District
Kalasin Province

[Received: October 30, 2023; Revised: January 30, 2024; Accepted: February 12, 2024]

สิรินดา กมลเขต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์,
คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Sirinada Kamolkhet

Assistant Professor, Program of Public
Administration, Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University.

จริยา อินทนิล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์,
คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Jariya Intanin

Assistant Professor, Program of Public
Administration, Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University.

ปาริชา มารี เคน

รองศาสตราจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์,
คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์,
คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Phimlikit Kaewhanam

Assistant Professor, Program of Public
Administration, Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University.

อารียา ป้องศิริ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์,
คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Ariya Pongsiri

Assistant Professor, Program of Public
Administration, Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University.

โสภณ มูลหา

อาจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์,
คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Paricha marie cain

Associate Professor, Program of Public Administration, Faculty of Liberal Arts, Kalasin University.

อธิพงษ์ ภูมิแสง

อาจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Athipong Phoomesaeng

lecture, Program of Public Administration, Faculty of Liberal Arts, Kalasin University.

Sopon Mulha

lecture, Program of Public Administration, Faculty of Liberal Arts, Kalasin University.

พรพิมล พิมพ์แก้ว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Pornpimol Pimkeaw

Assistant Professor, Program of Public Administration, Faculty of Liberal Arts, Kalasin University.

CORRESPONDING AUTHOR

Sirinada Kamolkhet, Assistant Professor, Program of Public Administration, Faculty of Liberal Arts, Kalasin University, Thailand. E-mail: Sirinda.ma@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน บ้านนาเหนือ หมู่ที่ 14 ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 296 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ตอนที่ 2 ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ผลการศึกษา มีผู้ตอบแบบสอบถาม 116 คน คิดเป็นร้อยละ 39.18 Tun 5 มิติ ด้านทุนมนุษย์ พบว่าทักษะที่สร้างรายได้ มีผู้ไม่ตอบมากที่สุด 87 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 ด้านทุนกายภาพ พบว่า ทุกคนมีบ้านของตนเอง ใช้ไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ใช้น้ำประปาของทางเทศบาลเป็นผู้จัดหาให้ ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ทำกิน จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ด้านทุนการเงิน พบว่า รายจ่ายครัวเรือนจะจ่ายเพื่อการบริโภค จ่ายค่าน้ำ-ค่าไฟฟ้า จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า ได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการยังชีพ จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 93.10 และด้านทุนทางสังคม พบว่า ชุมชนมีกติกาหรือกฎระเบียบที่ใช้ร่วมกันในชุมชน, ชุมชนมีการจัดการปัญหาความขัดแย้งของชุมชน จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนภาพรวมปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 59.04 ($\bar{X}$) = 2.91 S.D = 0.75) และปัจจัยภายใน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 62.18 ($\bar{X}$) = 3.09 S.D = 0.77)

คำสำคัญ : เศรษฐกิจฐานราก; ศักยภาพชุมชน; การบูรณาการเรียนรู้การสอน; นวัตกรรมเศรษฐกิจฐานราก

Abstract

Micro-economy in the community of Ban Na Nuea, Moo 14, Songplueai Subdistrict, Namon District, Kalasin Province. This quantitative research utilized questionnaires to collect data from the population and samples. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage values, mean, and standard deviation. The study found that out of 116 persons, representing 39.18 percent, the majority (87 persons, or 75 percent), used electricity from the provincial electricity authority and municipal water supply. In terms of financial capital, it was observed that all 116 persons, accounting for 100 percent, allocated their expenditure towards consumption and water and electricity bills. Additionally, 108 persons, representing 93.10 percent, acknowledged that the community had established shared rules or regulations and managed conflicts effectively. The study concluded that the overall external factors affecting the success of the grassroots economy in the community were low (59.04%, mean = 2.91, SD = 0.75), while internal factors were moderate (62.18%, mean = 3.09, SD = 0.77)

Keywords: Micro-economics; Community Potential; Teaching Integration; Macro-Economy Innovation

บทนำ

โมเดลเศรษฐกิจ BCG เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว เป็นรูปแบบการพัฒนา เศรษฐกิจใหม่ของหลายประเทศ ซึ่งประเทศไทยเองได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีให้ BCG เป็นโมเดล เศรษฐกิจการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นวาระแห่งชาติตั้งแต่ ปี 2564 เป็นต้นมา และได้กำหนด 4 ยุทธศาสตร์คือ 1) สร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากรและความหลากหลาย ทางชีวภาพด้วยการจัดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์ 2) พัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งด้วยทุนทรัพยากร อัตลักษณ์ความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ 3) ยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรม ภายใต้เศรษฐกิจ BCG ให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน 4) เสริมสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ภายใต้วิสัยทัศน์ในปี 2027 คือ เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ประชาชนมีรายได้ดี คุณภาพชีวิตดี รักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรจากความหลากหลายทางชีวภาพให้มีคุณภาพที่ดีด้วยการใช้ความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรม มีเป้าหมายเพื่อวัดความสำเร็จ 4 ข้อ ได้แก่ 1. เพิ่มอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ 2. ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม 3. สร้างความยั่งยืนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 4. การพึ่งพาตนเอง โดยในการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ผู้ประกอบการจะได้รับการสนับสนุนด้านกฎหมายและระเบียบ (ฐิติกร หมายมั่น, ชำนาญ ทองมาก, บัณฑิต รัตนไตร และฐานิสร์ โรจนดิกล, 2566)

บ้านนาเหนือ หมู่ 14 ตำบลสกลเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ มีประชากรที่อาศัยอยู่จริงจำนวน 296 คน เป็นชาย 138 คน เป็นหญิง 158 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 111 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ข้าว ปลูกผัก และอาชีพรอง คือการรับจ้างในภาคเกษตรกรรม มีรายได้เฉลี่ย 197,524.32 บาท/ครัวเรือน/ปี ชุมชนมีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มทอผ้า กลุ่มทอเสื่อกลุ่มผลิตข้าวอินทรีย์ และ กลุ่มธรรมชาติอินทรีย์ (ยังไม่ได้จดทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน) ซึ่งได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน ชุมชนบ้านหัวจัว มีการดำเนินการพัฒนาชุมชนตนเองในรูปแบบ “บวร” คือ บ้าน (ชุมชน) วัด โรงเรียน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อีกทั้งคนในชุมชนมีความสามัคคี มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี ตามฮีต 12 คอง 14 จากการลงพื้นที่วิเคราะห์ใช้เครื่องมือ SWOT ในการวิเคราะห์กลุ่มธรรมชาติอินทรีย์ พบว่า กลุ่มมีจุดแข็ง คือ มีวัดโพธิ์ชัยวนารามเป็นศูนย์กลาง เป็นสถานที่รวมตัวของกลุ่ม จัดประชุม จัดอบรม และมีพระอาจารย์ปัญญา ปัญญาพล เจ้าอาวาส เป็นที่ปรึกษาของกลุ่ม มีคณะทำงานที่เข้มแข็ง เช่น แปลงผักหากสมาชิกมีปัญหา คณะทำงานเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาทันที มีระบบในการตรวจสอบสารเคมีในร่างกาย และตรวจสอบสารเคมีในแปลงผักทุกๆ 6 เดือน สมาชิกในกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ เลี้ยงไก่เนื้อ ไก่ไข่ กบ ปลาตก และมีสภาพแวดล้อมในชุมชนที่ดี จุดอ่อนของกลุ่ม ยังไม่มีโลโก้กลุ่มที่เป็นเอกลักษณ์ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ต่อผู้บริโภค และในคนรู้จักกลุ่มมากขึ้น ยัง

ไม่มีบรรทัดฐาน เพื่อให้ผลผลิตที่น่าเชื่อถือ น่าสนใจ กลุ่มยังไม่มีกรอบหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน (นงคราญ แก้วมุงคุณ, 2564)

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาคณะศิลปศาสตร์ มีพันธกิจหลักที่สำคัญ คือ การบริการวิชาการแก่สังคม และชุมชนท้องถิ่น จึงต้องมีการให้บริการวิชาการ การอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาและสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมและชุมชนในพื้นที่ (Local Need) มิติตามพันธกิจ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมและชุมชนในพื้นที่ คณะศิลปศาสตร์จึงได้ดำเนินการวิจัยภายใต้ โครงการบูรณาการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมสำหรับเศรษฐกิจฐานราก (BCG) และชุมชนนวัตกรรมโดยใช้วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม คณะผู้วิจัยพร้อมกับนักศึกษาจึงได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน นำมาขยายผลและวิเคราะห์เพื่อให้การพัฒนาได้ตรงจุด และสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน บ้านนาเหนือ หมู่ที่ 14 ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยไว้ดังนี้

1. ระเบียบวิธีการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative methods)

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ บ้านนาเหนือ หมู่ที่ 14 ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจชุมชนที่โดดเด่น เกิดรายได้แก่ชุมชน รวมถึงมีรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเฉพาะที่เป็นของตนเอง บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และมีระยะเวลาการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

3. ขอบเขตประชากร

ประชากร ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด โดยใช้แบบสอบถาม บ้านนาเหนือ หมู่ 14 ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 296 คน เป็นชาย จำนวน 138 คน เป็นหญิง 158 คน จากจำนวน 111 ครัวเรือน

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไป แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ทน 5 มิติ ได้แก่ 1) ทนมนุษย์ ถ้ามเกี่ยวกับ เพศ อายุ รายได้ การศึกษา สวัสดิการที่ได้รับ อาชีพ ทักษะที่สร้างรายได้ 2) ทนกายภาพ (ข้อมูลด้านกายภาพและ สาธารณูปโภคสาธารณูปการ) 3) ทนการเงิน ถ้ามเกี่ยวกับ รายได้ รายจ่าย การออม หนี้สิน ทรัพย์สินเพื่อ ประกอบอาชีพ 4) ทนทรัพยากรธรรมชาติ ถ้ามเกี่ยวกับ การใช้ประโยชน์ ภัยพิบัติ 5) ทนทางสังคม (การ เกื้อกูลและระบบรองรับทางสังคม) เป็นคำถามให้เขียนตอบ มี 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจฐานรากใน ถ้ามเกี่ยวกับ การถือครองที่ดิน แรงงาน แหล่งเงินทุน เทคโนโลยี การบริโภค สินค้า/ผลผลิตที่ได้เพียงพอต่อการบริโภค การกระจาย สินค้า ความเป็นธรรมจากการขาย ปัญหาการประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมในกลุ่ม ประเพณีผลิตภัณฑ์

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน แบ่งเป็น ปัจจัย ภายนอก ได้แก่ 1) ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก 2) การเมือง 3) ด้านสังคม 4) ด้านวัฒนธรรม 5) การบริหารจัดการกลุ่ม ปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน

5. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามที่ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของ เครื่องมือการวิจัย (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยกำหนดให้ +1 หมายถึง เห็นด้วย , 0 หมายถึง ไม่แน่ใจ และ -1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย เลือกเฉพาะข้อความที่มีเนื้อหาตรงและสอดคล้องกับคำถามที่มี ระดับ 0.50 - 1.00 มีค่าความเที่ยงตรง และค่าคะแนน ตั้งแต่ 0.00- 0.49 ต้องแก้ไขและปรับปรุงใช้ไม่ได้ และ ผลการตรวจสอบค่า IOC ได้ค่าเท่ากับ 0.95 สรุปมีความน่าเชื่อถือ

3. นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญแก้ไขตามคำแนะนำแล้วไป ทดลองสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างอื่น จำนวน 30 คน จากนั้นนำผลจากการตอบแบบสอบถามหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ Cronbach's Alpha Coefficient โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้ .092 ใช้ได้จึงนำไปสอบถาม

6. การเก็บรวบรวมข้อมูลและสถิติที่ใช้

ตอนที่ 1 ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับความเห็น Rating Scale 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปาน กลาง น้อย น้อยที่สุด ค่าสถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และค่าร้อยละ (%) (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2550)

ผลการวิจัย

วิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน ศึกษากรณีพื้นที่ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ทุน 5 มิติ มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 39.18 สรุป ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ทุนมนุษย์

1) ทุนมนุษย์	พบว่า	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ	หญิง	64	55.17
อายุ	61 ปีขึ้นไป	43	37.07
รายได้	300บาท/วัน	26	22.41
การศึกษา	ระดับประถมศึกษา	85	73.28
ประเภทสวัสดิการที่ได้รับ	รับสวัสดิการผู้สูงอายุ	43	37.07
อาชีพ	มีอาชีพเกษตรกร	81	69.83
ทักษะที่สร้างรายได้	มีผู้ไม่ตอบแบบสอบถาม	87	75.00

จากตารางที่ 1 จากตารางสรุปผล ด้านทุนมนุษย์ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ทักษะที่สร้างรายได้ มีผู้ไม่ตอบแบบสอบถามมากที่สุด จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 การศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 73.28 มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 69.83 เป็นเพศหญิง 64 คน คิดเป็นร้อยละ 55.17 มีอายุ 61 ปีขึ้นไป 43 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.07 รับสวัสดิการผู้สูงอายุ จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 37.07 และมีรายได้ประมาณ 300 บาท/ วัน จำนวน 26 รายคิดเป็นร้อยละ 22.41 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ทุนกายภาพ

2) ทุนกายภาพ	พบว่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. มีบ้านเป็นของตัวเอง	ทุกคนมีบ้านของตัวเอง	116	100.00
2. สภาพบ้านอาศัย	บ้านปูน	42	36.20
3.ใช้ไฟฟ้าหรือพลังงานทางเลือก	ใช้ไฟฟ้าจากการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค	116	100.00
4. น้ำในการอุปโภคบริโภคมาจากแหล่งใด	ใช้น้ำประปาของทาง เทศบาลเป็นผู้จัดหาให้	116	100.00

2) ทุนกายภาพ	พบว่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. คริวเรือนของท่านมีอุปกรณ์สารสนเทศหรือไม่ (โทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์มือถือ เครื่องคอมพิวเตอร์และสัญญาณอินเทอร์เน็ต)	มีโทรศัพท์มือถือพร้อมสัญญาณอินเทอร์เน็ต	98	84.48
6. พื้นที่ทำกินทางการเกษตร	มีชื่อเป็นของตนเอง	61	52.58
7. มีปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ทำกินหรือไม่	ไม่มีปัญหากับพื้นที่ทำกิน	116	100.00
8. คริวเรือนของท่านมีการใช้ไฟฟ้าหรือพลังงานทางเลือกในการดำรงชีวิต	ใช้ไฟฟ้าในการดำรงชีวิต	116	100.00
9. การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	ประกาศเสียงตามสายของผู้ใหญ่บ้าน	58	50.00
10. ใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารและประกาศของหน่วยงานราชการจากแหล่งใดที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพและสร้างรายได้	ข่าวจากผู้ใหญ่บ้าน	100	86.20

จากตารางที่ 2 จากตารางสรุป ด้านทุนกายภาพ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ทุกคนมีบ้านของตนเอง ใช้ไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ใช้น้ำประปาของทางเทศบาลเป็นผู้จัดหาให้ ไม่มีปัญหากับพื้นที่ทำกิน จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ใช้ไฟฟ้าในการดำรงชีวิต ได้รับข่าวจากผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 86.20 มีโทรศัพท์มือถือพร้อมสัญญาณอินเทอร์เน็ต จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 84.48 พื้นที่ทำการเกษตรมีชื่อเป็นของตนเอง จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 52.58 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากประกาศเสียงตามสายของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และสภาพบ้านพักอาศัยมีสภาพเป็นบ้านปูน จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 36.20 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ทุนการเงิน

3) ทุนการเงิน	พบว่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. รายได้จากภาคการเกษตรของคริวเรือนมาจากอาชีพ	พืชเกษตร	112	61.20

3) ทุนการเงิน	พบว่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2. รายได้จากการส่งกลับมาจากลูกหลานที่ทำงานนอกพื้นที่อื่น ๆ	2,000 บาทขึ้นไป	9	7.76
3. รายจ่ายครัวเรือน	เพื่อการบริโภค ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า	116	100
4. การออมครัวเรือ	มี	75	64.66
5. หนี้สินครัวเรือน	มี	102	87.93
6. ทรัพย์สินเพื่อการประกอบอาชีพ	มี	88	75.86

จากตารางที่ 3 ด้านทุนการเงิน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า รายจ่ายครัวเรือนจะจ่ายเพื่อการบริโภค จ่ายค่าน้ำ-ค่าไฟฟ้า จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 100 รายได้จากภาคการเกษตรของครัวเรือนมาจากอาชีพพืชเกษตร จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 61.20 มีหนี้สินครัวเรือน จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 87.93 มีทรัพย์สินเพื่อการประกอบอาชีพ จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 75.86 มีการออมครัวเรือนจำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 64.66 และมีรายได้จากการส่งกลับจากลูกหลานที่ทำงานนอกพื้นที่อื่นๆ จำนวน 2,000 บาทขึ้นไป จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 7.76 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ทุนทรัพยากรธรรมชาติ

4) ทุนทรัพยากรธรรมชาติ	พบว่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการยังชีพ	ได้ใช้ประโยชน์	108	93.10
2. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการสร้างรายได้	ได้ใช้ประโยชน์	85	73.28
3. ครัวเรือนมีบ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติในระยะเวลา 5 ปี	ไม่อยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติ	103	88.79

จากตารางที่ 4 ด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการยังชีพ จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 93.10 ครัวเรือนมีบ้านพักอาศัยไม่อยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติในระยะเวลา 5 ปี จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 88.79 ได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

เพื่อการสร้างรายได้ จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 73.28 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ทูทางสังคม

5) ทูทางสังคม	พบว่า	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
1. ครัวเรือนของท่านเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมของชุมชนใดบ้าง (ศาสนา, กิจกรรมประชาคม,กิจกรรมทางการพัฒนา)	ครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การทำบุญ หรือวันพระ	102	87.93
2. ชุมชนของท่านมีการช่วยเหลือกันเมื่อคนในชุมชนประสบความเดือดร้อน	ชุมชนมีการช่วยเหลือที่มีงานจัดขึ้น เช่น งานศพ คนในชุมชนก็ช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี	85	73.27
3. ชุมชนของท่านมีการกำหนดกฎระเบียบ หรือกติกาในการอยู่ร่วมกันของชุมชน	ชุมชนมีกติกา หรือ กฎระเบียบที่ใช้ร่วมกันในชุมชน	116	100
4. ชุมชนของท่านมีการจัดการปัญหาความขัดแย้งของชุมชน	ชุมชนมีการจัดการปัญหาความขัดแย้งของชุมชน	116	100
5. ชุมชนของท่านมีผู้ที่มีความรู้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนด้านใดบ้าง	ชุมชนมีผู้ที่มีความรู้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนด้านงานด้านการเกษตร	35	30.00
6. ชุมชนของท่านเคยได้ใช้ความรู้จากผู้ที่มีความรู้ของชุมชนในการแก้ไขปัญหาหรือไม่อย่างไร	ชุมชนได้รับความรู้จากผู้ที่มีความรู้ของชุมชนหรือมาจากมหาวิทยาลัย เช่น เรื่องโรคโควิด เรื่องสุขภาพอนามัย	77	66.37
7. ชุมชนของท่านเคยมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน องค์กร กลุ่ม หรือสถาบันในชุมชนอย่างไร	ในชุมชนมีกลุ่มทอผ้า กลุ่มเห็ด กลุ่มผักปลอดสาร	53	45.68

จากตารางที่ 5 ด้านทูทางสังคม โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ชุมชนมีกติกา หรือ กฎระเบียบที่ใช้ร่วมกันในชุมชน, ชุมชนมีการจัดการปัญหาความขัดแย้งของชุมชน จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การทำบุญ หรือวันพระ

จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 87.93 ชุมชนมีการช่วยเหลือที่มีงานจัดขึ้น เช่น งานศพ คนในชุมชนก็ช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 73.27 ชุมชนได้รับความรู้จากผู้ที่มีความรู้ของชุมชนหรือมาจากมหาวิทยาลัย เช่น เรื่องโรคโควิด เรื่องสุขภาพอนามัย จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 66.37 ในชุมชนมีกลุ่มทอผ้า กลุ่มหัตถ์ กลุ่มผักปลอดสาร จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 45.68 และชุมชนมีผู้ที่มีความรู้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนด้านงานด้านการเกษตร จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2

ตารางที่ 6 สรุปการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน

สรุปการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. การถือครองที่ดิน พบว่าครัวเรือนมีที่ดินของตนเอง	95	81.91
2. แรงงานที่ใช้ในการประกอบอาชีพ พบว่าครัวเรือนใช้สมาชิกในครัวเรือน	97	83.64
3. แหล่งเงินทุนของครัวเรือน คือ ธกส. (ธนาคารสหกรณ์การเกษตร)	60	51.73
4. เทคโนโลยีที่ใช้ พบว่า ครัวเรือนมีการใช้เครื่องทุ่นแรง	79	35.10
5. การบริโภค พบว่า ครัวเรือนมีการบริโภคสินค้าที่ผลิตได้เองในครอบครัว	90	45.55
6. ครัวเรือนมี สินค้า/ผลผลิตที่ได้เพียงพอต่อการบริโภค สามารถแบ่งปันให้เพื่อนบ้านได้	75	64.74
7. การกระจายสินค้า/ผลผลิต พบว่า ครัวเรือนมีการขายผลผลิตเอง	59	50.96
8. มีความเป็นธรรมจากการขายสินค้า/ผลผลิตของครอบครัว	66	56.90
8. ปัญหาในการประกอบอาชีพ พบว่า ครัวเรือนยังขาดแคลนแรงงาน ขาดเงินทุนและปัจจัยการผลิต	65	56.01
9. พบว่าครัวเรือนยังไม่มีส่วนร่วมกับกลุ่มอาชีพ	62	53.4
10. ครัวเรือนเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน	94	63.92

จากตารางที่ 6 สรุปผลการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า แรงงานที่ใช้ในการประกอบอาชีพครัวเรือนใช้สมาชิกในครัวเรือน จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 83.64 การถือครองที่ดินครัวเรือนมีที่ดินของตนเอง จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 81.91 ครัวเรือนเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 63.92 และครัวเรือนมีการบริโภคสินค้าที่ผลิตได้เองในครอบครัว จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 45.55 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน

ตารางที่ 7 สรุปปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน

ปัจจัยภายนอก	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ร้อยละ	แปลความ
ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก	3.09	0.77	61.80	ปานกลาง
ปัจจัยด้านการเมือง	2.97	0.78	59.40	น้อย
ปัจจัยด้านสังคม	2.85	0.85	56.90	น้อย
ปัจจัยด้านวัฒนธรรม	2.85	0.66	61.10	ปานกลาง
ปัจจัยด้านการบริหารจัดการกลุ่ม	2.80	0.71	56.00	น้อย
เฉลี่ยรวม	2.91	0.75	59.04	น้อย

จากตารางที่ 7 ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 59.04 ($\bar{X}$) = 2.91 S.D= 0.75) แยกเป็นรายปัจจัยจากมากไปน้อยพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 61.80 ($\bar{X}$) = 3.09 S.D= 0.77) ปัจจัยด้านวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 61.10 ($\bar{X}$) = 2.85 S.D= 0.66) ปัจจัยด้านการเมือง อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 59.40 ($\bar{X}$) = 2.97 S.D= 0.78) ปัจจัยด้านสังคม อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 56.90 ($\bar{X}$) = 2.85 S.D= 0.85) และปัจจัยด้านการบริหารจัดการกลุ่ม อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 56.00 ($\bar{X}$) = 2.80 S.D= 0.71) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน

ปัจจัยภายใน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ร้อยละ	แปลความ
1. ผู้นำกลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจความสามารถในการพัฒนาชุมชนในระดับใด	3.10	0.64	62.47	ปานกลาง
2. ในชุมชนมี “ทุนชุมชน” ที่ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในระดับใด	3.11	0.92	62.38	ปานกลาง
3. กลุ่มมีความสามารถด้านการบริหารในระดับใด	3.15	0.77	63.17	ปานกลาง

ปัจจัยภายใน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ร้อยละ	แปลความ
4. กลุ่มมีความร่วมมือ/การเชื่อมโยงกับ กลุ่มหรือองค์กร อื่นในระดับใด	3.13	0.91	62.53	ปานกลาง
5. ชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการ ดำเนินงานของกลุ่มใน ระดับใด	2.96	0.73	59.29	น้อย
6. กลุ่มมีการพัฒนาและต่อยอดกิจกรรม ของกลุ่มในระดับ ใด	3.10	0.66	63.24	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.09	0.77	62.18	ปานกลาง

จากตารางที่ 8 ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 62.18 ($\bar{X}$) = 3.09 S.D = 0.77) แยกเป็นรายข้อจากมากไปหาน้อย พบว่า กลุ่มมีการพัฒนาและต่อยอดกิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 63.24 ($\bar{X}$) = 3.10 S.D = 0.66) กลุ่มมีความสามารถด้านการบริหาร อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 63.17 ($\bar{X}$) = 3.15 S.D = 0.77) กลุ่มมีความร่วมมือ/การเชื่อมโยงกับ กลุ่มหรือองค์กร อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 62.53 ($\bar{X}$) = 3.13 S.D = 0.91) ผู้นำกลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจความสามารถในการพัฒนากลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 62.47 ($\bar{X}$) = 3.10 S.D = 0.64) และในชุมชนมี “ทุนชุมชน” ที่ส่งเสริมการพัฒนากลุ่ม อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 59.29 ($\bar{X}$) = 2.96 S.D = 0.73) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน บ้านนาเหนือ หมู่ที่ 14 ตำบลสเปี้อย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 59.04 ($\bar{X}$) = 2.91 และคิดเป็นรายข้อพบว่าปัจจัยด้านการบริหารจัดการกลุ่ม อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 56.04 ($\bar{X}$) = 2.80 ซึ่งน้อยที่สุดในปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนบ้านนาเหนือ มีความต้องการในการเพิ่มทักษะด้านการบริหารจัดการ ส่งเสริมทักษะอาชีพ การส่งเสริมด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ / นวัตกรรม การส่งเสริมด้านการตลาดออนไลน์ การส่งเสริมด้านการรักษาสีสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมความรู้ด้านธุรกิจ การผลิต การตลาด และระบบการเงินบัญชี และการกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยกิจกรรม รูปแบบใหม่ เช่น ตลาดอินทรีย์ ตลาดอนุรักษ์ ตลาดย้อนยุค การ

ท่องเที่ยวชุมชน เป็นต้น สอดคล้องกับเดโซ แสนักดีและ วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์ (2562) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารจัดการระบบดูแล และส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่าปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารจัดการระบบดูแล และส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ภาวะผู้นำ เอกภาพในการทำงาน การสร้างแรงจูงใจ การทำงานเป็นทีม การจัดองค์กร การออกแบบเครือข่าย และการเสริมพลังเครือข่าย และสอดคล้องกับจักรกริช กวแหวน (2560) การเสริมสร้างศักยภาพเศรษฐกิจฐานรากด้วยการจัดการกลุ่มของ มูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบท อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของมูลนิธิฯ ทำให้ได้แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพเศรษฐกิจ ฐานรากของมูลนิธิฯ ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมทางการจัดการสมัยใหม่ 5 ด้าน ได้แก่ การบริหาร จัดการ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การตลาด การผลิตและการเงิน ซึ่งทุกกิจกรรมต้องถูกหลอมรวมอยู่ในกระบวนการจัดการกลุ่ม ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การขึ้นนำและการควบคุม เพื่อให้ผลลัพธ์การดำเนินงานของมูลนิธิฯ มีประสิทธิภาพ เศรษฐกิจฐานรากได้รับการพัฒนาต้องมีการวางแผนการปฏิบัติการที่ดี

ข้อเสนอแนะ

1. จากปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน ชุมชนมีส่วนในการสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มในระดับน้อย แสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการกลุ่มยังไม่ดีเท่าที่ควร ยังขาดทักษะด้านการบริหารจัดการ ฉะนั้นควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ เป็นสมาชิกของกลุ่มจะทำให้ชุมชนมีการพัฒนามากขึ้น
2. ชุมชนยังขาดทุนและงบประมาณในการสนับสนุน ให้เกิดกลุ่มต่างๆ เพื่อเป็นการพัฒนาและต่อยอดให้การดำเนินการของกลุ่มมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ฉะนั้นควรช่วยกันในการจัดหาทุนทั้งทุนภายในและภายนอกให้มากยิ่งขึ้น
3. ผู้นำกลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจความสามารถในการพัฒนากลุ่มได้ในระดับต้น ฉะนั้นควรมีการเสริมความรู้ ทักษะต่างๆ เช่น การบริหารจัดการ การวางแผนงาน การจัดการสินค้าที่ผลิตได้ในชุมชน การจัดทำหมายหรือการหาช่องทางการตลาดให้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- จักรกริช กวแหวน. (2560). การเสริมสร้างศักยภาพเศรษฐกิจฐานรากด้วยการจัดการกลุ่มของ มูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบท อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้. สำนักหอสมุด.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2550) เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : เทพเนรมิตการพิมพ์.

- เดโช แสนภักดีและ วียุทธ์ จารัสพันธุ์. (2562). ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารจัดการระบบดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารปกครอง (Governance Journal) ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2562)
- นงคราญ แก้วมุงคุณ, นิติยา เคหะบาล (2564) การพัฒนาศักยภาพการผลิตเห็ดนางฟ้าแบบมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนธรรมชาติอินทรีย์ บ้านห้วยจั่ว ตำบลสงเปลือย จังหวัดกาฬสินธุ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ฐิติกร หมายมั่น ชำนาญ ทองมาก บัณฑิต รัตนไตร และ ฐานิสร์ โรจนดิลก. (2566) โมเดลเศรษฐกิจ BCG เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย. ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน พฤษภาคม - สิงหาคม 2566 ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

Translated References

- Chusri Wongratana. (2007). **Statistical Techniques for Research**. Bangkok: Thepneramit Publishing.
- Decho Saenpukdee and Viyut Chumruspanth. (2019). **Factors for the Achievement of the Geriatric's Management System and Geriatric's Life Quality Promotion in NakhonRatchasima** . Governance Journal, 8 (1), January-June 2019.
- Jakkarach Kwaengwan. (2017). **Enhancing Grassroots Economy through Group Management by the Rural Education Development Foundation in Maerim District, Chiang Mai Province**. Master's Thesis, Graduate School, Maejo University. Library Department.
- Nongkran Kaewmungkun and Nitaya Kehabala. (2021). **Enhancing Oyster Mushroom Production Potential through Community-based Organic Agriculture Enterprises in Huangua Village, Song Plueai Sub-District, Kalasin Province**. Article. Buriram Rajabhat University.
- Thitikorn Maimun Chamnarn Thongmark Bundith Rattanatai and Thanisorn Rojanadilok . (2023). **BCG Economic Model for Balanced and Sustainable Development**. EAU HERITAGE JOURNAL . Social Science and Humanities. Vol. 13 No. 2 May-August 2023.

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
Guidelines for developing the competency of personnel of local
government organizations case of study of Najarn's Subdistrict
Municipality Mueang Kalasin District, Kalasin Province

[Received: November 23, 2023; Revised: January 29, 2024;

Accepted: January 30, 2024]

ผกาสรณ์ ศรีสว่างวงศ์

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา,
คณะศิลปศาสตร์,
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Phakasorn Srisawangwong

Master of Arts Program in
Development Administration,
Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University

อาริยา ป้องศิริ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์,
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์,
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Ariya Pongsiri

Assistant Professor,
Department of Public Administration
Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University

CORRESPONDING AUTHOR

Ariya Pongsiri, Department of Public Administration, Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University,Thailand. E-mail: ariya.po@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ระดับสมรรถนะบุคลากรและเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามสำรวจ จำนวน 47 ชุด และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 8 คน พบว่า ภาพรวมระดับสมรรถนะหลักของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นในงานของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ ด้านสมรรถนะ “การยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม” อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D.= 0.58) ส่วนสมรรถนะที่ต้องมีแนวทางการพัฒนาต่อไป คือ สมรรถนะ “การมุ่งผลสัมฤทธิ์” อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D.= 0.62) ตามลำดับ ในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ บุคลากรของเทศบาลตำบลนาจารย์ ต้องได้รับการฝึกอบรม ศึกษาดูงานนอกสถานที่ พัฒนาเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ อยู่เสมอ มีพี่เลี้ยงคอยกำกับดูแล ติดตามประเมินผลงานอย่างสม่ำเสมอและใกล้ชิด รวมถึงพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการกำหนดเป้าหมาย หรือกำหนดเป็นแผนแนวทางในการพัฒนาต่อไป

คำสำคัญ : สมรรถนะ; แนวทาง; การพัฒนา; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research aims to study Personnel competency level and to study guidelines for developing the competency of personnel of local government organizations. Case study of Najarn Subdistrict Municipality Mueang Kalasin District, Kalasin Province which is qualitative research and quantitative research by analyzing data. Using 47 sets of survey questionnaires and in-depth interviews with 8 people. Overview of the main competency levels of Najarn Subdistrict Municipality personnel. At the highest level When considering each item, it was found that They need for developing competencies required in the work of Najarn Subdistrict Municipality personnel in the competency of "Integrity" is at the highest level ($\bar{X} = 4.53$, S.D.=0.58). The next development direction is the "Achievement Motivation" competency at a high level ($\bar{X} = 4.10$, S.D.=0.62) respectively. In developing the competency of personnel that focuses on the results of the personnel of Najarn Subdistrict Municipality Must receive training Study outside the field Always develop and learn how to use new technology. There is a mentor to supervise. Follow up and evaluate performance regularly and closely. Including developing morality and ethics, setting goals. or set a roadmap for further development.

Keywords: Competencies; Guidelines; Development; local government

บทนำ

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 รัฐให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ และอำนาจดูแล จัดการบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ตามวิธีการและรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กฎหมายบัญญัติ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยใช้ระบบคุณธรรมและต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ ซึ่งทรัพยากรบุคคล ถือเป็นหัวใจสำคัญ ในการนำพาองค์กรขับเคลื่อนก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการให้บริการประชาชนในท้องถิ่นได้ อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้

ดังนั้นเพื่อให้องค์กรสามารถให้บริการสาธารณะ และการบริหารพัฒนาองค์กรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามนโยบายที่ตั้งไว้ จึงจำเป็นต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับทรัพยากรบุคคลขององค์กร ซึ่งมีปัจจัยสำคัญในการนำพาองค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เรียกว่า “สมรรถนะ” (Competency) เพราะสมรรถนะเป็นเครื่องช่วยให้พัฒนาความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ทักษะในการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อส่งผลสู่การพัฒนาองค์กร องค์กรจึงพยายามนำเอาสมรรถนะของบุคคลออกมาใช้ให้มากที่สุด เช่น การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนางานบริการหรือการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นต้น ปัจจุบันทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่าและเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนให้ก้าวหน้าด้วยความรู้ ความสามารถ และความชำนาญ ที่แต่ละคนทุ่มเททำเพื่อองค์กร องค์กรที่มีการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดี ตั้งแต่การจัดระบบการสรรหาบุคลากรตรงกับความต้องการขององค์กร การพัฒนาให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานที่ดี มีการประเมินผลเพื่อจ่ายค่าตอบแทน และเพื่อสร้างความก้าวหน้าในตำแหน่งการทำงานให้แก่บุคลากร ก็ย่อมทำให้เป้าหมายขององค์กรประสบความสำเร็จได้

ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร ให้มีศักยภาพ หากองค์กรไม่มีแนวทางในการบริหารพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นแบบแผน และการคัดสรรบุคลากรที่ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ตรงกับความต้องการขององค์กร ความไม่เป็นธรรมในการปรับขึ้นค่าตอบแทนปัญหาเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกลยุทธ์ (Strategic) หรือหลักการในการบริหารที่มีประสิทธิภาพ สมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกลยุทธ์ที่มีการนำมาใช้กันอย่างกว้างขวางในงานทางด้านบริหาร

ทรัพยากรบุคคล (Human Resource Management) และงานทางด้านพัฒนาทรัพยากรบุคคล (Human Resource Development) เนื่องจากสามารถนำมาใช้ในการคัดเลือกบุคลากรที่จะก้าวเข้ามาปฏิบัติงานตรงกับความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับงาน สามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จตามความต้องการขององค์กร

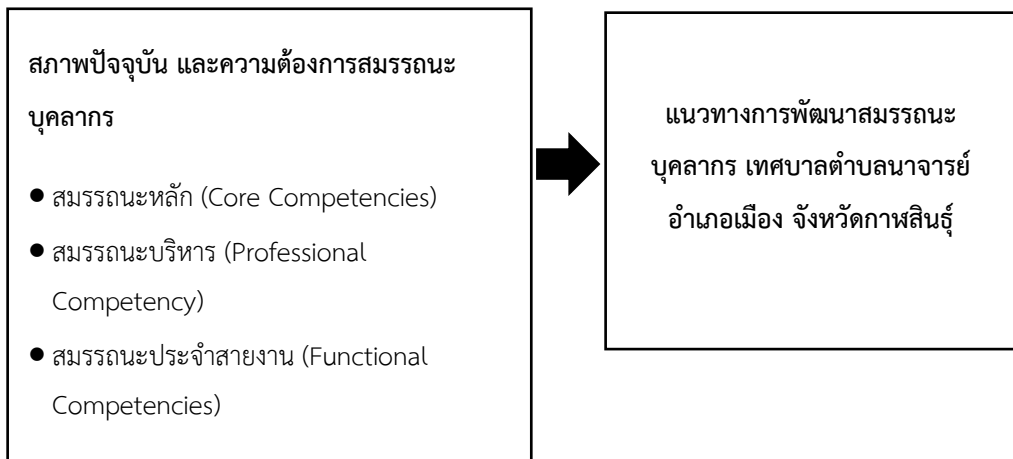
นอกจากนี้ยังสามารถนำกลยุทธ์ดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาปรับขึ้นเงินเดือนของบุคลากร การวางแผนพัฒนาองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ของบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงานล้วนเป็นหลักในการบริหารทรัพยากรบุคคลทั้งสิ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พิชิต เทพวรรณ , 2554) ดังนั้นการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมีการนำแนวคิดเรื่องสมรรถนะมาใช้ในการบริหารจัดการที่ต้องมีความเหมาะสมกับบริบทของหน่วยงาน เพื่อในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วรรณภา พิสิษฐภูมิตร, 2550)

เทศบาลตำบลนาจารย์ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งหนึ่งที่มีภารกิจในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อมุ่งตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ เป็นการเฉพาะ ซึ่งมีบุคลากรท้องถิ่นเป็นบุคคลสำคัญในการดำเนินการตามภารกิจ แต่ปัจจุบันยังประสบปัญหาเรื่องบุคลากรของเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีคุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ ของบุคลากรยังไม่ตรงสายงานที่ตนเองรับผิดชอบ และพฤติกรรมในการปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ของบุคลากร ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพ และปรับปรุงพฤติกรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการทำงานของเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาระดับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

กรอบแนวคิดในการศึกษา

รูปที่ 1 : กรอบแนวคิด

ซึ่งนำกรอบแนวคิดมาจาก จิรประภา อัครบวร (2549 : 68) กล่าวว่า สมรรถนะในตำแหน่งหนึ่ง ๆ จะประกอบไปด้วย 3 ประเภท ได้แก่

- 1) สมรรถนะหลัก (Core competency) คือ พฤติกรรมที่ดีที่ทุกคนในองค์กรต้องมี เพื่อแสดงถึงวัฒนธรรมและหลักนิยมขององค์กร
- 2) สมรรถนะบริหาร (Professional competency) คือ คุณสมบัติความสามารถด้านการบริหารที่บุคลากรในองค์กรทุกคนจำเป็นต้องมีในการทำงาน เพื่อให้งานสำเร็จ และสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์วิสัยทัศน์ขององค์กร
- 3) สมรรถนะเชิงเทคนิค (Technical competency) คือทักษะด้านวิชาชีพที่จำเป็นในการนำไปปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ โดยจะแตกต่างกันตามลักษณะงาน โดยสามารถจำแนกได้ 2 ส่วนย่อย ได้แก่ สมรรถนะเชิงเทคนิคหลัก (Core technical competency) และสมรรถนะเชิงเทคนิคเฉพาะ (Specific technical competency)

จึงอาจสรุปได้ว่า สมรรถนะสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ สมรรถนะหลัก (Core competency) ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พนักงานทุกคนในองค์กรจำเป็นต้องมี ทั้งนี้เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้บรรลุเป้าหมายขององค์กร อาทิ ความรอบรู้เกี่ยวกับองค์กร ความซื่อสัตย์ ความใฝ่รู้ และความ

รับผิดชอบ เป็นต้น อีกประเภทหนึ่งคือสมรรถนะตามสายงาน (Functional competency) ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พนักงานที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งต่างๆ ควรมีเพื่อให้งานสำเร็จและได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ ข้าราชการประจำและพนักงานเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 64 คน (ข้อมูล ณ เดือน กุมภาพันธ์ 2566)

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ศึกษาในครั้งนี้คือ บุคลากรของเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 55 คน

ที่	ตำแหน่ง/กองงาน	จำนวน	จำนวนที่ศึกษา
1	ปลัดเทศบาล	1	1
2	รองปลัดเทศบาล	1	1
3	สำนักปลัดเทศบาล	13	13
4	กองคลัง	11	11
5	กองช่าง	6	5
6	กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม	5	5
7	กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ	5	3
8	กองการศึกษา	16	12
9	กองสวัสดิการสังคม	5	3
10	หน่วยตรวจสอบภายใน	1	1
รวม		64	55

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้ง ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถาม ร่วมกับการทำระบบออนไลน์ (Google Form) และการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยดำเนินการด้วยกระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) นั้น โดยเบื้องต้นทางผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ตามระเบียบวิธีวิจัย (Methodology) โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร หรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้อง โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

4. การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้จัดทำแบบประเมินแบบสอบถาม (Questionnaires) โดยส่งมอบให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ปริมาณ และประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ จำนวน 3 ท่าน จากนั้นนำมาหาค่าความสอดคล้องโดยใช้สูตรของ Rovinelli & Hambleton (1977)

5. เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างแสดงระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร เทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอมือเกรงกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

สภาพปัจจุบันของสมรรถนะบุคลากร และระดับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอมือเกรงกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ **อยู่ในระดับมากที่สุด** มีคะแนนเท่ากับ 5 คะแนน

สภาพปัจจุบันของสมรรถนะบุคลากร และระดับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอมือเกรงกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ **อยู่ในระดับมาก** มีคะแนนเท่ากับ 4 คะแนน

สภาพปัจจุบันของสมรรถนะบุคลากร และระดับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอมือเกรงกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ **อยู่ในระดับปานกลาง** มีคะแนนเท่ากับ 3 คะแนน

สภาพปัจจุบันของสมรรถนะบุคลากร และระดับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอมือเกรงกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ **อยู่ในระดับน้อย** มีคะแนนเท่ากับ 2 คะแนน

สภาพปัจจุบันของสมรรถนะบุคลากร และระดับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ **อยู่ในระดับน้อยที่สุด** มีคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน

การแปลผลการวิจัยของลักษณะแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้เกณฑ์เฉลี่ยในการแปลผลซึ่งสามารถคำนวณจากสูตรดังต่อไปนี้

$$\begin{aligned}\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80\end{aligned}$$

เกณฑ์การจัดลำดับค่าเฉลี่ยในการวัดความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของเทศบาลตำบลนาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาสมรรถนะของผู้ตอบแบบสอบถามในการศึกษาคครั้งนี้ ได้กำหนดให้มีอันตรภาคชั้นเท่ากัน คือ 0.8 ดังนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 สภาพปัจจุบันของสมรรถนะบุคลากร และระดับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ **อยู่ในระดับมากที่สุด**

ระดับคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 สภาพปัจจุบันของสมรรถนะบุคลากร และระดับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ **อยู่ในระดับมาก**

ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 สภาพปัจจุบันของสมรรถนะบุคลากร และระดับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ **อยู่ในระดับปานกลาง**

ระดับคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 สภาพปัจจุบันของสมรรถนะบุคลากร และระดับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ **อยู่ในระดับน้อย**

ระดับคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 สภาพปัจจุบันของสมรรถนะบุคลากร และระดับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ **อยู่ในระดับน้อยที่สุด**

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การหาข้อสรุปหรือการหาคำตอบการวิเคราะห์ของปริมาณและการวิเคราะห์เชิงคุณภาพส่วนใหญ่อาศัยสถิติเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ซึ่งสถิติใช้ทั้งสถิติเชิงบรรยายหรือสถิติพรรณนา (Descriptive statistics) และสถิติเชิงอ้างอิง (Inferential statistics)

สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistics) เป็นสถิติที่บรรยายคุณลักษณะของสิ่งที่ต้องการศึกษาจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ ผลที่ได้จากการศึกษาไม่สามารถนำไปอ้างอิงถึงกลุ่มประชากรได้ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิจัยบรรยายคุณลักษณะของข้อมูลของปริมาณและการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) มัชยฐาน (Median) พิสัย (Range) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการวิจัย

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอมือเกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ออกแบบดำเนินการใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) เพื่อสำรวจระดับสมรรถนะ และความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอมือเกาฬสินธุ์ จากบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ จำนวน 47 คน และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้บริหารของเทศบาลตำบลนาจารย์ จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้น 55 คน เพื่อคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยขอเสนอ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 74.47 อายุ 41 – 50 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 46.81 มีการศึกษาระดับ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 48.94 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นสำนักปลัด จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 27.66 มีอายุงาน 16 - 20 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 40.45 เป็นข้าราชการท้องถิ่นประเภทวิชาการ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 55.32 ส่วนใหญ่ระดับตำแหน่ง ข้าราชการ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 40.43 มีรายได้ต่อเดือน ตั้งแต่ 35,001 บาท/เดือน ขึ้นไป จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 27.66

ภาพรวมระดับสมรรถนะหลักของของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.28, S.D.= 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นในงานของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ ด้านสมรรถนะ “การยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม” อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D.= 0.58) สมรรถนะ “การบริการเป็นเลิศ” อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.35, S.D.= 0.58) สมรรถนะ “การทำงานเป็นทีม” อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.30, S.D.= 0.64)

สมรรถนะ “ความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน” อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D.= 0.60) และสมรรถนะ “การมุ่งผลสัมฤทธิ์” อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D.= 0.62) ตามลำดับ

ภาพรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพฤติกรรมเฉพาะสำหรับสายงานหรือกลุ่มงานที่ปฏิบัติของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ส่วนใหญ่มี

สมรรถนะ “การสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน” อยู่ในระดับมาก (จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 61.70)

สมรรถนะ “การมุ่งความปลอดภัยและการระมัดระวัง” อยู่ในระดับมาก (จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 48.94)

สมรรถนะ “การกำกับติดตามอย่างสม่ำเสมอ” อยู่ในระดับมาก (จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 46.81)

สมรรถนะ “จิตสำนึกและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม” อยู่ในระดับมาก (จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 46.81)

สมรรถนะ “สร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น” อยู่ในระดับมาก (จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 46.81)

สมรรถนะ “การค้นหาและการบริหารจัดการข้อมูล” อยู่ในระดับมาก (จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 44.68)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ “สมรรถนะ” ของบุคลากรในองค์กรดังต่อไปนี้

บุคคลที่ 1 กล่าวว่า บุคลากรในองค์กร ควรมีความตั้งใจ ความขยันหมั่นเพียรปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลงานตามเป้าหมาย ความมุ่งมั่นในการปรับปรุงพัฒนาผลงาน และกระบวนการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การยึดมั่นในความถูกต้อง ชอบธรรม และจริยธรรม เป็นคุณธรรมที่สูงส่งทรงคุณค่า และมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมเป็นการรวมเอาคุณธรรมประการอื่นๆไว้ ถือเป็นความสำคัญที่บุคลากรต้องยึดมั่นไว้ ประพฤติตนให้อยู่ในกรอบของคุณงาม ความดี กฎหมายและศีลธรรม บุคลากรขององค์กรมีความสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ เกิดการสื่อสารอันดีระหว่างผู้รับบริการและผู้ให้บริการ ผู้ให้บริการมีความเต็มใจ ภาคภูมิใจในการให้บริการ นอกจากนี้บุคลากรในองค์กรยังต้องสามารถทำงานร่วมกัน การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่มหรือทีม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในหน่วยงานก็โดยการส่งเสริมให้เข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานใกล้เคียง

บุคคลที่ 2 กล่าวว่า สมรรถนะที่บุคลากรในองค์กรจำเป็นต้องมี คือ การยึดมั่นในคุณธรรม ความถูกต้อง ชอบธรรม และจริยธรรม เป็นการทำงานที่ยึดมั่นในความถูกต้องตามกฎหมาย และระเบียบสั่งการโดยไม่เลือกปฏิบัติ ยึดถือประโยชน์ขององค์กรเคารพต่อสถาบัน ให้เกียรติเพื่อนร่วมงาน และผู้มาใช้บริการ

บุคลากรในองค์กรต้องทำงานให้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงานให้ได้ผลงานตามเป้าหมายที่องค์กรตั้งไว้ รวมถึงการพัฒนาตนเอง และมีความเข้าใจในหน่วยงานว่าในหน่วยงานทำงานเกี่ยวกับอะไร ทำงานให้บริการด้านใดบ้าง รับผิดชอบในหน้าที่ที่ตนเองปฏิบัติ มีการทำงานให้มีความสะดวกและตอบสนองความต้องการของผู้มารับบริการโดยไม่ขัดต่อระเบียบและกฎหมาย ซึ่งโดยการทำงานร่วมคิดร่วมทำ ผู้นำต้องฟังความคิดเห็นของผู้อยู่ใต้ผู้บังคับบัญชาทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้ ผู้บังคับบัญชาต้องหาข้อสรุป ไม่นำความคิดหรือการกระทำของตนเองเป็นที่ตั้ง ในการปฏิบัติงานของบุคลากรต้องมีปฏิสัมพันธ์ของพนักงานในองค์กร มีการช่วยเหลือการให้ความร่วมมือ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน

ทั้งนี้แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร ควรให้มีการพบปะประชาชน ชี้แจงเป้าหมายที่องค์กรตั้งไว้ มีการรับฟังปัญหา และหาทางแก้ปัญหาาร่วมกัน

บุคคลที่ 3 กล่าวว่า สมรรถนะในการทำงานของบุคลากรในองค์กรที่ต้องมีคือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นวิธีการบริหารที่มุ่งเน้นสัมฤทธิ์ผลขององค์กรเป็นหลัก โดยมุ่งเน้นที่ผลผลิตและผลลัพธ์เพื่อผลักดันให้เกิดระบบความรับผิดชอบและพร้อมรับการตรวจสอบ มีการยึดมั่นในความถูกต้อง ขอบธรรม และจริยธรรม คือ การดำรงตนและประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมทั้งตามกฎหมาย คุณธรรม จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ มีการบริการเป็นเลิศโดยการนำเทคนิคและแนวคิด ตลอดจนนวัตกรรมเพื่อการบริการอันจะนำองค์กรไปสู่การพัฒนาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และในด้านการงานเป็นทีมต้องมีการทำงานร่วมกันของพนักงานในองค์กร คือทุกคนจะต้องมีเป้าหมายเดียวกัน และเต็มใจร่วมกันปฏิบัติการกิจต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนำไปสู่ความสำเร็จ นอกจากนี้ สมรรถนะที่บุคลากรในองค์กรต้องมี คือ สมรรถนะในสายงานที่ปฏิบัติและสมรรถนะทางการบริหาร เป็นต้น

โดยมีแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรขององค์กร คือ การเสริมทักษะ การเพิ่มความรู้ เฉพาะด้านของพนักงานแต่ละบุคคล ปรับทัศนคติ ที่มีต่อองค์กรและเพื่อนร่วมงาน สร้างแรงจูงใจในการทำงาน

บุคคลที่ 4 กล่าวว่า บุคลากรขององค์กรควรมีสมรรถนะใน การมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือ ความตั้งใจและความขยันหมั่นเพียรปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลงานตามเป้าหมายและมาตรฐานที่องค์กรกำหนดไว้ และมีประสิทธิภาพสูงสุด มีการยึดมั่นในความถูกต้อง ขอบธรรม และจริยธรรม คือ การประพฤติ ปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เหมาะสม ตามหลักกฎหมายและคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนแนวทางในวิชาชีพของตน โดยมุ่งประโยชน์ของประชาชน สังคม ประเทศชาติ มากกว่าประโยชน์ส่วนตน การให้บริการต่อประชาชนและผู้มารับบริการ ด้วยความเข้าใจความต้องการที่แท้จริงและสามารถสร้างความพึงพอใจสูงสุดได้เป็นหลัก รวมถึงการทำงานร่วมกัน ด้วยความมุ่งมั่น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงานและองค์กรเป็นสำคัญ

นอกจากนี้สมรรถนะที่บุคลากรขององค์กรต้องมี คือ สมรรถนะประจำตำแหน่งงาน เพื่อให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด

ซึ่งแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะ ของบุคลากร สามารถเลือกให้เข้ากับบริบทของแต่ละบุคคลได้ เช่น ความรู้ด้านกฎหมาย สามารถส่งบุคลากรเข้าอบรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ ส่วนงานด้านบริการ สามารถสร้างความเข้าใจ ด้วยการสร้างวัฒนธรรมในองค์กรที่ดีได้

บุคคลที่ 5 กล่าวว่า สมรรถนะที่บุคลากรขององค์กรต้องมี คือ การยึดมั่นในความถูกต้อง ชอบธรรม และจริยธรรม หมายถึงการครองตนและประพฤติปฏิบัติถูกต้องเหมาะสมทั้งตามหลักกฎหมายและคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนหลักแนวทางในวิชาชีพของตนโดยมุ่งประโยชน์ของประชาชน สังคม ประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนผลักดันให้ภารกิจหลักขององค์กรบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ บุคลากรขององค์กรต้องมีสมรรถนะด้านการบริการเป็นเลิศ คือ เป็นการให้บริการแก่ผู้มารับบริการ และมาติดต่อ ประสานงาน กับเทศบาลตำบลด้วยความเต็มใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส พุดจาสุภาพ และมีความกระตือรือร้นในการบริการใส่ใจรายละเอียดและเป็นธุระให้ผู้รับบริการ แม้บุคคลนั้นไม่ได้มาติดต่อ งานในส่วนที่ตัวเองรับผิดชอบ และสามารถให้คำแนะนำแก่ผู้รับบริการได้เป็นอย่างดี มุ่งประโยชน์และความพึงพอใจของผู้รับบริการ หรือประชาชนเป็นหลัก มีการทำงานที่ร่วมกันคิดร่วมกันทำ ร่วมกันตัดสินใจเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันอย่างดีที่สุด และมีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันภายในทีม ทุกคนในทีมมีความร่วมแรงร่วมใจปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของทีมความสำคัญเท่ากัน บุคลากรมีความเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของเทคโนโลยี ระบบ กระบวนการทำงาน และมาตรฐานการทำงานของตน และของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่บรรลุผล ความเข้าใจนี้ รวมถึงความสามารถในการมองภาพใหญ่ และการคาดการณ์เพื่อเตรียมการรองรับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ ต่อระบบและกระบวนการทำงาน บุคลากรขององค์กรต้องตั้งใจและขยันหมั่นเพียรในการทำงาน มีความพยายามและตั้งใจทำงานให้ดีทำงานได้ตามเป้าหมายและมาตรฐานขององค์กร มีการปรับปรุงวิธีการทำงานเพื่อพัฒนางานให้โดดเด่นเกินเป้าหมาย มีความอดทนสาหัสบากบั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและได้ผลงานที่โดดเด่นอย่างไม่เคยมีใครทำมาก่อน และวิเคราะห์ได้ผลเสียสามารถตัดสินใจได้ แม้มีความเสี่ยงเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

นอกจากสมรรถนะหลัก ที่บุคลากรขององค์กรต้องมีแล้วยังมีสมรรถนะประจำสายงานของแต่ละสายงานและสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหาร ผู้อำนวยการกองต้องมี เป็นต้น

สำหรับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในหน่วยงานโดย 1 เปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาตนเอง เช่น ส่งเข้ารับการอบรมอย่างน้อย ปีละ 2 ครั้ง / คน เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร ระเบียบกฎหมายใหม่ๆ และมีเครือข่ายภายนอกองค์กร 2 มีกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีภายในระหว่างกัน นอกจากกิจกรรมตามเทศกาลสำคัญของไทย เช่น การแข่งขันกีฬาภายในระหว่างกอง 3 จัดให้มีการประเมินพนักงานแบบ 360 องศา โดยให้พนักงานทุกคนได้ประเมินกันเอง และให้พนักงานได้ประเมินผู้บริหาร ผอ.กอง และจัดลำดับคะแนน และมีการมอบรางวัล เกียรติบัตร ขวัญใจพนักงาน หรือพนักงานดีเด่น ที่นอกเหนือจากการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามแบบฟอร์มของประกาศ ก.ธ.

บุคคลที่ 6 กล่าวว่า บุคลากรขององค์กรต้องมีความเข้าใจองค์กรและสามารถประยุกต์ใช้ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของเทคโนโลยี ระบบ กระบวนการทำงาน และมาตรฐานการทำงานของตนและของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผล ความเข้าใจนี้รวมถึงความสามารถในการมองภาพใหญ่ และการคาดการณ์เพื่อเตรียมการรองรับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ ต่อระบบและกระบวนการทำงาน เช่น เข้าใจเทคโนโลยี ระบบ กระบวนการทำงานและมาตรฐานในงานของตน เข้าใจเชื่อมโยงของระบบและกระบวนการทำงานของตนกับหน่วยงานอื่นๆ ที่ติดต่ออย่างชัดเจน สามารถมองภาพรวมแล้วปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพขึ้น เข้าใจกระแสภายนอกกับผลกระทบโดยรวมต่อ เทคโนโลยีระบบหรือกระบวนการทำงานของหน่วยงาน และเข้าใจความต้องการที่แท้จริงขององค์กร มีการให้บริการที่ดีแก่ประชาชนผู้มารับบริการ ด้วยความใส่ใจในความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ผู้รับบริการ อีกทั้งโดยมุ่งประโยชน์และความพึงพอใจของประชาชนผู้มารับบริการเป็นหลัก การบริการเป็นเลิศควรมีลักษณะดังนี้ แสดงความเต็มใจในการให้บริการ มีอัธยาศัยไมตรีอันดี และให้บริการที่ประชาชนผู้รับบริการ ต้องการได้ สามารถเข้าใจและให้บริการที่ตรงตามความต้องการ ที่แท้จริงของประชาชนผู้มารับบริการได้ เช่น ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้รับบริการ หรือประชาชนเพื่อตอบสนองความจำเป็นหรือความต้องการที่แท้จริงของผู้รับบริการ บุคลากรขององค์กรต้องมีจิตสำนึกในความสมานฉันท์ ความร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของทีม เพื่อให้ทีมงาน กลุ่ม หรือ หมู่คณะนั้นๆ บรรลุเป้าหมายร่วมกันได้อย่างดีที่สุด การทำงานเป็นทีม คือ รับผิดชอบหน้าที่ตน และทำหน้าที่ของตนในทีมให้สำเร็จ มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน และให้ความร่วมมือในการทำงานกับเพื่อนร่วมงาน รับฟังความคิดเห็น และประสานความร่วมมือของสมาชิกในทีม รักษามิตรภาพที่ดี ให้การสนับสนุน และช่วยเหลือเพื่อนร่วมทีม เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะเพื่อมุ่งให้ภารกิจ ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ บุคลากรขององค์กร ต้องมีความขยันหมั่นเพียรปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลงานตามเป้าหมายและมาตรฐานที่องค์กรกำหนดไว้อย่างดีที่สุด รวมถึงความมุ่งมั่นในการปรับปรุงพัฒนาผลงานและกระบวนการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุดอยู่เสมอ สามารถทำงานได้ผลงานตามเป้าหมายที่วางไว้ หรือตามมาตรฐานขององค์กร ปรับปรุงวิธีการทำงานเพื่อพัฒนาผลงานให้โดดเด่น เกินกว่าเป้าหมายมาตรฐานที่องค์กรกำหนด อุดสาหกรรมาจะบากบั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ทำหาย หรือได้ผลงานที่โดดเด่นและแตกต่างอย่างไม่มีใครทำได้มาก่อน และวิเคราะห์ผลได้และผลเสีย และสามารถตัดสินใจได้ แม้จะมีความเสี่ยงเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย

นอกจากนี้บุคลากรขององค์กรควรมี สมรรถนะประจำสายงาน ด้วยเป็นสมรรถนะกำหนดเฉพาะประเภทและระดับตำแหน่งในสายงานต่างๆ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรขององค์กร โดยการ 1 สนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาสมรรถนะ การฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เช่น ทักษะด้านการสื่อสาร

ทักษะการพูด ทักษะการเป็นพิธีกร ทักษะเทคโนโลยีที่จำเป็น 2 จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและคุ้มค่าสำหรับการพัฒนาสมรรถนะ ทักษะ ความรู้ ของบุคลากร เพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากรให้มีพื้นฐานความรู้และแนวทางปฏิบัติมากขึ้น ลดความเสี่ยงที่จะผิดพลาดในการปฏิบัติงาน และประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานด้วย 3 จัดประชุมงานทุกครั้งก่อนการปฏิบัติงานและหลังปฏิบัติงานเพื่อให้ทุกคนในทีมงานมีความเข้าใจในแนวทางปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน 4 ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ให้บุคลากรมีความคิดทางบวก ให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาตนเองอย่างเต็มรูปแบบ 5 การสร้างแรงจูงใจ เช่น การมอบรางวัลหรือคำชม หลังจากการปฏิบัติงานสำเร็จเป็นที่น่าพอใจเมื่อได้รับบทบาทหน้าที่ที่สำคัญและจำเป็นต้องใช้ความรู้ ความสามารถอย่างมาก

บุคคลที่ 7 กล่าวว่า สมรรถนะที่บุคลากรขององค์กรควรมี คือ การยึดมั่นในความถูกต้อง ชอบธรรม และจริยธรรมกล่าวคือการกระทำที่ดีของบุคคลในการมีจิตสาธารณะ มีวินัยในตนเองมีความซื่อสัตย์สุจริตหรือมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำ นอกจากนี้การให้บริการที่มีประสิทธิภาพสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้ และผู้ให้บริการก็มีความภูมิใจในการให้บริการ และการตั้งใจปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างดีที่สุด รวมถึงการปรับปรุงพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุดอยู่เสมอ บุคลากรขององค์กรต้องเข้าใจองค์กรในการใช้ความสามารถในการใช้ความสัมพันธ์เชื่อมโยงในองค์กรของตนเองและองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานให้บรรลุผล

แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรขององค์กร โดยการ 1 พัฒนารูปแบบและกลไกความร่วมมือและเสริมสร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานให้เป็นระบบ 2 ส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ สมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับภารกิจพื้นที่

บุคคลที่ 8 กล่าวว่า บุคลากรขององค์กรต้องมีความเข้าใจองค์กร การทำงานร่วมกับบุคลากรเครื่องไม้เครื่องมือ และทรัพยากรต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กรจำนวนมากเพื่อให้การดำเนินการต่างๆ ขององค์กรให้สำเร็จและบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ นอกจากนี้ต้องมีการยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมเป็นคุณธรรมที่สูงส่งทรงคุณค่า และมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมยิ่งไปกว่าคุณธรรมอื่นๆ ไปด้วย ถือเป็นความสำคัญอย่างยิ่งบุคลากรภายในองค์กรต้องยึดมั่นไว้ ประพฤติตนให้อยู่ในกรอบของคุณงามความดีของกฎหมาย และศีลธรรม อยู่เสมอ รวมถึงการเน้นความสม่ำเสมอในการให้บริการ สามารถวัดความพึงพอใจของผู้ใช้บริการได้ มีการพัฒนาการให้บริการให้มีประสิทธิภาพสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้ มีการสื่อสารอันดีระหว่างผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการก็มีความภาคภูมิใจในการให้บริการ บุคลากรขององค์กรต้องมีความตั้งใจและความขยันหมั่นเพียรปฏิบัติงานของตนเพื่อให้ได้ผลงานตามเป้าหมายและมาตรฐานที่องค์กรกำหนดไว้อย่างดีที่สุด รวมถึงความมุ่งมั่นในการปรับปรุงพัฒนางานและกระบวนการปฏิบัติงานภายในองค์กรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุดอยู่เสมอ ซึ่งนั้นรวมถึงการทำงาน of สมาชิกร่วมกันที่มากกว่า 1 คน โดยที่สมาชิกทุกคนนั้นต้องมีเป้าหมายเดียวกัน ทว่าอะไรแล้วทุกคนต้อง

ยอมรับร่วมกัน มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน เมื่องานมีอุปสรรคก็จะแก้ปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคไปด้วยกัน การทำงานเป็นทีมจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารงานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือของกลุ่มสมาชิกเป็นอย่างดี นอกจากสมรรถนะหลักที่บุคลากรทุกคนต้องมีแล้ว บุคลากรยังต้องมี สมรรถนะประจำตัวผู้บริหาร และสมรรถนะประจำตำแหน่งอีกด้วย

สำหรับแนวทางที่ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในหน่วยงาน คือ ควรมีการส่งเสริมด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น จัดคนให้เหมาะสมกับงานกำหนดแผนการปฏิบัติงานให้ชัดเจน ควรมีการจัดทำคู่มือและฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติในตำแหน่งต่างๆ โดยมีการติดตามผลในการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ควรมีการปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่พนักงานเป็นประจำทุกปีและส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้ ควรมีการสำรวจปัญหาเกี่ยวกับสมรรถนะที่เกิดขึ้นในองค์กรเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขและพัฒนา มีการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย อุปสรรคและโอกาส เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาระดับสมรรถนะที่จำเป็นในงานของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นในงานของบุคลากรเทศบาลตำบลนาจารย์ ด้านสมรรถนะ “การยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม” นั้นมีความจำเป็นมากที่สุดเพราะถ้าบุคลากรไม่ยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรมแล้วจะทำให้เกิดการทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ได้ สอดคล้องกับ ข้อพฤษชัย ผิวกู และไชยา ยิ้มวิไล (2564) ที่พบว่า สมรรถนะพิเศษที่เสนอโดยกลุ่มผู้บริหาร ควรมีจิตสำนึก มีจริยธรรม คุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต มีการทำงานอย่างโปร่งใสไม่ทุจริตคอร์รัปชัน และสมรรถนะ “การบริการเป็นเลิศ” นั้นมีความจำเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการให้บริการประชาชน สอดคล้องกับ นพพล อัครชาติ (2560) ที่พบว่า ให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในระดับท้องถิ่นนั้น มีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนตอบสนองความต้องการ และเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรภาครัฐในศตวรรษที่ 21 ซึ่งหากสามารถให้บริการแก่ประชาชนเป็นอย่างดีแล้วก็จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง แต่การทำให้งานประสบความสำเร็จนั้น สมรรถนะ “การทำงานเป็นทีม” เป็นสิ่งสำคัญของการทำงานในองค์กรทุกประเทศ สอดคล้องกับ กานต์วี วิชัยปะ (2559) ที่พบว่า ความสามารถในการทำงานเป็นทีมเนื่องจากว่าต้องมีการประสานงานและจำเป็นต้องบูรณาการ ข้อมูลในหลาย ๆ ด้านรวมทั้งมีการตั้งทรัพยากรในการบริหารจากหลายฝ่ายการแบ่งงานกันทำและการทำงานเป็นทีมจึงจำเป็นจะต้องเกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน รวมกับสมรรถนะ “ความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน” ที่ต้องมีการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงาน บริการ และผลผลิตอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement and Renewal) องค์กรประกอบนี้แสดงให้เห็นถึง

ความสามารถของการเป็นองค์การสมรรถนะสูง ที่มาจากการพัฒนาปรับปรุงงาน ซึ่งพิชยา เจริญสุกใส และคณะ (2565) พบว่าต้องประกอบด้วยคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน คือ การปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง (Continuously Improves Processes) โดยการลดทอนขั้นตอนหรือแบบฟอร์มที่ไม่จำเป็น เพื่อให้ได้ผลงานตามกำหนดและมีคุณภาพ การกำหนดมาตรฐานงานและขั้นตอนการดำเนินงานที่กระชับชัดเจนอย่างต่อเนื่อง (Continuously Simplifies Processes) รวมทั้งค้นหาทางที่จะปรับระบบอย่างสร้างสรรค์ และการปรับการทำงานเข้าหากัน (Attunes Processes to Each Other) เพื่อลดขั้นตอนของแต่ละงานลงรวมทั้งสามารถใช้ข้อมูลร่วมกันได้ และสมรรถนะ “การมุ่งผลสัมฤทธิ์” ทรัพย์อนันต์ ชูศรีทอง และภักดี โพธิ์สิงห์ (2562) พบว่า สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับคุณภาพการบริหารงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นบุคลากรของเทศบาลนาคาร์ย จำเป็นที่จะต้อง มีความมุ่งมั่น อดทน ขยันหมั่นเพียร ตั้งใจที่จะปฏิบัติงาน และศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ของตนเอง เพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ในงานให้เกิดผลงานที่ดีมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. เทศบาลตำบลนาคาร์ยต้องมีการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในท้องถิ่น เพื่อให้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานที่จริงจัง มีขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อองค์กร ไม่ใช่มีแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเพื่อให้เป็นหลักการตามแนวทางบริหารงานบุคคลท้องถิ่นเท่านั้น
2. เทศบาลตำบลนาคาร์ยต้องจัดให้บุคลากรได้รับการฝึกอบรมต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรได้เรียนรู้พัฒนา ทั้งด้านวิชาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ ตลอดจนด้านคุณธรรม จริยธรรม
3. เทศบาลตำบลนาคาร์ยต้องมีการพัฒนาสมรรถนะอย่างสม่ำเสมอตามพฤติกรรม การแสดงออกของบุคลากรรายบุคคล เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจของหน่วยงาน โดยเฉพาะสมรรถนะ “การมุ่งผลสัมฤทธิ์” และสมรรถนะ “ความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน”

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อการศึกษาในครั้งต่อไปมีข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรของเทศบาลตำบลนาคาร์ย อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
2. ควรศึกษากระบวนการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรของเทศบาลตำบลนาคาร์ย อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานก่อน และหลังการพัฒนาสมรรถนะด้วยวิธีการต่าง ๆ ของบุคลากรของเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กานต์รวี วิชัยปะ. (2559). การสร้างสมรรถนะเฉพาะงานของพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
สาธารณภัยระดับปฏิบัติการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแพร่. *วารสารการบริหาร
ปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*. 5(2), 75-103.
- จิรประภา อัครบวร. (2549). *สร้างคนสร้างผลงาน*. กรุงเทพมหานคร : ก.พลพิมพ์.
- ช่อพฤกษ์ ผิวกู และไชยา ยิ้มวิไล. (2564). รูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์*. 23(2), 107–127.
- ทรัพย์อนันต์ ชูศรีทอง และภักดี โพธิ์สิงห์. (2562). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสุรินทร์*. 21(2), 111-121.
- นพพล อัครชาติ. (2560). แนวทางการจัดการทุนมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยเพื่อบ่มบ่ม
องค์การที่มีสมรรถนะสูงในการให้บริการสาธารณะในศตวรรษที่ 21. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. 4(1), 1-30.
- พิชยา เจริญสุขใส, เขียวฤทธิ์ เขียวแสงรัตน์, รัชยา ภักดีจิตต์ และสุพัตรา ยอดสุรางค์. (2565). การบริหาร
จัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง. *วารสาร Lawarath SocialE-
Journal*. 5(2), 193-208.
- พิชิต เทพวรรณ. (2554). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ : แนวคิดและกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จ
ทางการแข่งขัน*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- วรรณนา พิสิฐสุกมิตร. (2550). *แบบของผู้นำที่มีสมรรถนะในระบบราชการพลเรือนไทย*. ดุษฎีนิพนธ์-ปรัชญา
ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภาษาอังกฤษ

- Boam, R., & Sparrow, P. (1992). *Designing and Achieving Competency: Competency-Based
Approach to Development People and Organization*. England: McGraw-Hill.
- Dales, M and Hes, K. (1995). *Creating Training miracles*. Sydney: Prentice Hall.
- Marmon, D.H. (2002). *Core Competencies of Professional Service Providers in
Federally Funded Education Programs” Ph.D. Dissertation*. The University of
Tennessee, United States – Tennessee.

Rovinelli, R. J., and Hambleton , R. K. (1997). On the use of content specialists in the assessment of criterion – referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*. 2, 49–60.

Translated References

- Chorphruek Phewku and Chaiya Yimwilai. (2021), Special competency model of local government Organization personnel in Tak Special Economic Development Zone Area, *Human Society Review Journal*, 23(2), 107-127.
- Jiruprapa Akaraworn. (2006). Creating people who create works. Bangkok : K,Phonphim
- Karnrawee Wichaipa. (2016). Creating work-specific competencies of public disaster prevention and relief employees. Operational level public disaster of | local government organizations, Phrae Province, *Governance Journal, Kalasin University*, 5(2), 75-103.
- Noppon Akhad. (2017). Guidelines for human capital management of Thai local government Organizations in order to become Organizations with high performance in public services In the 21st century. *Political Science Review Journal Kasetsart University*, 4(1), 1-30.
- Pitchaya Charoensuksai, Chaowarit Chaosaengrat, Ratchaya Phakdejrit and Supattra | Yodsurang (2022), Local government organization management towards becoming a high performance Organization, *Lawarath SocialE -Journal*. 5(2), 193-208.
- Phichit Thepwan. (2011). Strategic human resource management: concepts and strategies for Advantage. Official competition Bangkok: SE-ED Education
- Sapanant Chusrithong and Phakdee Phosingh. (2019), Model of competency development of personnel of local government organizations in the northeastern region, *Journal of Humanities and Social Sciences, Surin Rajabhat University*, 21(2), 111-121.
- Wanna Pisitsuphamit. (2007). Styles of competent leaders in the Thai civil service system, Doctor of Philosophy- Philosophy Thesis, Ramkhamhaeng University.

มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน

อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

Troubleshooting Measures Invasion of Royal Land in Khaem Son Sub-District Khao Kho District, Phetchabun Province

[Received: November 20, 2023; Revised: February 6, 2024;

Accepted: February 12, 2024]

ไพจิตร เลพล

หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต,

สาขาการเมืองการปกครอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Paijit Lephon

Master of Political Science Program

in Politics And Government,

Phetchabun Rajabhat University.

สุภัทธีร์ ขุนสิงห์สกุล

อาจารย์, สาขาการเมืองการปกครอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Suphathanee Khunsingsakul

Lecturer in Politics And Government,

Phetchabun Rajabhat University.

วุฒิพงศ์ บัวชัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์,

สาขาการเมืองการปกครอง,

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Wutthiphong Buachoi

Assistant Professor

in Politics And Government,

Phetchabun Rajabhat University.

COPRESPONDING AUTHOR

Paijit Lephon, Master of Political Science Program In Politics And Government ,

Phetchabun Rajabhat University. Thailand. E-mail: pajitlephon@gmail.com

บทคัดย่อ

มาตรการการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินราชพัสดุเป็นวิธีการรัฐนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินราชพัสดุของประชาชนที่เข้าไปถือครองที่ดินราชพัสดุโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายให้สามารถถือครองที่ดินอย่างถูกกฎหมาย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณจากการสอบถามประชาชนเป็นผู้เช่าที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน จำนวน 200 คน และการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพกับผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประชาชนที่เป็นผู้เช่าที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน จำนวน 200 คน ประชากรของงานวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 7 คน ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในระดับน้อย ประชาชนมีปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในระดับปานกลาง ประชาชนเห็นด้วยมากกับแนวทางการแก้ไขปัญหและอุปสรรคในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ และผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทราบว่าเป็นมาตรการทางด้านสังคมที่ทางราชการกำหนดไว้เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและช่วยเหลือราษฎรที่อยู่อาศัยและทำกินในที่ดินราชพัสดุ ให้ได้อยู่อาศัยและทำกินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และควรมีแนวทางแก้ไขปัญหอย่างชัดเจนและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

คำสำคัญ: มาตรการแก้ไขปัญห; การบุกรุกที่ดินราชพัสดุ

Abstract

Measures to solve the problem of encroachment on state property are methods used by the government to solve the problem of encroachment on state property by people who illegally own state property so that they can legally own land. The researcher used quantitative and qualitative research methods. Using a questionnaire in quantitative research from questioning 200 people who are tenants of state property in Khaem Son Sub-district and interviews in qualitative research with informants, including 200 people who are tenants of state property in Khaem Son Sub-district, the population of qualitative research, 7 people. The results of quantitative research found that people have a low level of knowledge and understanding about measures to solve the problem of encroachment on state property. People have problems and obstacles in using measures to solve the problem of encroachment on state property at a moderate level. People agree very much with the solutions and obstacles in using measures to solve the problem of encroachment on government land parcel. And the qualitative research results found that the informants knew that it was a social measure that the government had set in place to alleviate suffering and help the people living and farming on state property. To be able to live and farm legally. And there should be a clear solution to the problem and in the same direction.

Keywords: Troubleshooting Measures; Invasion of Royal Land.

บทนำ

ปัจจุบันที่ดินราชพัสดุมีการเข้าไปบุกรุกครอบครองทำประโยชน์จากราษฎรโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายอยู่เป็นจำนวนมาก ทางราชการได้มีมาตรการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกระทรวงการคลัง โดยกรมธนารักษ์เป็นหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ปกครองดูแล บำรุง รักษา และการใช้ที่ราชพัสดุให้เกิดประโยชน์สูงสุดของราชการ เพื่อเป็นการดูแลรักษาและป้องกันราษฎรบุกรุกที่ราชพัสดุ ได้มีนโยบายในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุอย่างต่อเนื่องตามมาตรการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ ที่กำหนดให้กระทรวงการคลัง (กรมธนารักษ์) ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค 0312/20377 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2546 ดำเนินการมี 3 มาตรการ คือ 1) มาตรการในการป้องกันการบุกรุกที่ราชพัสดุ 2) มาตรการในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุ และ 3) มาตรการเสริมที่กำหนดให้หน่วยงานอื่นให้การสนับสนุนที่ต้องดำเนินการภายใต้ ระเบียบ และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีวิธีการและเงื่อนไขในการบริหารจัดการที่ราชพัสดุ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และนโยบายของรัฐบาล โดยกรณีจำเป็นต้องให้มีคณะกรรมการที่ราชพัสดุ เพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ราชพัสดุ เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ราชพัสดุ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทางราชการ รวมทั้งกำหนดโทษอาญาสำหรับกรณีที่มีการบุกรุกที่ราชพัสดุ เพื่อเป็นการรักษาที่ดินของรัฐไว้เพื่อใช้ประโยชน์ของทางราชการต่อไป

ในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นพื้นที่ที่มีราษฎรเข้าครอบครองทำประโยชน์บุกรุกอยู่ในที่ดินราชพัสดุเป็นจำนวนหนึ่ง ซึ่งบางส่วนได้เข้าร่วมมาตรการในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกไปแล้ว และยังมีอีกบางส่วนที่ยังไม่ได้เข้าร่วมมาตรการ ฯ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญถึงมาตรการในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เคยมีการบุกรุกเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินราชพัสดุของราษฎรอยู่เป็นจำนวนหนึ่ง แต่ปัจจุบันได้มีราษฎรบางส่วนที่ได้เข้าร่วมมาตรการในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกไปแล้ว และยังมีอีกบางส่วนที่ยังไม่ได้เข้าร่วมมาตรการ ฯ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำผลการศึกษารายละเอียดมาตรการในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกดังกล่าว ไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในพื้นที่อื่น ๆ อีกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุของประชาชน ในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

แนวคิด ทฤษฎี

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยมีประเด็นการวิจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุของประชาชน ในเขตตำบลแคมป์สน โดยได้ศึกษาจากมาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นกรอบและแนวทางในการศึกษา ดังนี้

มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ

มาตรการในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุที่กำหนดให้กระทรวงการคลัง (กรมธนารักษ์) ดำเนินการ ตามมติคณะรัฐมนตรี หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค 0312/20377 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2546 ดำเนินการมี 3 มาตรการ คือ 1) มาตรการในการป้องกันการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ 2) มาตรการในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ และ 3) มาตรการเสริมที่กำหนดให้หน่วยงานอื่นให้การสนับสนุน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ได้มีผู้สนใจศึกษาในเรื่องของการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินที่เป็นที่ดินของรัฐหรือราชพัสดุ ซึ่งเนาวรัตน์ บุญวรรณโณ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุของกรมธนารักษ์ในจังหวัดนครนายก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุของกรมธนารักษ์ในจังหวัดนครนายก พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า (1) ปัญหาที่สำคัญคือ กรมธนารักษ์ในจังหวัดนครนายกไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้านการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ (2) การพัฒนาการบริหารจัดการที่สำคัญ คือ กรมธนารักษ์ในจังหวัดนครนายกควรกำหนดนโยบายด้านการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง รวมทั้งควรสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย และ (3) ในภาพรวมในอนาคต กรมธนารักษ์ในจังหวัดนครนายกมีแนวโน้มการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนสูงกว่าปัจจุบัน ต่อมาสมชาติ ศิลป์เจริญ (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางและมาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2559 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบุกรุกที่ดินของแต่ละเหล่าทัพ ข้อมูลแนวทางและมาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของแต่ละเหล่าทัพ เพื่อศึกษา วิเคราะห์ เปรียบเทียบแนวทางและมาตรการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2559 ว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงใด และเพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงและพัฒนา มาตรการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของ กระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2559 พบว่า ประเด็นปัญหาการบุกรุกที่สำคัญ 2 ประเด็น ดังนี้ 1) ส่วนใหญ่เป็นการบุกรุกที่ดินในพื้นที่ฝึกเพื่อทำการเกษตรกรรมของราษฎร และจัดทำเป็นที่อยู่อาศัยแหล่งชุมชน รวมทั้งปัญหาการออกเอกสารสิทธิ์ทับซ้อน การไม่ยอมรับมติ กพร. จังหวัดของกรมธนารักษ์ การอ้างสิทธิ์การถือครองมาก่อนการเป็นที่ดินของรัฐ 2) กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ไม่เอื้ออำนวยในการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่ เช่น ปัญหาการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการจัดหาประโยชน์ในที่ดินราชพัสดุที่ถูกบุกรุกโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใช้ที่ดินราชพัสดุ

พ.ศ. 2556 ปัญหาการไม่มีผู้แทนจากหน่วยงานทหารในคณะกรรมการ กปร. จังหวัด เป็นต้น แนวทางและมาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดิน มี 3 แนวทาง คือ การหยุดปัญหาการบุกรุกที่ดินที่มีอยู่เดิม การป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการบุกรุกที่ดินเพิ่มเติม และการเยียวยาให้ความเป็นธรรมกับราษฎร ซึ่งมาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของแต่ละเหล่าทัพ ภาพรวมแล้ว ยังเป็นการมุ่งเน้นการปฏิบัติงานในเชิงรูปธรรมของเจ้าหน้าที่ และการปฏิบัติต่อราษฎรผู้บุกรุกตามกฎหมายยังขาดการปฏิบัติงานในรูปธรรม และการปฏิบัติต่อราษฎรผู้บุกรุกและเจ้าหน้าที่ตลอดจน การแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดิน ของแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน และอนุวัตรจินตกลีกรรม (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ที่มาและพลวัตของนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคำอธิบายเกี่ยวกับที่มากระบวนการก่อตัว และพัฒนาการของนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พบว่า นโยบายเกิดขึ้นมาจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานทหารกับประชาชนในพื้นที่สงวนหวงห้ามของทหารจังหวัดกาญจนบุรี นำไปสู่ประเด็นปัญหาการบุกรุกเข้าครอบครองที่ดินของรัฐเหนือปัญหาสิทธิในที่ดินของประชาชน และปัญหาการสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐโดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ เป็นต้น

ขอบเขตวิจัย

1. ขอบเขตของประชากร

ประชากรเชิงปริมาณ คือ ประชาชนที่เป็นผู้เช่าที่ดินราชพัสดุในเขต ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 200 คน และประชากรเชิงคุณภาพ คือ ธารักษ์พื้นที่เพชรบูรณ์ กำนัน และตัวแทนประชาชนที่ถือครองที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 5 คน รวมจำนวน 7 คน

2. ขอบเขตของเนื้อหา

ศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุของประชาชนในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษา คือ ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

4. ระยะเวลาในการศึกษา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2565 ถึง กันยายน 2566 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นแนวทางในการศึกษา โดยมีวิธีการดำเนินการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่เป็นผู้เช่าที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 200 คน (Household surveys) กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire)

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้วิเคราะห์กับตัวแปร คือ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้เฉลี่ยส่วนตัวต่อเดือน อาชีพ ตำแหน่งและข้อคำถามแต่ละข้อตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ 1-3

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ บทความวิจัย บทความวิชาการ รายงาน การวิจัย วิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ และจากการสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ (Expert Choice) ประกอบกับความเห็นของผู้ศึกษา โดยใช้แบบสัมภาษณ์และได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเจาะจงสัมภาษณ์กับ ธนารักษ์พื้นที่เพชรบูรณ์ กำนัน และตัวแทนประชาชนที่ถือครองที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 7 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 อายุส่วนใหญ่ คือ อายุ 41-50 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 29.00 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ คือ การศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 22.50 อาชีพส่วนใหญ่ คือ อาชีพเกษตรกร จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 รายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่ คือ 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 จำนวนที่ดินราชพัสดุในการถือครองส่วนใหญ่ คือ ที่ดินราชพัสดุเนื้อที่ 1 ไร่ – 5 ไร่ จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50 การได้มาของที่ดินราชพัสดุที่ถือครองในปัจจุบันส่วนใหญ่ คือ มีการได้มาของที่ดินราชพัสดุ

ที่ถือครองในปัจจุบัน คือ ได้รับมรดก จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่ คือ อาศัยอยู่ในพื้นที่มากกว่า 15 ปี ขึ้นไป จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00

2. ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุของประชาชนในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

จากข้อมูลการศึกษาคำตอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุของประชาชนในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์การศึกษาคำตอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุของประชาชน ในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	S.D	แปลผล	ลำดับที่
1. ท่านรู้และเข้าใจว่ามีการสำรวจและตรวจสอบที่ดินราชพัสดุ ให้เป็นปัจจุบันว่ามีที่ราชพัสดุอยู่ที่ไหน จำนวนเท่าใด	3.13	0.72	เข้าใจน้อย	5
2. รู้และเข้าใจว่าการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานที่ราชพัสดุเป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบต่างๆเกี่ยวกับที่ดินราชพัสดุ	3.20	0.70	เข้าใจน้อย	3
3. ทราบความละเอียดของข้อมูลทะเบียนที่ราชพัสดุที่ท่านครอบครอง	2.94	0.83	เข้าใจน้อย	13
4. เข้าใจเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตนต่อการถือครองและใช้ที่ดินราชพัสดุ	3.15	0.70	เข้าใจน้อย	4
5. ทราบว่ามีการกำหนดบทลงโทษต่อผู้ที่ครอบครองที่ดินราชพัสดุเมื่อกระทำความผิดต่อเงื่อนไขการใช้ประโยชน์ที่ดินราชพัสดุ	3.12	0.71	เข้าใจน้อย	6
6. รู้และเข้าใจว่าการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ที่ราชพัสดุได้มีการประสานงานกับส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้อง	3.10	0.73	เข้าใจน้อย	7
7. ทราบว่ามีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านรู้เกี่ยวกับการสอบสวนสิทธิ์เพื่อพิสูจน์สิทธิ์ในการครอบครองที่ดินราชพัสดุของชาวบ้าน	3.25	0.66	เข้าใจน้อย	1
8. และเข้าใจว่ามีการสำรวจทางกายภาพ การจัดทำแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศเพื่อประกอบการตรวจสอบสิทธิการได้มาซึ่งที่ราชพัสดุ	3.08	0.73	เข้าใจน้อย	8
9. รู้และเข้าใจว่าผู้บุกรุกที่ดินราชพัสดุที่มีเอกสารสิทธิ์หรืออ้างสิทธิครอบครองทำประโยชน์มาก่อนการเป็นที่ราชพัสดุ กบร. ต้องดำเนินการพิสูจน์สิทธิ์ตามหลักเกณฑ์และให้ประชาชนเช่าที่ดินราชพัสดุต่อไปตามสิทธิ์	3.08	0.70	เข้าใจน้อย	8
10. ทราบว่าผู้ที่ครอบครองที่ดินหรือทายาทที่อยู่อาศัยก่อนการสำรวจ ต้องเช่าที่ดินราชพัสดุตามเนื้อที่ที่ได้ครอบครองใช้ประโยชน์จริงเป็นการชั่วคราวไม่เกินครั้งละ 3 ปี (กรณีที่ยินยอมเช่า)	3.21	0.68	เข้าใจน้อย	2
11. เข้าใจถึงการจัดทำแผนงานและโครงการเกี่ยวกับการ จัด	2.96	0.83	เข้าใจน้อย	12

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	S.D	แปลผล	ลำดับที่
ระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินราชพัสดุ แผนการโยกย้ายราษฎร การจัดทำแนวเขตถาวรและการดูแลรักษาเป็นไปเพื่อให้การใช้ที่ ราชพัสดุเกิดประโยชน์สูงสุด				
12. ทราบว่ามีการกำกับติดตามผลการดำเนินการตามแผนการ ดำเนินการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในแต่ละพื้นที่	3.02	0.76	เข้าใจน้อย	10
13. ท่านรู้และเข้าใจว่ากรมธนารักษ์ได้เร่งรัดออกเอกสารสิทธิ์ ให้แก่ประชาชนในกรณีที่ดินที่พิสูจน์ได้ว่าได้ครอบครองทำประโยชน์ใน ที่ดินมาก่อนการเป็นที่ดินราชพัสดุ	2.98	0.71	เข้าใจน้อย	11
14. รู้และเข้าใจว่ารัฐควรเร่งรัดดำเนินการสำรวจแนวเขตที่ดินราช พัสดุให้ชัดเจนเมื่อพิสูจน์ได้ว่าประชาชนเข้าครอบครองที่ดินก่อน ประกาศเป็นที่ดินราชพัสดุ	3.08	0.69	เข้าใจน้อย	8
15. ทราบว่ารัฐไม่ควรออกเอกสารสิทธิ์ให้แก่ราษฎรผู้บุกรุกที่ดิน ราชพัสดุที่ได้เข้าครอบครองทำประโยชน์หลังการประกาศเป็น ที่ดินราชพัสดุ	3.06	0.70	เข้าใจน้อย	9
รวม	3.09	0.60	เข้าใจน้อย	

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าผลการศึกษาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินราชพัสดุของประชาชนในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในระดับเข้าใจน้อย ($\bar{X} = 3.09$) (S.D. = 0.60)

ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินราชพัสดุของประชาชนในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า เป็นมาตรการทางด้านสังคมที่ทางราชการกำหนดไว้เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและช่วยเหลือราษฎรที่อยู่อาศัยและทำกินในที่ดินราชพัสดุ ให้ได้อยู่อาศัยและทำกินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหการของรัฐบาล และในเรื่องมาตรการการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มาจากใครหรือแหล่งข้อมูลใด พบว่า เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินราชพัสดุจากทางราชการ จากเจ้าหน้าที่กรมธนารักษ์ จากการประชุมส่วนราชการ และจากสื่อออนไลน์ต่างๆ

สรุปได้ว่า ประชาชนในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการดังกล่าวน้อย และจากการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นตัวแทนประชาชนในพื้นที่ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจด้านมาตรการดังกล่าวมากพอสมควร ซึ่งทางราชการจะต้องใช้กลุ่มตัวแทนในพื้นที่เป็นตัวช่วยเพื่อให้มาตรการดังกล่าวประสบผลสำเร็จต่อไป

3. ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุของในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

จากข้อมูลการศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุของในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุของในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	S.D	แปลผล	ลำดับที่
1. พบปัญหาและอุปสรรคของการสำรวจและตรวจสอบที่ดินราชพัสดุให้เป็นปัจจุบัน	2.70	0.72	ปานกลาง	10
2. พบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ราชพัสดุตามกฎหมายหรือระเบียบต่างๆในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ	2.70	0.76	ปานกลาง	10
3. พบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความละเอียดชัดเจนของข้อมูลทะเบียนที่ดินราชพัสดุที่ผ่านครอบครอง	2.67	0.70	ปานกลาง	12
4. ปัญหาและอุปสรรคที่ท่านพบเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตนต่อการถือครองและใช้ที่ดินราชพัสดุ	2.65	0.77	ปานกลาง	13
5. พบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการกำหนดบทลงโทษต่อผู้ที่ครอบครองที่ดินราชพัสดุเมื่อกระทำผิดต่อเงื่อนไขการใช้ประโยชน์จากที่ดินราชพัสดุ	2.73	0.77	ปานกลาง	9
6. ท่านพบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ที่ราชพัสดุได้มีการประสานงานของเจ้าหน้าที่ที่ราชพัสดุกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการพิสูจน์สิทธิ์ เพื่อการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา	2.83	0.56	ปานกลาง	4
7. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านรู้เกี่ยวกับการสอบสวนสิทธิ์เพื่อพิสูจน์สิทธิ์ในการครอบครองที่ดินราชพัสดุของชาวบ้านที่มีการบุกรุก	2.86	0.77	ปานกลาง	2
8. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการสำรวจทางกายภาพ การจัดทำแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศเพื่อประกอบการตรวจสอบสิทธิการได้มาซึ่งที่ดินราชพัสดุ รวมทั้งสอบสวนการได้มาซึ่งที่ดินราชพัสดุของท่าน	2.78	0.66	ปานกลาง	7

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	S.D	แปลผล	ลำดับที่
9. ปัญหาและอุปสรรคที่ท่านพบจากการดำเนินการของ กบร. ใน การพิสูจน์สิทธิ์ตามหลักเกณฑ์ก่อนให้ประชาชนได้เช่าที่ดิน ราชพัสดุ	2.77	0.69	ปานกลาง	8
10. การบุกรุกที่ดินราชพัสดุที่ได้เข้าครอบครองทำประโยชน์ ภายหลังการเป็นที่ดินราชพัสดุ เป็นปัญหาและอุปสรรคของการ แก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ	2.79	0.73	ปานกลาง	6
11. ท่านพบปัญหาและอุปสรรคในการครอบครองที่ดินของท่าน หรือทายาทที่อยู่อาศัยก่อนการสำรวจเป็นที่ราชพัสดุที่ต้องเช่า	2.68	0.72	ปานกลาง	11
12. ท่านพบปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำแผนงานและ โครงการเกี่ยวกับการ จัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินราชพัสดุ แผนการโยกย้ายราษฎร	2.84	0.75	ปานกลาง	3
13. ท่านพบปัญหาและอุปสรรคการกำกับติดตามผลการ ดำเนินการตามแผนการดำเนินการแก้ไขปัญหาการบุกรุก ที่ราชพัสดุ	2.77	0.77	ปานกลาง	8
14. ท่านพบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการเร่งรัดออก เอกสารสิทธิ์ให้แก่ประชาชนในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่าได้ครอบครองทำ ประโยชน์ในที่ดินราชพัสดุ	2.80	0.74	ปานกลาง	5
15. ท่านพบปัญหาและอุปสรรคในการเร่งรัดดำเนินการสำรวจ แนวเขตที่ดินราชพัสดุ กรณีพิสูจน์ได้ว่าประชาชนเข้าครอบครอง ที่ดินก่อนประกาศเป็นที่ราชพัสดุ	2.79	0.77	ปานกลาง	6
16. ท่านพบปัญหาและอุปสรรคในการออกเอกสารสิทธิ์ให้แก่ ประชาชนเข้าครอบครองที่ดินหลังการประกาศเป็นที่ราชพัสดุแล้ว	2.83	0.81	ปานกลาง	4
17. ท่านพบปัญหาและอุปสรรคในการขออนุญาตใช้ไฟฟ้า หรือ น้ำประปา เพราะต้องได้รับการยินยอมจากหน่วยงานของรัฐผู้เป็น เจ้าของที่ดินราชพัสดุเสียก่อน	2.87	0.84	ปานกลาง	1
รวม	2.77	0.66	ปานกลาง	

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่าผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในระดับของปัญหาและอุปสรรคปานกลาง ($\bar{X} = 2.77$) (S.D. = 0.66)

ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ราษฎรที่ยังไม่ได้เช่าที่ดินราชพัสดุไม่ต้องชำระค่าเช่า แต่ราษฎรที่ยินยอมเช่าที่ราชพัสดุต้องชำระค่าเช่า ราษฎรจึงยังไม่ค่อยยอมรับและยินยอมที่จะเช่ายังขาดความเชื่อมั่นในส่วนราชการ และต้องการโฉนดที่ดินมากกว่าการได้รับสิทธิการเช่า ซึ่งจะสามารถนำไปแปลงเป็นทุนได้ดีกว่าสัญญาเช่าที่ราชพัสดุ และราษฎรผู้ที่ครอบครองทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุไม่ยอมรับเกี่ยวกับการชำระค่าเช่า เนื่องจากเดิมไม่เคยชำระทั้งสิทธิการเช่าที่ราชพัสดุหรือสัญญาเช่ายังไม่เป็นที่ยอมรับของแหล่งเงินทุน และยังต้องการได้โฉนดที่ดินมากกว่าสิทธิการเช่าที่ราชพัสดุ

สรุปได้ว่า ประชาชนในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เห็นว่ายังมีปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง และจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญของการเช่าที่ราชพัสดุ เพราะต้องการโฉนดมากกว่า ซึ่งโฉนดสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ดีกว่าสิทธิการเช่าที่ราชพัสดุ

4. ผลการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

จากข้อมูลการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	S.D	แปลผล	ลำดับที่
1. การสำรวจและตรวจสอบที่ดินราชพัสดุให้เป็นปัจจุบันในแต่ละพื้นที่ เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ	3.85	0.67	เห็นด้วยมาก	2
2. การดำเนินการของเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานที่ราชพัสดุตามกฎหมายหรือระเบียบต่างๆ เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการบุกรุกที่ดินราชพัสดุได้อย่างมาก	3.84	0.65	เห็นด้วยมาก	3
3. การอธิบายข้อมูลทะเบียนที่ราชพัสดุให้ประชาชนผู้ครอบครองทราบที่ชัดเจน เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ	3.87	0.65	เห็นด้วยมาก	1
4. การอธิบายชี้แจงให้ประชาชนทราบและเข้าใจเกี่ยวกับวิธี	3.87	0.66	เห็นด้วย	1

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	S.D	แปลผล	ลำดับที่
ปฏิบัติต่อการถือครองและใช้ที่ดินราชพัสดุ เป็นแนวทางการแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคของการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ			มาก	
5. การแจ้งบทโทษต่อผู้ที่ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินราชพัสดุทราบ เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ	3.84	0.63	เห็นด้วย มาก	3
6. การประสานงานของเจ้าหน้าที่ที่ราชพัสดุกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ในการพิสูจน์สิทธิ์ เพื่อการศึกษา วิเคราะห์สภาพปัญหาความพร้อม โดยพื้นที่เมื่อมีประชาชนโต้แย้งกรรมสิทธิ์ในที่ดินของตน เป็นแนวทาง การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ	3.68	0.56	เห็นด้วย มาก	9
7. การประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านรู้เกี่ยวกับการสอบสวนสิทธิ์ เพื่อพิสูจน์สิทธิ์ในการครอบครองที่ดินราชพัสดุของตน กรณีมีการบุกรุก ที่ดินราชพัสดุ เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการบุกรุก ที่ดินราชพัสดุ	3.80	0.59	เห็นด้วย มาก	5
8. การสำรวจทางกายภาพ การจัดทำแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ เพื่อประกอบการตรวจสอบสิทธิการได้มาซึ่งที่ราชพัสดุ รวมทั้ง สอบสวนการได้มาซึ่งที่ดินราชพัสดุ เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคของการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ	3.73	0.56	เห็นด้วย มาก	8
9. กบร. พิสูจน์สิทธิ์ตามหลักเกณฑ์แล้วให้ผู้ครอบครองที่ดินหรือ ทายาทที่อยู่อาศัยก่อนการสำรวจ ต้องเช่าที่ดินราชพัสดุตามเนื้อที่ที่ ได้ครอบครองใช้ประโยชน์จริงเป็นการชั่วคราวไม่เกิน ครั้งละ 3 ปี (กรณีที่ยินยอมเช่า) เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ของการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ	3.66	0.59	เห็นด้วย มาก	10
10. การจัดทำแผนงานและโครงการเกี่ยวกับการจัดระเบียบการ ใช้ประโยชน์ที่ดินราชพัสดุ แผนการโยกย้ายราษฎร การจัดทำแนวเขต ถาวรและการดูแลรักษาเป็นไปเพื่อให้การใช้ที่ราชพัสดุ เป็นแนวทาง การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ	3.76	0.54	เห็นด้วย มาก	7
11. การกำกับติดตามผลการดำเนินการตามแผนการดำเนินการ แก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินราชพัสดุแต่ละพื้นที่ เป็นแนวทางการ แก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ	3.81	0.55	เห็นด้วย มาก	4

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	S.D	แปลผล	ลำดับที่
12. การเร่งรัดออกเอกสารสิทธิให้แก่ประชาชนในกรณีที่สูงชันได้ว่าได้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินมาก่อนการประกาศเป็นที่ดินราชพัสดุ เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ	3.80	0.56	เห็นด้วย มาก	5
13. การเร่งสำรวจแนวเขตที่ดินราชพัสดุให้ชัดเจนเพื่อพิสูจน์ว่าประชาชนเข้าครอบครองที่ดินก่อนการประกาศเป็นที่ราชพัสดุเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ	3.81	0.57	เห็นด้วย มาก	4
14. รัฐไม่ควรออกเอกสารสิทธิให้แก่ราษฎรผู้บุกรุกที่ดินราชพัสดุที่ได้เข้าครอบครองทำประโยชน์หลังการประกาศเป็นที่ดินราชพัสดุ เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ	3.77	0.56	เห็นด้วย มาก	6
15. การตรวจสอบการครอบครองสิทธิในที่ดินราชพัสดุของชาวบ้านอย่างรอบครอบก่อนอนุญาตให้ใช้ไฟฟ้าหรือน้ำประปา เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ	3.84	0.59	เห็นด้วย มาก	3
รวม	3.79	0.52	เห็นด้วย มาก	

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่าผลการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ประชาชนเห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) (S.D. = 0.52)

ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ควรใช้แนวทางโดยการกำหนดระยะเวลาการเช่าในระยะยาว 30 ปี ขึ้นไป และใช้อัตราค่าเช่าในลักษณะผ่อนปรนเพื่อให้ได้อัตราค่าเช่าที่ลดลงจากปกติที่จะต้องชำระ ควรให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการเช่า และให้สิทธิประโยชน์ที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือหรือจากทางราชการเป็นพิเศษกว่าปกติ เช่น จัดเก็บภาษีที่ดิน ความช่วยเหลือการเกษตร และสนับสนุนแหล่งเงินทุน เป็นต้น และควรมีการจำกัดพื้นที่ที่มีการบุกรุกไม่ให้มีการบุกรุกเพิ่มเติม และทำความเข้าใจกับราษฎรให้เห็นถึงประโยชน์และปลูกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของที่ดินรัฐ เพื่อจะช่วยลดการบุกรุกที่ดินของรัฐ

สรุปได้ว่า ประชาชนในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เห็นด้วยในระดับมากกับแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการการดังกล่าว และจากการสัมภาษณ์ พบว่า ควรมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเพิ่มจากแนวทางที่ทางราชการกำหนด เช่น จัดเก็บภาษีที่ดิน ความช่วยเหลือ

การเกษตร และสนับสนุนแหล่งเงินทุน เป็นต้น และทำความเข้าใจกับราษฎรให้เห็นถึงประโยชน์และปลูกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของที่ดินรัฐเพื่อจะช่วยลดการบุกรุกที่ดินของรัฐ

สรุปและอภิปรายผล

1. การศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุของประชาชน ในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการศึกษาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุของประชาชน ในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ประชาชนในตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ เช่น การสำรวจและตรวจสอบที่ดินราชพัสดุ การกำหนดบทลงโทษต่อผู้ที่ครอบครองที่ดินราชพัสดุเมื่อกระทำความผิดต่อเงื่อนไขการใช้ประโยชน์ การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ที่ราชพัสดุได้มีการประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาโดยภาพรวมในระดับน้อยเพราะประชาชนในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวอยู่เป็นอย่างมาก และพบว่าเป็นมาตรการทางด้านสังคมที่ทางราชการกำหนดไว้เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและช่วยเหลือราษฎรที่อยู่อาศัยและทำกินในที่ราชพัสดุ ให้ได้อยู่อาศัยและทำกินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุจากทางราชการ จากเจ้าหน้าที่กรมธนารักษ์จากการประชุมส่วนราชการซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอนุวัตร จินตกลสิกรรม (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่องที่มาและพลวัตของนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545 พบว่า นโยบายเกิดขึ้นมาจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานทหารกับประชาชนในพื้นที่สงวนหวงห้ามของทหารจังหวัดกาญจนบุรี นำไปสู่ประเด็นปัญหาการบุกรุกเข้าครอบครองที่ดินของรัฐเหนือปัญหาสิทธิในที่ดินของประชาชน และปัญหาการสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐโดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ นอกจากนี้การเกิดขึ้นของกลไก กบร. ยังเป็นการตั้งอำนาจการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินของประชาชนจากกลไกของรัฐอื่น ๆ ที่มีอยู่เดิม มาอยู่ภายใต้กลไกของส่วนกลางที่ กบร. กำหนดขึ้น

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าประชาชนในพื้นที่ตำบลแคมป์สน ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ เนื่องจากมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน เพราะที่อยู่อาศัยและทำกินของตนเป็นที่ดินราชพัสดุซึ่งเป็นที่ดินของรัฐ ซึ่งการกระทำใดๆในที่ดินราชพัสดุจะต้องรู้เงื่อนไขของการเช่าและการใช้ประโยชน์ในที่ดินที่ตนได้เช่ากับทางราชการและจะต้องดำเนินการ ขออนุญาตให้ถูกต้องตามระเบียบเพื่อที่จะได้ไม่เกิดปัญหาการปฏิบัติไม่เป็นไปตามระเบียบและเงื่อนไขของการเช่าที่ราชพัสดุในฐานะผู้เช่า และในส่วนที่ยังไม่ได้มาดำเนินการจัดทำสัญญาเช่ากับทางราชการให้ถูกต้องตามกฎหมาย เพราะในการขออนุญาตดำเนินการต่าง ๆ บนที่ดิน ของรัฐ เช่น การขอเช่าประปาขอไฟฟ้าขอใบอนุญาตประกอบกิจการต่าง ๆ จะต้องได้รับอนุญาตจากส่วนราชการ ผู้ครอบครองที่ดินของรัฐแปลงนั้นๆ ก่อนจึงจะสามารถดำเนินการใด ๆ บนที่ดินได้

ดังนั้นประชาชนผู้ที่อยู่อาศัยและทำกินในที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุก ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องทำความเข้าใจกับประชาชนในเรื่องดังกล่าว เพื่อประชาชนจะได้อยู่ในที่ดินของรัฐโดยชอบด้วยกฎหมายและปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามระเบียบของทางราชการที่ได้กำหนดไว้ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตต่อไป

2. การศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการศึกษาด้านปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ประชาชนมีปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน เช่น การสำรวจและตรวจสอบที่ดินราชพัสดุให้เป็นปัจจุบัน เกี่ยวกับความละเอียดชัดเจนของข้อมูลทะเบียนที่ราชพัสดุ การประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านรู้เกี่ยวกับการสอบสวนสิทธิ์เพื่อพิสูจน์สิทธิ์ในการครอบครองที่ดินราชพัสดุ การถือครองที่ดินราชพัสดุก่อนและหลังการเป็นที่ดินของรัฐโดยอยู่อาศัยและทำกินในที่ดินของรัฐนั้นมาอย่างต่อเนื่องโดยภาพรวมพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในเรื่องดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง เพราะประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวอยู่มาก และพบว่าราษฎรที่ยังไม่ได้เช่าที่ดินราชพัสดุไม่ต้องชำระค่าเช่า แต่ราษฎรที่ยินยอมเช่าที่ราชพัสดุต้องชำระค่าเช่าราษฎรจึงยังไม่ค่อยยอมรับและยินยอมที่จะเช่า พร้อมยังขาดความเชื่อมั่นในส่วนราชการ และต้องการโฉนดที่ดินมากกว่าการได้รับสิทธิการเช่า ซึ่งจะสามารถนำไปแปลงเป็นทุนได้ดีกว่าสัญญาเช่าที่ราชพัสดุ และราษฎรผู้ที่ครอบครองทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุไม่ยอมรับเกี่ยวกับการชำระค่าเช่า เนื่องจากเดิมไม่เคยชำระ ทั้งสิทธิการเช่าที่ราชพัสดุหรือสัญญาเช่ายังไม่เป็นที่ยอมรับของแหล่งเงินทุน และยังต้องการโฉนดที่ดินมากกว่าสิทธิการเช่าที่ราชพัสดุ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมชาติ ศิลป์เจริญ (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่องได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางและมาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2559 พบว่า ประเด็นปัญหาการบุกรุกสำคัญ 2 ประเด็น ดังนี้ 1) ส่วนใหญ่เป็นการบุกรุกที่ดินในพื้นที่ที่ผิดเพื่อทำการเกษตรกรรมของราษฎร และจัดทำเป็นที่อยู่อาศัยแหล่งชุมชน รวมทั้งปัญหาการออกเอกสารสิทธิ์ทับซ้อน การไม่ยอมรับมติ กพร. จังหวัดของกรมธนารักษ์ การอ้างสิทธิ์การถือครองมาก่อนการเป็นที่ดินของรัฐ 2) กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ไม่เอื้ออำนวยในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น ปัญหาการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการจัดหาประโยชน์ในที่ราชพัสดุถูกบุกรุกโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใช้ที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2556 ปัญหาการไม่มีผู้แทนจากหน่วยงานทหารในคณะกรรมการ กพร. จังหวัด เป็นต้น

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าปัจจุบันภาครัฐยังพบปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในด้านต่าง ๆ อีกหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการสำรวจและตรวจสอบที่ดินราชพัสดุให้เป็นปัจจุบัน เกี่ยวกับความละเอียดชัดเจนของข้อมูลทะเบียนที่ราชพัสดุการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านรู้เกี่ยวกับการสอบสวนสิทธิ์เพื่อพิสูจน์สิทธิ์ในการครอบครองที่ดินราชพัสดุ การถือครองที่ดินราชพัสดุก่อนและหลังการเป็นที่ดินของรัฐโดยอยู่อาศัยและทำกินในที่ดิน และปัญหาที่สำคัญคือประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องมาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ จึงจำเป็นต้องแก้ปัญหาเหล่านี้ให้หมดไป เพื่อปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุจะได้ถูกแก้ไขให้หมดไป

ดังนั้น หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐหรือที่ดินราชพัสดุเอง จะต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณ ด้านบุคลากรให้เพิ่มขึ้น และเพื่อความรู้เรื่องการแก้ไขปัญหาการบุกรุกให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจในการทำงานนี้อย่างแท้จริงรวมทั้งมีมาตรการช่วยเหลือผู้บุกรุกที่เต็มใจเข้าสู่ระบบ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้บุกรุกคนอื่นมาเข้าสู่ระบบให้มากขึ้นต่อไป

3. การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ ในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการศึกษาด้านแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ประชาชนเห็นด้วยกับแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในเขตตำบลแคมป์สน เช่น การอธิบายชี้แจงให้ประชาชนทราบและเข้าใจเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติต่อการถือครองและใช้ที่ดินราชพัสดุ การแจ้งบทลงโทษต่อผู้ที่ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินราชพัสดุทราบ การสำรวจทางกายภาพ การจัดทำแผนงานและโครงการเกี่ยวกับการ จัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินราชพัสดุ แผนการโยกย้ายราษฎร การจัดทำแนวเขตถาวรและการดูแลรักษาเป็นไปเพื่อให้การใช้ที่ราชพัสดุ โดยภาพรวมพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในเรื่องดังกล่าวอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เพราะประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่ภาครัฐ ควรจะเร่งดำเนินการ และพบว่า ควรใช้แนวทางโดยการกำหนดระยะเวลาการเช่าในระยะยาว 30 ปี ขึ้นไป และใช้อัตรา ค่าเช่าในลักษณะผ่อนปรนเพื่อให้ได้อัตราค่าเช่าที่ลดลงจากปกติที่จะต้องชำระควรให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการเช่า และให้สิทธิประโยชน์ที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือหรือจากรางการเป็นพิเศษกว่าปกติ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรการแก้ไขปัญหการบุกรุก (กระทรวงการคลัง , 2546) เรื่อง มาตรการในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุ ซึ่งได้กำหนดแนวทางให้กรมธนารักษ์ดำเนินการในการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินราชพัสดุของแต่ละพื้นที่ เช่น ให้กรมธนารักษ์กำหนดแปลงหรือพื้นที่ที่จะดำเนินการ โดยประสานงานกับส่วนราชการผู้ครอบครองใช้ประโยชน์ที่ราชพัสดุ ฝ่ายปกครอง และหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง สำรวจทางกายภาพ พร้อมกับจัดทำแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศเพื่อประกอบการตรวจสอบสิทธิการได้มา รวมทั้งสอบสวนการได้มาและความประสงค์ของประชาชน โดยดำเนินการร่วมกับฝ่ายปกครอง หน่วยงานท้องถิ่นเจ้าของพื้นที่ และส่วนราชการผู้ครอบครองใช้ประโยชน์ และจากผลการสำรวจทางกายภาพ และการสอบสวน ให้จำแนกกลุ่มผู้บุกรุกที่ราชพัสดุดออกเป็น 2 ประเภท 1) บุกรุกประเภทมีเอกสารสิทธิ์ หรือที่อ้างว่าได้ครอบครองทำประโยชน์มาก่อนการเป็นที่ราชพัสดุ 2) ผู้บุกรุกที่ครอบครองที่ดินภายหลังการสงวนหวงห้าม และดำเนินการตามระเบียบและข้อกฎหมาย ซึ่งมาตรการดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสมชาติ ศิลป์เจริญ (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางและมาตรการการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินของกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2559 พบว่า แนวทางและมาตรการการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินมี 3 แนวทาง คือ การหยุดปัญหการบุกรุกที่ดินที่มีอยู่เดิมการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหการบุกรุกที่ดินเพิ่มเติม และการเยียวยาให้ความเป็นธรรมกับราษฎร

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า แนวทางการแก้ไขปัญหและอุปสรรคในการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดไปอย่างถาวร และควรเร่งรัดดำเนินการให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดเพื่อไม่ให้เกิดการบุกรุกที่ดินเพิ่มขึ้นของประชาชน เพราะปัจจุบันปัญหาเรื่องที่ดินทำกินยังคงเป็นปัญหาสำคัญในสังคม เพราะความเหลื่อมล้ำทางสังคมในปัจจุบันยังมีอยู่อย่างมากทำให้ประชาชนต้องการที่อยู่อาศัยและทำกินเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไม่หยุดยั้ง ดังนั้นรัฐควรที่จะเร่งรัดดำเนินการและให้การสนับสนุนส่งเสริมการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานต่างๆ เช่น กรมธนารักษ์ กรมการปกครอง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องการครอบครองอยู่อาศัยในที่ดินราชพัสดุ และที่ดินของรัฐให้อยู่โดยชอบด้วยกฎหมายและปลูกฝังไม่ให้เกิดการบุกรุกที่ดินของรัฐเพิ่มเติม ควรส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพที่มั่นคงเป็นหลักแหล่ง

1.2 องค์กรต่างๆ เช่น กรมธนารักษ์ กรมการปกครอง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนการดำเนินงานในด้านการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในด้านต่างๆ เช่น ด้านทุนทรัพย์ ด้านอัตราค่าสิ่ง ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการดำเนินงาน รวมทั้งการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อจะได้นำความรู้มาใช้ในการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินของรัฐต่อไป เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะการท่วิจัยครั้งต่อไป

ในการท่วิจัยครั้งต่อไปควรท่วิจัยเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินราชพัสดุในตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพคือตัวผู้วิจัย และแบบสัมภาษณ์ ร่วมกับการบันทึกภาคสนาม และการสังเกต และสถิติที่ใช้ คือ สถิติเชิงพรรณนา สถิติเชิงวิเคราะห์ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงการคลัง. (2546). ที่ กค 0312/20377 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2546 เรื่อง ขอมมาตรการในการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินราชพัสดุ.

เนาวรัตน์ บุญวรรณ. (2554). การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินราชพัสดุของกรมธนารักษ์ ในจังหวัดนครนายก. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สมชาติ ศิลป์เจริญ. (2560). แนวทางและมาตรการการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินของกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2559. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

อนุวัตร จินตสิกกรรม. (2563). ที่มาและพลวัตของนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.

Translated Reference

- Bunwanno, N. (2011). Developing management to solve the problem of encroachment on state property. of the Treasury Department in Nakhon Nayok Province. Bangkok: Sukhothai Thammathirat University.
- Sincharoen, S. (2017). Guidelines and measures to solve the problem of land encroachment. Ministry of Defense 2016. Bangkok: National Defense College.
- Jintakasikarm, A. (2020). The Origin and Dynamic of Policy on Preventing and Resolving the Intrusion of State-Property Land: Regulation of the Prime Minister Office on Resolutions for the Problem of Intrusion of State - Property Land, B.E. 2002. Bangkok : Chulalongkorn University.

ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างกับการยกระดับการกระจายอำนาจการคลังท้องถิ่น ในประเทศไทย

Land and Building Tax for Enhancing the Local Fiscal Decentralization in Thailand

[Received: December 2, 2023; Revised: February 6, 2024;

Accepted: February 12, 2024]

เอกพงษ์ ศรีพันธ์

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต,
สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ,
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
มหาวิทยาลัยมหิดล

Ekkaphong Siriphan

Doctor of Public Administration Program,
Public Policy and Public Management,
Faculty of Social Sciences and Humanities,
Mahidol University

สมบูรณ์ ศิริสรธีรณ

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
มหาวิทยาลัยมหิดล

Somboon Sirisunhirun

Faculty of Social Sciences and
Humanities, Mahidol University

CORRESPONDING AUTHOR

Ekkaphong Siriphan, Doctor of Public Administration Program, Public Policy and Public Management, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University. Thailand.

E-mail: ekkaphong.sir@student.mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างไปสู่การปฏิบัติกับการยกระดับการกระจายอำนาจการคลังท้องถิ่น โดยสะท้อนถึงปัญหาอุปสรรค และเสนอข้อเสนอแนะ สืบเนื่องจากความสำคัญของกระจายอำนาจทางการคลังท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ที่เพียงพอต่อการจัดบริการสาธารณะของตนเองและลดการพึ่งพิงจากรัฐบาล จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บรายได้จากฐานทรัพย์สินมีอัตรากาสิโนที่เหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจ สามารถสร้างรายได้ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเพิ่มประสิทธิภาพการคลังท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า การจัดเก็บรายได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเองภายหลังการบังคับใช้กฎหมาย ยังไม่ได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากที่ผ่านมาได้มีการชะลอและลดอัตราการจัดเก็บภาษิดังกล่าว ประกอบกับสภาพการบังคับใช้กฎหมายที่ยังขาดความพร้อมในการนำไปปฏิบัติ ทำให้รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากฐานภาษีทรัพย์สินนี้ ยังไม่บรรลุตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยมีข้อเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งมิติด้านกฎหมาย มิติด้านการบริหารจัดการ และมิติเชิงนโยบาย เพื่อสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระทางการคลังยิ่งขึ้น และสามารถพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้อย่างเต็มที่ต่อไป

คำสำคัญ: ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง; การคลังท้องถิ่น; การกระจายอำนาจการคลัง

Abstract

The objective of this academic article is to study the implementation of Land and Building Tax and their implications on local fiscal decentralization, reflecting on challenges, and proposing recommendations. Given the importance of local fiscal decentralization to enable local administration organizations to have sufficient revenue for their own public service provision and to reduce reliance on central government, the Land and Building Tax Act was enacted in 2019. This act serves as a tool for local administration organizations to collect revenue from property assets at rates suitable to economic conditions, thereby generating income for local administration organizations and enhancing local fiscal efficiency. The study found that revenue collection by local administration organizations following the enforcement of the law has not significantly increased. This is due to delay and reduction in tax collection rate, coupled with inadequate enforcement readiness. As a result, revenue from property tax has not met legal expectations. Recommendations for improving the efficiency of the Land and Building Tax Law collection in both the short and long term are provided across legal, managerial, and policy dimensions. These recommendations aim to support local administration organizations in achieving greater fiscal autonomy and fully developing their respective locals in the future.

Keywords: Land and Building Tax; Local Fiscal; Fiscal Decentralization

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการประชาธิปไตย ผ่านการกระจายอำนาจ (Decentralization) เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการปกครอง การบริหารจัดการทรัพยากรภายในชุมชนของตนเอง และจัดบริการสาธารณะตามบทบาทและอำนาจหน้าที่ นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดที่สุดกับปัญหาและความต้องการของประชาชน จึงเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการร่วมบริหารจัดการชุมชนและตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรต่างๆ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในวิถีพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บรรจุหลักการการกระจายอำนาจและขั้นตอนการกระจายอำนาจไว้จึงทำให้เกิดกระบวนการการกระจายอำนาจในทางกฎหมายและการบริหารราชการแผ่นดินอย่างชัดเจนจนมาถึงปัจจุบัน แต่การกระจายอำนาจก็ยังประสบปัญหาทั้งในด้านกระบวนการการกระจายอำนาจ โครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภารกิจหน้าที่ การคลัง การบริหารงานบุคคล การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ในภาพรวมของการกระจายอำนาจ แม้จะมีทิศทางที่ดีขึ้นแต่ยังไม่สัมฤทธิ์ผล จนมีผลต่อพัฒนาการประชาธิปไตยท้องถิ่นและประชาธิปไตยไทยในระดับชาติ (วุฒิสาร ตันไชย, 2557: 73)

ในมิติการกระจายอำนาจทางการคลังท้องถิ่น ยังพบว่าที่ผ่านมาสัดส่วนรายได้ที่รัฐบาลจัดสรรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย และรายได้ที่เพิ่มส่วนใหญ่เป็นเงินอุดหนุนจากรัฐบาล ซึ่งมีผลกระทบทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดอิสระ เนื่องจากพึ่งพาเงินอุดหนุนในสัดส่วนที่สูงขึ้น ทั้งนี้ โครงสร้างรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวถูกออกแบบมาก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ทำให้การกำหนดแหล่งที่มาของรายได้มีความไม่เหมาะสมกับยุคสมัยในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามภารกิจหน้าที่ในปัจจุบัน โดยเป็นการคิดการจัดเก็บแบบรวมศูนย์และโอนเงิน (Transfer) ทำให้รายได้ส่วนใหญ่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประมาณ 91% เป็นเงินโอนจากรัฐบาล ส่งผลให้เกิดภาพลวงตาทางการคลัง (Fiscal Illusion) และไม่ทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่าง “ประชาชนผู้เสียภาษี – รัฐบาลผู้เก็บภาษี – องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้ใช้จ่ายเงินภาษี” มีผลกระทบต่อความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชนเพื่อจัดทำบริการสาธารณะที่มีคุณภาพให้แก่ประชาชน (เจริญพงษ์ ศุภธีระธาดา, 2565: ข)

รัฐบาลจึงควรกระจายอำนาจทางการคลังท้องถิ่น โดยเฉพาะรายได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเอง เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและลดภาวะตึงตัวทางด้านงบประมาณ ลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้กับ

ประชาชนในพื้นที่ จึงมีการพิจารณาถึงการกำหนดประเภทภาษีให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดเก็บเอง โดยเฉพาะกฎหมายด้านทรัพย์สิน ซึ่งการจัดเก็บภาษีโดยทั่วไปจะมาจาก 3 ฐานภาษี คือ ฐานรายได้ ฐานการบริโภค และฐานทรัพย์สิน ในประเทศไทยยังไม่มีการจัดเก็บภาษีที่มาจากฐานทรัพย์สินอย่างแท้จริง ภาษีที่มีความใกล้เคียงกับการจัดเก็บจากฐานทรัพย์สินมากที่สุดคือ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน และภาษีบำรุงท้องที่ ซึ่งเป็นรายได้ในส่วนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเอง แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน และภาษีบำรุงท้องที่ได้ในจำนวนน้อย เนื่องจากภาษีทั้ง 2 ประเภทนี้มีข้อบกพร่อง อยู่หลายประการ (ดวงมณี เลาวกุล, 2559: 1-1) กล่าวคือ การกำหนดฐานภาษี อัตราภาษี หลักเกณฑ์และวิธีการในการประเมินภาษี การลดหย่อนภาษี ตลอดจนแนวปฏิบัติในจัดเก็บภาษีไม่มีความเหมาะสมกับ สภาพการณ์ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อันนำมาซึ่งปัญหาการกระจายการถือครองที่ดินที่ กระจุกตัว

นอกจากนี้ หากพิจารณาในแง่ของการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นธรรมมาประกอบ ระบบการถือครอง ที่ดินในประเทศไทยเปิดโอกาสให้มีการถือครองที่ดินโดยเอกชนได้อย่างเสรี จึงอาจมีที่ดินที่ถูกปล่อยทิ้งร้าง ไม่เข้าทำประโยชน์ ไม่ได้พัฒนาที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์ มีความคุ้มค่า ประกอบกับระบบภาษีที่จัดเก็บจาก โรงเรือนและที่ดินไม่ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ถือครองที่ดินมากนัก จึงทำให้มีการถือครองที่ดินเป็นไปแบบกระจุกตัว ตลอดจนการกระจายการถือครองที่ดินโดยใช้มาตรการทางกฎหมายเท่าที่มีอยู่ก็ไม่มีประสิทธิภาพมากนัก จะเห็นได้จากกฎหมายหลายฉบับที่ใช้บังคับในปัจจุบัน แม้จะมีวัตถุประสงค์เพื่อกระจายการถือครองที่ดินให้แก่ ประชาชนก็ตาม แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการถือครองที่ดิน โดยเฉพาะการจำกัดหรือกำหนดประเภทผู้มีสิทธิ ถือครองที่ดินตามกฎหมาย ปัญหาการถือครองที่ดินแบบกระจุกตัวจึงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ในปัจจุบันจึงมี ความจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยใช้มาตรการต่างๆ ของรัฐ เช่น มาตรการทางภาษี มาตรการทาง กฎหมาย และมาตรการทางสังคม (ฝ่ายกฎหมายการเกษตร สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2556: 3)

พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 จึงถูกนำมาเป็นเครื่องมือทางการคลัง ท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาขึ้น เพื่อเป็นรายได้โดยตรงในมิติด้านทรัพย์สินที่อยู่ภายในพื้นที่ขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง โดยเป็นการปรับปรุงการเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดินและภาษีบำรุงท้องที่ เพื่อให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพการณ์ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมากขึ้น รวมทั้งมีรายได้เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการบริหารจัดการในเขตพื้นที่ของตน ก่อให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้เสียภาษี ช่วยกระตุ้นให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ ผลักดันให้เกิด การกระจายการถือครองที่ดิน และช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการถือครองทรัพย์สินได้อีกทางหนึ่ง รวมทั้ง เสริมสร้างศักยภาพทางการคลังท้องถิ่นให้เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาการนำภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างไปสู่การปฏิบัติกับการยกระดับการกระจายอำนาจการคลังท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง
3. เพื่อเสนอข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง

ความสำคัญของกระจายอำนาจการคลังท้องถิ่น

การกระจายอำนาจทางการคลังถือเป็นองค์ประกอบหลักของการกระจายอำนาจ ซึ่งสามารถใช้เป็นดัชนีชี้วัดถึงระดับความก้าวหน้าในการกระจายอำนาจของประเทศ โดยหลักการและแนวทางในการกระจายอำนาจทางการคลัง ประกอบด้วย 1) การจัดสรรรายได้ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงภาระค่าใช้จ่ายตามภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับ 2) การจัดสรรรายได้ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องพิจารณาจากภาพรวมรายได้ทุกประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญกับรายได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บหรือจัดหาเองเป็นสำคัญ 3) การปรับปรุงรายได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเอง ต้องให้ความสำคัญต่อแนวทางการขยายฐานภาษี การกำหนดอัตราภาษี การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี ความโปร่งใสในการจัดเก็บภาษี การเพิ่มภาษีหรือรายได้ประเภทใหม่ๆ และเพิ่มรายได้รูปแบบอื่นๆ ที่กว้างขวางขึ้น 4) การแบ่งสรรรายได้จากภาษีแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องพิจารณาตามแหล่งกำเนิดให้มากที่สุด และ 5) การจัดสรรเงินโอนหรือเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการจัดสรร และมีวิธีการจัดสรรที่หลากหลายตามเป้าหมายของการจัดสรรเป็นสำคัญ (สกนธ์ วรรณัญวัฒนา, 2553: 5)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ได้นั้นย่อมต้องมีรายรับที่เพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นรายรับที่มาจากการจัดเก็บเองในท้องถิ่นหรือได้รับการจัดสรรหรือถ่ายโอนรายรับมาจากรัฐบาล รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีอำนาจในการตัดสินใจในการใช้จ่ายในการจัดบริการสาธารณะในพื้นที่ของตน การกระจายอำนาจทางการคลังมิได้หลายรูปแบบ พอสรุปได้ดังนี้ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหารายได้ด้วยตนเองเพื่อใช้ในการจัดบริการสาธารณะในท้องถิ่นหรือชดเชยต้นทุนการจัดบริการสาธารณะในท้องถิ่น โดยการเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้ใช้บริการ 2) การร่วมมือทางการคลังหรือการร่วมมือในการผลิตสินค้าและบริการสาธารณะระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ให้บริการ โดยที่ผู้ให้บริการต้องมีส่วนร่วมในการจัดบริการ (อาจจะอยู่ในรูปของการให้การสนับสนุนทางการเงินหรือการอุทิศแรงงาน) 3) การเพิ่มศักยภาพในการหารายได้ของท้องถิ่น โดยผ่านทั้งมาตรการทางภาษี เช่น ภาษีทรัพย์สินและมาตรการที่มีใช้ภาษี เช่น การเก็บค่าธรรมเนียมการใช้บริการ 4) การถ่ายโอนรายรับจาก

รัฐบาลไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยถ่ายโอนภาษีที่จัดเก็บโดยรัฐบาลไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการใช้จ่ายในการจัดบริการสาธารณะภายในท้องถิ่น และ 5) การเพิ่มความสามารถทางการคลังให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการอนุญาตให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถกู้ยืมเงินเพื่อการใช้จ่ายในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ หากงบประมาณประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เพียงพอต่อรายจ่าย (ดวงมณี เลาวกุล, 2555: 12 - 13)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ได้ให้ความสำคัญของการกระจายอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดในนโยบายของรัฐว่า รัฐจะต้องกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น นอกจากนี้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้รับรู้ว่า รัฐต้องให้ความสำคัญอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงิน การคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง โดยเฉพาะ โดยรัฐบาลเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่กำกับภายใต้กรอบของกฎหมายเท่านั้น ที่สำคัญคือ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ตรากฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกำหนดหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง รวมถึงการถ่ายโอนภารกิจที่ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังคงหลักการเดิม มีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ มีการกำหนดระบบตรวจสอบและการประเมินผล โดยมีสาระสำคัญที่เพิ่มจากฉบับก่อนก็คือ การกำหนดให้มีกฎหมายรายได้ท้องถิ่น เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีและรายได้อื่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมตามลักษณะของภาษีแต่ละชนิด การจัดสรรทรัพยากรในภาครัฐ การมีรายได้ที่เพียงพอกับรายจ่ายตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อเนื่องจากรัฐธรรมนูญปี 2550 โดยได้กำหนดไว้ในหมวดที่ 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้มาตรา 250 ที่กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการจัดทำบริการสาธารณะและส่งเสริมการศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยการจัดทำบริการสาธารณะนั้นอาจร่วมดำเนินการกับเอกชนก็ได้ถ้าเป็นประโยชน์มากกว่าที่ท้องถิ่นจะดำเนินการเอง สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็คือ รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรัฐต้องดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีรายได้ของตนเองโดยจัดระบบภาษีและการจัดสรรภาษี

ที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการหารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาในท้องถิ่นอย่างพอเพียง ในระหว่างที่ยังไม่อาจดำเนินการได้ ให้รัฐจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปพลางก่อน (สำนักงบประมาณของรัฐบาล สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2564: 3 - 4)

การกระจายอำนาจการคลังท้องถิ่นในทางปฏิบัติที่ผ่านมา นั้น มีการกำหนดสัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลทุกปีที่ผ่านมา เป็นไปตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดว่า ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 โดยการจัดสัดส่วนที่เป็นธรรมแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและคำนึงถึงรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นด้วย อย่างไรก็ตามมิได้กำหนดกรอบระยะเวลาไว้อย่างชัดเจน

ตารางที่ 1 ประมาณการรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 – 2566

ประมาณการรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2566 (ล้านบาท)						
ประเภทรายได้	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566
1. รายได้จัดเก็บเอง	112,000	112,000	115,990	92,100	75,095	77,128
2. รัฐบาลเก็บให้	229,900	240,350	249,886	246,313	224,185	228,744
3. รัฐบาลแบ่งให้	115,000	123,000	131,000	129,136	111,000	124,100
4. รัฐบาลอุดหนุน	263,922	276,135	306,988	322,250	297,780	312,216
รวมรายได้อปท.	720,822	751,485	803,864	789,803	708,060	742,188
รายได้รัฐบาล	2,450,000	2,550,000	2,731,000	2,677,000	2,400,000	2,490,000
สัดส่วนรายได้อปท. ต่อรายได้สุทธิของรัฐบาล	29.42	29.47	29.43	29.72	29.50	29.80

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2565)

จากตารางที่ 1 พบว่า สัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาล ระหว่างปี พ.ศ. 2561 – 2566 เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย โดยในปี พ.ศ. 2566 ประมาณการรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสัดส่วนที่ร้อยละ 29.80 ต่อรายได้สุทธิของรัฐบาล ทั้งนี้ ที่มาของรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะประกอบด้วย 1) ภาษีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งจัดเก็บเอง 2) ภาษีที่รัฐจัดเก็บและแบ่งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 3) รายได้จากเงินอุดหนุนของรัฐ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรได้รับงบประมาณทั้งหมดอย่างน้อยร้อยละ 35 ของงบประมาณทั้งหมดของประเทศตามเจตนารมณ์ที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้เกิดการกระจายงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาตนเองต่อไป จึงเป็นที่มาของการที่รัฐจะต้องกำหนดประเภทของภาษีหรือฐานของภาษีใหม่ๆ เพื่อให้เป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะฐานภาษีทรัพย์สินที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง

นโยบายการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของประเทศไทยที่ผ่านมา

การจัดเก็บภาษีทรัพย์สินถือเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างภาษีของประเทศไทย เนื่องจากภาษีทรัพย์สินเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของรัฐทั้งในระดับประเทศและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งยังเป็นเครื่องมือที่จะช่วยส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามแนวทางการจัดเก็บภาษีทรัพย์สินของประเทศไทยที่ผ่านมา มี 2 ประเภท ประกอบด้วย 1) ภาษีโรงเรือนและที่ดิน และ 2) ภาษีบำรุงท้องที่ ซึ่งมีข้อจำกัด ทำให้รายได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเองจากภาษิดังกล่าวมีจำนวนน้อย โดยมีสาระสำคัญตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดินและภาษีบำรุงท้องที่

ประเด็น	ภาษีโรงเรือนและที่ดิน	ภาษีบำรุงท้องที่
1. รูปแบบการจัดเก็บภาษี	● การจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดินไม่ได้คำนวณภาษีบนฐานทรัพย์สิน (Property Base) แต่คำนวณภาษีบนฐานรายได้ (Income Base) จึงไม่ใช่ภาษีทรัพย์สินที่แท้จริงและซ้ำซ้อนกับภาษีเงินได้ ● การจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดินในอัตราร้อยละ 12.5 ของค่ารายปี นับว่าเป็นอัตราที่สูง ทำให้ผู้ประกอบการต้องรับภาระภาษีที่สูง อีกทั้งอาจก่อให้เกิดการ	● โครงสร้างอัตราภาษีเป็นแบบถดถอย (Regressive Taxation) เมื่อเทียบกับมูลค่าที่ดิน กล่าวคือ ภาระภาษีจะตกอยู่กับที่ดินที่มีราคาสูงน้อยกว่าที่ดินที่มีราคาต่ำ และอัตราภาษีบำรุงท้องที่เป็นอัตราภาษีที่ต่ำเมื่อเทียบกับอัตราของต่างประเทศ ● ตามหลักการแล้ว ราคาปานกลางที่ดินจะต้องมีการประเมินใหม่ทุก ๆ 4 ปี

ประเด็น	ภาษีโรงเรือนและที่ดิน	ภาษีบำรุงท้องที่
	หลีกเลี่ยงภาษี เนื่องเพราะอัตราภาษีที่สูงเกินไป	แต่ในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ที่ยังคงใช้ราคาปานกลางที่ดินในปี พ.ศ. 2521-2524 ในการคำนวณมูลค่าของฐานภาษี ทำให้เป็นการจัดเก็บภาษีจากมูลค่าที่ดินที่ต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริงอยู่มาก
2 ผลกระทบจากชื่อยกเว้น	- มีชื่อยกเว้นในการจัดเก็บภาษีสำหรับโรงเรือนและที่ดินที่เจ้าของอาศัยอยู่เอง ทำให้ฐานภาษีแคบ และทำให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการตามมา ในการที่จะแยกแยะว่าโรงเรือนใดใช้เป็นที่อยู่อาศัยอย่างแท้จริง นอกจากนั้น อาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นได้ และอาจทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงภาษีของคนบางกลุ่ม รวมทั้งเกิดการสูญเสียรายได้ภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - การยกเว้นการเก็บภาษีกับโรงเรือนและสิ่งปลูกสร้างที่ปิดไว้ตลอดปี ทำให้เกิดช่องโหว่ในการเก็บภาษี เพราะเป็นการยากที่จะพิสูจน์ว่าโรงเรือนและสิ่งปลูกสร้างนั้นไม่ได้ทำประโยชน์ตามที่เจ้าของรายงานจริงหรือไม่	การมีชื่อยกเว้นหรือข้อลดหย่อนทางภาษีสำหรับบ้านหรือที่ดินที่ใช้ในการอยู่อาศัยทำให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมขึ้น เพราะกลุ่มคนที่จะได้ประโยชน์จากการยกเว้นหรือการลดหย่อนเหล่านี้ คือกลุ่มคนที่สามารถเป็นเจ้าของบ้านหรือที่ดินได้ และมีกำลังในการจ่ายภาษี

ที่มา : ดวงมณี เลาวกุล (2559)

ทั้งนี้ ข้อมูลจากสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง: ผลกระทบต่อการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์” จัดโดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2562 พบว่า ภาษีโรงเรือนและที่ดิน โดยเฉลี่ยสามารถจัดเก็บได้ 29,000 ล้านบาท ส่วนภาษีบำรุงท้องที่จัดเก็บจากที่ดินเฉพาะที่มีเอกสารสิทธิ์ที่ถือครองจำนวนมากกว่า 36 ล้านแปลง โดยสามารถจัดเก็บภาษีได้โดยเฉลี่ย 900 ล้านบาทต่อปี รวมกันจะได้อายุได้ประมาณ 29,900 ล้านบาทต่อปี จากฐานภาษีที่ใหญ่ที่สุด จึงนำไปสู่คำถามว่าควรจะเก็บภาษีทั้งสองนี้อีกหรือไม่ สะท้อนปัญหาที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีจากความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง เพราะว่าเงินจำนวนดังกล่าว

ไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นจะทำให้เกิดความจำเป็นในการปฏิรูปภาษีทรัพย์สินในประเทศไทย (ชุมพล สุวรรณกิจบริหาร, 2562)

มุมมองและรูปแบบการปฏิรูประบบภาษีทรัพย์สินในต่างประเทศ

Bird, and Slack (ค.ศ. 2002) อ้างใน (ดวงมณี เลาวกุล, 2559: 4-17 – 4-18) ได้ศึกษาประสบการณ์การปฏิรูปภาษีใน 6 ประเทศ ได้แก่ แคนาดา สหราชอาณาจักร อังการี โคลัมเบีย อินโดนีเซีย และเคนยา พบว่าจุดประสงค์หลักของการปฏิรูปจำแนกได้ 3 ประการ ได้แก่

1) เพื่อลดความซับซ้อนของระบบภาษี ตัวอย่างเช่น การปฏิรูปภาษีทรัพย์สินในอินโดนีเซียปี ค.ศ. 1986 เกิดขึ้นจากระบบเดิมมีความซับซ้อนในการจัดเก็บภาษีเป็นอย่างมาก โดยมีภาษีที่จัดเก็บจากฐานที่ดินถึง 7 ระบบ และมีหลายหน่วยงานทำหน้าที่บริหารจัดการ นอกจากนี้ ระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินยังล้าสมัย ไม่สะท้อนมูลค่าในปัจจุบัน และมูลค่าของทรัพย์สินแต่ละประเภทยังไม่มีมาตรฐานสอดคล้องกันอีกด้วย

2) เพื่อเพิ่มรายได้ของรัฐบาลท้องถิ่น อังการีและเคนยามีจุดประสงค์ของการปฏิรูปภาษีทรัพย์สินที่คล้ายกัน คือต้องการสร้างความยั่งยืนในรายได้ของรัฐบาลท้องถิ่น และลดระดับการพึ่งพิงรัฐบาลกลาง ซึ่งทำได้โดยการเพิ่มรายได้จากภาษีทรัพย์สิน การปฏิรูปภาษีทรัพย์สินในฐานะที่เป็นรายได้รัฐบาลท้องถิ่นในเคนยา มีประเด็นที่น่าสนใจคือ ความต้องการให้มีการพัฒนาการให้บริการสาธารณะที่จัดโดยท้องถิ่น โดยผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน

3) เพื่อจัดความเหลื่อมล้ำในระบบภาษี ตัวอย่างการปฏิรูปภาษีในประเทศแคนาดา ในปี ค.ศ. 1998 เนื่องมาจากความล้าสมัยของมูลค่าประเมินทรัพย์สิน เช่น ในรัฐออนแทรีโอ (Ontario) ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการจัดเก็บภาษี ทั้งในระดับผู้เสียภาษียบุคคล และระหว่างพื้นที่ในแต่ละรัฐ

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562

การตราพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 จึงเป็นกฎหมายที่ปฏิรูปโครงสร้างภาษีของประเทศให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและแก้ไขปัญหาของระบบภาษีเดิมตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน และกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ เนื่องจากพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475 และพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 ใช้บังคับมาเป็นเวลานานและไม่ได้ปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งข้อจำกัดด้านฐานภาษี อัตราภาษี และการลดหย่อนภาษีที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงมีการตราพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 13 มีนาคม 2562 และให้เริ่มเก็บภาษีตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 เป็นต้นไป เพื่อให้ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างซึ่งจัดเก็บรายได้จากฐานทรัพย์สินมีอัตราภาษีที่เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจ สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีให้มีความโปร่งใสและลดการใช้ดุลพินิจของ

เจ้าพนักงานจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและความเป็นธรรมในการเก็บภาษีที่ดินของประเทศ โดยมีหลักการสำคัญ คือ 1) การจัดเก็บภาษีจะคำนวณจากมูลค่าที่ดินและสิ่งปลูกสร้างและการใช้ประโยชน์ของที่ดินและสิ่งปลูกสร้างนั้น 2) การกำหนดอัตรากาฬสินธุ์เป็นแบบก้าวหน้าตามมาตรฐานมูลค่าของที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง 3) เพิ่มกระบวนการสร้างความโปร่งใสในการจัดเก็บภาษีโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม 4) การกำหนดมาตรการเพื่อสร้างความรับผิดชอบในการชำระภาษี และ 5) เพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี โดยการเชื่อมโยงข้อมูลที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมที่ดิน กรมธนารักษ์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าด้วยกัน

จากการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ทำให้พบปัญหาและอุปสรรคดังนี้

1. มุมมองจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ภายหลังจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมาพบปัญหา อุปสรรค และผลกระทบในทางปฏิบัติ ทั้งนี้ กระทรวงมหาดไทยโดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำข้อมูลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ประจำปี พ.ศ. 2565 โดยมีการออกแบบสำรวจความคิดเห็นจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 7,774 แห่ง เพื่อมาประมวลผลและรายงานสภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษี โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) ภาพรวมปัญหา อุปสรรค การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ประจำปี พ.ศ. 2565

พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาในทางปฏิบัติ ร้อยละ 57 และมีปัญหาในข้อกฎหมาย ร้อยละ 43

2) ประเด็นที่พบปัญหาอุปสรรคมากที่สุด พบว่า

2.1) การทำความเข้าใจกฎหมาย ร้อยละ 57 (นิยามสิ่งปลูกสร้าง การคำนวณภาษี การแจ้งหนังสือ คำสั่งระยะเวลาดำเนินการ กรมสิทธิร่วม ฯลฯ)

2.2) ขาดอัตรากำลัง/บุคลากรไม่มีความรู้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) ร้อยละ 17

2.3) แนวเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ถูกต้อง/ชัดเจน ร้อยละ 15

2.4) ข้อมูลที่ดินไม่เป็นปัจจุบัน และมีค่าใช้จ่ายเพิ่ม ร้อยละ 11

โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ประจำปี พ.ศ.2565

ประเด็น	ด้านกฎหมาย	ด้านการปฏิบัติ
1.ปัญหาอุปสรรค	● มาตรา 5 : คำนิยามสิ่งปลูกสร้างที่ไม่ชัดเจน และไม่ครอบคลุมสิ่งปลูกสร้างบางรายการที่เคยเสียภาษีโรงเรือน ● มาตรา 9 มาตรา 39 มาตรา 53 มาตรา 54 มาตรา 73 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินการตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 พ.ศ. 2562 ข้อ 23 : ระยะเวลาดำเนินการตามกฎหมายไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ● มาตรา 8 มาตรา 40 และมาตรา 96 : การยกเว้นภาษี ไม่ครบถ้วน เป็นธรรม ● มาตรา 13 : การแจ้งหนังสือ คำสั่ง ● มาตรา 63 : ไม่มีเจ้าหน้าที่ยึดอายัด ● มาตรา 94 : อัตราภาษีไม่เป็นธรรม ● กฎหมายไม่ได้ระบุแนวทางการคำนวณภาษีที่มีเศษสตางค์ และกรณีเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วม (มาตรา 40 และ มาตรา 41)	● ไม่มีเครื่องมือที่ใช้อำนวยความสะดวกในการจัดเก็บภาษี ● ข้อมูลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับจากหน่วยงานอื่น ๆ ไม่ครบถ้วนและไม่เป็นปัจจุบัน ● มีภาระค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการดำเนินการตามกฎหมาย ● หลักเกณฑ์การประเมินราคาทุนทรัพย์ไม่ชัดเจน และไม่ครอบคลุมสิ่งปลูกสร้างที่ต้องเสียภาษี ● แนวเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ชัดเจน และทับซ้อนกับเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นหรือทับซ้อนพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ● บุคลากรไม่เพียงพอกับภาระงานที่เพิ่มขึ้น และไม่มีความรู้ด้านสารสนเทศ ภูมิศาสตร์ ● การคำนวณภาษีมีความยุ่งยากในทางปฏิบัติ
2. ข้อเสนอ	● ควรกำหนดนิยามของสิ่งปลูกสร้างให้ชัดเจนและครอบคลุมสิ่งปลูกสร้างที่เข้าข่ายจะต้องเสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และครอบคลุมถึงสิ่งปลูกสร้างบางประเภทที่เคยเสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน (มาตรา 5)	● หลักเกณฑ์การประเมินทุนทรัพย์ควรกำหนดประเภทสิ่งปลูกสร้างให้ครอบคลุมสิ่งปลูกสร้างที่ต้องเสียภาษีควรมีคำอธิบายสิ่งปลูกสร้างแต่ละชนิดให้ชัดเจน และหากไม่มีราคาประเมินทุนทรัพย์ที่ชัดเจน ควรมีแนวทางปฏิบัติให้เป็นแนวทางเดียวกัน

ประเด็น	ด้านกฎหมาย	ด้านการปฏิบัติ
	● ควรกำหนดระยะเวลาการสำรวจ (ภ.ด.ส. 3 และ 4) จากเดือนพฤศจิกายนของปีก่อน เป็นเดือนมกราคมของปีที่เสียภาษี หรือกำหนดให้การจัดทำ ภ.ด.ส. 1 – 4 จัดทำในช่วงเวลาเดียวกัน เพื่อให้ข้อมูลที่สำรวจได้มีความเป็นปัจจุบัน และสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด (มาตรา 9) ● ควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโดยเพิ่มเติมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถประเมินภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างย้อนหลังได้ ● ทรัพย์สินบางรายการควรได้รับการยกเว้นภาษี เช่น ที่ดินภาระจำยอม ทางจำเป็น ที่ดินเอกชนที่ใช้ประโยชน์เป็นทางสาธารณะ หรือที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์และเจ้าของกรรมสิทธิ์เสียชีวิต (ตรวจสอบไม่ได้ว่าบุคคลใดเป็นทายาท) (มาตรา 8) ● ควรให้มีเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ยึด आयัด โดยเฉพาะ (มาตรา 63) ● ควรเพิ่มบทบัญญัติให้พิเศษต่างได้ ● ควรมีความชัดเจนในประเด็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วม (มาตรา 40 และมาตรา 41)	● ข้อมูลรูปแปลงที่ดิน และภูมิสำเนาผู้เสียภาษี ที่ได้รับจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมที่ดิน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ควรปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง และควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถมีสิทธิ์ในการเข้าใช้งานข้อมูลทะเบียนราษฎร ● ข้อมูลราคาประเมินทรัพย์สินไม่ควรแตกต่างกันมากหากอยู่ในบริเวณเดียวกัน ● ควรมีการกำหนดแนวเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ชัดเจน ● การคำนวณภาษีควรให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลของหน่วยงานที่จัดส่งข้อมูลการจัดเก็บภาษีให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นปัจจุบัน ● ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้เรื่องกฎหมายให้แก่ผู้เสียภาษีให้มีหน้าที่ยื่นแบบต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ● ควรเพิ่มอัตราค่าจ้างหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บรายได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามภารกิจที่เพิ่มขึ้น

ที่มา : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2566)

2 มุมมองผ่านการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แม้ว่าพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 จะมีเจตนารมณ์ที่ดีในการมุ่งปฏิรูปโครงสร้างระบบภาษีทรัพย์สิน อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 มาใช้บังคับยังเกิดปัญหาและอุปสรรคหลายประการ อาทิ ปัญหาการกำหนดอัตราภาษีที่ดินเพื่อการเกษตรที่ต่ำ แต่กำหนดอัตราภาษีที่ดินรกร้างว่างเปล่าไว้สูงมาก ส่งผลให้เจ้าของที่ดินพยายามหลบเลี่ยงภาษีโดยการปลูกพืชเกษตร เช่น ปลูกกล้วยหรือปลูกมะพร้าว เป็นต้น เพื่อให้ได้รับยกเว้นภาษีหรือเสียภาษีในอัตราที่ต่ำ หรือปัญหาการยกเว้นมูลค่าของฐานภาษีไม่เกิน 50 ล้านบาทให้แก่เจ้าของที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา ทำให้คนส่วนใหญ่ได้รับการยกเว้นภาษีและทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บภาษีได้น้อยไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เป็นต้น ดังนั้น จึงควรแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและบริบทสังคมไทยในปัจจุบัน อันจะทำให้การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเกิดประโยชน์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง (คณาธิป ไกยชน, 2565: 2)

นอกจากนี้ จากรายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “ปัญหาและผลกระทบจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562” ของคณะกรรมการการกฤษฎีกา การยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร พบว่า ผลในทางปฏิบัติจากพระราชบัญญัตินี้ ได้ก่อให้เกิดความสับสน รุนแรงต่อสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนและผลกระทบต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างรุนแรง อันเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการคือ 1) ความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติ และ 2) หลักการคำนวณภาษีที่ไม่เป็นธรรม ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนและผู้ปฏิบัติคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุปคือ ด้วยความไม่ชัดเจนของพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 อันเนื่องจากกฎหมายลำดับรองยังประกาศใช้ไม่ครบ และเนื่องจากตัวบทบัญญัติเองก็ไม่มี ความชัดเจน ผู้ปฏิบัติไม่สามารถดำเนินการต่าง ๆ ได้ภายในกรอบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ความไม่ เป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ส่งผลกระทบต่อรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมาก เป็นความสับสน ทำให้สังคมเกิดความตระหนก (Panic) ฝ่ายบริหารต้องมีการบริหารจัดการ การเปลี่ยนแปลงระบบภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่เหมาะสมกว่านี้ และจัดให้มีระบบภาษีที่เป็นธรรมและสร้างความรับรู้ของประชาชนในระบบภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างตามแนวคิดใหม่ (คณะกรรมการการกฤษฎีกา การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร, 2563: 12)

บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ

1. บทวิเคราะห์

1) รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายหลังจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเอง ยังไม่ได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากที่ผ่านมายังมีการชะลอและลดอัตราการจัดเก็บภาษีดังกล่าว โดยพบว่าในช่วง พ.ศ. 2563 – 2564 ที่ผ่านมา สำนักงานเศรษฐกิจการคลังได้ตรวจสอบพบว่า รัฐเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างได้เพียงร้อยละ 10 เท่านั้น ดังนั้นแม้ว่ากฎหมายการจัดเก็บภาษีที่ดินในปัจจุบันได้มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสถานการณ์ปัจจุบันแล้ว แต่ในทางปฏิบัติยังพบประเด็นปัญหาอยู่หลายประการ เช่น รัฐยังคงจัดเก็บภาษีน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้คนส่วนใหญ่ได้รับการยกเว้นภาษีและทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บภาษีได้น้อย การหลีกเลี่ยงภาษีทำให้รัฐขาดรายได้จากส่วนนี้ไปเป็นจำนวนมาก และการประเมินราคาที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ยังไม่เป็นธรรม เป็นต้น (ปาริชาติ อินสว่าง และนายเอกชัย ระดาพัฒน์, 2566) ด้วยเหตุนี้ รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากฐานภาษีทรัพย์สินที่ต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บและบริหารจัดการได้เองไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่แท้จริง และส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดอิสระทางการคลัง ไม่สามารถพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้อย่างเต็มที่ และไม่สอดคล้องตามแนวคิดการกระจายอำนาจทางการคลัง ที่มุ่งเน้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเอง

2) ปัญหาและอุปสรรคภายหลังการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาการขาดความพร้อมในการนำไปปฏิบัติทั้งหน่วยงานปฏิบัติและประชาชนผู้เสียภาษี กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคทั้งในมิติของการปฏิบัติถึงร้อยละ 57 และในมิติของกฎหมาย ร้อยละ 43 ตลอดจนยังส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้เสียภาษีที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจจากฐานภาษีใหม่และอัตราภาษีที่กำหนด ทั้งนี้ จากการนำพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไปสู่การปฏิบัติที่ขาดประสิทธิภาพดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความสับสนของประชาชนและสร้างผลกระทบต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปฏิบัติงาน ทำให้การจัดเก็บรายได้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ส่งผลต่อการคลังท้องถิ่นที่ยังคงขาดประสิทธิภาพ ไม่เพียงพอและกระทบต่อการจัดบริการสาธารณะในการกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ดังนี้

1) ระยะสั้น

1.1) มิติด้านกฎหมาย กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งแก้ไขปัญหาคอขวดกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะวิธีการ ขั้นตอนและหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการประเมินภาษีให้ครอบคลุมในทางปฏิบัติ เช่น นิยาม/ประเภทของทรัพย์สินและการกำหนดอัตราภาษี การคิดราคาค่าเสื่อมของทรัพย์สิน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและ

สิ่งปลูกสร้างให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอัตราภาษีที่เหมาะสมเป็นธรรม และลดช่องว่างการหลีกเลี่ยงภาษี และทำให้รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดเก็บจากภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้นตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

1.2) มิติด้านการบริหารจัดการ กระทรวงมหาดไทยควรยกระดับการพัฒนาเครื่องมือและการเชื่อมโยงฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการเพิ่มประสิทธิภาพระบบแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สินและโปรแกรมประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ให้รองรับการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ และเป็นปัจจุบัน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปใช้จัดเก็บข้อมูลในระดับพื้นที่ ตลอดจนมีการพัฒนาหลักสูตรภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างและจัดฝึกอบรมบุคลากรให้ทั่วถึง รวมทั้งจัดทำในรูปแบบออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการบริหารจัดการฐานภาษีทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.3) มิติด้านการสร้างการรับรู้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งประชาสัมพันธ์ กระตุ้นและสร้างการรับรู้พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการนำนโยบายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างไปปฏิบัติ ทั้งนี้ ประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ภาษีท้องถิ่นของประชาชน ตลอดจนอำนวยความสะดวกในช่องทางต่างๆ เพื่อให้บริการประชาชนในการชำระภาษีเพิ่มขึ้น โดยจะส่งผลให้ประชาชนเกิดทัศนคติ ความเข้าใจ และมีระดับความพึงพอใจเพิ่มขึ้น

2) ระยะเวลา

2.1) มิติเชิงนโยบาย รัฐบาลควรเร่งทบทวนโครงสร้างและอัตราภาษีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเองในภาพรวม เพื่อสะท้อนตามบริบทการเปลี่ยนแปลง ตามหลักประสิทธิภาพและความเป็นธรรมทางภาษี และพัฒนารายได้ด้วยการกระจายอำนาจทางการคลังในด้านภาษีให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนพัฒนาการจัดสรรรายได้ที่รัฐจัดเก็บและแบ่งให้ (Shared Taxes) เพื่อให้มีสัดส่วนเหมาะสมกับอำนาจหน้าที่และภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการคลังท้องถิ่น และพัฒนารูปแบบ มาตรการและแนวทางการส่งเสริมให้ภาคส่วนอื่นๆ ได้เข้ามาร่วมจัดบริการสาธารณะในลักษณะร่วมผลิต (Co-production) หรือมีมาตรการส่งเสริมการทำงานแบบเครือข่าย (Networking Governance) โดยจะส่งผลให้รายได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บและบริหารเองเพิ่มขึ้น และนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

2.2) มิติด้านกฎหมาย กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทบทวนผลสัมฤทธิ์ให้รอบด้านจากกฎหมายดังกล่าวบังคับใช้มาระยะ 5 ปี (ปี พ.ศ. 2567) พร้อมรับฟังผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อประมวลมาปรับปรุงและวางมาตรการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์

ของกฎหมาย ตลอดจนพิจารณามาตรการการถือครองและใช้ประโยชน์ที่ดินตามกฎหมายฉบับอื่นที่เกี่ยวข้อง และมาตรการทางสังคมควบคู่กันไปด้วย เพื่อจะเป็นเครื่องมือในการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรมในสังคม ลดปัญหาการกระจายการถือครองที่ดินที่กระจุกตัวอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนปิดช่องว่างในการหลบเลี่ยงภาษี และนำไปสู่การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและในภาพรวมของประเทศ

2.3) มิติด้านการบริหารจัดการ รัฐบาลควรทุ่มเทการสนับสนุนและทรัพยากรต่างๆ ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างจริงจังเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการจัดเก็บภาษี โดยพัฒนาระบบข้อมูลรูปแบบที่ดินประเภทต่างๆ ที่เป็นปัจจุบันในฐานเดียวกัน (One Platform) ระบบภาพถ่ายดาวเทียม การบินสำรวจโดยโดรนเพื่อเพิ่มความแม่นยำและลดข้อจำกัดของจำนวนบุคลากร การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) มาช่วยวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบที่ดินในการประเมิน เชื่อมโยงกับระบบการพิสูจน์ยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID) ผ่านแอปพลิเคชัน ThaiID เพื่อส่งเสริมวัตรกรรมการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมิติใหม่เพื่อรองรับการทำธุรกรรมของประชาชนผ่านช่องทางดิจิทัล สร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนผู้เสียภาษี และทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถประเมินประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีได้แบบ Real Time ต่อไป

บทสรุป

ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ถือเป็นเครื่องมือทางการคลังที่สำคัญเพื่อมุ่งยกระดับการคลังท้องถิ่น และความเป็นอิสระในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากสามารถพัฒนากลไกการบริหารจัดการ และทบทวนปรับปรุงข้อจำกัดที่เกิดขึ้นทั้งในทางปฏิบัติและข้อกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จะทำให้รายได้ที่จัดเก็บเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยมีความมุ่งหวังว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอิสระทางการคลังมากยิ่งขึ้น และนำสามารถรายได้ดังกล่าวมาบริหารจัดการในการกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดบริการสาธารณะในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น สอดรับกับเจตนารมณ์ของหลักกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและท้องถิ่นได้ต่อไป ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต หากมีการจัดเก็บรายได้จากภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างโดยสมบูรณ์ตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ควรนำมาศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบก่อนและหลังการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ตลอดจนประเมินผลกระทบในการกระจายการถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินหลังจากนักกฎหมายนี้มาบังคับใช้สักระยะแล้วในเชิงลึกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2566). **ข้อมูลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ประจำปี พ.ศ. 2565**. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- คณะกรรมการการกฎหมาย การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร. (2563). **รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “ปัญหาและผลกระทบจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562”**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกรรมการ 2 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- คณาธิป ไกยชน. (2565). **ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง**. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2566 จากเว็บไซต์ <https://library.parliament.go.th/th/radioscript/rr2565-sep3>
- เจริญพงษ์ ศุภธีระธาดา. (2565). **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนารายได้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : สำนักงบประมาณของรัฐบาล สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ชุมพล สุวรรณกิจบริหาร. (2562). **สรุปสาระสำคัญจากสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง: ผลกระทบต่อการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์” จัดโดย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**. เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2562. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2566 จากเว็บไซต์ https://www.law.tu.ac.th/summary_seminar_land-and-building-tax/
- ดวงมณี เลาวกุล. (2555). **การปฏิรูปการกระจายอำนาจการคลังสู่ท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : เป้นไท.
- ดวงมณี เลาวกุล. (2559). **แบบจำลองการปรับปรุงภาษีที่ดินและระบบที่ดินเพื่อการกระจายการถือครองที่ดิน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- ปาริชาติ อินสว่าง และนายเอกชัย ระดาพัฒน์, 2566. **ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง: สิ่งที่ควรรู้ ปัญหาอุปสรรค และแนวทางปรับปรุงแก้ไขเบื้องต้น**. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2567 จากเว็บไซต์ <https://www.onlb.go.th/about/featured-articles/5144-a5144>
- ฝ่ายกฎหมายการเกษตร สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2556). **ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง : การกระจายการถือครองที่ดิน**. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2566 จากเว็บไซต์ <http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=207>
- สกนธ์ วรรณวิวัฒนา. (2553). **10 ปีการกระจายอำนาจการคลังฯ กับทางเลือกการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ**. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2567 จากเว็บไซต์ <https://kb.hsri.or.th>
- สำนักงบประมาณของรัฐบาล สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2564). **รายงานวิเคราะห์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2565). **ประมาณการรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 – 2566**. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2566

จากเว็บไซต์ <https://odloc.go.th>

วุฒิสภา. (2557). **การกระจายอำนาจและประชาธิปไตยในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

Translated References

Department of Local Administration, Ministry of Interior. (2023). **Land and Building**

Taxation Information of the Year 2022. Bangkok: Department of Local Administration, Ministry of Interior. (in Thai)

Law, Justice and Human Rights Commission House of Representatives. (2020). **The Consider**

Study Report on "Problems and Impacts from the Enforcement of the Land Tax Act and Building 2019". Bangkok: Office of the Commissioner 2, The Secretariat of The House of Representatives. (in Thai)

Kaiyachon, K. (2022). **Land and BuildingTax**. Retrieved on October 11, 2023

from <https://library.parliament.go.th/th/radioscript/rr2565-sep3> (in Thai)

Suppatheerathada, J. (2022). **Policy Recommendations for Revenue Development of**

Local Administrative Organizations. Bangkok: Parliamentary Budget Office, The Secretariat of The House of Representatives. (in Thai)

Suwanakijboriharn, C. (2019). **Summary of the Academic Seminar on "Land and Building**

Tax: Impact on Real Estate Development" organized by Faculty of Law, Thammasat University. Retrieved on October 10, 2023

from https://www.law.tu.ac.th/summary_seminar_land-and-building-tax/ (in Thai)

Laovakul, D. (2012). **Reforming the Fiscal Decentralization to Local**. Bangkok : PenThai.

(in Thai)

Laovakul, D. (2016). **A model of improving Land Tax and Land System for the**

Distribution of Land Holdings. Bangkok: Thailand Science Research and Innovation. (in Thai)

Insawang, P. and Radapat, A. (2023). **Land and BuildingTax: Things to Know, Problems,**

Challenges, and Basic Improvement Strategies. Retrieved on January 30, 2024 from <https://www.onlb.go.th/about/featured-articles/5144-a5144> (in Thai)

Agricultural Law Department, Office of the Council State. (2013). **Land and Building Tax:**

Distribution of Land Holdings. Retrieved on October 10, 2023

from <http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=207> (in Thai)

Varanyuwatana, S. (2010). **10 years of Fiscal Decentralization and options for decentralization in the health sector**. Retrieved on January 28, 2024 from <https://kb.hsri.or.th> (in Thai)

Parliamentary Budget Office, The Secretariat of The House of Representatives. (2021). **Revenue Analysis Report of Local Administration Organizations**. Bangkok : Printing Office, The Secretariat of The House of Representatives. (in Thai)

Office of the Decentralization to the Local Government Organization Committee. (2022). **Revenue Projections of Local Administrative Organizations of the Fiscal Year 2018 – 2023**. Retrieved on October 10, 2023 from <https://odloc.go.th> (in Thai)

Tanchai, W. (2014). **Decentralization and Democracy in Thailand**. Bangkok: King Prajadhipok's Institute. (in Thai)

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู
และบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์
Guidelines for Developing the Competence of Personnel in the
Performance of Duties for Government Teachers and Education
Personnel under the Kalasin Provincial Education Office

[Received: December 18, 2023; Revised: January 29, 2024;

Accepted: January 30, 2024]

เอมอร พิมพโส

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา,
คณะศิลปศาสตร์,
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Emorn Pimpaso

Master of Arts Program in
Development Administration,
Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University

อารียา ป้องศิริ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์,
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์,
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Ariya Pongsiri

Assistant Professor,
Department of Public Administration,
Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University

CORRESPONDING AUTHOR

Ariya Pongsiri, Department of Public Administration, Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University, Thailand. E-mail: ariya.po@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะ และเพื่อหาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ วิธีการศึกษาวิจัยประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 47 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ รองศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้อำนวยการกลุ่ม/หน่วย จำนวน 5 ท่าน ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะในการปฏิบัติงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงาน ด้านความรู้ พบว่า ควรจัด ส่งอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่อง ด้านทักษะ พบว่า ต้องอาศัยการลงมือฝึกปฏิบัติและฝึกใช้ความรู้ทางทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนภาคปฏิบัติ และที่สำคัญต้องมีการติดตามประเมินผล ด้านเจตคติ/ค่านิยม พบว่า ควรฝึกอบรมปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม และส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้ ข้อเสนอแนะงานวิจัย ดังนี้ ด้านความรู้ ควรมีการอบรม สัมมนา เพื่อเสริมสร้างความรู้ในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ด้านทักษะ ควรมีการอบรม สัมมนา เพื่อเสริมสร้างทักษะในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ ด้านเจตคติ/ค่านิยม ควรจัด กิจกรรม โครงการ เพื่อกระตุ้นให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ : สมรรถนะ; ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา; แนวทางการพัฒนาสมรรถนะ; การปฏิบัติงาน

Abstract

The objective of this research is to study competencies and investigate guidelines to improve personnel competencies in performing tasks in the Kalasin Provincial Education Office. Research methods include quantitative research with 47 government teachers and educational personnel as the population and qualitative research with Kalasin Provincial Education, Deputy Kalasin Provincial Education, and five Department Directors. According to the results, it is indicated that competencies on performance were at a high level overall, and guidelines for developing personnel competencies in knowledge found that training should be provided to educate personnel continuously. Aside from that, skills require practical practice, the application of theoretical knowledge to practical learning, and most importantly, monitoring and processing. The research advice is as follows: Knowledge aspects should include training and seminars to improve knowledge through consistent practice. Another aspect is that skills should have learning instructions, monitoring, and intensive personnel performance assessment. In terms of attitude, there should be activities and projects to activate members with a positive mindset, creativity, and enthusiasm for performing duties.

Keywords: Competency; Civil Service and Educational Personnel; Guidelines for developing the performance; Performance

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นปัจจัยหนึ่งที่องค์กรต่างๆ กำลังให้ความสำคัญ จึงพยายามที่จะแสวงหากลยุทธ์หรือเครื่องมือต่างๆ มาใช้ในการบริหารทรัพยากรบุคคล ทั้งนี้ การพัฒนากำลังคนควรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานบุคคลภาครัฐ ที่มีทรัพยากรบุคคลในระบบเศรษฐกิจของประเทศจำนวนมากที่สุด ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการนโยบายนในการบริหารประเทศมาปฏิบัติเป็นบริการสาธารณะต่าง ๆ เพื่อสนองตอบต่อคุณภาพชีวิตและความผาสุกของประชาชน การปรับเปลี่ยนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่จะให้ข้าราชการมีการพัฒนาความรู้ความสามารถและทัศนคติจนสร้างผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น เพื่อบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (รัชนิดารักกาญจน์, 2560)

ประเทศไทยได้ปรับใช้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 เป็นแผนการพัฒนาประเทศที่กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทยสอดคล้องกับการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนพ.ศ. 2551 เพื่อปรับปรุงระบบราชการของไทย โดยมีวัตถุประสงค์ที่กำหนดว่า “การจัดระเบียบข้าราชการพลเรือนตามกฎหมายนี้ต้องเป็นไปเพื่อผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพและความคุ้มค่า โดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน นำแนวคิด “ระบบสมรรถนะ” มาปรับเปลี่ยนในระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในภาครัฐ โดยแบ่งองค์ประกอบเป็น 3 ระดับ คือ ความรู้ ทักษะ และสมรรถนะ มาใช้เพื่อเสริมสร้างให้ข้าราชการและหน่วยงานราชการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) และแผนการปฏิรูปประเทศ (พ.ศ. 2561-2565) กำหนดให้ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานบุคคลภาครัฐ รวมทั้ง ให้มีการพัฒนาบุคลากรภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ไม่ซ้ำซ้อน ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้กำลังคนภาครัฐมีสมรรถนะสูง มีความสามารถ ทักษะและสมรรถนะที่ทันสมัย ปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ และยึดมั่นในคุณธรรม พร้อมนำการพัฒนาประเทศ (Highly Competent Public Officials)

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้สร้างวิสัยทัศน์เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศ (พ.ศ. 2561-2565) ให้มีการพัฒนาบุคลากรภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้กำลังคนภาครัฐมีสมรรถนะสูง มีความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะที่ทันสมัย ปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ แต่กลับพบว่าผลลัพธ์ของการดำเนินงานในปัจจุบันยังไม่เป็นไปตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ พบปัญหาการปฏิบัติงานบุคลากรของรัฐในจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งยังพบข้อบกพร่องในการทำงานอยู่ในระดับการประเมินผลการปฏิบัติราชการระดับพอใช้ จากรายงานผลการประเมินตรวจมาตรฐานปฏิบัติราชการการประชุมของคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ครั้งที่ 9/2565 เหตุดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าผลการดำเนินงานไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งที่เป็นงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เป็นงานประจำที่ทุกคนรับผิดชอบ แต่มีบุคลากรบางส่วนในการทำงานไม่แสดงความสามารถเต็มความสามารถเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะงานที่รับผิดชอบไม่ถนัดไม่ตรงกับความสามารถของ

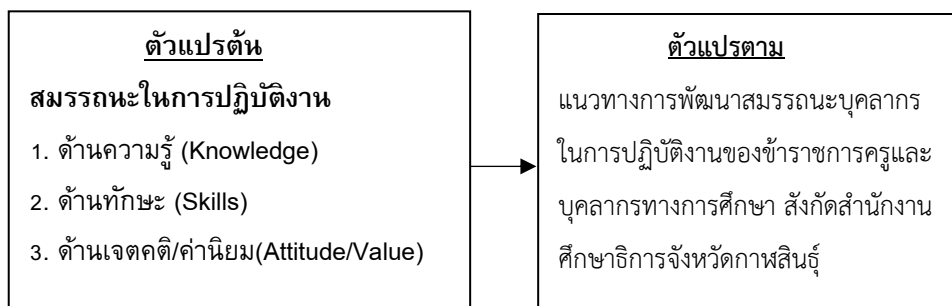
บุคลากรแต่ละคน หรือบุคลากรบางคนไม่ทุ่มเทความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ อาจเป็นเพราะขาดการพัฒนาตนเองหรือองค์กรขาดสิ่งจูงใจที่ทำให้เกิดความทุ่มเทในการปฏิบัติงาน นั่นเอง

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรมีองค์ความรู้ ทักษะ และความสามารถ ตลอดจนพฤติกรรมที่เหมาะสมกับงาน ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ และมีประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 : กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับสมรรถนะในการปฏิบัติงาน

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ หลักสมรรถนะที่นำมาใช้ในการบริหารงานบุคคล เริ่มต้นขึ้นในปี ค.ศ.1970 โดย David McClelland นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัย Harvard และที่ปรึกษาองค์กรธุรกิจอีกหลายแห่ง ได้ทำการศึกษาว่า บุคลากรที่ทำงานในตำแหน่งเดียวกัน ทำไมจึงมีผลงานที่แตกต่างกัน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า

สมรรถนะ (Competency) บุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานดี (จิรประภา อัครบวร, 2549) และในปี ค.ศ. 1973 McClelland ได้เขียนผลงานวิชาการเรื่อง “Testing for Competence rather than Intelligence” ถือเป็นจุดกำเนิดของแนวคิดเรื่อง สมรรถนะ McClelland อธิบายว่า คุณลักษณะของบุคคลนั้นเปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็งที่ลอยอยู่ในน้ำ โดยมีส่วนหนึ่งที่เป็นส่วนน้อยลอยอยู่เหนือน้ำ สามารถวัดและวัดได้จาก ความรู้ และทักษะ ต่างๆ ส่วนที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาด สามารถเรียนรู้องค์ความรู้ต่าง ๆ ของบุคคลคือส่วนที่อยู่ใต้น้ำ นั้น การที่จะทำให้ผลการปฏิบัติงานที่โดดเด่นยังไม่เพียงพอ ต้องอาศัยแรงผลักดันทั้งคุณลักษณะ ภาพลักษณ์และบทบาทต่อสังคมอย่างเหมาะสม จึงจะทำให้บุคลากรนั้นเป็นผู้ที่มีผลงานโดดเด่นได้ ส่วนของภูเขาน้ำแข็งที่จมอยู่ใต้น้ำ เป็นส่วนที่สังเกตไม่ได้ชัดเจนและวัดได้ยากกว่า และเป็นส่วนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลมากกว่า เช่น การแสดงออกต่อสังคม คุณลักษณะส่วนบุคคล ภาพลักษณ์ของบุคคล และแรงจูงใจ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ

วีระศักดิ์ พัทบุรุษ (2559) ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ สามารถสรุปวิธีการดำเนินการได้ดังนี้

1. Continuing Education “C” หมายถึง การส่งบุคลากรไปศึกษาต่อเพื่อให้สำเร็จวุฒิการศึกษา เหมาะสำหรับการพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ที่ต้องอาศัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบและมีสถาบันการศึกษารับรองวิทยฐานะ

2. Expert Briefing “E” หมายถึง การไปพูดคุยปรึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เหมาะสำหรับกรณีที่สมรรถนะในเรื่องนี้เป็นข้อเทคนิคผสมผสานกับประสบการณ์ที่ต้องได้จากผู้รู้ ผู้ปฏิบัติในด้านนั้นจริง ๆ และต้องการได้รับภายในเวลาอันสั้น ๆ

3. Job Rotation “J” หมายถึง การหมุนเวียนงานเป็นการสับเปลี่ยนบุคลากรในหน่วยงานให้ไปทำหน้าที่ในหน่วยงานใหม่ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานเดิมที่ปฏิบัติอยู่ เหมาะสมสำหรับกรณี ที่สมรรถนะด้านนั้นไม่สามารถพัฒนาได้จากงานในหน้าที่ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จำเป็นต้องเรียนรู้จากการเปลี่ยนไปทำหน้าที่อื่น เนื่องจากเป็นสมรรถนะที่ต้องเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

4. On the Job Training “OJT” หมายถึง การสอนงานในขณะที่ปฏิบัติงานจริง โดยส่วนมากแล้วจะเป็นการพัฒนาบุคลากรในเชิงเทคนิค เนื่องจากสมรรถนะในเรื่องนั้นไม่สามารถเรียนรู้ได้จากการสอน การบรรยายในห้อง แต่ต้องลงมือปฏิบัติจริงเท่านั้น จึงจะพัฒนางานด้านนี้ได้ และจำเป็นต้องมีผู้ควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด

5. Assignment “A” หมายถึง การมอบหมายงานหรือโครงการใดโครงการหนึ่งให้ไปดำเนินการ เพื่อให้โอกาสในการพัฒนาสมรรถนะด้านนั้นได้อย่างแท้จริง โดยทั่วไปมีการใช้ควบคู่กับแนวทางการพัฒนา

6. Self-directed Study “S” หมายถึง การศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง ในกรณีที่สมรรถนะเรื่อนั้นมีสื่อที่ให้ศึกษาค้นคว้าพร้อมอยู่แล้ว สามารถเข้าถึงและศึกษาด้วยตนเองได้ไม่ยาก ควรมีแนวทางการตรวจสอบด้วยว่าบุคลากรนั้นมีการศึกษาค้นคว้าจริง ๆ มักใช้ควบคู่กับ Expert Briefing ในกรณีที่เกิดข้อสงสัย

7. Workshop, Class or Seminar “W” หมายถึง การพัฒนาโดยการอบรมในห้องเรียน เหมาะสำหรับพัฒนาสมรรถนะที่ต้องเรียนรู้ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่มีความเสี่ยง และต้องการเรียนรู้ในภาพรวมอย่างเป็นระบบก่อนไปปฏิบัติจริง

จันทร์หา มั่งคามี (2562) สรุปวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) ด้านบริการที่ดี 3) ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ 4) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้อง ชอบธรรม และจริยธรรม 5) ด้านการทำงานเป็นทีม แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร ได้แก่ การฝึกอบรม การมอบหมายงาน การหมุนเวียนสับเปลี่ยนงาน การสอนงาน การมีพี่เลี้ยง การให้คำปรึกษาแนะนำการติดตาม การทำกิจกรรมร่วมกัน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดูงานนอกสถานที่ และการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน โดยระดับสมรรถนะหลักการทำงานในปัจจุบันของบุคลากร พบว่า อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดังกล่าวนี้สามารถช่วยพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นได้

ชุดิมา วัฒนชัยสิทธิ์, สุนทรา โตบัว และวรุณี ถิ่นโชคดี (2561) ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ได้แก่

1. การฝึกอบรม เป็นการถ่ายทอดความรู้ ทักษะการทำงาน หน่วยงานมีการวางแผน ส่งพนักงานไปฝึกอบรมความรู้ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. การสอนงาน เป็นการเรียนรู้จากรุ่นพี่หรือคนที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน
3. การฝึกปฏิบัติงานและทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ โดยเริ่มจากการมีหัวหน้างานเป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษา แต่เน้นหนักไปที่การให้พนักงานได้เรียนรู้และเก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจริง
4. การมอบหมายงานที่สำคัญและติดตามผล เป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงานอย่างหนึ่งเพื่อสร้างแรงขับเคลื่อนในการทำงาน
5. การนำเสนอผลงาน เป็นการเปิดโอกาสให้พนักงานได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็น ของพนักงาน
6. การให้คำชมเชยหรือให้รางวัลในการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร
7. การประเมินและวัดผลในการพัฒนาสมรรถนะโดยอาศัยการประเมินผลงาน

เทอดชัย บัวผาย และคณะ (2558) ได้กล่าวหลังการวิจัยว่า จากการประเมินคะแนนเฉลี่ยหลังจากการฝึกอบรมได้คะแนนอยู่ที่ 25.03 คะแนน ซึ่งสูงกว่าคะแนนก่อนการฝึกอบรมอยู่ที่ 16.37 คะแนน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลังจากการพัฒนาสมรรถนะโดยใช้การฝึกอบรม ส่งผลให้สมรรถนะด้านความรู้และด้านทักษะเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งด้านความรู้เป็นด้านที่สำคัญเป็นอย่างมากในการปฏิบัติงาน เนื่องจากการปฏิบัติงานต้องอาศัยความรู้และทักษะในการ

ปฏิบัติงาน ทั้งนี้การเลือกแนวทางการพัฒนาสมรรถนะควรมีการวางแผนให้เหมาะสมกับสมรรถนะที่บุคลากรนั้นยังไม่มีประสิทธิภาพหรือลักษณะของงานที่ปฏิบัติอยู่ ซึ่งการเลือกแนวทางการพัฒนาสมรรถนะที่เหมาะสมนอกจากจะส่งผลให้การปฏิบัติงานของบุคลากรมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นแล้วยังส่งผลในเรื่องของประสิทธิภาพที่องค์กรจะได้รับ เช่น สามารถลดค่าใช้จ่าย สามารถลดต้นทุนในการปฏิบัติงานหรือการพัฒนาบุคลากร และสามารถเพิ่มผลกำไรให้กับองค์กร ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสามารถช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จได้

พานี สิตกะสิน (2558) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเป็นเครื่องมือในการช่วยให้องค์กรสามารถลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น และยังสามารถช่วยขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถเติบโตไปยังเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งรูปแบบที่สามารถช่วยพัฒนาสมรรถนะบุคลากรให้มีประสิทธิภาพตรงตามที่ต้องการนั้น คือ การฝึกอบรม จะช่วยเพิ่มสมรรถนะด้านความรู้ ด้านทักษะ

จากแนวทางการพัฒนาสมรรถนะข้างต้น สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงาน คือ เครื่องมือในการช่วยให้องค์กรสามารถวางแผนให้เหมาะสมกับสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงาน

ระเบียบวิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2566 จำนวน 47 คน โดยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี สิ่งพิมพ์ บทความ และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเรียบเรียงและสร้างเป็นแบบสอบถาม

3. นำแบบสอบถามซึ่งสร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเนื้อหาคำถาม ความถูกต้องของการใช้ภาษาเนื้อหา โดยเครื่องมือคือแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล มีจำนวนข้อคำถาม 8 ข้อประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อายุงาน ประเภทตำแหน่ง ระดับตำแหน่ง เงินเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ มีจำนวนข้อคำถาม 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ (Knowledge) 2) ด้านทักษะ (Skills) 3) ด้านเจตคติ/ค่านิยม (Attitude/Value)

ซึ่งข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของ ลิเคอร์ท (Likert) แบบเลือกตอบได้ 5 ระดับ โดยเรียงจาก มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ในแต่ละระดับ มีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

- 5 มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานมากที่สุด
- 4 มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานมาก
- 3 มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานปานกลาง
- 2 มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานน้อย
- 1 มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด

$$\begin{aligned} \text{ช่วงห่างของคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} = \frac{4}{5} = 0.80 \end{aligned}$$

เกณฑ์การแปลค่าคะแนนเฉลี่ย

- คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิดที่ให้อิสระในการเสนอความคิดเห็น

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity) โดยใช้การวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of item objective congruence) และพิจารณาเฉพาะข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.96 ขึ้นไป โดยผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยกำหนดคะแนนแต่ละข้อ ดังนี้

- ถ้าเห็นว่าสอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์ให้ 1 คะแนน
  - ถ้าเห็นว่าไม่สอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์ให้ -1 คะแนน
  - ถ้าไม่แน่ใจว่าสอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์ให้ 0 คะแนน
- ค่า IOC จากสูตรดังนี้

$$IOC = R/N$$

โดยที่ R = คะแนนรวมที่ผู้เชี่ยวชาญทุกคนให้

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

จากคณะกรรมการ แต่ละท่าน ให้คะแนนมา คือ +1 ทั้ง 3 ท่าน ผลรวมคะแนน = 1.00 โดยมีค่าตั้งแต่ 0.96 ขึ้นไป แสดงว่า ข้อคำถามมีความเที่ยงตรงสูง

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาหลักงานนิพนธ์ เพื่อปรับปรุงให้ถูกต้องสมบูรณ์ นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง ต่อไป

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์ ศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ รองศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้อำนวยการกลุ่ม/หน่วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 5 ท่าน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยนี้ใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในประเด็นที่ศึกษากำหนดวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (judgement selection) ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงาน โดยมีอายุราชการมากกว่า 20 ปี
2. เป็นผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงนโยบายด้านทรัพยากรมนุษย์ของหน่วยงาน

จากหลักเกณฑ์ขั้นต้น ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือก ระดับชำนาญการพิเศษขึ้นไป ที่ปฏิบัติงานผู้อำนวยการกลุ่มขึ้นไป โดยประกอบด้วย ศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ รองศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้อำนวยการกลุ่ม/หน่วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามด้วยตนเองและขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ประสานงานแต่ละหน่วยงาน/กลุ่มงาน ดำเนินการแจกแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมคืน
2. เมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามได้แล้ว นำแบบสอบถามมาตรวจความสมบูรณ์ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยกระบวนการทางสถิติต่อไป

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และจัดเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง
2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบ เรียบเรียง และนำมาวิเคราะห์ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนบทสรุปงานวิจัยในครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ผลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ใช้อธิบายข้อมูลพื้นฐานของบุคคล โดยนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพ เป็นการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สรุปผลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งเป็นความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ผลเชิงปริมาณ

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม จากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 47 คน พบว่า ส่วนมาก เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 41 – 50 ปี สถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อายุงาน 15 ปีขึ้นไป ประเภทตำแหน่งเอกวิชา การ ระดับตำแหน่งระดับชำนาญการพิเศษ มีอัตราเงินเดือนมากกว่า 40,000 บาท

ผลการวิเคราะห์สมรรถนะในการปฏิบัติงาน

การศึกษาสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงอันดับสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้ง 3 ด้าน จากมากไปน้อย ได้แก่ อันดับที่ 1 ด้านความรู้ (Knowledge) ($\bar{X}=3.80$, S.D.=0.98) อันดับที่ 2 ด้านเจตคติ/ค่านิยม (Attitude/Value) ($\bar{X}=3.80$, S.D.=0.92) อันดับที่ 3 ด้านทักษะ (Skills) ($\bar{X}=3.74$, S.D.=1.02)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวม

N = 47 (100%)

สมรรถนะในการปฏิบัติงาน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน (S.D.)	แปลความ
ด้านความรู้ (Knowledge)	3.80	0.98	มาก
ด้านทักษะ (Skills)	3.74	1.02	มาก
ด้านเจตคติ/ค่านิยม (Attitude/Value)	3.80	0.92	มาก

สมรรถนะในการปฏิบัติงาน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน (S.D.)	แปลความ
เฉลี่ยรวม	3.78	0.97	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 47 คน มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงอันดับสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ จากมากไปน้อย ได้ดังนี้

อันดับที่ 1 ด้านความรู้ (Knowledge) ($\bar{x}$ =3.80, S.D.=0.98)

อันดับที่ 2 ด้านเจตคติ/ค่านิยม (Attitude/Value) ($\bar{x}$ =3.80, S.D.=0.92)

อันดับที่ 3 ด้านทักษะ (Skills) ($\bar{x}$ =3.74, S.D.=1.02)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านความรู้ (Knowledge)

N = 47 (100%)

1. ด้านความรู้ (Knowledge)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน (S.D.)	การแปลค่า
1.1 ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานที่มอบหมาย	3.81	0.91	มาก
1.2 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องกฎหมายตลอดจนกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ เช่น ความรู้ด้านกฎหมายด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล	2.89	1.19	ปานกลาง
1. ด้านความรู้ (Knowledge) ต่อ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน (S.D.)	การแปลค่า
1.3 ท่านมีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการขั้นตอนในการปฏิบัติงาน	4.15	0.92	มาก
1.4 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในลักษณะงานที่ปฏิบัติเป็นอย่างดี	4.15	0.92	มาก

1. ด้านความรู้ (Knowledge)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน (S.D.)	การแปลค่า
1.5 ท่านมีความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น คอมพิวเตอร์	4.21	0.87	มากที่สุด
1.6 ท่านมีความรู้รอบด้านจัดการกับปัญหาในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.53	1.11	มาก
1.7 ท่านมีความรู้รอบด้านในการสอนงานหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงาน	3.85	0.92	มาก
เฉลี่ยรวม	3.80	0.98	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ พบว่า สมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านความรู้ (Knowledge) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.80, S.D.=0.98) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น คอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.21, S.D.=0.87) รองลงมา มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการขั้นตอนในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.15, S.D.=0.92) มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะงานที่ปฏิบัติเป็นอย่างดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.15, S.D.=0.92) มีความรู้รอบด้านในการสอนงานหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.85, S.D.=0.92) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานที่มอบหมาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.81, S.D.=0.91) มีความรู้รอบด้านจัดการกับปัญหาในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.53, S.D.=1.11) มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องกฎหมาย ตลอดจนกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ เช่น ความรู้ด้านกฎหมายด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.89, S.D.=1.19) แสดงข้อมูลตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านทักษะ (Skills)

N = 47 (100%)

2. ด้านทักษะ (Skills)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน (S.D.)	การแปลค่า
2.1 ท่านมีทักษะในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.21	0.87	มากที่สุด
2.2 ท่านมีทักษะในการนำภาษาอังกฤษมาใช้ในการงาน	3.06	1.17	ปานกลาง

2. ด้านทักษะ (Skills)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน (S.D.)	การแปลค่า
2.3 ท่านมีทักษะในการทำความเข้าใจและคิดคำนวณข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง	3.77	0.99	มาก
2.4 ท่านมีทักษะในการบริหารจัดการข้อมูล เพื่อประโยชน์ในงาน	3.74	1.16	มาก
2.5 ท่านมีทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในงาน	3.77	0.99	มาก
2.6 ท่านมีทักษะในการสอนงาน และถ่ายทอดงานแก่บุคคลอื่นได้	3.85	0.92	มาก
2.7 ท่านมีทักษะในการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นภายในองค์กรได้ทันเวลา	3.77	0.99	มาก
เฉลี่ยรวม	3.74	1.02	มาก

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ พบว่า สมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านทักษะ (Skills) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.74$, S.D.=1.02) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีทักษะในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.21$, S.D.=0.87) รองลงมา มีทักษะในการสอนงาน และถ่ายทอดงานแก่บุคคลอื่นได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$, S.D.=0.92) มีทักษะในการทำความเข้าใจและคิดคำนวณข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, S.D.=0.99) มีทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, S.D.=0.99) มีทักษะในการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นภายในองค์กรได้ทันเวลา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานที่มอบหมาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, S.D.=0.99) มีทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลเพื่อประโยชน์ในงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.74$, S.D.=1.16) มีทักษะในการนำภาษาอังกฤษมาใช้ ในงาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.06$, S.D.=1.17) แสดงข้อมูลตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านเจตคติ/ค่านิยม (Attitude/Value)

N = 47 (100%)

3. ด้านเจตคติ/ค่านิยม (Attitude/Value)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน (S.D.)	การแปล ค่า
3.1 ท่านมีความมุ่งมั่นจะปฏิบัติหน้าที่ราชการให้ดีหรือให้ เกินมาตรฐานที่มีอยู่ โดยมาตรฐานนี้อาจเป็นผลการ ปฏิบัติงานที่ผ่านมาของตนเอง หรือเกณฑ์วัดผลสัมฤทธิ์ที่ ส่วนราชการกำหนดขึ้น	3.79	0.92	มาก
3.2 ท่านมีความตั้งใจและความพยายามของข้าราชการใน การให้บริการต่อประชาชน ข้าราชการ หรือหน่วยงาน อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	3.81	0.91	มาก
3.3 ท่านมีความภาคภูมิใจในภาพลักษณ์ และชื่อเสียงของ องค์กรที่ปฏิบัติงานอยู่	3.70	0.92	มาก
3.4 ท่านมีความสนใจใฝ่รู้ สัมผัสความรู้ความสามารถของ ตนในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ด้วยการศึกษา ค้นคว้า และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	3.98	0.96	มาก
3.5 ท่านดำรงตนและประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้อง เหมาะสมทั้งตามกฎหมาย คุณธรรม จรรยาบรรณแห่ง วิชาชีพ และจรรยาข้าราชการ เพื่อรักษาศักดิ์ศรีแห่งความ เป็นข้าราชการ	3.87	0.96	มาก
3.6 ท่านมีความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นส่วน หนึ่งของทีม หน่วยงาน หรือส่วนราชการ โดยผู้ปฏิบัติมี ฐานะเป็นสมาชิก ไม่จำเป็นต้องมีฐานะหัวหน้าทีม	3.70	0.90	มาก
3.7 ท่านมีความตั้งใจที่จะรับบทในการเป็นผู้นำของกลุ่ม กำหนดทิศทาง เป้าหมาย วิธีการทำงาน ให้ทีมปฏิบัติงาน ได้อย่างราบรื่น เต็มประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ ของส่วนราชการ	3.77	0.90	มาก
เฉลี่ยรวม	3.80	0.92	มาก

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ พบว่า สมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านเจตคติ/ค่านิยม (Attitude/Value) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.80$, S.D.=0.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความสนใจใฝ่รู้ ส่งเสริมความรู้ความสามารถของตนในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ด้วยการศึกษา ค้นคว้าและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.98$, S.D.=0.96) รองลงมาคือดำรงตนและประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมทั้งตามกฎหมาย คุณธรรม จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ และจรรยาข้าราชการ เพื่อรักษาศักดิ์ศรีแห่งความเป็นข้าราชการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.87$, S.D.=0.96) มีความตั้งใจและความพยายามของข้าราชการในการให้บริการต่อประชาชน ข้าราชการ หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$, S.D.=0.91) มีความมุ่งมั่นจะปฏิบัติหน้าที่ราชการให้ดีหรือให้เกินมาตรฐานที่มีอยู่ โดยมาตรฐานนี้อาจเป็นผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของตนเอง หรือเกณฑ์วัดผลสัมฤทธิ์ที่ส่วนราชการกำหนดขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.79$, S.D.=0.92) มีความตั้งใจที่จะรับบทในการเป็นผู้นำ ของกลุ่ม กำหนดทิศทาง เป้าหมาย วิธีการทำงาน ให้ทีมปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น เต็มประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของส่วนราชการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, S.D.=0.90) มีความภาคภูมิใจในภาพลักษณ์ และชื่อเสียงขององค์กรที่ปฏิบัติงานอยู่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$, S.D.=0.92) มีความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นส่วนหนึ่งของทีม หน่วยงาน หรือส่วนราชการ โดยผู้ปฏิบัติมีฐานะเป็นสมาชิก ไม่จำเป็นต้องมีฐานะหัวหน้าทีม ($\bar{X}=3.70$, S.D.=0.90) แสดงข้อมูลตามลำดับ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านความรู้ (Knowledge)

ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรจัดหรือส่งฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่อง การอบรมนั้นเป็นการวางพื้นฐานความรู้เบื้องต้นเพื่อให้รู้และเข้าใจในองค์ความรู้ต่างๆ ความรู้ทั่วไปที่ช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีระเบียบเรียบร้อย สามารถใช้วิธีการอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ นำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านทักษะ (Skills)

ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า บุคลากรทุกคนมีโอกาสดำเนินการพัฒนาทักษะตนเองในการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะความชำนาญพิเศษเฉพาะทาง ซึ่งการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดทักษะ ต้องอาศัย

การลงมือฝึกปฏิบัติและฝึกประยุกต์ใช้ความรู้ทางทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนภาคปฏิบัติ และที่สำคัญต้องมีการติดตามประเมินผลด้วย

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านเจตคติ/ค่านิยม (Attitude/Value)

ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ด้านเจตคติ/ค่านิยม จะเป็นกรอบแนวคิดส่วนบุคคล เป็นท่าทีความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ ในการพัฒนานั้นควรพัฒนาบุคลากรให้มีความคิดสร้างสรรค์ องค์กรควรคิดหาแนวทางการจัดการบริหารที่สร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากรอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมและกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความรู้สึกที่ดีและส่งผลให้เกิดเจตคติที่ดี และควรฝึกอบรมปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่บุคลากรและส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ วางไว้

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถอภิปรายผล ได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะในการปฏิบัติงานของของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวมและรายด้าน 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1.1 สมรรถนะด้านความรู้ (Knowledge) ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การใช้ความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการขั้นตอนในการปฏิบัติงาน และมีความรู้ ความเข้าใจในลักษณะงานที่ปฏิบัติเป็นอย่างดี เนื่องจากหน้าที่การปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นพื้นฐานที่ต้องนำไปใช้ประยุกต์ใช้เพื่อเรียนรู้ในการปฏิบัติงาน ต้องอาศัยผู้สอนในการวางแผนการในการเรียนรู้ในการปฏิบัติงาน โดยอาจใช้เทคนิคต่าง ๆ เข้าช่วย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธนยพันธ์ ทองปานคุณานนท์ (2557) ได้ศึกษาเรื่องสมรรถนะในการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษาบริษัทโพสโค (ไทยแลนด์) จำกัด ผลการศึกษาพบว่าสมรรถนะในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทโพสโค (ไทยแลนด์) จำกัด ด้านความรู้อยู่ในระดับมาก เป็นไปในแนวทางเดียวกับผลการวิจัยของ ศตวรรษ กล่าดิษฐ์ (2560) วิจัยเรื่อง สมรรถนะที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายผลิตในอุตสาหกรรมการผลิตสายไฟฟ้า กรณีศึกษาบริษัท สายไฟฟ้าไทย-ยาซากิ จำกัด ผลการวิจัย

พบว่า หัวข้อของสมรรถนะที่ส่งผลมากที่สุดในแต่ละด้านพบว่าด้านความรู้ คือ มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ เชื้อนคำ (2551) วิจัยเรื่อง ช่องว่างทางสมรรถนะหลักของครูโรงเรียนบ้านเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาที่จำเป็น และที่มีในปัจจุบันของครูมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสมรรถนะที่จำเป็นเป็นด้านความรู้ ครูมีความเห็นว่าจะต้องอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด แต่สมรรถนะที่ครูมีอยู่ในปัจจุบันด้านความรู้ในส่วนมากอยู่ในระดับปานกลาง สมรรถนะด้านทักษะที่จำเป็น ครูมีความเห็นว่าจะต้องอยู่ในระดับมากที่สุด แต่สมรรถนะที่ครูมีอยู่ในปัจจุบันด้านทักษะนั้น ส่วนมากอยู่ในระดับมาก

1.2 สมรรถนะด้านทักษะ (Skills) ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มีทักษะในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะในการสอนงาน และถ่ายทอดงานแก่บุคคลอื่นได้ มีทักษะในการทำความเข้าใจและคิดคำนวณข้อมูล มีทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในงาน และมีทักษะในการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นภายในองค์กรได้ทันเวลา เนื่องจากการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการปฏิบัติงานตามหน้าที่ประจำ และในการปฏิบัติงานต้องฝึกปฏิบัติเพื่อให้เชี่ยวชาญและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เพราะสมรรถนะด้านทักษะคือการฝึกฝน ฝึกปฏิบัติจนชำนาญและเป็นทักษะ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธัญนันท์ ทองปานคุณานนท์ (2557) ได้ศึกษาเรื่องสมรรถนะในการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษาบริษัทโพสโค (ไทยแลนด์) จำกัด ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทโพสโค (ไทยแลนด์) จำกัด ด้านทักษะอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา ส่งสวัสดิ์ ราตรี เอี่ยมประดิษฐ์ และสุมาลี บุญนุช (2559) การศึกษาสมรรถนะของนักศึกษาสหกิจศึกษา สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ตามความคิดเห็นของสถานประกอบการ ผลการวิจัยพบข้อเสนอแนะด้านความรู้ควรเพิ่มองค์ความรู้ในด้านฐานข้อมูลการใช้โปรแกรมฮาร์ดแวร์ที่ทันสมัยรวมถึงความรู้ด้านอื่นด้วย ด้านทักษะควรให้มีการฝึกปฏิบัติงานได้จริง การใช้ภาษาอังกฤษในด้านต่าง ๆ และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้ามีปฏิภาณไหวพริบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 สมรรถนะด้านเจตคติ/ค่านิยม(attitude/value) ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สนใจใฝ่รู้ สังเกตมีความรู้ความสามารถของตนในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ด้วยการศึกษา ค้นคว้า และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดำรงตนและประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมทั้งตามกฎหมาย คุณธรรม

จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ และจรรยาข้าราชการ มีความตั้งใจและความพยายามของข้าราชการในการให้บริการต่อประชาชน ข้าราชการ หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ รู้สึกดีต่องานที่ทำ มีความพอใจในงาน รู้สึกรักงาน ทำงานด้วยความทุ่มเท เสียสละ มีความพยายามและตั้งใจสูง การปฏิบัติงานจึงทำได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ฉันทนันท์ ทองปานคุณานนท์ (2557) ได้ศึกษาเรื่องสมรรถนะในการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษาบริษัทโพสโค (ไทยแลนด์) จำกัด ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทโพสโค (ไทยแลนด์) จำกัด ด้านด้านเจตคติ/ค่านิยมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ เชื้อนาคำ (2551) วิจัยเรื่อง ช่องว่างทางสมรรถนะหลักของครูโรงเรียนบ้านเทอดไทย อำเภอมะนังพัทลุง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะด้านคุณลักษณะที่จำเป็นครูมีความเห็นว่าจะต้องอยู่ในระดับมากที่สุด แต่สมรรถนะที่ครูมีอยู่ในปัจจุบันด้านคุณลักษณะนั้นส่วนมากอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับวิจัยของ ดลธกร วงษ์พันธุ์ (2552) วิจัยเรื่อง การสำรวจสมรรถนะเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะตามสายวิชาชีพด้านคุณลักษณะอื่น ๆ อันดับหนึ่ง ทั้งปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลและเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนมีความเห็นตรงกันว่า คือ ความซื่อสัตย์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศตวรรษ กล้าดิษฐ์ (2560) วิจัยเรื่อง สมรรถนะที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายผลิตในอุตสาหกรรมการผลิตสายไฟฟ้า กรณีศึกษาบริษัทสายไฟฟ้าไทย-ยาคากิ จำกัด ผลการศึกษพบว่า ด้านของทัศนคติ คือ มีความคิดที่จะพัฒนาสมรรถนะของตนเองให้สูงขึ้นอยู่เสมอ ในด้านคุณลักษณะพึงประสงค์ คือ มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองสูง

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์

ด้านความรู้ (Knowledge) การอบรมนั้นเป็นการวางพื้นฐานความรู้เบื้องต้นเพื่อให้รู้และเข้าใจในองค์ความรู้ต่างๆ ควรจัดหรือส่งฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งวิธีการอบรมทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ความรู้ทั่วไปเป็นตัวช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีระเบียบเรียบร้อย สอดคล้องกับวิจัยของ Parry (1997) ได้ให้ความหมายของ สมรรถนะ หมายถึงกลุ่มของความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และคุณลักษณะ (attributes) ที่มีความสัมพันธ์กับผลของการปฏิบัติงานในตำแหน่งงานนั้น ๆ และสามารถวัดผลเทียบกับมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ และเป็นสิ่งที่สามารถเสริมสร้างขึ้นได้โดยผ่านการฝึกอบรมและการพัฒนา และสอดคล้องกับวิจัยของ วีระ สุรินทร์ (2553) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนขนาดเล็ก ได้วางแผนการใช้บุคลากรที่มีอยู่ให้ได้และมีประโยชน์สูงสุด ได้เสนอ

ความต้องการอัตราากำลังต่อหน่วยงานต้นสังกัด ให้บุคลากรมีส่วนร่วมวางแผนการปฏิบัติงานของโรงเรียน จัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานโดยยึดระบบคุณธรรมและมีคำสั่งแต่งตั้งให้บุคลากรเข้าปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้บุคลากรที่ผ่านการอบรมนำความรู้มาใช้ในการพัฒนางานอย่างอิสระ

ด้านทักษะ (Skills) บุคลากรทุกคนมีโอกาสดำเนินการพัฒนาทักษะตนเองในการเพิ่มพูนความรู้ เพิ่มทักษะความชำนาญเฉพาะทาง ซึ่งการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดทักษะ ต้องอาศัยการลงมือฝึกปฏิบัติ และฝึกประยุกต์ใช้ความรู้ทางทฤษฎีในด้านต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ และที่สำคัญต้องมีการติดตามประเมินผลด้วย สอดคล้องกับวิจัยของ Parry (1997) ได้ให้ความหมายของ สมรรถนะ หมายถึงกลุ่มของความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และคุณลักษณะ (attributes) ที่มีความสัมพันธ์กับผลของการปฏิบัติงานในตำแหน่งงานนั้น ๆ และสามารถวัดผลเทียบกับมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ และเป็นสิ่งที่สามารถเสริมสร้างขึ้นได้โดยผ่านการฝึกอบรมและการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ เชื้อนาคำ (2551) วิจัยเรื่อง ช่องว่างทางสมรรถนะหลักของครูโรงเรียนบ้านเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะด้านทักษะที่จำเป็น ครูมีความเห็นจะต้องอยู่ในระดับมากที่สุด แต่สมรรถนะที่ครูมีอยู่ในปัจจุบันด้านทักษะนั้นส่วนมากอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาสมรรถนะหลักทางด้านความรู้กับสมรรถนะด้านทักษะที่ครูมีตามความเป็นจริงแล้ว จะเห็นว่ามีผลสอดคล้องกัน สมรรถนะหลักด้านทักษะ จะเป็นผลสืบเนื่องมาจากสมรรถนะหลักด้านความรู้ในด้านนั้นๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา ส่งสวัสดิ์ ราตรี เอี่ยมประดิษฐ์ และสมาลี บุญนุช (2559) การศึกษาสมรรถนะของนักศึกษาสหกิจศึกษา สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ตามความคิดเห็นของสถานประกอบการ ผลการวิจัยพบข้อเสนอแนะด้านความรู้ควรเพิ่มองค์ความรู้ในด้านฐานข้อมูลการใช้โปรแกรมฮาร์ดแวร์ที่ทันสมัยรวมถึงความรู้ด้านอื่นด้วย ด้านทักษะควรให้มีการฝึกปฏิบัติงานได้จริง การใช้ภาษาอังกฤษในด้านต่าง ๆ และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้ามีปฏิภาณไหวพริบได้อย่างมีคุณภาพ

ด้านเจตคติ/ค่านิยม (Attitude/Value) ด้านเจตคติ/ค่านิยม จะเป็นกรอบแนวคิด ทำที่ความรู้สึกของส่วนบุคคล ที่มีต่อสิ่งต่างๆ ในการพัฒนานั้น ควรพัฒนาบุคลากรให้มีความคิดสร้างสรรค์ ควรฝึกอบรมปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม และส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้ มีการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากรนำผลมาจากการเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรเกิดความรู้สึกที่ดีและเกิด เจตคติที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระ สุรินทร์ (2553) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนขนาดเล็ก ได้วางแผนการใช้บุคลากรที่มีอยู่ให้ได้และมีประโยชน์สูงสุด ได้เสนอความต้องการอัตราากำลังต่อหน่วยงานต้นสังกัด ให้บุคลากรมีส่วนร่วมวางแผนการปฏิบัติงานของโรงเรียนจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานโดยยึดระบบคุณธรรมและมีคำสั่งแต่งตั้งให้บุคลากรเข้าปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้บุคลากรที่ผ่านการอบรม

นำความรู้มาใช้ในการพัฒนางานอย่างอิสระ มีคณะกรรมการในการพิจารณาความดีความชอบ และได้สร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ เดชประเสริฐ และคณะ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคลากรสายปฏิบัติการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงาน โดยรวมของบุคลากรอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ มนุษย์สัมพันธ์ในการทำงาน ยุทธศาสตร์ขององค์กร วิธีการพัฒนา สารที่ต้องการพัฒนา ทักษะในการทำงาน ทักษะในการทำงาน และสภาวะผู้นำ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

- 1) ด้านความรู้ ควรมีการส่งเสริมวิธีการพัฒนา มีการอบรม/สัมมนา เพื่อเสริมสร้างความรู้ ในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
- 2) ด้านทักษะ ควรมีการอบรม/สัมมนา เพื่อเสริมสร้างทักษะในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ
- 3) ด้านเจตคติ/ค่านิยม ควรจัดกิจกรรม/โครงการ เพื่อกระตุ้นให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาวัฒนธรรมองค์กร แห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) เพื่อให้ก้าวหน้าไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้
2. ควรศึกษาปัจจัย อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจนา ส่งสวัสดิ์, ราตรี เอี่ยมประดิษฐ์ และสุมาลี บุญนุช (2559). การศึกษาสมรรถนะของนักศึกษาสหกิจศึกษา สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิตามความ

ความเห็นของสถานประกอบการ พระนครศรีอยุธยา: คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิศูนย์วาสุกรี.

กรณีการณ์ เดชประเสริฐ และคณะ. (2558). ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคลากรสายปฏิบัติการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์,” วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2558.

จิรประภา อัครบวร. (2549). “สร้างคนสร้างผลงาน,” กรุงเทพฯ: ก.พลพิมพ์ .

จันทร์ทา มั่งค้ำมี. (2562). การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภายใต้แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่,

ชุติมา วัฒนชัยสิทธิ์, สุนทรา โตบัว และวราวุฒิ ถิ่นโชคดี. (2561). สมรรถนะและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะนักวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์หมักบรรจุภัณฑ์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี.

ดลธกร วงษ์พันธุ์ (2552). การสำรวจสมรรถนะเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่, เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เทอดชัย บัวผาย และคณะ (2558). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านไอซีทีของครูผู้สอนรายวิชาพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ธัญนันท์ ทองปานคุณานนท์ (2557). สมรรถนะในการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษาบริษัทโพสโค (ไทยแลนด์) จำกัด, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.

พาณี สิตกะลิน (2558). บุคลิกภาพของผู้นำศตวรรษที่ 22 (ออนไลน์ 2558), เข้าถึงได้จาก:

<https://www.gotoknow.org/posts/501771>.

รัชนิดา รักกาญจน์ (2560). การพัฒนาบุคลากรตามกรอบสมรรถนะของข้าราชการสายงานวิชาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ลัดดาวัลย์ เชื้อนาค. (2551). ช่องว่างทางสมรรถนะหลักของครูโรงเรียนบ้านเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิระ สุรินทร์ (2553). การบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่, การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย , มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- วีระศักดิ์ พัทธบุรี. (2559). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการบริหารความขัดแย้งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้, วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ศตวรรษ กล้าดิษฐ์ (2560). สมรรถนะที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายผลิตในอุตสาหกรรมการผลิต
สายไฟฟ้า กรณีศึกษาบริษัท สายไฟฟ้า-ยาซากิ จำกัด, การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.

ภาษาอังกฤษ

- David McClelland. (1973). **Work Motivation** : Theory of Human Motivation, New York :John Wiley
& Sons .
- Parry, Scott B. (1997). **Evaluating the Impact of Training**, Alexandria, Virginia : American Society
for Training and Development.

Translated References

- Chantha Mangkhammee. (2019). Strategic Personnel Competency Development. Office of the
Narcotics Control Board Under the new government management approach.
- Chutima Wattanachaisit, Sunthara Tobua, and Warunee Lapanchokdee. (2018). Competencies and
guidelines for developing competencies of researchers and packaging ink product
developers, Thonburi University Academic Journal .
- Donthakorn Wongphan. (2009). Competency Survey of Policy and Planning Analysts Under the
Subdistrict Administrative Organization in Chiang Mai Province, Chiang Mai: Chiang Mai
University.
- Kanchana Songsawat, Ratri lampradit and Sumalee Bunnuch. (2016). Study of the competencies
of cooperative education students Business Information Technology major Rajamangala
University of Technology Suvarnabhumi according to the opinion of the establishment
Phra Nakhon Si Ayutthaya: Faculty of Business Administration and Information
Technology Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi Wasukri Center.

- Kannikarn Detprasert et al. (2015). Study on the development of appropriate competencies in the development of operational personnel at Kalasin Rajabhat University,” Praewa Kalasin Academic Journal Kalasin Rajabhat University 2 (1) (January-April 2015).
- Jiraprapa Akaraworn. (2006). Creating people to create work,” Bangkok: K. Phonphim.
- Terdchai Buaphai et al. (2015). Model for developing ICT competency of teachers in elementary level information and communication technology basic subjects. According to the Basic Education Core Curriculum 2008 under the Office of the Basic Education Commission Industrial Education Journal King Mongkut's University of Technology North Bangkok.
- Thanyanan Thongpankunanon. (2014). Employee Performance Competency Case Study of POSCO (Thailand) Company Limited,” Master of Arts Thesis Krirk University.
- Panee Sitakalin. (2015). Personalities of 22nd Century Leaders (online 2015), accessible from: <https://www.gotoknow.org/posts/501771>.
- Rachanida Rakkanchanan. (2017). Personnel development according to the competency framework for civil servants in the education field Ministry of Education (Master of Political Science Thesis Department of Public Administration, Faculty of Political Science, Thammasat University.
- Laddawan Khueankham. (2008). gaps in the core competencies of teachers at Ban Thoet Thai School Mae Fah Luang District Chiang Rai Province (Master of Public Administration Thesis Department of Public Administration, Chiang Mai University.
- Weera Surin. (2010). Personnel Management of Small Schools in Mae Chaem District Chiang Mai Province, Independent Study Master of Education, Major in Educational Administration, Graduate School ,Chiang Mai University.
- Weerasak Phattaburi. (2016). Conflict management competency development model for school administrators under the Office of the Basic Education Commission in the southern border provinces. (Doctor of Education Thesis Field of Study: Educational Administration Prince of Songkla University.
- Satawat Klamdit. (2017). Competencies that affect the performance of production staff in the electrical cable manufacturing industry. Company case study Electrical Wires - Yazaki

Co., Ltd., independent research Master of Business Administration. Bangkok: Rajamangala University of Technology Krungthep.

ความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษา
ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565
Success in Administration According to The Education Development
Strategy Plan of The Kalasin Provincial Education Office
Fiscal Year 2022

[Received: December 18, 2023; Revised: January 27, 2024;

Accepted: January 30, 2024]

สุมาลี ลำเพย

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา,
คณะศิลปศาสตร์,
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Sumalee Lumpoey

Master of Arts Program in
Development Administration,
Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University

อารียา ป่องศิริ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์,
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์,
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Ariya Pongsiri

Assistant Professor,
Department of Public Administration
Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University

CORRESPONDING AUTHOR

Ariya Pongsiri, Department of Public Administration, Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University, Thailand. E-mail: ariya.po@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการบริหารงานตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กลุ่มประชากร ประกอบด้วย บุคลากรในหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดกาฬสินธุ์ที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคำถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ผลการวิจัย พบว่า ความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่ามากที่สุด 4 ด้าน คือ ด้านการประสานงาน ด้านเทคโนโลยี ด้านวัสดุ และด้านโครงสร้างองค์กร รองลงมาคือ ด้านงบประมาณ มีค่าอยู่ในระดับมาก ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ด้านงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณเกิดความล่าช้า และการเบิกจ่ายงบประมาณมีหลายขั้นตอน ด้านวัสดุ วัสดุอุปกรณ์ล้าสมัยและเกิดการชำรุดเสียหาย ด้านโครงสร้างองค์กร มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของส่วนราชการบางแห่งส่งผลให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ด้านเทคโนโลยี ระบบปฏิบัติการของคอมพิวเตอร์บางเครื่องเก่า ระบบอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร ด้านการประสานงาน ขาดการบูรณาการทำงานร่วมกัน

คำสำคัญ: แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์; งบประมาณ; วัสดุ; โครงสร้างองค์กร; เทคโนโลยี; การประสานงาน

Abstract

This research The objectives are 1) to study success factors in administration according to the educational development plan strategy of the Kalasin Provincial Education Office. Fiscal year 2022. 2) To study problems and obstacles in administration according to the educational development plan strategy of the Kalasin Provincial Education Office. Fiscal year 2022. The population group consists of personnel in educational agencies under the Ministry of Education in Kalasin Province who provide education at the basic education level. The research tool is a questionnaire, data analysis by averaging, standard deviation and questions about problems Obstacles and suggestions It is an open-ended questionnaire. The research results found that The success in administration according to the educational development plan strategy of the Kalasin Provincial Education Office for fiscal year 2022 is overall at the most level. When considering each aspect, It was found that there are 4 most valuable aspects: is the coordination aspect Technology, materials side and organizational structure, followed by budget, were at a high level. Problems and obstacles in administration according to the educational development plan strategy of the Kalasin Provincial Education Office. It was found that on the budget side, budget allocation was delayed. And budget disbursement has many steps. Material side, materials and equipment are old and damaged. Organizational structure There has been a change in the structure of some government agencies, resulting in a lack of continuity in operations. Technology Some computers' operating systems are old. The internet system is unstable. Coordination Lack of integration and collaboration

Keywords: Educational development plan of the Kalasin Provincial Education Office; budget; materials; organizational structure; technology; coordination

บทนำ

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หมวด 3 มาตรา 9 (1),(2) ได้กำหนดให้ส่วนราชการต้องจัดทำแผนปฏิบัติราชการไว้เป็นการล่วงหน้า และแผนปฏิบัติราชการดังกล่าวต้องมีรายละเอียดของขั้นตอน ระยะเวลา และงบประมาณที่ต้องใช้ในการดำเนินการของแต่ละขั้นตอน เป้าหมายของภารกิจ ผลสัมฤทธิ์และตัวชี้วัดความสำเร็จของภารกิจหน่วยงาน และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 มาตรา 4 ให้ส่วนราชการจัดทำแผนปฏิบัติราชการของส่วนราชการนั้นโดยจัดทำเป็นแผนห้าปี มาตรา 7 ให้ส่วนราชการจัดให้มีการทบทวนภารกิจของตนว่าภารกิจใดมีความจำเป็น หรือสมควรที่จะยกเลิก ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินการต่อไปหรือไม่ โดยคำนึงถึงยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี ที่แถลงต่อรัฐสภา และแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกำลังเงินงบประมาณของประเทศ ความคุ้มค่าของภารกิจ และสถานการณ์อื่นประกอบกัน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. 2566 - 2570 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ และให้หน่วยงานใช้เป็นแนวทางในการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามทิศทางที่วางไว้ (แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ.2566-2570)

จากข้อมูลรายงานผลการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ทุกโครงการประสบความสำเร็จเป็นไปตามแผน จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เพื่อจะได้เป็นข้อมูลให้หน่วยงานทางการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้เป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนา การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา และเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษาเฉพาะความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านเทคโนโลยี ด้านการประสานงาน

2. ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูล

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรในหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดกาฬสินธุ์ที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการวิจัย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2564 ถึง วันที่ 30 กันยายน 2565

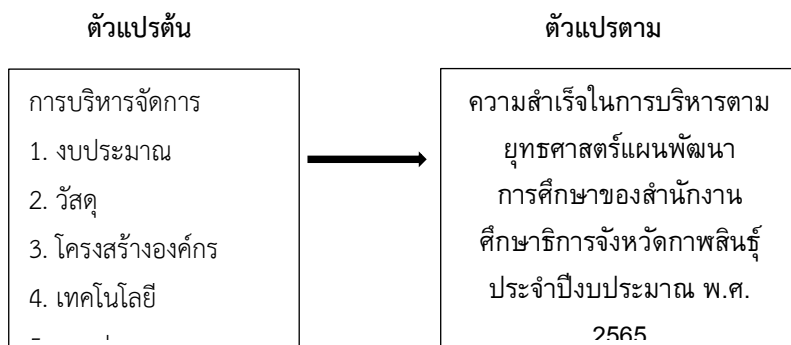
4. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมพื้นที่หน่วยงานทางการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดกาฬสินธุ์ที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ 1) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ 6) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกาฬสินธุ์ 7) สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ 8) ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรต้น ได้แก่ การบริหารจัดการ งบประมาณ วัสดุ โครงสร้างองค์กร เทคโนโลยี และการประสานงาน (Gibson, Jame.L., Ivancevich .J.M. and Donnelly, J.H 1979). ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ประกอบด้วย 1. จัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความมั่นคงและยั่งยืน 2. พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะในศตวรรษที่ 21 3. พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพยุคใหม่ ที่ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง

4. สร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและเรียนรู้ตลอดชีวิต 5. เสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6. พัฒนาประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการศึกษา

รูปที่ 1 : กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการบริหารงานตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 โดยวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรในหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนทั้งสิ้น 400 คน จำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

1.1 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์	จำนวน 55 คน
1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1	จำนวน 82 คน
1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2	จำนวน 60 คน
1.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3	จำนวน 70 คน
1.5 สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์	จำนวน 67 คน
1.6 สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดกาฬสินธุ์	จำนวน 38 คน
1.7 สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์	จำนวน 20 คน
1.8 ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์	จำนวน 8 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรในหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูป ของ Krejcie & Morgan, 1970 ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรและกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ร้อยละ 5 และระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 เนื่องจากประชากรในแต่ละกลุ่ม มีจำนวนสมาชิกไม่เท่ากันผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสุ่มแบบช่วงชั้นอย่างมีสัดส่วน ซึ่งเป็นการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนในแต่ละช่วงชั้นต่อจำนวน ประชากรทั้งหมด เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 196 คน โดยใช้สูตรในการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มย่อย (บุญมี พันธุ์ไทย, 2554)

$$n_k = \frac{n N_k}{N}$$

เมื่อ

$$n_k = \text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม}$$

$$n = \text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด}$$

$$N_k = \text{จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม}$$

$$N = \text{จำนวนประชากรทั้งหมด}$$

ผู้วิจัยใช้กลุ่มบุคลากรสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีประชากร จำนวน 55 คน เป็นตัวอย่างในการคำนวณหาจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

จาก

$$n = 196$$

$$N_k = 55$$

$$N = 400$$

แทนค่าในสูตร

$$n_k = \frac{((196) (55))}{400}$$

$$= \frac{((10,780))}{400}$$

$$= 26.95$$

$$n_k \approx 27$$

ดังนั้นกลุ่มบุคลากรสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีประชากร จำนวน 55 คน จะมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 27 คน ในทำนองเดียวกันผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดกาฬสินธุ์ที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการดังกล่าวจนครบตามจำนวนได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 196 คน ดังตาราง

ตารางที่ 1 แสดงกลุ่มตัวอย่างแต่ละหน่วยงาน

ลำดับ ที่	หน่วยงานทางการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1.	สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์	55	27
2.	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1	82	40
3.	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2	60	29
4.	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3	70	34
5.	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์	67	33
6.	สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดกาฬสินธุ์	38	19
7.	สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์	20	10
8.	ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์	8	4
	รวมทั้งสิ้น	400	196

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือ แบบสอบถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อคำถามแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของ Likert ได้แก่ (5) เห็นด้วยมากที่สุด (4) เห็นด้วยอย่างมาก (3) เห็นด้วยปานกลาง (2) เห็นด้วยน้อย และ (1) เห็นด้วยน้อยที่สุด แบบสอบถามประกอบไปด้วยความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านเทคโนโลยี และด้านการประสานงาน ซึ่งแบบสอบถามได้สร้างขึ้นมาจากการศึกษาหลักเกณฑ์การสร้างเครื่องมืองานวิจัยแล้วนำเสนอคณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

1. ข้อคำถามด้านงบประมาณ	จำนวน 5 ข้อ
2. ข้อคำถามด้านวัสดุ	จำนวน 5 ข้อ

3. ข้อคำถามด้านโครงสร้างองค์กร	จำนวน 20 ข้อ
4. ข้อคำถามด้านเทคโนโลยี	จำนวน 5 ข้อ
5. ข้อคำถามด้านการประสานงาน	จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ให้เกิดความสำเร็จ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire)

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 จัดส่งแบบเก็บข้อมูล ประกอบด้วย ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ให้เกิดความสำเร็จ ให้บุคลากรในหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดกาฬสินธุ์ที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัย

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจากบุคลากรในหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดกาฬสินธุ์ที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัย

3.3 นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์และนำไปบันทึก วิเคราะห์และสรุปผลตามประเด็นการประเมิน โดยผู้วิจัย

4. การจัดทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยมีแนวทางในการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ (Percentage)
2. ความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อ
3. คำถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปเป็นความเรียง

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์วิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ (ทองใบ สุดชาติ. 2546) โดยกำหนดระดับความมีนัยสำคัญ .05

1. วิเคราะห์สถานภาพทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการทำงาน ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน ช่องทางการรับรู้แผนพัฒนาการศึกษาของจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ 2565 หน่วยงานที่ปฏิบัติ โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านเทคโนโลยี และด้านการประสานงาน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. เกณฑ์การให้คะแนน และการแปลผลข้อมูลตามวิธีการของ ลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมีความหมายดังนี้

ท่านมีความคิดเห็นว่า/เกิดประสิทธิภาพระดับมากที่สุด เท่ากับ 5 คะแนน

ท่านมีความคิดเห็นว่า/เกิดประสิทธิภาพระดับมาก เท่ากับ 4 คะแนน

ท่านมีความคิดเห็นว่า/เกิดประสิทธิภาพระดับปานกลาง เท่ากับ 3 คะแนน

ท่านมีความคิดเห็นว่า/เกิดประสิทธิภาพระดับน้อย เท่ากับ 2 คะแนน

ท่านมีความคิดเห็นว่า/เกิดประสิทธิภาพระดับน้อยที่สุด เท่ากับ 1 คะแนน

4. การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์การแปลผล โดยใช้เกณฑ์ของ Best, J.W. (1981) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นว่า/เกิดประสิทธิภาพอยู่ในระดับ มากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นว่า/เกิดประสิทธิภาพอยู่ในระดับ มาก

2.51 - 3.50 หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นว่า/เกิดประสิทธิภาพอยู่ในระดับ ปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นว่า/เกิดประสิทธิภาพอยู่ในระดับ น้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นว่า/เกิดประสิทธิภาพอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์

ประสิทธิภาพการดำเนินงาน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน (S.D.)	แปลความ
ด้านงบประมาณ	4.50	0.62	มาก
ด้านวัสดุ	4.52	0.59	มากที่สุด
ด้านโครงสร้างองค์กร	4.51	0.55	มากที่สุด
ด้านเทคโนโลยี	4.53	0.53	มากที่สุด
ด้านการประสานงาน	4.54	0.56	มากที่สุด
รวม	4.52	0.57	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงอันดับ จากมากไปน้อย ได้ดังนี้

อันดับที่ 1 ด้านการประสานงาน ($\bar{X}$ =4.54, S.D.=0.54)

อันดับที่ 2 ด้านเทคโนโลยี ($\bar{X}$ =4.53, S.D.=0.53)

อันดับที่ 3 ด้านวัสดุ ($\bar{X}$ =4.52, S.D.=0.59)

อันดับที่ 4 ด้านโครงสร้างองค์กร ($\bar{X}$ =4.51, S.D.=0.55)

อันดับที่ 5 ด้านงบประมาณ ($\bar{X}$ =4.50, S.D.=0.62)

2. ปัญหา อุปสรรค การบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 พบว่า ด้านงบประมาณ ไม่ได้รับงบประมาณตามที่ขอรับการสนับสนุน การจัดสรรงบประมาณไม่ทันต่อเวลาในการดำเนินงาน การเบิกจ่ายงบประมาณ มีหลายขั้นตอนทำให้เกิดความล่าช้าต่อการดำเนินงาน โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 64.28 ด้านวัสดุ มีวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานเพียงพอกับความต้องการ แต่บางอย่างก็ไม่ทันกับยุคสมัย วัสดุอุปกรณ์บางอย่างใช้มานานมีการชำรุดทำให้ล่าช้าต่อการดำเนินงาน โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามให้

ความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 89.28 ด้านโครงสร้างองค์กร มีการปรับโครงสร้างของส่วนราชการขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน มีการปรับเปลี่ยนกลุ่มงานภายในองค์กรทำให้เจ้าหน้าที่ขาดความเข้าใจในระบบการทำงาน การโยกย้ายบุคลากรในกลุ่มงานมีผลทำให้ล่าช้าต่อการดำเนินงาน โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 73.98 ด้านเทคโนโลยี มีระบบปฏิบัติการของคอมพิวเตอร์บางเครื่องล้าสมัยทำให้การทำงานช้า ระบบอินเทอร์เน็ตไม่เสถียรขาดความต่อเนื่องในการทำงาน บุคลากรบางคนไม่ทันต่อระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 73.98 ด้านการประสานงาน ขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน เวลาในการปฏิบัติงานในการจัดทำแผนของแต่หน่วยงานไม่ตรงกัน การทับซ้อนของภาระงานทำให้มีการปรับเปลี่ยนการทำงานบ่อย โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 84.18

สรุปและอภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย จำแนกตามประเด็นการค้นพบ ดังนี้

1. ความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการประสานงาน ด้านเทคโนโลยี ด้านวัสดุ และด้านโครงสร้างองค์กร รองลงมาคือ ด้านงบประมาณ การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทางการศึกษาที่จัดการศึกษาในจังหวัดกาฬสินธุ์ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ด้านการประสานงาน มีการติดต่อประสานงานที่ดีช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความราบรื่น มีการสร้างสัมพันธภาพในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย โดยอาศัยความเข้าใจหรือการตกลงร่วมกัน ด้านเทคโนโลยี มีระบบงานและการเชื่อมโยงเทคโนโลยีกับกระบวนการปฏิบัติงาน มีการวางแผนจัดระบบงานโดยนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานมีความถูกต้อง สมบูรณ์ มีการประชุมชี้แจงการติดตามการดำเนินงานตามแผนผ่านระบบออนไลน์ มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานผ่านเว็บไซต์ ด้านวัสดุ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ของสำนักงานการมาช่วยในการจัดทำแผน สามารถนำวัสดุอุปกรณ์ไปใช้อย่างประหยัดและเกิดประสิทธิภาพ มีวัสดุอุปกรณ์ที่สามารถช่วยเพิ่มความสะดวกในการปฏิบัติงานของบุคลากรได้ มีวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพและความเหมาะสมแก่การปฏิบัติงาน และมีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอกับความต้องการ ด้านโครงสร้างองค์กร มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนอย่าง

สม่ำเสมอ มีบุคลากรเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมชัดเจน มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสามารถปฏิบัติงานได้ตามแผนงานและขั้นตอน การมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจเป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการนำเป้าหมายมากำหนดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย พร้อมกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จ จึงทำให้การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีความประสิทธิผลมากที่สุด และด้านงบประมาณ มีการจัดทำงบประมาณเป็นไปตามระเบียบวิธีงบประมาณ หน่วยงานสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในระบบงาน การจัดสรรงบประมาณเป็นไปตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างคุ้มค่า ประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิลป์ ชื่นนิรันดร์ และสุวัฒน์ จิตต์จันทร์ (2663) ที่ได้ศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์พัฒนาระดับจังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่ามากที่สุด คือ ด้านการจัดการ รองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยี ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านการประสานงาน ด้านวัสดุ และด้านงบประมาณ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุพัตรา วัฒนสงค์ และคณะ (2564) ได้ศึกษา ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีทุกด้าน หากจำแนกตัวแปรเป็นรายด้าน จะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีทุกด้าน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กรวิกา มีสามเสน และกฤษฎา เขียววัฒนสุข (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยในการทำงาน ด้านลักษณะงาน ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านความสำเร็จและก้าวหน้าในงาน ด้านสัมพันธภาพภายในองค์กร และด้านสภาพแวดล้อมในองค์กรทำงาน โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความสำเร็จและก้าวหน้าในงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสัมพันธภาพภายในองค์กร

2. ปัญหา อุปสรรค ความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 พบว่า ด้านงบประมาณ ไม่ได้รับงบประมาณตามที่ขอรับการสนับสนุน การจัดสรรงบประมาณไม่ทันต่อเวลาในการดำเนินงาน การเบิกจ่ายงบประมาณ มีหลายขั้นตอนทำให้เกิดความล่าช้าต่อการดำเนินงาน ด้านวัสดุ มีวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานเพียงพอกับความต้องการ แต่บางอย่างก็ไม่ทันกับยุคสมัย วัสดุอุปกรณ์บางอย่างใช้มานานมีการชำรุดทำให้ล่าช้าต่อการดำเนินงาน ด้านโครงสร้างองค์กร มีการปรับโครงสร้างของส่วนราชการขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน มีการปรับเปลี่ยนกลุ่มงานภายในองค์กรทำให้เจ้าหน้าที่ขาดความเข้าใจในระบบการทำงาน การโยกย้ายบุคลากรใน

กลุ่มงานมีผลทำให้ล่าช้าต่อการดำเนินงาน ด้านเทคโนโลยี มีระบบปฏิบัติการของคอมพิวเตอร์บางเครื่องล้าสมัย ทำให้การทำงานช้า ระบบอินเทอร์เน็ตไม่เสถียรขาดความต่อเนื่องในการทำงาน บุคลากรบางคนไม่ทันต่อระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่ ด้านการประสานงาน ขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน เวลาในการปฏิบัติงานในการจัดทำแผนของแต่หน่วยงานไม่ตรงกัน การทับซ้อนของภาระงานทำให้มีการปรับเปลี่ยนการทำงานบ่อย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิลป์ ชื่นนิรันดร์ และสุวัฒน์ จิตต์จันทร์ (2663) ที่ได้ศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดยโสธรผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดยโสธร พบว่า 1) การบริหารยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดยังขาดการบูรณาการของหน่วยงานต่างๆ ขาดการประสานงาน 2) ด้านงบประมาณมีไม่เพียงพอ ไม่ได้รับงบประมาณตามที่ขอรับการสนับสนุน 3) ด้านโครงสร้างองค์กร เนื่องจากรัฐบาลได้ปรับโครงสร้างของส่วนราชการหลายแห่ง ภายใต้การปฏิรูประบบราชการ มีการยุบรวมส่วนราชการบางแห่งส่วนราชการที่ตั้งขึ้นใหม่บางแห่งขาดความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจ สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2558) กล่าวว่าปัญหาการบริหารราชการส่วนภูมิภาค มีปัญหาติดขัดในการดำเนินงาน โดยเป็นปัญหาพื้นฐานในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่มีมาตั้งแต่อดีต และปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการบริหารราชการส่วนภูมิภาคแบบบูรณาการ ซึ่งทำให้ราชการส่วนภูมิภาคไม่สามารถแสดงบทบาทใหม่ในการกำกับดูแลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการบริหารจำเป็นต้อง มีการติดต่อ ประสานงานที่ดี ช่วยให้ปฏิบัติงานต่าง ๆ เป็นไปด้วยความราบรื่น มีการสร้างสัมพันธภาพในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย โดยอาศัยความเข้าใจ หรือการตกลงร่วมกัน
2. การบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการบริหารจำเป็นต้อง มีระบบงาน และการเชื่อมโยงเทคโนโลยีกับกระบวนการปฏิบัติงาน มีการวางแผนจัดระบบงาน โดยนำเทคโนโลยีมาช่วยให้การปฏิบัติงานมีความถูกต้อง สมบูรณ์ มีการประชุมชี้แจง การติดตามการดำเนินงานตามแผนผ่านระบบออนไลน์ มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในการดำเนินงานผ่านเว็บไซต์ การนำเทคโนโลยี มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้
3. การบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการบริหารจำเป็นต้อง มีการจัดทำแผนในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ของสำนักงาน มีการนำวัสดุอุปกรณ์ไปใช้อย่างประหยัดและเกิดประสิทธิภาพ มีวัสดุอุปกรณ์ที่สามารถช่วยเพิ่มความสะดวกในการปฏิบัติงานของบุคลากรได้ มีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน มีคุณภาพ

และความเหมาะสมแก่การปฏิบัติงานได้ มีวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานเพียงพอกับความต้องการ และมีวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานเพียงพอกับความต้องการ

4. การบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการบริหารจำเป็นต้อง มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม มีการดำเนินงานตามแผนอย่างสม่ำเสมอ มีบุคลากรเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน มีการประเมิน ผลระหว่างการทำงาน มีการกำหนดบทบาท หน้าที่ในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมชัดเจน มีการปรับ เปลี่ยนกระบวนการทำงานเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง มีการปฏิบัติงานได้ตามแผนงานและขั้นตอน การมีส่วนร่วมในการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจเป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการนำเป้าหมายมา กำหนดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย พร้อมกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จ

5. การบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการบริหารจำเป็นต้อง มีการจัดทำงบประมาณเป็นไปตามระเบียบวิธีงบประมาณ มีการสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในระบบงาน มีการจัดสรรงบประมาณตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ อย่างเพียงพอ มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างคุ้มค่า ประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ เช่น การบริหาร ด้านสภาพแวดล้อม ด้านภาวะผู้นำ เป็นต้น

2. ควรศึกษาความต้องการของหน่วยงานทางการศึกษา ทั้ง 5 ด้าน ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรวิกา มีสามเสน และกฤษฎา เขียววัฒนสุข (2564) ปัจจัยในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. บริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ทองใบ สุดซารี. (2546). ทฤษฎีองค์การวิเคราะห์แนวความคิดทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

บุญมี พันธุ์ไทย. (2554). ระเบียบวิธีการวิจัยการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศิลป์ ชื่นนิรันดร์ และสุวัฒน์ จิตต์จันทร์ (2663). ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์สาขารัฐศาสตร์ (การปกครอง) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). แผนการปฏิรูปกิจการตำรวจเรื่อง ปฏิรูประบบงาน บริการ ประชาชนในการรับแจ้งความและสอบสวน ของคณะกรรมการวิชาการขับเคลื่อนการ ปฏิรูปประเทศด้าน กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักกรรมการวิชาการ 2 สำนักงานเลขาธิการสภา ผู้แทนราษฎร.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ (2565). แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. 2566 –2570. จังหวัดกาฬสินธุ์.

สุพัตรา วัฒนสงค์ และคณะ (2564). ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ พัฒนาการศึกษาระดับ องค์กรทางศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ตามทัศนะ ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้.

ภาษาอังกฤษ

Best, J.W. (1981). Research in Education. New Jersey: Prentice - Hall.

Gibson, Jame.L., Ivancevich.J.M. and Donnelly, J.H (1979). Organizational: Behavior,Sstructure, Proces.s 3 rd ed. Dallas; Texas : Business Publications,Inc.

Krejcie, R. V., & D.W. Morgan. (1970). “Determining Sample Size for Research Activities”. Educational and Psychological Measurement. 30(3) : 607 – 610.

Likert, Rensis. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. Attitude Theory and Measurement. Fishbein, Martin, Ed. New York: Wiley & Son.

Translated References

Meesamsen, K. and Chianwattanasuk, K. (2021) Work Factors Affecting Work Efficiency of Local Government Organization Employees in Khlong Luang District Pathum Thani Province. Master of Business Administration Faculty of Business Administration Rajamangala University of Technology Thanyaburi

Sudcharee, T. (2003). Organizational theory, concept analysis, theory and application. Bangkok: Faculty of Management Science Ubon Ratchathani Rajabhat University.

- Phanthai, B. (2011). Research methods for basic education. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.
- Chuenniran, S. and Jitchan, S. (2663). Effectiveness of the Operation of Development Strategic Plan of Yasothon provincial. Thesis in Political Science (Government), Mahamakut Buddhist University. Roi Et Campus.
- Office of the Secretariat of the House of Representatives. (2015). Police reform plan on Reform the work system Providing public services in reporting and investigating of the steering committee Reform the country's legal and judicial processes. Bangkok: Office of the Commission 2, Office of the Secretariat of the House of Representatives.
- Kalasin Provincial Education Office (2022). Kalasin Provincial Education Development Plan 2023 –2027. Kalasin Province.
- Wattanasong, S. et al. (2021). The efficiency of the implementation of the educational development strategy plan of Ministry of Education No.12 (2017-2021) according to the views of the school principals under the Primary Educational Service Area Office in Nakhon Si Thammarat Province. Thesis: Master of Education, Major: Educational Administration, Southern Technological College.

**การพัฒนาเมืองขอนแก่นตามแนวคิดการพัฒนาย่านสร้างสรรค์
กรณีศึกษา ย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**
**The development of Khon Kaen City through the Creative District
Concept: A Case Study of Sri Chan District, Khon Kaen City,
Khon Kaen Province**

[Received: December 22, 2023; Revised: February 7, 2024; Accepted: February 12, 2024]

นวลจันทร์ วรรณพราหมณ์

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น,

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Nualchan Wannapram

Master of Public Administration Program,

College of Local Administration,

Khon Kaen University

ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวุธ

รองศาสตราจารย์,

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น,

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Supawathankorn Wongthnavasu

Associate Professor,

College of Local Administration,

Khon Kaen University

CORRESPONDING AUTHOR

Supawathankorn Wongthnavasu, Associate Professor, College of Local Administration,

Khon Kaen University, Thailand. E-mail: supawata@kku.ac.th, nualng@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพปัจจุบันในการพัฒนาย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น และ 2) เพื่อถอดบทเรียนและเสนอแนวทางในการดำเนินงานของการพัฒนาย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์เป็นการวิจัยเชิงแบบผสมระหว่างการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในส่วนของการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มีการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และการพัฒนาที่ผ่านมา ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้ทำการสำรวจและศึกษาโครงการย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และการประชุมกลุ่มย่อย (Group Discussion) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาย่านสร้างสรรค์ในเมืองขอนแก่น ได้มีการดำเนินการที่เรียกว่า ย่านสร้างสรรค์ศรีจันทร์ ซึ่งย่านนี้เคยเป็นถนนสายสำคัญหลักของเมืองขอนแก่น เป็นศูนย์กลางหลัก และเป็นที่ตั้งของทั้งศูนย์ราชการ มีธุรกิจการค้าต่าง ๆ เมื่อศูนย์ราชการย้ายออกไป และเมืองเจริญเติบโตมีการขยายตัวเมืองออกไป ทำให้ธุรกิจการค้าในย่านศรีจันทร์ซบเซา การพัฒนาย่านศรีจันทร์ ได้มีการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่หลากหลายรูปแบบ ส่งผลให้โครงการนี้ช่วยให้ย่านศรีจันทร์มีการพัฒนา และกลับมามีชีวิตชีวมมากขึ้น ปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานของการพัฒนาย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) ความพร้อมและศักยภาพของพื้นที่ 2) การเริ่มต้นที่ค้นหาปัญหาและความต้องการเพื่อหาแนวร่วมการ 3) สร้างการมีส่วนร่วมและความร่วมมือในการทำงาน 4) การสนับสนุนจากภาคีที่เกี่ยวข้องและทรศนะของหน่วยงานภายนอกที่มีต่อเมือง และ 5) การยอมรับของชุมชน ผู้ประกอบการ ร้านค้า และประชาชน

คำสำคัญ: ถอดบทเรียนการพัฒนา; ความร่วมมือ; ย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์

Abstract

The purposes of the research were; to investigate the history and the status of Srichan Creative District project in Mueang District, Khon Kaen Province, to find the lesson learned and to provide the guideline for develop Srichan Creative District. This research is mixed-methods approach combining documentary research and qualitative research. In the documentary research component, historical information about the Srichan area and its past developments was collected. Qualitative methods were employed to gather information on the experiences and knowledge of stakeholders involved in the development of the neighborhood. This qualitative approach allows for a deeper understanding of the subjective perspectives and insights of those engaged in the Srichan Creative District Project. The research findings showed that; the development of the Srichan Creative District in Khon Kaen involved a project known as the Srichan Creative District. This road had historically been a main route in Khon Kaen, as a central artery through the city. Over time, as government centers relocated and the city expanded, the commercial activity in the area dwindled. The past development efforts in the Srichan area encompassed a variety of activities conducted in different ways. The project has contributed to the improvement and vitality of the Srichan Creative District. The lessons learned from the development operations of the Srichan Creative District can be categorized into five key factors: 1) Readiness and Potential of the Area, 2) Starting to Search for Problems and Needs, 3) Creating Participation and Cooperation in Work, 4) Support from Relevant Partners and External Agencies: and 5) Acceptance of the Community, Entrepreneurs, Shops, and Citizens. The commitment and support from the community, business owners, businesses, and residents are vital for the sustained success and acceptance of the developed area. These 5 keys actors affect to the success of the project.

Keywords: lessons learned, Cooperation, Srichan Creative District

บทนำ

ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา การพัฒนาเมืองได้นำแนวคิดเรื่อง ความสร้างสรรค์มาเป็นกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจรู้จักกันภายใต้ชื่อเมืองสร้างสรรค์ (Creative City) ซึ่งหลายประเทศได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเมือง โดยรูปแบบและวิธีการ คือ การเชื่อมโยงกลุ่มคนทำงานสร้างสรรค์และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์มาผนวกเข้ากับลักษณะทางกายภาพของเมือง ซึ่งการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์มีหลากหลายรูปแบบ หลายเมืองประสบความสำเร็จแต่มีอีกหลายเมืองที่ประสบปัญหาและไม่สามารถบรรลุเป้าหมายให้เกิดผลได้ ดังนั้น จึงมีการทบทวนกระบวนการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์จนกระทั่งทำให้เกิดข้อเสนอให้พัฒนาเมืองเป็นไปตามแนวทางการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ในระดับย่านหรือพัฒนาในพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่ส่วนหนึ่งของเมือง ที่เรียกว่า ย่านสร้างสรรค์ (Creative District) ซึ่งย่านสร้างสรรค์ หมายถึง พื้นที่ที่ใช้ประโยชน์จากความคิดสร้างสรรค์และระบบนิเวศสร้างสรรค์เป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ, 2560)

ประเทศไทยมีการพัฒนาย่านสร้างสรรค์ที่เริ่มเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนอยู่หลายแห่ง โดยมี 3 แห่ง เป็นกรณีศึกษาที่ดี ได้แก่ เจริญกรุง บางแสน และเชียงใหม่ ซึ่งย่านสร้างสรรค์ที่มีความโดดเด่นและมีชื่อเสียงระดับโลก ได้แก่ "เจริญกรุง" ซึ่งเป็นการพัฒนาพื้นที่บริเวณเจริญกรุง – บางรัก – คลองสาน โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวให้กลายเป็นย่านสร้างสรรค์อย่างเต็มรูปแบบภายใน 5 ปี สามารถดึงดูดนักลงทุนผู้ประกอบการต่าง ๆ ให้มาสร้างธุรกิจใหม่ และเป็นจุดศูนย์รวมของนักคิด นักสร้างสรรค์ นักออกแบบ โดยการพัฒนานั้นเกิดจากความร่วมมือที่ระหว่างภาครัฐและเอกชน (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ, 2560) อาทิ ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ Thailand Creative & Design Center (TCDC) เดอะแจมแฟคทอรี (The Jam Factory) ห้างสรรพสินค้าไอคอนสยาม (Icon Siam) รวมไปถึงโรงแรม ร้านอาหาร และเกลอรี่ต่าง ๆ มากมายภายในบริเวณดังกล่าว จนนำไปสู่การจัดตั้งมูลนิธิย่านสร้างสรรค์ (Creative District Foundation) ที่สามารถถือได้ว่าเป็นต้นแบบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม (นันทกานต์ ทองวานิช, 2560)

เมืองขอนแก่น ไม่ได้มีต้นทุนในเรื่องอาคารสถาปัตยกรรมเก่าแก่ อาคารบ้านเรือนไม่ได้เก่าแก่มากนัก เมื่อเทียบกับย่านเมืองเก่าขึ้นชื่อในหลายพื้นที่ เช่น เชียงใหม่ สงขลา ภูเก็ต ฯลฯ และผลจากการพัฒนาจนกระทั่งเกิดขอนแก่นโมเดล เป็นกระบวนการที่ค่อย ๆ เป็นค่อยไปและมีวิธีการทำที่เป็นกระบวนการชัดเจน โดยใช้คำว่า เมืองอัจฉริยะหรือ Smart City มาเป็นต้นแบบในการพัฒนาโดยในการพัฒนากระทำโดยภาคเอกชน ร่วมกันกับภาครัฐ มีกระบวนการ มีแผนธุรกิจต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้เกิดการเติบโตของธุรกิจท้องถิ่นเกิดจากความต้องการและดำเนินการโดยคนท้องถิ่นเอง อันเป็นการพัฒนาจากข้างล่างขึ้นข้างบน (จังหวัดขอนแก่น, 2562) ซึ่งในการพัฒนาเมืองขอนแก่นให้เป็นเมืองอัจฉริยะ มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะหนึ่งคือการสร้างเมืองใหม่ ที่อยู่บนแนวรถไฟฟ้า ซึ่งจะอยู่ในเขตการพัฒนาเมืองใหม่ และ 2) การพัฒนาย่านเมืองเดิม ที่คนในเมืองคุ้นเคยในบริเวณที่เป็นถนนย่านที่เขาเรียก downtown ซึ่งทุกเมืองจะมี downtown หรือบริเวณที่เรียกว่า ย่าน เมืองเก่า ซึ่งทุก ๆ เมืองมีอยู่ (พุฒิสรรค์ กันยาพันธ์, 2563) ซึ่งการพัฒนาขอนแก่นให้เป็นเมืองอัจฉริยะตาม

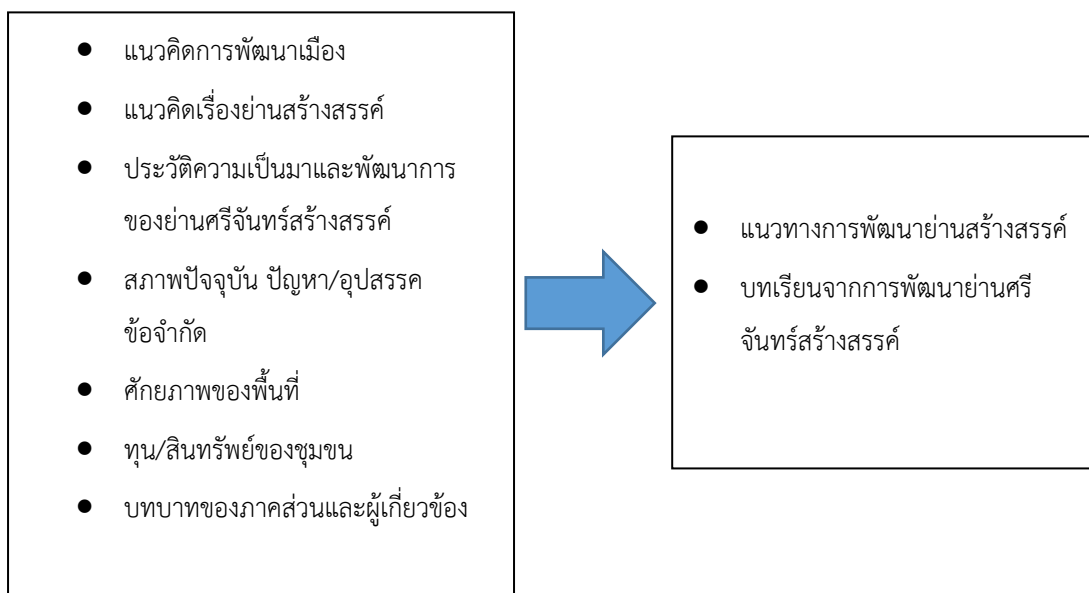
แนวทางขอนแก่นโมเดลนั้น มีการดำเนินงานไปพร้อม ๆ กัน ทั้งในส่วนที่ทำโครงสร้างขนาดใหญ่จำเป็นต้องรองรับประมาณจากส่วนกลาง และกระบวนการทางกฎหมายต่าง ๆ แต่ในการพัฒนาเมืองจริง ๆ แล้วไม่ใช่แค่การพัฒนาถนนหนทาง หรือ ทางเท้า ท่อน้ำ แต่การพัฒนาเศรษฐกิจของเมืองโดยใช้พื้นที่ “ย่าน” เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งต้องให้ผู้บริหารเมืองให้ความสำคัญด้วย (รวี หาญเผชิญ, 2560) ในขณะเดียวกัน การพัฒนาย่านเมืองเดิมให้เป็นย่านสร้างสรรค์ก็เป็นการดำเนินการอีกแนวทางหนึ่งที่ควบคู่กันของการพัฒนาเมืองขอนแก่นด้วย ซึ่งฤชณ ฝัฒนพงศ์ และระวี หาญเผชิญ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างความร่วมมือในมิติการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ของผู้คน กรณีศึกษาย่านศรีจันทร์ และได้พบว่า ในการพัฒนาย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ได้ก่อให้เกิดการสร้างพื้นที่สื่อออนไลน์ของหลายกลุ่มคน ที่นำไปสู่การมีความรู้สึกมีส่วนร่วม ซึ่งในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยต้องการหาคำตอบว่า ผลจากการพัฒนาย่านสร้างสรรค์ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา ในทรรศนะของกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยนี้ มีความเห็นอย่างไรต่อสภาพปัจจุบัน ผลจากการพัฒนา ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตของผู้คนที่อยู่อาศัยและผู้ประกอบการ และธุรกิจในพื้นที่นี้อย่างไรบ้าง และในการดำเนินงานมีใครเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานบ้าง รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องโดยตรงได้เรียนรู้อะไรบ้าง เพื่อถอดบทเรียนในการดำเนินงานเมืองสร้างสรรค์ศรีจันทร์ขอนแก่นว่า จะสามารถนำไปสู่การสร้างเมืองสร้างสรรค์ที่ประสบความสำเร็จได้หรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพปัจจุบันในการพัฒนาย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น
- 2) เพื่อถอดบทเรียนในการดำเนินงานและเสนอแนวทางในการดำเนินงานของการพัฒนาย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ ต้องการที่จะชี้ให้เห็นว่า ในการพัฒนาเมืองตามแนวทางการสร้างเมืองสร้างสรรค์ในพื้นที่ย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ ได้นำแนวคิด การพัฒนาเมือง การมีส่วนร่วมในการทำงาน และการสร้างความร่วมมือมาใช้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาได้อย่างไร

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดปัญหาการวิจัย
2. ศึกษา ทบทวน วรรณกรรมเกี่ยวกับการวิจัย กำหนดกรอบแนวคิด จัดทำเครื่องมือในการวิจัย
3. เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย และตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน
4. นำข้อมูลที่ได้มาจำแนก จัดหมวดหมู่
5. เรียบเรียงและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
6. จัดทำรายงานผลการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงแบบผสมระหว่างการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวมไปถึงการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของพื้นที่ และศักยภาพของพื้นที่ที่จะสามารถพัฒนาและนำไปสู่การพัฒนาเป็นย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์

ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสนทนากลุ่มย่อย โดยผู้วิจัยได้จัดเตรียมประเด็นคำถามเพื่อให้ได้คำตอบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้แก่ ประวัติ

ความเป็นมา พัฒนาการ สภาพปัจจุบัน ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ และเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและนำไปสู่ความสำเร็จในการเป็นย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เนื่องจากการเป็นการศึกษาแบบกรณีศึกษากรณีเดียวแบบองค์รวม (Holistic Single Case Study) ที่ได้มีการดำเนินงานมาแล้วระยะหนึ่ง มีผลการดำเนินงาน และรายงาน มีบันทึกการประชุม และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะได้ค้นคว้าข้อมูลด้านเอกสารเพิ่มเติม ทั้งในเชิงปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์แก่การศึกษา ซึ่งจำแนกได้ 4 ประเภท ดังนี้

(1) เอกสารวิชาการ ได้แก่ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ การค้นคว้าอิสระ รายงานการวิจัย รวมทั้งบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาย่านสร้างสรรค์ ซึ่งสืบค้นจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่น ห้องสมุดวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ออนไลน์ และระบบคลังข้อมูลงานวิจัยไทยออนไลน์ เอกสารวิชาการ องค์ความรู้ที่เผยแพร่ในลักษณะสารสนเทศบนเว็บไซต์ เป็นต้น

(2) เอกสารทางราชการและบันทึกรายงานผลการดำเนินงานต่าง ๆ ได้แก่ รายงานผลการปฏิบัติงานของคณะทำงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บันทึกรายงานการประชุม บันทึกรายงานประจำเดือนของคณะทำงาน เป็นต้น

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการทำสนทนากลุ่มย่อยด้วยตนเอง ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยมีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการนำแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตการณ์ไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญระดับรองศาสตราจารย์ จำนวน 2 ท่าน พร้อมกับทดลองใช้ก่อนการสัมภาษณ์จริง ซึ่งในการสัมภาษณ์ได้ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะจงในลักษณะกึ่งโครงสร้าง (semi structured Interview) เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้มีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ ในลักษณะการสื่อสารสองทาง ในการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ ผู้ที่ตกเป็นตัวอย่างจะได้รับการประชุม ทบทวนผลการดำเนินงาน การวางแผน การดำเนินงานในอนาคต ซึ่งการสังเกตการณ์จะทำให้เข้าใจถึงบรรยากาศ สภาพแวดล้อม ลักษณะการดำเนินงาน บุคลิกภาพ การมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกลุ่มตัวอย่าง ในลักษณะวิถีชีวิตของผู้คนที่มาใช้ชีวิตที่บริเวณนี้ โดยในการสังเกตการณ์ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยการเดินเท้าเพื่อทำความเข้าใจเนื้อพื้นที่โดยรอบ เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจและมองเห็นวิถีชีวิตของผู้คนหลากหลายที่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและซึมซับ อันจะนำไปสู่การตีความหมาย และจะทำให้คิดเชื่อมโยง เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถทำการตีความจากเนื้อหาสาระที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

กลุ่มเป้าหมาย/ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ผู้ให้ข้อมูล ที่ใช้ในการวิจัยนี้ จำแนกเป็น 2 กลุ่มแรก คือ

1. กลุ่มแกนนำคณะกรรมการดำเนินโครงการพัฒนาย่านศรีจันทร์ ที่เรียกว่า กลุ่มศรีจันทร์คลับ ที่ก่อตั้งขึ้นมาเมื่อปี พ.ศ.2562 เพื่อขับเคลื่อนการฟื้นฟูเศรษฐกิจในย่านเมืองเก่าของจังหวัด ขอนแก่นหรือ “ย่านศรีจันทร์” ให้กลายเป็นย่าน “ศรีจันทร์สร้างสรรค์” สอดคล้องกับยุคสมัยใหม่อย่างสมดุล โดยมีคณะทำงานหลัก

ในกลุ่มศรีจันทร์คลับ ประกอบด้วย 7 องค์กรหลัก ได้แก่ 1) เทศบาลนครขอนแก่น 2) กรมธนารักษ์ 3) สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) (Creative Economic Agency: CEA) 4) มหาวิทยาลัยขอนแก่น 5) กลุ่มสถาปนิก HD 6) บริษัทมิตรผล และ 7) บริษัทขอนแก่นพัฒนาเมือง (KKTT) ที่ได้มีการระดมทรัพยากรและจัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจย่านเมืองเก่าศรีจันทร์ร่วมกันมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2559 (ศุภวันนกร วงศ์ธนสุ, สุรเดช ทวีแสงสกุลไทย และสุรียานนท์ พลสิม, 2564) ซึ่งกลุ่มนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการการสนทนากลุ่มย่อย (Group Discussion) และการเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมประจำเดือนของกลุ่ม

2. กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและได้รับผลกระทบจากการพัฒนาย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ ซึ่งในกลุ่มนี้ ผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยกลุ่มที่ 2 นี้ประกอบด้วย 1) เจ้าของอาคาร เจ้าของสถานที่ที่ตั้งอยู่ในย่านศรีจันทร์ 2) ประชาชนผู้อาศัย 3) ผู้ประกอบการค้า และ 4) ผู้ใช้แรงงานที่ทำงานอยู่ในย่านนี้ ทั้งที่พักอาศัยและไม่ได้พักอาศัยอยู่ในย่านนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องด้วยงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบเฉพาะเจาะจงกรณีเดียว และผู้ที่ตกเป็นตัวอย่างของการวิจัยเป็นผู้ให้ข้อมูลที่เฉพาะเจาะจง ดังนั้น ข้อมูลที่ได้มาทั้งจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มย่อย จำเป็นที่ต้องมีการวิเคราะห์อย่างละเอียด ผู้วิจัยจึงจะนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ แยกกลุ่มความคิดเห็น ตีความ แล้วจึงวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content Analysis) ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำมาเรียบเรียง และนำเสนอโดยวิธีการพรรณนา สรุป และพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะ และหาแนวทางในการพัฒนาต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการพัฒนาย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น

ความเป็นมาของโครงการ

ย่านศรีจันทร์ เป็นย่านแรกในขอนแก่นที่ได้รับการเลือกมาพัฒนาย่านสร้างสรรค์ เพราะเป็นย่านดาวทาวน์ใจกลางเมือง เป็นย่านธุรกิจที่สำคัญ มีโครงสร้างที่สมบูรณ์ ก่อนที่จะพัฒนาย่านนี้ มีคนมองเห็นมูลค่า เช่น มีโครงการจะก่อสร้างบาร์ลับใจกลางเมือง หรือบาร์เพลงแจ๊ส ในย่านนี้ ก่อนที่คณะทำงานศรีจันทร์คลับจะเข้าไปพัฒนาพื้นที่ ซึ่งเป้าหมายของการพัฒนาย่านสร้างสรรค์ศรีจันทร์ คือ จะทำอะไรให้คนขอนแก่นเองได้กลับมาฟื้นฟูย่านที่ตัวเองเคยเกิดและเติบโตอยู่ให้กลับมามีชีวิตชีวาในบริบทใหม่ หลักการที่ใช้ คือ การนำแนวคิดของการเอาความคิดสร้างสรรค์เข้ามาพัฒนาพื้นที่ โดยกลุ่มคนที่ได้ดึงเข้ามาร่วมทำงานด้วย กลุ่มแรกเลยคือเป็นคนขอนแก่นโดยเฉพาะกลุ่มเด็กและคนรุ่นใหม่ที่ต้องการที่จะใช้ชีวิตในรูปแบบของวิถีชีวิตแบบใหม่ ๆ หลังจากนั้นจึงขยายผลไปสู่การดึงคนในกลุ่มอื่น โดยเป้าหมายในตอนแรก คือ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เข้ามาในพื้นที่มากขึ้น

ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในการพัฒนาย่านศรีจันทร์นั้น ได้มีการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่หลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การตั้งคณะทำงานและการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ดังที่กล่าวมาข้างต้น การจัดประกวดออกแบบพื้นที่สาธารณะ การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การประชุมคณะทำงานหลาย ๆ ครั้ง การจัดเวทีสาธารณะขนาดเล็กและการจัดเวทีสาธารณะใหญ่ การระดมความคิดเห็น การถ่ายทอดองค์ความรู้ มีการจัดกิจกรรมย่อย การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาย่านรอบพื้นที่ การฉายภาพอนาคต เป็นต้น

การพัฒนาย่านสร้างสรรค์ในเมืองขอนแก่น ได้มีการดำเนินการที่เรียกว่า ย่านสร้างสรรค์ศรีจันทร์ ซึ่งเป็นโครงการสำรวจเส้นทางถนนศรีจันทร์ อันเป็นถนนสายสำคัญที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นลมหายใจหลักของเมืองขอนแก่น ถนนเส้นนี้ทอดผ่านใจกลางเมืองขอนแก่น ซึ่งมีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ และจำนวนประชากรที่หนาแน่น ก่อให้เกิดการขยายตัวของเมืองออกไปอย่างรวดเร็ว ย่านที่เคยเป็นศูนย์กลางหลักอันเคยเป็นที่ตั้งของทั้งศูนย์ราชการ ศาล โรงเรียน สถานีตำรวจ อนามัย เทศบาล และธุรกิจการค้าต่าง ๆ เมื่อศูนย์ราชการต่าง ๆ ย้ายออกไป ธุรกิจการค้าในย่านนี้จึงเริ่มซบเซา ร้านที่เคยคึกคักค่อย ๆ หายยบปิดกิจการลงไปอย่างน่าเสียดาย (อาศิรา พนาราม, 2562) ย่านถนนศรีจันทร์นั้น เรียกได้ว่า เป็นถนนที่อยู่ใจกลางใจกลางเมืองขอนแก่น ความยาวจะคล้ายกับถนนเจริญกรุงแล้วในอดีตยังเป็นย่านการค้าดั้งเดิม ซึ่งถือว่าเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและศูนย์รวมของวัฒนธรรม มีโรงเรียน ร้านหนังสือ โรงภาพยนตร์ ร้านค้า ร้านอาหารหลายแห่งตั้งอยู่บนถนนเส้นนี้ แต่เมื่อเมืองถูกขยายขึ้น ถนนเส้นนี้จึงไม่คึกคักเหมือนแต่ก่อนเนื่องจากความเจริญ ดึกอาคารใหญ่ ๆ ไปตั้งอยู่บนอีกเส้นหนึ่ง การพัฒนากระจายไปตามถนนหลัก เช่น ถนนมะลิวัลย์ ถนนมิตรภาพ ถนนประชาสโมสร และถนนอื่น ๆ ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จึงได้เกิดการพัฒนา ย่านนี้ให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ภายใต้ชื่อ “ขอนแก่น x ศรีจันทร์” เพื่อรื้อฟื้นถนนสายเศรษฐกิจที่เคยคึกคักในอดีตให้กลับมามีชีวิตชีวากครั้ง โดยได้มีการวางแผนพัฒนาย่านสร้างสรรค์ศรีจันทร์เบื้องต้น 3 ระยะ ได้แก่ แผนระยะสั้นที่เน้นสร้างการรับรู้ แผนระยะกลางที่เน้นกระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหว และแผนระยะยาวที่เน้นสร้างการมีส่วนร่วมและต่อยอดพัฒนาสู่การเป็นย่านสร้างสรรค์ (เทศบาลนครขอนแก่น, 2565)

โครงการศรีจันทร์คลับ (Srichan Club) เป็น 1 ใน 5 โครงการต้นแบบ (Co-Create Srichan) เพื่อต่อยอดและทดสอบแนวคิดสู่การขับเคลื่อนย่านสร้างสรรค์ศรีจันทร์อย่างเป็นรูปธรรมด้วยความร่วมมือของหน่วยงานหลากหลายองค์กรที่ต่างมองเห็นโอกาส ศักยภาพ ความท้าทาย ความพร้อม และความเป็นไปได้ ถนนศรีจันทร์จึงได้รับเลือกอย่างเป็นเอกฉันท์ที่จะเป็นย่านที่ชาวขอนแก่นจะร่วมมือกันพลิกฟื้นคืนลมหายใจให้อีกครั้ง ในการดำเนินงานเพื่อร่วมพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ของเมืองขอนแก่นได้มีหลายภาคส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย 5 คณะทำงานหลัก อันได้แก่ (1) คณะทำงานด้านงบประมาณและการสนับสนุน (2) คณะทำงานด้านกลยุทธ์ แนวคิด และเนื้อหา (3) คณะทำงานด้านการส่งเสริมธุรกิจย่าน (4) คณะทำงานด้านกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในย่าน และ (5) คณะทำงานด้านสื่อประชาสัมพันธ์ (ภารดี ตั้งแตง, 2562)

กลุ่มศรีจันทร์คลับนี้ มีสมาชิกเครือข่ายกว่า 120 คน ซึ่งมาจากหลากหลายองค์กร และมีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ผ่านกลไก ช่องทางในการสื่อสาร Srirachan Club ได้แก่ 1) Srirachan Club Line Group สื่อสังคมออนไลน์ที่ถูกใช้เป็นช่องทางในการสื่อสาร พูดคุย แลกเปลี่ยน แนวคิด โครงการในการพัฒนาย่านของสมาชิก 2) Srirachan Club Facebook Fanpage เป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ถูกใช้เป็นพื้นที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ กิจกรรม บทความต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในย่าน และ 3) Srirachan Club Meeting คือเวทีการประชุมสมาชิกเพื่อนำเสนอ แลกเปลี่ยน ต่อยอดแนวคิดโครงการต่าง ๆ ที่ผลักดันให้ย่านพัฒนาอย่างยั่งยืนจากทุกภาคส่วนด้วยกระบวนการการมีส่วนร่วม (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน), 2566)

ภาพที่ 2 ย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์

ที่มา : ปรับปรุงจาก สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) (ม.ป.ป.)

จากภาพที่ 2 แสดงแผนที่และอาณาเขตบริเวณถนนศรีจันทร์ที่ถูกพัฒนาตามแนวทางย่านสร้างสรรค์ ซึ่งมีชื่อว่า ย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์

2. ปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานของการพัฒนาย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์

งานวิจัยนี้ ตั้งอยู่บนคติฐานที่ว่า ในการจะพัฒนาเมืองขอนแก่นนั้น ผู้คนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องเห็นภาพร่วมกัน ในระยะแรก จึงได้นำเทคนิค การออกแบบความคิด (Design Thinking) มาใช้ในการออกแบบเมืองให้น่าอยู่ ซึ่งแนวคิดหลักที่ถูกนำมาใช้ในการทำงานของคณะทำงาน คือ การสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง ซึ่งหมายถึง ผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น ผู้ประกอบธุรกิจร้านค้า และผู้ประกอบการในพื้นที่ และการหาแนวร่วม แรงสนับสนุนในการทำงาน ซึ่งปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานของการพัฒนาย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ ประกอบด้วย ปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ รายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปประเด็นปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานของการพัฒนาย่านศรีจันทร์
สร้างสรรค์

ประเด็น	รายละเอียด
ความพร้อมและศักยภาพของพื้นที่	จังหวัดขอนแก่น ถือเป็นเมืองศิลปวัฒนธรรมอีสานอีกแห่ง และยังเป็นชุมทางการเดินทางคมนาคม ทั้งรถโดยสารสาธารณะ รถทัวร์ รถไฟ เครื่องบิน ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งทำให้ขอนแก่นเป็นอีกเมืองที่เติบโตอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด การพัฒนาขอนแก่นเมืองตามแนวทางอัจฉริยะประสบความสำเร็จจนกระทั่งทำให้เกิด ขอนแก่นโมเดล ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเมืองขอนแก่นให้มีความยั่งยืนนั้นคือ ปัจจัยฐานราก (Grounded Factors) และความร่วมมือแบบบูรณาการ (Integrated Collaboration) และปัจจัยเงื่อนไขสำคัญที่ขาดไม่ได้ คือ นำไปสู่การวางแผนร่วมกัน (Collaboration planning) (ศุภวัฒนากร วงศ์ธนาสุ, สุรเดช ทวีแสงสกุลไทย และ สุรียานนท์ พลสม, 2564)
การเริ่มต้นด้วยการค้นหาปัญหาและความต้องการเพื่อหาแนวร่วม	ผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน มีทรรศนะต่อเมืองว่า เมืองขอนแก่นมีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นไปตามวัฏจักรของความเป็นเมือง ดังนั้น ในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาเมืองต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นและใช้ชีวิตอยู่ในเมือง มิใช่การใช้การบริหารคิดและกำหนดนโยบายขึ้นมาเองในห้องประชุมแล้วนำนโยบายมาใช้กับประชาชน การทำงานของโครงการเริ่มต้นที่กระบวนการมีส่วนร่วมเข้ามาเพื่อได้ข้อมูลเชิงลึกใน 1 ปีแรก ซึ่งทำให้พบว่า ปัญหาของถนนศรีจันทร์มีอยู่ 6-7 ประเด็น และมีการดึงคนจากหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม และเริ่มด้วยการการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วมและมีการต่อยอดได้
	กระบวนการที่ใช้ในระยะเริ่มต้น คือ การจัดเวทีเพื่อรวบรวมความคิดเห็นของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยในการประชุมครั้งแรกมีผู้สนใจเข้าร่วมการประชุมกว่า 500 คน ประกอบด้วย ภาคประชาชน นักธุรกิจ ผู้ประกอบการ นักเรียน นักศึกษา ผู้อยู่อาศัย และผู้ที่เข้ามาทำงานในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น และหน่วยงานราชการในพื้นที่ มาทำกระบวนการออกแบบความคิดเพื่อร่วมกันกำหนดปัญหาและหาทางออกร่วมกัน และมีการนำเสนอวิธีการที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของเมือง ซึ่งผลที่ได้จากการจัดเวทีในครั้งแรก คือ ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นพ้องต้องกัน 2 เรื่องหลัก คือ 1) ควรมีการฟื้นฟูเมืองเก่าและ 2) การแก้ปัญหาความยากจน ซึ่งความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่

ประเด็น	รายละเอียด
	เสนอมาในเวทีการประชุมรับฟังความคิดเห็นครั้งนี้ สอดคล้องกับภารกิจแรกของคณะทำงาน คือ การฟื้นฟูเมืองเก่า ซึ่งย่านเมืองเก่าที่กล่าวมานั้น หมายความว่าบริเวณถนนศรีจันทร์ ถนนหน้าเมือง ถนนกลางเมือง ถนนประชาสโมสรหน้าที่ว่าการอำเภอเมืองขอนแก่น ซึ่งทุกที่ที่กล่าวมา แต่ละย่านมีกิจกรรมในแต่ละพื้นที่ เป็นวิถีชีวิตใหม่และรูปแบบการใช้งานไลฟ์สไตล์ (Life Style) ของพื้นที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งคณะทำงานโครงการได้มีการประชุมในหลายครั้งต่อมา จนได้ข้อสรุปว่า จะร่วมกันฟื้นฟูย่านเมืองเก่าของเมืองขอนแก่น ซึ่งหมายถึง ย่านถนนศรีจันทร์ ให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง และผลจากการดำเนินงานร่วมกันที่ผ่านมาช่วยฟื้นฟูให้ย่านศรีจันทร์กลับมาคึกคักและมีชีวิตชีวาอีกครั้งได้กระทั่งถึงปัจจุบัน
การสร้างการมีส่วนร่วมและความร่วมมือในการทำงาน	การมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการวางแผน การที่คณะทำงานโครงการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้รับผลประโยชน์และรับผลกระทบจากโครงการได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรก คือ มีส่วนร่วมในการนำเสนอปัญหา ความต้องการ ในการให้ข้อมูลตั้งแต่การวางแผน รวมไปถึงมาร่วมกันทำงาน ร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมแก้ปัญหาในช่วงเวลาที่ได้ทำงานร่วมกัน จนกระทั่งร่วมรับประโยชน์ ซึ่งการที่คนได้เข้ามามีส่วนร่วมนอกจากจะได้รับฟังความคิดเห็นของเขาแล้ว ยังเป็นการป้องกันทางอ้อมเพื่อให้มีการต่อต้าน เนื่องจากจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้คนในพื้นที่ทราบว่า มีผู้ที่เป็นตัวแทนได้เข้ามาเกี่ยวข้อง ร่วมรับรู้ ตั้งแต่ขั้นตอนการเสนอปัญหาและการวางแผนการทำงาน กรณีย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ ความสำเร็จส่วนหนึ่งเกิดจากการได้รับความร่วมมือ ทั้งนี้ความสำเร็จที่เห็นผลชัดเจนได้แก่ มีการตั้งคณะทำงานที่ทำงานเรื่องนี้โดยเฉพาะ และคณะทำงานประกอบด้วยองค์ประกอบที่หลากหลาย แต่ละฝ่ายมีความถนัด มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในเรื่องที่ได้รับมอบหมายชัดเจน การทำงานจึงสามารถขับเคลื่อนไปได้ (ศรีจันทร์คลับ, 2562)
การค้นหาคำปรึกษาและความต้องการเพื่อหาแนวร่วม	ในกระบวนการทำงานเน้นไปที่กระบวนการมีส่วนร่วม เน้นไปที่กระบวนการหาต้นแบบหรือคติวิเคราะหต้นแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเก็บข้อมูลต่าง ๆ การตีโจทย์เพื่อกำหนดศักยภาพให้กำหนดปัญหา แล้วก็นำมาสู่การทดลองแก้ไขปัญหาคือ สิ่งที่ต้องดำเนินการมีหลายแบบ สำหรับตัวกระบวนการออกแบบเริ่มตั้งแต่การสร้างกระบวนการในส่วนร่วมซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาเมือง โดยนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ร่วมกับเทศบาลนครขอนแก่น ได้จัดกระบวนการ การประชุมปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากชุมชน หลังจากนั้นนักศึกษาในคณะ

ประเด็น	รายละเอียด
	สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีการนำเสนอผ่านทางออนไลน์ เพื่อหาแนวความคิดที่โดนใจสำหรับการนำไปใช้ในการปฏิบัติทดลองจริง
ด้านการขยายการยอมรับและการรับรู้เพื่อให้เห็นความสำคัญ	การที่จะทำให้คนยอมรับนั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการสร้างการรับรู้ก่อน เพื่อให้เขาได้รับรู้ว่า ในพื้นที่ที่มีการประชุม มีตัวแทนชุมชนได้เข้าไปเกี่ยวข้อง ในที่นี้หมายถึง การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น และเมื่อมีการประชุมแล้ว เทศบาลนครขอนแก่นในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ได้แจ้งให้ทราบผ่านกลไกการประชุมคณะกรรมการชุมชน ซึ่งจัดให้มีการประชุมทุกเดือน เพื่อให้เกิดการรับรู้ และการบอกต่อ การกระจายข่าวสารในชุมชนต่อไป ซึ่งนอกจากการยอมรับของชุมชนแล้ว การสนับสนุนจากผู้ประกอบการในพื้นที่ก็มีส่วนสำคัญ ศรีจันทร์สร้างสรรค์ สะท้อนเห็นว่า การที่ภาคธุรกิจ การค้า มองเห็นความสำคัญ ยอมรับในตัวโครงการแล้วเข้ามาช่วยเสริมแรงสนับสนุนการทำงานร่วมกัน จะทำให้นำไปสู่ผลสำเร็จที่ยั่งยืนได้
การสนับสนุนจากภาคีที่เกี่ยวข้องและทรศนะของหน่วยงานภายนอกที่มีต่อเมือง	การได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้คนที่อยู่ในระบบนิเวศ ตั้งแต่องค์กรปกครองท้องถิ่น ภาคธุรกิจ ภาครัฐ ภาคประชาชน หรือแม้กระทั่งนักเรียน นักศึกษา บุคลากรทางการศึกษา ล้วนมีส่วนสำคัญในการสร้างให้เกิดทิศทางที่ชัดเจนเพื่อนำไปสู่ความเป็นย่านสร้างสรรค์ ดังนั้น ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จอีกด้านหนึ่ง คือ การได้รับสนับสนุนจากหลายภาคส่วนที่กล่าวมา เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานไปได้ กรณีย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ ในที่นี้ คือ การที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบขอนแก่น (TCDC Khon Kaen) ในเรื่ององค์ความรู้ด้านการออกแบบ การปรับปรุงภูมิทัศน์ การใช้ภูมิสถาปัตย์เข้ามาช่วยในการออกแบบปรับผังเมือง การให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่เพื่อต่อยอดเป็นความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งบทบาทของศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบขอนแก่น ในเรื่องของการพัฒนาย่านสร้างสรรค์ในขอนแก่นนั้นอยู่ในฐานะที่ปรึกษาและสนับสนุนองค์ความรู้ เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญโดยตรงและมีประสบการณ์ที่สามารถนำมาใช้ได้จริง

ผลจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการพัฒนาย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ ซึ่งข้อเสนอนี้ได้มาจากการประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอจากผู้ให้สัมภาษณ์งานวิจัย ประกอบด้วย 6 ประเด็นตามรายละเอียดข้างต้น ดังนี้

- 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานและกายภาพ
- 2) ด้านความพร้อมในการพัฒนา
- 3) ด้านเศรษฐกิจ
- 4) ด้านการขยายการยอมรับและการรับรู้เพื่อให้เห็นความสำคัญ
- 5) ด้านการส่งเสริมและขยายการมีส่วนร่วม
- 6) ด้านการบริหารจัดการพื้นที่

รายละเอียดดัง ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางในการพัฒนาย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์

ประเด็น	ข้อเสนอ
ความพร้อมและศักยภาพของพื้นที่	ควรมีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานบริเวณย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ รวมทั้งควรมีการขยายพื้นที่โครงการให้ครอบคลุมทั้งถนนศรีจันทร์ ตั้งแต่บริเวณสี่แยกเซ็นทรัลขอนแก่น ไปจนถึงบริเวณหน้าโรงพยาบาลขอนแก่น เนื่องจากบริเวณนี้ มีการใช้พื้นที่ในหลากหลายรูปแบบ มีร้านค้า อาคารพาณิชย์ และอาคารเก่าแก่ ตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก และบริเวณสี่แยกหน้าวัดศรีจันทร์มีการจราจรที่คับคั่งตลอดทั้งวัน ดังนั้น ควรปรับปรุงทางเท้า และหาพื้นที่ว่างเปล่า ทำเป็นที่จอดรถแล้วส่งเสริมให้ผู้คนจอดรถไว้ในบริเวณที่จัดให้และมาเดินทางสัญจรบนทางเท้ามากขึ้น ซึ่งนอกจากจะทำให้ช่วยลดมลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง และช่วยให้ร้านค้าสามารถจำหน่ายสินค้าได้มากขึ้นด้วย ซึ่งการปรับปรุงทางกายภาพนี้รวมไปถึง สภาพถนน ร่องน้ำ ทางระบายน้ำ ทางเท้า ทางเดินรถจักรยาน และการสร้างจุดแลนด์มาร์คไว้ให้นักท่องเที่ยวได้มาถ่ายรูป เป็นจุดศูนย์กลางที่นักท่องเที่ยวหรือคนทั่วไปที่เมื่อมาถึงถนนศรีจันทร์จะต้องเดินทางมาถ่ายรูป ณ จุดนี้ด้วย นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ควรมีการรื้อฟื้นอาคารเก่าแก่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์มาใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น ร้านค้าเก่าแก่ที่ปิดลงไป หรือแสวงหาแหล่งทุนเพื่อให้ผู้ประกอบการที่ต้องการปรับปรุงอาคารร้านค้าสามารถกู้ยืมได้ และควรส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่บริเวณนี้แก่ผู้ประกอบการ คนรุ่นใหม่ ที่เติบโตอยู่ในย่านนี้ให้สามารถสร้างธุรกิจในพื้นที่บริเวณย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการสร้างเศรษฐกิจในพื้นที่ รวมทั้งสร้างผู้ประกอบการคนรุ่นใหม่ที่มีแนวคิดที่ต้องการจะมีธุรกิจของตนเอง เป็นต้น

ประเด็น	ข้อเสนอ
การสร้างการมีส่วนร่วมและความร่วมมือในการทำงาน	คณะทำงานที่ตั้งขึ้นมาเพื่อการพัฒนาพื้นที่ย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์นี้ ควรมีกิจกรรมและงานต่อเนื่อง หรือมีการติดต่อสื่อสารกันผ่านการประชุมประจำเดือน หรือในรูปแบบสื่อสังคมออนไลน์ที่ทำอยู่ เช่นที่ทำอยู่นี้ตลอดไป ซึ่งถือเป็นการแสดงให้เห็นถึงความพร้อมในการที่จะพัฒนาต่อไป และควรมีวิธีการแสดงออกและสื่อสารเพื่อให้ประชาชนและหน่วยงานภายนอกรับรู้ว่าเป็นกลุ่มที่มีความพร้อมที่จะได้รับการส่งเสริมให้ทำงานพัฒนาพื้นที่ อันประกอบด้วย การมีคณะทำงานที่ชัดเจน และมีองค์ประกอบของคณะทำงานที่หลากหลาย และเป็นคนในพื้นที่ ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน รวมถึงการแสวงหาแหล่งทุนภายนอก เพื่อใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มฯ ต่อไป
การค้นหาปัญหาและความต้องการเพื่อหาแนวร่วม	ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในอดีตและปัจจุบันที่ทางเทศบาลนครขอนแก่น ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนในเขตเทศบาลได้มีส่วนร่วม นั้น นับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและในทรรศนะของผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ กิจกรรม ให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกครั้ง รวมไปถึงการขยายการมีส่วนร่วมไปยังทุกกลุ่มที่อยู่ในเยาวชนนอกเหนือจากกลุ่มผู้นำชุมชนที่ทำอยู่แล้ว ควรมีการขยายผลสร้างการมีส่วนร่วมในกลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาสาสมัคร และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอความต้องการในโอกาสต่อไปเมื่อมีการทำกิจกรรมอื่นภายใต้โครงการนี้
ด้านการขยายการยอมรับและการรับรู้เพื่อให้เห็นความสำคัญ	ควรมีขยายผลของการดำเนินโครงการให้สาธารณชนทราบอย่างทั่วถึงมากขึ้น ทั้งในพื้นที่โครงการเอง รวมไปถึงพื้นที่สาธารณะที่คนเข้าถึงได้ทั่วถึง เช่น ในเว็บไซต์หรือสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นเพจสาธารณะและมียอดผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก ซึ่งการขยายการรับรู้สามารถทำได้ผ่านบุคคลสำคัญที่มีชื่อเสียงในกลุ่มเยาวชน กลุ่มคนที่มีคนรู้จักเป็นจำนวนมาก หรือที่เรียกว่า เน็ตไอดอล คนที่เป็นลูกหลานของคนขอนแก่น หรือคนที่รู้จักพื้นที่นี้หรือได้เติบโต เรียนหนังสือ มีความคุ้นเคยและได้คลุกคลีหรือผู้ที่ทำงานในย่านนี้ และรู้จักพื้นที่นี้เป็นอย่างดี ควรมีการเฟ้นหาบุคคลเหล่านี้มาช่วยโปรโมต ขยายผลของโครงการ ช่วยประชาสัมพันธ์พื้นที่ย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

ประเด็น	ข้อเสนอ
การสนับสนุนจากภาคีที่เกี่ยวข้องและพรรคชนของหน่วยงานภายนอกที่มีต่อเมือง	คณะทำงานที่เข้ามาบริหารพื้นที่ ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลที่เป็นประธานกลุ่ม และเปลี่ยนแปลงบุคคลที่เป็นผู้ประสานงานหลัก ซึ่งทำให้บางครั้งกิจกรรมหยุดชะงัก ไม่มีกิจกรรม หรือการดำเนินงานหยุดนิ่งลงไป ดังนั้น เทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ ควรส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มให้มีกลุ่มคนที่สามารถบริหารจัดการพื้นที่ได้อย่างอิสระ เช่น อาจมีการตั้งงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม หรือ การหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มได้เอง ในอนาคตหากสามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มศรีจันทร์คลับได้ในรูปของการจัดตั้งเป็นนิติบุคคล การตั้งสมาคม จะทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งและสามารถจัดหาทุนในการบริหารจัดการกลุ่มรวมถึงมีกิจกรรมและโครงการในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลายมากขึ้นได้

อภิปรายผลการวิจัย

องค์ประกอบความเป็นสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นสินทรัพย์ต้นทุน ศักยภาพของพื้นที่ที่สามารถทำได้ และที่ผ่านมา ในการพัฒนาย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ มีประวัติความเป็นมา และพัฒนาการ เหตุการณ์สำคัญอะไรบ้างที่เข้ามากระทบ บุคคลที่เกี่ยวข้องรวมถึงคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์รับรู้คุณค่าความสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างไร และท้ายที่สุดเพื่อให้เกิดแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาและเกิดบทเรียนในการพัฒนาเมืองตามแนวทางการพัฒนาย่านสร้างสรรค์ ผลจากการวิจัยนี้ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันในการพัฒนาย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น การพัฒนาเมืองขอนแก่น เพื่อพัฒนาเมืองสู่สากล และสร้างสังคมแห่งความสุข ย่านศรีจันทร์จึงถูกหยิบขึ้นมาเป็นย่านสร้างสรรค์ย่านแรกเพราะเป็นย่านดาวทาวนใจกลางเมือง เป็นย่านธุรกิจสำคัญและย่านนี้มีโครงสร้างที่สมบูรณ์ในระดับหนึ่ง ดังนั้น การไปต่อยอดโดยเฉพาะเพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในเมือง จะทำให้การทำงานเกิดผลที่ดีและมีความสำเร็จได้มาก การพัฒนาย่านสร้างสรรค์ในขอนแก่นมีเป้าหมายเพื่อให้มีการจ้างงานมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ส่งผลให้โครงการนี้ช่วยทำให้ย่านสร้างสรรค์ศรีจันทร์มีการพัฒนาที่ดีขึ้น มีชีวิตชีวามากขึ้นธุรกิจเศรษฐกิจจะดีขึ้นซึ่งเป็นประโยชน์กับคนในย่าน และช่วยให้เมืองขอนแก่นน่าอยู่ยิ่งขึ้น โดยการทำงานพัฒนามีโครงการนี้ได้ก่อให้เกิดความร่วมมือจากหลากหลายภาคส่วน มีโครงสร้างการทำงาน มีการแบ่งงานกันทำที่ชัดเจน จนกระทั่งสามารถตกผลึกได้โครงการนำร่องหลายโครงการ สอดคล้องกับ ศศิพัชร เมฆรา นรินทร์ น้ำใจดี กัลยาณี สายสุข และณัฐธิยา วัฒนศิริศาสตร์ (2564) ที่ได้วิจัยเรื่อง มรดกทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาศักยภาพชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เทศบาลตำบลแม่จัน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย และพบว่า พื้นที่เทศบาลตำบลแม่จันเป็นพื้นที่ทำเลที่ตั้งที่เป็นเอกลักษณ์ในลักษณะทางภูมิศาสตร์เพราะเป็นพื้นที่ทางผ่านไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนานและเป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างทาง

ชาติพันธุ์ของผู้คนที่อยู่อาศัย ในการพัฒนาศักยภาพชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เทศบาลตำบลแม่จัน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม และหลายครั้งที่ความคิดเห็นข้อเสนอของชุมชนได้รับการรับฟังและนำไปสู่ปฏิบัติเพื่อการพัฒนา ซึ่งทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่ายความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุด เช่นเดียวกับการพัฒนาย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ที่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างทางความคิด และภูมิหลังของทุกกลุ่มคนที่เข้ามาร่วมขับเคลื่อน โดยให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ นอกจากนั้นในงานวิจัยของกฤษฎา ฝโลปกรณ์ และระวี หาญเผชิญ (2566) ในเรื่องกระบวนการสร้างความร่วมมือในมิติการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ของผู้คน กรณีศึกษาย่านศรีจันทร์ เมืองขอนแก่น ซึ่งทั้งสองพบว่า กรณีย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์สร้างพื้นที่ในการสื่อสารออนไลน์ ที่ได้ก่อให้เกิดระบบนิเวศที่หลากหลายและมีช่องทางในการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์อันช่วยสร้างความเท่าเทียมและทั่วถึง ทำให้ทุกกลุ่มเกิดความผูกพันกับประเด็นปัญหา และการพัฒนาอันจะนำไปสู่การมีความรู้สึกร่วมที่มากขึ้น และช่วยพัฒนาระดับความสัมพันธ์และสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดีในย่าน ซึ่งข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยได้พบจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเช่นเดียวกัน และยังพบว่า ปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในย่านผ่านการสื่อสารทางสังคมออนไลน์ และการพบปะกันยังคงดำเนินต่อไปจนถึงปัจจุบัน

2. ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานของการพัฒนาย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ ปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานของการพัฒนาย่านศรีจันทร์สร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) ความพร้อมและศักยภาพของพื้นที่ 2) การเริ่มต้นที่ค้นหาปัญหาและความต้องการเพื่อหาแนวร่วมการ 3) สร้างการมีส่วนร่วมและความร่วมมือในการทำงาน 4) การสนับสนุนจากภาคีที่เกี่ยวข้องและทรศนะของหน่วยงานภายนอกที่มีต่อเมือง และ 5) การยอมรับของชุมชน ผู้ประกอบการ ร้านค้า และคนที่ใช้ชีวิตในย่านนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของจากรุวรรณ ขำเพชร (2560) ที่สรุปลักษณะการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ที่เหมาะสมว่า ประกอบไปด้วย 1) การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในย่าน (sociability) มีลานกิจกรรม ประกอบด้วยพื้นที่ทางสังคม 2) กิจกรรมและการใช้งาน (Uses & Activities) อันประกอบไปด้วยการจัดพื้นที่รองรับกิจกรรมสำหรับลักษณะบุคคลของแต่ละชนชาติ การออกแบบจังหวะพื้นที่ ให้เหมาะกับการใช้อย่างมีคุณภาพและสุนทรีย์ 3) การสัญจรและเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkage) เป็นการเชื่อมต่อการเข้าถึงพื้นที่หรือจุดเชื่อมต่อ (Node) ที่สะดวก 4) ความสะดวกสบายและภาพลักษณ์ (Comfort & Image) พื้นที่พร้อมพงษ์ย่านสุขุมวิท ที่พื้นที่สะอาด สภาพกายภาพสวยงาม นอกจากนั้นในงานวิจัยของชนิษฐา โชติกวนิชย์ (2563) ที่ศึกษาบทเรียนความสำเร็จของเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ในประเทศพบว่า ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์คือ เมืองภูเก็ตและเมืองเชียงใหม่ เมืองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (1) ความพร้อมและศักยภาพของเมือง จากการถอดบทเรียนเมืองสร้างสรรค์จังหวัดภูเก็ตและจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ทั้งสองเมืองมีประวัติศาสตร์การติดต่อร่วมมือทางวัฒนธรรมกับองค์การระหว่างประเทศ คือ องค์การยูเนสโกมาอย่างยาวนาน และเป็นเมืองที่ประวัติศาสตร์ยาวนาน และการดำเนินการพัฒนาไปสู่เมืองสร้างสรรค์ ทั้งสองเมืองได้มีการวางแผน กำหนด

เป้าหมาย นโยบาย ยุทธศาสตร์ รวมทั้งต่างมีแผนงานและกิจกรรมที่ชัดเจน (2) ชุมชนมีความพร้อม มีความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาอย่างชัดเจน และนอกจากนั้น คือ คนในชุมชนที่อยู่อาศัยอยู่หรือประกอบอาชีพมีทักษะ ความรู้ ด้านภาษา ด้านเทคโนโลยีและมีความสามารถในการประสานงาน (3) ได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และประชาชนในชุมชน โดยมีความร่วมมือกันและหน่วยงานกลางให้การสนับสนุนชุมชน (4) มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการกำหนดแผนการพัฒนา และดำเนินการตามแผน มีความมุ่งมั่นและต่อเนื่อง (5) มีการทำงานและเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะเครือข่าย ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้สะท้อนถึงการนำแนวทางการพัฒนาเมืองแนวคิดใหม่ ๆ ซึ่งเป็นประสบการณ์การพัฒนาจากต่างประเทศมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย และแสดงถึงบทเรียนที่ได้จากการทดลองใช้ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี อาจยังไม่สามารถครอบคลุมกับปรากฏการณ์การพัฒนาในกรณีอื่นได้ ดังนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอ ดังนี้

ข้อเสนอการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการสำรวจการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยควรทำการวิจัยเชิงสำรวจความคิดเห็นและระดับการรับรู้ เพื่อให้ทราบถึงความตระหนักรู้ และยกระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนรอบข้าง รวมถึงเพื่อค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา

ควรมีการศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค โอกาส และข้อจำกัดในการดำเนินงาน เพื่อชี้ให้เห็นจุดที่ยังต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข ที่ยังต้องได้รับการพัฒนาต่อไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤษฎา ฝัฒปกรณ์ และระวี หาญเผชิญ. (2566). กระบวนการสร้างความร่วมมือในมิติการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์

ของผู้คน กรณีศึกษาย่านศรีจันทร์ เมืองขอนแก่น. วารสารสถาปัตยกรรม การออกแบบและการก่อสร้าง, 5(2), 58-69.

ชนิษฐา โชติภวณิชย์. (2563). รายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่องต้นแบบการพัฒนาเมืองสู่การเป็นเครือข่าย

เมืองสร้างสรรค์ ขององค์การยูเนสโก. สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2566, จาก

<https://image.mfa.go.th/mfa/0/yZ0EO327fd/เอกสาร/nbt/nbt12/IS/12047.pdf>

จังหวัดขอนแก่น. (2562). คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาเมืองอัจฉริยะ. สืบค้น 10 ตุลาคม 2566, จาก <http://www.khonkaen.go.th/khonkaenfileDir/proGen/20190621-DOC24june621.pdf>

- จารุวรรณ ข้าเพชร. (2560). **พื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ย่านสุขุมวิท**. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 5(1), 42 – 60.
- เทศบาลนครขอนแก่น.(2565). รายงานผลการดำเนินงานโครงการ“ศรีจันทร์ย่านสร้างสรรค์ความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ.ขอนแก่น: เทศบาลนครขอนแก่น.
- นันทกานต์ ทองวานิช. (2560). The Creative District Foundation กลุ่มคนสร้างเมือง เพื่อเมืองสร้างอนาคต. นิตยสารส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ผลักดันเศรษฐกิจไทย,8(7),28 – 33.
- พุดิสสรค์ กันยาพันธ์. (2563). **คุยกับ รศ.ดร.รวิ หาญเผชิญ “อีหย่งน้อย” เปิดเมือง ปลุกอนาคต ขอนแก่นXศรีจันทร์**. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://thecitizen.plus/node/34428>.
- ภารดี ตั้งแต่ง. (2562). **การประชุมศรีจันทร์คลับ (Srighan Club) ครั้งที่ 2**. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2565, จาก https://srighanclubkk.wixsite.com/creativedistrict/post/srighan-club-meeting-2_co-create-srighan.
- รวิ หาญเผชิญ. (2560). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเมืองพิเศษเทศบาลนครขอนแก่นระยะที่ 2 : รายงานผลการดำเนินงานฉบับสมบูรณ์ (Final report)**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศรีจันทร์คลับ. (2562). **ย่านสร้างสรรค์คืออะไร – ย่านสร้างสรรค์ศรีจันทร์**. สืบค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2565, จาก https://srighanclubkk.wixsite.com/creativedistrict/post/creative-district_srighan_khon-kaen
- ศศิพัชร์ เมฆราน ครินทร์ นำใจดี กัลยาณี สายสุข และณัฐทิยา วัฒนศิริศาสตร์. (2564). **มรดกทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาศักยภาพชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เทศบาลตำบลแม่จัน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย**. วารสารนิติรัฐกิจและสังคมศาสตร์, 5(2), 183 – 195. .
- ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวุธ, สุรเดช ทวีแสงสกุลไทย, สุรียานนท์ พลสิม. (2564). **การพัฒนาเมืองอัจฉริยะขอนแก่น**. ขอนแก่น: คลังน่านวิทยา.
- ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวุธ, สุรเดชทวี แสงสกุลไทย, สุรียานนท์ พลสิม และพีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์. (2562). **ขอนแก่นโมเดล**. ขอนแก่น: คลังน่านวิทยา.
- ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ. (2560). **จับกระแสนาคตเศรษฐกิจสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ: ชันต้าการพิมพ์ จำกัด.
- ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ. (2560). **ย่านสร้างสรรค์ เพิ่มขีดความสามารถทางเศรษฐกิจผ่านมิติการพัฒนาพื้นที่**. กรุงเทพฯ: ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) (2562). **ศรีจันทร์คลับ**. สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://www.cea.or.th/th/single-district-project/Srighan-Club>
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน). (2566). **Makeover ศรีจันทร์**. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.cea.or.th/th/single-district-project/srighan-makeover>

อาศิรา พนาราม. (2562). **ศรีจันทร์ ว่าที่ย่านสร้างสรรค์ถิ่นอีสาน**. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/873>.

Translated References

- Chotikawanit, K. (2020). **Individual Study in Urban Development towards becoming a UNESCO Creative Cities Network**. Retrieved November, 10 2023, from <https://image.mfa.go.th/mfa/0/yZ0EO327fd/เอกสาร/nbt/nbt12/IS/12047.pdf> (in Thai)
- Creative Economy Agency (Public Organization). (2019). **Srichan Club**. Retrieved November, 10 2022, from <https://www.cea.or.th/th/single-district-project/Srichan-Club> (in Thai)
- Creative Economy Agency (Public Organization). (2023). **Srichan Makeover**. Retrieved November, 10 2023, from <https://www.cea.or.th/th/single-district-project/srichan-makeover> (in Thai)
- Hanpachern, R. (2020). **Final report on Participation Action Research for Khon Kaen Municipality as Special City Project in Phase 2**. Khon Kaen: Khon Kaen Municipality. (in Thai)
- Kanyaphan, P. (2023). **Talk with Assoc. Dr. Rawee in topic “E Yang Nor” Open City for the Future of Khon KaenXSrichan**. Retrieved February, 20 2023, from <https://thecitizen.plus/node/34428>. (in Thai)
- Khon Kaen Province. (2019). **The Guidebook for Smart City Development Plan**. Retrieved October, 10 2023, from www.khonkaen.go.th/khonkaenfileDir/proGen/20190621-DOC24june621.pdf. (in Thai)
- Khon Kaen Municipality. (2022). **Report on the Results of the project “Srichand creative district: Neighborhood for Economic Equality**. Khon Kaen: Khon Kaen Municipality. (in Thai)
- Kumpetch, J. (2017). **The Creativity of Sukhumvit Area in Bangkok Metropolitan**. *The Journal of Social Communication Innovation*, 5(1), 42 – 60. (in Thai)
- Mekara, S., Namjaidee, N., Saisuk, K. and Watthanasirisat, N. (2021). Cultural Heritage and Community Empowerment for Creative Economy in Mae Chan Municipality, Mae Chan District, Chiang Rai Province. *The Journal of Law, Public Administration and Social Science*, 5(2), 183 – 195. (in Thai)
- Palopakorn, K. and Hanpachern, R. (2023). **The Process of Building Collaboration in the Dimension of Promoting Local People's Interaction: A Case Study of Sri Chan**

- District, Khon Kaen City.** Journal of Architecture, Design and Construction, 5(2), 58-69. (in Thai)
- Panaram, A. (2019). **Srichan: The next Creative District in Esan.** Retrieved February, 20 2023, from <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/873>
- Thongwanich, N. (2020). The Creative District Foundation: People building a city for the city build the future. *Creative Thailand Magazine*, 8(7), 28 – 33. (in Thai)
- Srichan Club. (2019). **What is Creative District: Srichan Creative District.** Retrieved February, 18 2022, from <https://srichanclubkk.wixsite.com/creativedistrict/post/creative-district-srichan-khon-kaen> (in Thai)
- Tangtang, P. (2019). **The 2nd of Srichan Club Meeting.** Retrieved on February, 15 2023, from <https://srichanclubkk.wixsite.com/creativedistrict/post/srichan-club-meeting-2-co-create-srichan>. (in Thai)
- Thailand Creative & Design Center (TCDC). (2020). **Catching the Future Trend of the Creative Economy.** Bangkok: Santa Printing House. (in Thai)
- Thailand Creative & Design Center (TCDC). (2020). **Creating a Creative district can Indeed Increase Economic Capacity Through Various Dimensions of Area Development.** Bangkok: Thailand Creative & Design Center (TCDC). (in Thai)
- Wongthanavas, S., Taweesaengsakulthai, S. and Pholsim, S. (2021). **Khon Kaen Smart City Development.** Khon Kaen: Klangnanawittaya Printing House. (in Thai)
- Wongthanavas, S., Taweesaengsakulthai, S., Pholsim, S. and Kamnuansilpa, P. (2019). **Khon Kaen Model.** Khon Kaen: Klangnanawittaya Printing House. (in Thai)

การพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์
Development the Requests for Academic Ranking Promotion of
Government Teachers and Educational Personnel Teaching Position
Under the Kalasin Secondary Educational Service Area Office

[Received: December 29, 2023; Revised: January 28, 2024; Accepted: January 30, 2024]

รุจิรา สระทอง

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Rujira Srathong

Master of Arts Program in
Development Administration
Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

จริยา อินทนิล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์,
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Jariya Intanin

Assistant Professor,
Department of Public Administration
Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Phimlikid Kaewhanam

Assistant Professor,
Department of Public Administration
Faculty of Liberal Arts, Kalasin
University

CORRESPONDING AUTHOR

Jariya Intanin, Department of Public Administration, Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University, Thailand. E-mail: jariya.in@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการรับรู้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และแนวทางการพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ วิธีการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้าราชการครู ที่ยื่นคำขอเลื่อนวิทยฐานะ จำนวน 73 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล ผู้อำนวยการสถานศึกษา ข้าราชการครู รวมจำนวน 5 คน ผลวิจัยพบว่า 1) การรับรู้การขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) แนวทางในการพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ 1) สำนักงาน ก.ค.ศ. ควรพัฒนาระบบให้สะดวกรวดเร็วมากขึ้น เพิ่มกรรมการให้เพียงพอ และสร้างความเข้าใจให้กรรมการประเมินเพื่อให้ผลการประเมินมีคุณภาพ 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดอบรมการเขียนแผนการเรียนรู้ การทำไฟล์วิดีโอ และผลลัพธ์ เพื่อให้ตรงกับระดับความคาดหวังตามตำแหน่งและวิทยฐานะที่ยื่นคำขอและองค์ประกอบการประเมิน

คำสำคัญ : การขอเลื่อนวิทยฐานะ, การรับรู้, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ, ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

Abstract

The objective of this research is to study the perception of Factors affecting success and Guidelines for Development the Requests for Academic Ranking Promotion for government teachers and educational personnel in the position of teacher affiliated with the Kalasin Secondary Educational Service Area Office. The Research methods include Quantitative research The population used in the study consisted of 73 civil servant teachers who applied for promotion in academic status. and qualitative research, the Population used in the study the director of the Kalasin Secondary Educational Service Area Office, the director of the personnel management group, Educational institution director, and teachers, totaling 5 individuals. The research findings indicate that: 1) The perception of the promotion request process for government teachers and educational personnel in the position of teacher affiliated with the Kalasin Secondary Educational Service Area Office at the highest level. 2) Factors that affect the success of promotion requests for government teachers and educational personnel in the position of teacher affiliated with the Kalasin Secondary Educational Service Area Office are also at the highest level. and 3) Developmental guidelines for the promotion of government teachers and educational personnel in the position of teacher affiliated with the Kalasin Secondary Educational Service Area Office include: a) The Education Office should develop the system to be more convenient and faster. Add enough directors and understanding be created for the evaluators to ensure quality assessments. b) Educational Service Area Office Should organize training in writing learning plans. Creating video files and results to meet the level of expectations according to the position and academic status applied for and the assessment components.

Keywords : Request for delaying academic, perception, factors affecting success, teacher civil servants and educational personnel

บทนำ

รัฐบาลประกาศยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนโฉมบทบาท “ครู” ให้เป็นครูยุคใหม่ โดยปรับบทบาทจาก “ครูสอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการเรียนรู้” ทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ และนำวิธีเรียนรู้และวิธีการจัดระเบียบ การสร้างความรู้ ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน และมีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนา กระบวนการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน รวมทั้งปรับระบบการผลิตและพัฒนาครูตั้งแต่การดึงดูด คัดสรร ผู้มีความสามารถสูงให้เข้ามาเป็นครูคุณภาพ มีระบบการพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะครูอย่างต่อเนื่อง และสำหรับยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและการพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐมุ่งเน้นการปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐให้มีความทันสมัย นำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ และมีการบูรณาการทำงานร่วมกัน (ประวิต เอราวรรณ์, 2564)

แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2561 - 2565) ได้มุ่งเน้นกิจกรรมปฏิรูปที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาคการศึกษาที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน ประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rocks) 5 กิจกรรม โดยมีกิจกรรมปฏิรูปที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพครูใน 2 กิจกรรมสำคัญ คือ กิจกรรมปฏิรูปที่ 2 การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการให้ครู/อาจารย์ สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้และมีความศรัทธาในวิชาชีพและความเป็นครู และกิจกรรมปฏิรูปที่ 3 การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน ซึ่งให้ความสำคัญกับการให้ครูได้พัฒนาความรู้และทักษะให้เกิดสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพของตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยมีการปรับปรุงระบบกลไกส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะการปรับปรุงระบบการประเมินการปฏิบัติงานและสมรรถนะวิชาชีพ และการเลื่อนวิทยฐานะ รวมทั้งการปรับปรุงค่าตอบแทนที่เหมาะสม (ประวิต เอราวรรณ์, 2564)

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยพัฒนาระบบการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะสำหรับตำแหน่งที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ เป็นระยะ ๆ เพื่อดำรงไว้ซึ่งความรู้ ความสามารถ ความชำนาญการ หรือความเชี่ยวชาญในตำแหน่งและวิทยฐานะที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้ง (ประวิต เอราวรรณ์, 2564)

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู ซึ่งเป็นการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะแนวใหม่ ตามหนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ 0206.3/ว 9 ลงวันที่ 20 พฤษภาคม 2564 โดยให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2564 เป็นต้นไป หลักเกณฑ์นี้กำหนดให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ตำแหน่งครู จัดทำข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA : Performance Agreement) เสนอต่อผู้บังคับบัญชาทุกปีงบประมาณ ทำให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับมาตรฐานตำแหน่งและวิทยฐานะที่ ก.ค.ศ. กำหนดแล้ว ยังต้องมีการพัฒนาให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้นตามระดับการปฏิบัติที่คาดหวังตามตำแหน่งและวิทยฐานะด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการดังกล่าวได้เน้นในเรื่องการพัฒนางาน โดยจะต้องนำเสนอผลงานจากการพัฒนาที่เน้นผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีทักษะ และสมรรถนะที่สูงขึ้น สอดคล้องต่อเป้าหมายและบริบทของสถานศึกษา มาใช้เป็นข้อตกลงในรอบการประเมินนั้น ๆ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาแนวใหม่ ยังได้นำระบบการประเมินวิทยฐานะดิจิทัล (DPA : Digital Performance Appraisal) มาใช้ในการประมวลผลข้อมูลการประเมินผลการปฏิบัติงานตามข้อตกลงในการพัฒนางาน การนำเข้าข้อมูลและหลักฐานประกอบการพิจารณาเพื่อขอมีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะ รวมไปถึงการประเมินของคณะกรรมการประเมินเพื่อให้มีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะก็ดำเนินการประเมินผ่านระบบการประเมินวิทยฐานะดิจิทัล DPA ด้วย (สำนักงาน ก.ค.ศ., 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ เป็นหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนในสังกัดทั้งหมด 55 โรงเรียน ภายหลังการเปลี่ยนหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะ ทำให้การดำเนินงานการขอเลื่อนวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ตามหนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ 0206.3/ว 9 ลงวันที่ 20 พฤษภาคม 2564 ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2565 ถึง 31 สิงหาคม 2566 เกิดปัญหาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษายังมีความเข้าใจที่ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการขอเลื่อนวิทยฐานะ การดำเนินการขอเลื่อนวิทยฐานะบางโรงเรียนยังปฏิบัติไม่ถูกต้องตามที่ ก.ค.ศ. กำหนด และผลการประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู มีบางส่วนไม่ผ่านการประเมิน (รายงานการประชุม อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ครั้งที่ 2/2566 - 9/2566 และระบบการประเมินวิทยฐานะดิจิทัล (Digital Performance Appraisal : DPA), 2566)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนา การขอเลื่อนวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้การขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น

การรับรู้การขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

1. ด้านหลักเกณฑ์และวิธีการในการขอเลื่อนวิทยฐานะ
2. ด้านแนวปฏิบัติการดำเนินการขอเลื่อนวิทยฐานะในช่วงระยะเวลาเปลี่ยนผ่าน
3. ด้านการดำเนินการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
4. ด้านการประเมินวิทยฐานะ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

- ปัจจัยเชิงใจ

1. ความสำเร็จในการทำงาน
2. การยอมรับนับถือ
3. ความรับผิดชอบ
4. ความก้าวหน้า

- ปัจจัยค่าจูน

1. นโยบายองค์กร
2. สภาพการทำงาน
3. เงินเดือน
4. ความมั่นคงในงาน

ตัวแปรตาม

แนวทางการพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

ภาพที่ 1 : กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้

การรับรู้ (Perception) หมายถึง กระบวนการจัดการหรือตีความหมายของสิ่งที่บุคคลคนนั้นได้สัมผัสจากประสาทสัมผัสของตนเอง โดยการตีความจะอาศัยประสบการณ์ การเรียนรู้ ทักษะ และค่านิยมของตน และเมื่อรับรู้เรื่องนั้นในลักษณะใดก็จะมีพฤติกรรมที่แสดงออกไปในลักษณะนั้นด้วย

ทฤษฎีการรับรู้ (Perception Theory) เป็นทฤษฎีที่ถูกกล่าวถึงมายาวนาน นักวิชาการด้านประสาทวิทยาและจิตวิทยาหลายท่านให้ทัศนะเกี่ยวกับกระบวนการรับรู้ไว้หลากหลาย โดยสรุปอาจจำแนกได้เป็น 2 ประเภทที่แตกต่างกัน คือการประมวลผลจากล่างขึ้นบน และการประมวลผลจากบนลงล่าง จากทัศนะดังกล่าวพัฒนาไปสู่ทฤษฎีหนึ่งที่เสนอโดย Ulric Neisser นักจิตวิทยาชาวเยอรมัน อธิบายว่ากระบวนการประมวลผลจากบนลงล่างและจากล่างขึ้นบนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการตีความสิ่งเร้าที่ดีที่สุด เรียกว่า “วงจรการรับรู้” หรือ “Perceptual Cycle” (Neisser, 1976 as cited in McLeod, 2018)

จิตรลดา ตรีสาคร (2555) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของการรับรู้ว่า “เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้พฤติกรรมองค์การ เพราะพฤติกรรมของมนุษย์จะมีพื้นฐานมาจากการรับรู้เกี่ยวกับความเป็นจริง ซึ่งการตีความของสมองมนุษย์แต่ละคนย่อมแตกต่างกันไปสำหรับสถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยใช้ความรู้สึกรับรู้ของตัวคนในสิ่งที่ตนรับรู้ได้ การที่คนเรามองเห็นสิ่งเดียวกัน แต่กลับเห็นไม่เหมือนกัน เนื่องจากแต่ละคนมีการเรียนรู้ และประสบการณ์ต่างกัน ซึ่งการรู้เท่าทันความแตกต่างระหว่าง “โลกของการรับรู้” กับ “โลกของความเป็นจริง” มีผลสำคัญต่อการศึกษพฤติกรรมขององค์การ และการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ที่อยู่ร่วมในองค์การ”

อาจกล่าวได้ว่ากระบวนการของการรับรู้ เป็นกระบวนการที่สัมพันธ์กันระหว่างความเข้าใจความคิด ความรู้สึก ความจำ การเรียนรู้ การตัดสินใจ กระบวนการรับรู้เกิดขึ้นได้จะต้องมีองค์ประกอบ 4 ประการ ดังนี้

1. สิ่งเร้า (Stimulus) ที่จะทำให้เกิดการรับรู้ เช่น สถานการณ์ เหตุการณ์ สิ่งแวดล้อมรอบกายที่เป็นคน สัตว์ และสิ่งของ
2. ประสาทสัมผัส (Sense Organs) ที่จะทำให้เกิดความรู้สึก เช่น ตามองเห็น หูได้ยิน จมูกได้กลิ่น ลิ้นรับรส และผิวหนังรู้สึกร้อนหนาว
3. ประสบการณ์ หรือความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเร้าที่สัมผัส
4. การแปลความหมายของสิ่งเร้าที่สัมผัส โดยสมองจะทำหน้าที่ทบทวนประสบการณ์หรือความรู้เดิมว่าสิ่งเร้านั้นคืออะไร นอกจากนี้แล้วสิ่งที่ต้องพิจารณาเพิ่มเติมนอกจากกระบวนการรับรู้ที่นำไปสู่การแปลความหมายแล้ว ยังต้องพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ ซึ่งได้แก่ ผู้รับรู้ เป้าหมายที่จะรับรู้ และบริบทหรือสถานการณ์ของการรับรู้

วิเชียร วิทย์อุดม (2547) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ (Factors Influencing Perception) โดยอธิบายว่า การรับรู้ของบุคคลมีความแตกต่างกัน แม้ว่าจะเห็นสิ่งเดียวกันแต่มีการรับรู้ที่ต่างกันได้ขึ้นกับปัจจัยและสิ่งที่ก่อให้เกิดภาพการรับรู้ที่ส่งผลให้การรับรู้บิดเบือนและไม่ตรงกับความเป็นจริง ปัจจัยเหล่านี้สามารถเกิดจากภายในผู้รับรู้ เป้าหมายของการรับรู้ และเนื้อหารายละเอียดของสถานการณ์ที่มีการรับรู้ อธิบายได้ดังนี้

1. ผู้รับรู้ (Perceiver) เมื่อบุคคลมองดูเป้าหมายและพยายามแปลความหมายของสิ่งที่เห็นการแปลความหมายนั้นได้รับอิทธิพลอย่างมากจากอุปนิสัยส่วนตัวของบุคคลที่เป็นผู้รับรู้ รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวกับทัศนคติ แรงจูงใจ ความสนใจ ประสบการณ์ที่ผ่านมา และความคาดหวัง

2. เป้าหมายของการรับรู้ (Target) ลักษณะของเป้าหมายที่ถูกมองดูจะกระทบกับการรับรู้ของเรา เช่น คนที่เสี่ยงดังจะได้รับการสังเกตเห็นในหมู่คนมากกว่าคนที่เงียบขรึม คนที่จะได้รับความสนใจอย่างมากหรือคนที่ไม่ได้รับความสนใจเลย ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางอารมณ์ เสี่ยง ขนาด และองค์ประกอบอื่น ๆ ของเป้าหมายที่สามารถกระทบต่อการรับรู้ได้ เพราะว่าเป้าหมายไม่ได้ถูกมองในสภาพที่แยกออกมาจากสิ่งอื่น ๆ สัมพันธภาพของเป้าหมายกับปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังหรือภูมิหลัง มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของเรา เช่นเดียวกับที่เรามิแนวโน้มที่จะจัดกลุ่มของสิ่งที่คล้ายกันเข้าไว้ด้วยกัน

3. สถานการณ์ของการรับรู้ (Situation) คือ สิ่งแวดล้อมในขณะที่เรามองเห็นภาพและเหตุการณ์นั้น ๆ เป็นสิ่งสำคัญ ทั้งที่ผู้รับรู้หรือเป้าหมายจะเป็นสิ่งเดิมที่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง หากแต่สถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไปก็จะมีอิทธิพลต่อการรับรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย นอกจากสถานที่แล้ว เวลา แสง เสียง อุณหภูมิ หรือสภาวะการณ์อีกหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ล้วนเป็นองค์ประกอบในสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคลการทำความเข้าใจถึงการรับรู้อาจกลายเป็นความคลาดเคลื่อนได้ ดังนั้นจึงต้องพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล

การรับรู้การขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ มีปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ เช่น คุณลักษณะของสิ่งที่รับรู้ ได้แก่ คุณลักษณะทางกายภาพ และความคล้ายคลึงกันของสิ่งที่รับรู้อื่นๆ ซึ่งทฤษฎีของการรับรู้จะช่วยให้เราเข้าใจประเด็นต่าง ๆ ของการรับรู้มากขึ้น และสามารถใช้ประโยชน์จากการรับรู้ในองค์กรได้

แนวคิดและทฤษฎีแรงจูงใจ

ทฤษฎีสองปัจจัย (Two-factor Theory) หรือทฤษฎีการจูงใจของเฮิร์กเบิร์ก (Herzberg's Theory of Motivation)

เฮิร์กเบิร์ก (Herzberg, 1966) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่จะมีผลต่อการทำงานของบุคลากรภายในองค์กร โดยศึกษาทัศนคติของแต่ละบุคคลที่มีต่องานที่ตนปฏิบัติอยู่ เพื่อเพิ่มความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และ

สร้างอัตราการการผลิตผลงานที่ดีขึ้น พบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยจูงใจ (Motivates Factors)

เป็นปัจจัยที่สามารถกระตุ้นการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่ดีที่พนักงานได้รับจากองค์การ ส่งผลให้พนักงานมีความพึงพอใจต่องานหรือองค์การที่ตนปฏิบัติงานอยู่ ถือเป็น “ปัจจัยภายใน (Intrinsic)” ปัจจัยนี้เกี่ยวข้องกับงาน ได้แก่

- ความสำเร็จในการทำงาน (Achievement) หมายถึง การที่บุคคลสามารถทำงานได้เสร็จสิ้น และประสบความสำเร็จ

- การยอมรับนับถือ (Recognition) หมายถึง การยอมรับหรือเห็นด้วยกับความสำเร็จของผลงาน การได้รับความชมเชย ชื่นชม ยกย่อง ไว้วางใจในผลงาน

- งานที่มีคุณค่า (Decent work) หมายถึง เป็นงานที่มีคุณค่า งานที่ต้องการความคิดสร้างสรรค์ ความคิดริเริ่มที่จะหาสิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทาย เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ

- ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง ความพึงพอใจต่อผลงานจากการได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบงานนั้น ๆ

- ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน (Career advancement) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีของบุคคล หรือตำแหน่งในสถานที่ปฏิบัติงานที่มีตำแหน่งสูงขึ้น

2. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors)

เป็นปัจจัยที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับงานโดยตรง แต่จะเกี่ยวข้องกับเรื่องสภาพแวดล้อมของงานหรือสภาพแวดล้อมด้านอื่น ๆ เป็นปัจจัยที่จะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน แต่จะไม่ได้มีผลมากพอที่จะจูงใจให้คนทำงานได้ ถือเป็น “ปัจจัยภายนอก (Extrinsic)” ได้แก่

- นโยบายองค์การ (Organizational policies) หมายถึง การจัดการขั้นตอน หรือลำดับการปฏิบัติงานภายในองค์การ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายการดำเนินงานขององค์การได้เป็นอย่างดี

- ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน (Interpersonal) หมายถึง ความสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลอื่น ๆ เช่น เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา หรือผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นต้น

- สภาพการทำงาน (Working Condition) หมายถึง สถานประกอบการ หรือสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความสะดวกสบายในการทำงาน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน

- เงินเดือน (Salary) หมายถึง ค่าตอบแทน หรือผลตอบแทนจากการทำงาน เช่น ค่าจ้าง เงินเดือน รวมถึงสวัสดิการ ประโยชน์เกื้อกูลอื่น ๆ เป็นต้น

- ความมั่นคงในงาน (Job Security) หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่องานที่ตนปฏิบัติอยู่ด้วยความรู้สึกปลอดภัยว่าจะได้ทำงานในตำแหน่งและสถานที่นั้นอย่างมั่นคง

จากแนวคิดและทฤษฎีการรับรู้และแรงจูงใจข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาสร้างกรอบแนวคิด ได้แก่ 1) การรับรู้การขอเลื่อนวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ และ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการขอเลื่อนวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และแนวทางการพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูที่ยื่นคำขอเลื่อนวิทยฐานะ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 ถึง 31 สิงหาคม 2566 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ จำนวน 73 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แบบเจาะจง จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน ข้าราชการครู ผู้ขอเลื่อนวิทยฐานะ ที่มีผลการประเมินผ่านเกณฑ์ จำนวน 1 คน และข้าราชการครู ผู้ขอเลื่อนวิทยฐานะ ที่มีผลการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งมี 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อคำถามแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการรับรู้การขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ดังนี้

- 5 หมายถึง การรับรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง การรับรู้ อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง การรับรู้ อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง การรับรู้ อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง การรับรู้ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ดังนี้

- 5 หมายถึง ปัจจัย ส่งผลต่อความสำเร็จในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ปัจจัย ส่งผลต่อความสำเร็จในระดับมาก
- 3 หมายถึง ปัจจัย ส่งผลต่อความสำเร็จในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ปัจจัย ส่งผลต่อความสำเร็จในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ปัจจัย ส่งผลต่อความสำเร็จในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Opened Form) ที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ลักษณะของแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ข้อคำถามทั้งหมด 3 ข้อ ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้การขอเลื่อนวิทยฐานะ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขอเลื่อนวิทยฐานะ และแนวทางการพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามทางออนไลน์ในรูปแบบ Google Forms
2. เมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามได้แล้ว นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยกระบวนการทางสถิติต่อไป

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และจัดเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง
2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบ เรียบเรียง และนำมาวิเคราะห์ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนบทสรุปงานวิจัยในครั้งนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ใช้อธิบายข้อมูลพื้นฐานของบุคคล โดยนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งเป็นความเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ และแนวทางการพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาฬสินธุ์

ผลการศึกษา

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จากข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาฬสินธุ์ ที่ยื่นคำขอเลื่อนวิทยฐานะ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 ถึง 31 สิงหาคม 2566 จำนวน 73 คน พบว่า ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีช่วงอายุระหว่าง 36 - 45 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ระยะเวลาการปฏิบัติงาน ต่ำกว่า 15 ปี และสังกัดโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ

1. การรับรู้การขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาฬสินธุ์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินการรับรู้การขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาฬสินธุ์ ในภาพรวม

การรับรู้การขอเลื่อนวิทยฐานะ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน S.D.	แปลความ
1. ด้านหลักเกณฑ์และวิธีการในการขอเลื่อนวิทยฐานะ	4.71	0.20	มากที่สุด
2. ด้านแนวปฏิบัติกรดำเนินการขอเลื่อนวิทยฐานะในช่วงระยะเวลาเปลี่ยนผ่าน	4.67	0.22	มากที่สุด
3. ด้านการดำเนินการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	4.77	0.18	มากที่สุด
4. ด้านการประเมินวิทยฐานะ	4.55	0.37	มากที่สุด

การรับรู้การขอเลื่อนวิทยฐานะ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน S.D.	แปลความ
เฉลี่ยรวม	4.67	0.24	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ภาพรวมการประเมินระดับการรับรู้การขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.67 และ S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการดำเนินการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77 และ S.D. = 0.18) รองลงมาคือ ด้านหลักเกณฑ์และวิธีการในการขอเลื่อนวิทยฐานะ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.71 และ S.D. = 0.20) ด้านแนวปฏิบัติการดำเนินการขอเลื่อนวิทยฐานะในช่วงระยะเปลี่ยนผ่าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.67 และ S.D. = 0.22) และด้านการประเมินวิทยฐานะ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55 และ S.D. = 0.37) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยเชิงจิตที่ส่งผลต่อความสำเร็จการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

ปัจจัยเชิงจิตที่ส่งผลต่อความสำเร็จการขอเลื่อนวิทยฐานะ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน S.D.	แปลความ
1. ด้านความสำเร็จในการทำงาน	4.79	0.17	มากที่สุด
2. ด้านการยอมรับนับถือ	4.67	0.22	มากที่สุด
3. ด้านความรับผิดชอบ	4.79	0.16	มากที่สุด
4. ด้านความก้าวหน้า	4.63	0.23	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.72	0.19	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ภาพรวมการประเมินปัจจัยเชิงจิตที่ส่งผลต่อความสำเร็จการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.72 และ S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านความสำเร็จในการทำงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.79 และ S.D. = 0.17) รองลงมา ด้านความรับผิดชอบ

อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.79 และ S.D. = 0.16) ด้านการยอมรับนับถือ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.67 และ S.D. = 0.22) และด้านความก้าวหน้า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63 และ S.D. = 0.23) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยคำจูนที่ส่งผลต่อความสำเร็จการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาฬสินธุ์

ปัจจัยคำจูนที่ส่งผลต่อความสำเร็จการขอเลื่อนวิทยฐานะ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน S.D.	แปลความ
1. ด้านนโยบาย	4.74	0.23	มากที่สุด
2. ด้านสภาพการทำงาน	4.63	0.29	มากที่สุด
3. ด้านเงินเดือน	4.54	0.29	มากที่สุด
4. ด้านมั่นคงในการทำงาน	4.63	0.32	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.64	0.28	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ภาพรวมการประเมินระดับปัจจัยคำจูนที่ส่งผลต่อความสำเร็จการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาฬสินธุ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64 และ S.D. = 0.28) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านนโยบายองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74 และ S.D. = 0.23) รองลงมา ด้านความมั่นคงในการทำงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63 และ S.D. = 0.32) ด้านสภาพการทำงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63 และ S.D. = 0.29) และด้านเงินเดือน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54 และ S.D. = 0.29) ตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาฬสินธุ์

ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะ สรุปได้ดังนี้

1. สำนักงาน ก.ค.ศ. ควรพัฒนาระบบให้สะดวกรวดเร็วพร้อมใช้งานมากขึ้น ครูจะได้ไม่เสียสิทธิ ควรดำเนินการเพิ่มกรรมการให้เพียงพอต่อคำขอ และควรสร้างความเข้าใจให้กรรมการประเมินเพื่อให้ผลการประเมินมีคุณภาพ

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจ ควรพัฒนาให้ความรู้เรื่องการเขียนแผนการเรียนรู้ การทำไฟล์วีดิทัศน์ และผลลัพธ์ เพื่อให้ตรงกับระดับความคาดหวังตามตำแหน่งและ

วิทยฐานะที่ยื่นคำขอและองค์ประกอบการประเมิน และควรให้ข้อแนะนำการประเมินได้ เพื่อจะได้นำไปพัฒนาผลงานในการยื่นคำขอครั้งต่อไป

การอภิปรายผล

1. ระดับการรับรู้การขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ อยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายข้อจากระดับมากที่สุด คือ ด้านการดำเนินการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองลงมา ด้านหลักเกณฑ์และวิธีการในการขอเลื่อนวิทยฐานะ และด้านแนวปฏิบัติการดำเนินการขอเลื่อนวิทยฐานะในช่วงระยะเวลาเปลี่ยนผ่าน ซึ่งผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้การขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน พบว่า 1) ด้านหลักเกณฑ์และวิธีการในการขอเลื่อนวิทยฐานะ ว 9/2564 พบว่าเมื่อเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์เดิม เช่น ว 17/2552, ว 21/2560 ถือว่าเป็นหลักเกณฑ์ที่เอื้อประโยชน์ในการพัฒนาวิชาชีพแก่ผู้ขอเลื่อนวิทยฐานะมากยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากเป็นหลักเกณฑ์ใหม่ จึงจำเป็นต้องศึกษาหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องให้ดี เพื่อที่จะเตรียมข้อมูลได้อย่างถูกต้อง 2) ด้านการดำเนินการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ว PA เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับข้าราชการครูและบุคลากรในสังกัด มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบและกลุ่มผู้ดูแลระบบ DPA สถานศึกษาเพื่อประสานงาน/แจ้ง/สร้างความเข้าใจแก่ครูและบุคลากรผู้ขอเลื่อนวิทยฐานะ และ 3) ด้านการประเมินวิทยฐานะของคณะกรรมการ มีความโปร่งใส เป็นธรรม เพราะเป็นการสุ่มกรรมการผ่านระบบ DPA กระบวนการมีความรวดเร็วมากขึ้น แต่การประเมินวิทยฐานะของกรรมการบางรายอาจให้คำแนะนำไม่ชัดเจน เนื่องจากไม่เข้าใจสภาพปัญหาและบริบทของผู้เรียนและโรงเรียน ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่าหน่วยงานต้นสังกัดหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างระดับการรับรู้เกี่ยวกับการขอเลื่อนวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การดำเนินการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการสร้างความรู้ความเข้าใจ มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถ มีการดำเนินงานที่เป็นระบบ รวดเร็ว ชัดเจนและเป็นกัลยาณมิตร จะช่วยขับเคลื่อนให้การดำเนินการขอเลื่อนวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู บรรลุตามวัตถุประสงค์

สอดคล้องกับ อภิเชษฐ์ นิมพลีสุวรรณ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพการขอมีหรือขอเลื่อนวิทยฐานะที่มีต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 พบว่า ข้าราชการครูมีความต้องการอบรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจหลักเกณฑ์ และวิธีการพัฒนาให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะที่สูงขึ้น ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านตัวชี้วัดและเกณฑ์การตัดสิน และมีความเฉลี่ยต่ำที่สุดคือด้านแนวปฏิบัติการขอมีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะในช่วงระยะเวลาเปลี่ยนผ่าน สอดคล้องกับ วาริช รัตนกรรติ และเอี่ยมพร หลินเจริญ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง

การพัฒนาแบบการประเมินผู้ประเมินวิทยฐานะครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการประเมินวิทยฐานะ ได้แก่ ปัญหาด้านผู้ประเมินวิทยฐานะ ปัญหาด้านผู้เสนอขอรับการประเมิน ปัญหาด้านคุณภาพผลงาน และปัญหาด้านการบริหารจัดการประเมิน 2) รูปแบบการประเมินผู้ประเมินวิทยฐานะครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ขั้นตอนการประเมิน 8 ขั้นตอน ได้แก่ วัตถุประสงค์การประเมิน คุณสมบัติของผู้ประเมินวิทยฐานะ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ น้ำหนัก ความสำคัญเกณฑ์การประเมิน วิธีการประเมิน ผู้ทำการประเมิน และระยะเวลาการประเมิน โดยประเมินผู้ประเมินวิทยฐานะจาก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้, ทักษะ, คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ และประสบการณ์ ใน 4 องค์ประกอบนี้มี 25 ตัวบ่งชี้ สอดคล้องกับ ประวิต เราวรรณ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินวิทยฐานะครูแนวใหม่ ระบบวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นสิ่งที่ใช้ชี้วัดความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ (Profession) ซึ่งสะท้อนจากผลการปฏิบัติงาน (Performance) ตามสายงานที่รับผิดชอบของครูผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์ที่มีต่อผู้เรียนและผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้รับบริการทางการศึกษาระบบวิทยฐานะต้องเชื่อมโยงกับระบบมาตรฐานตำแหน่งระบบค่าตอบแทนและการให้มีและเลื่อนวิทยฐานะดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะเพื่อดำรงไว้ซึ่งความรู้ความสามารถความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญในตำแหน่งและวิทยฐานะที่ได้รับการแต่งตั้งโดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาผู้เรียนคุณภาพการศึกษาและวิชาชีพทางการศึกษา และสอดคล้องกับ ภารดี เทพคาย (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาระดับการรับรู้และความเข้าใจของบุคลากรสายสนับสนุน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อนโยบายความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติงานและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติงาน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับรู้และความเข้าใจนโยบายความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติงานในระดับมาก มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติงานในระดับมากกลุ่มตัวอย่างรับรู้นโยบายสถาบันผ่านช่องทางสื่อออนไลน์มากที่สุด โดยปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษาและด้านหน่วยงานที่สังกัดแตกต่างกัน มีระดับการรับรู้นโยบายสถาบันเรื่องความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษาด้านหน่วยงานที่สังกัด และด้านประเภท แตกต่างกัน มีระดับความเข้าใจนโยบายสถาบันเรื่องความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการทดสอบความสัมพันธ์พบว่าพฤติกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายสถาบันเรื่องความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับระดับการรับรู้และความเข้าใจนโยบายสถาบันเรื่องความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติงานมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ด้านปัจจัยเชิงใจ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ความสำเร็จในการทำงาน และความรับผิดชอบ 2) การยอมรับนับถือ และ 3) ความก้าวหน้า และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน โดยสรุปพบว่ามีผลคล้ายคลึงกัน ได้แก่ ปัจจัยด้าน

ความก้าวหน้า การยอมรับนับถือ ความสำเร็จในการทำงาน และความรับผิดชอบ และด้านปัจจัยค้ำจุน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ด้านนโยบายองค์กร 2) ด้านสภาพการทำงาน และด้านความมั่นคงในการทำงาน และ 3) ด้านเงินเดือน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน โดยสรุปพบว่ามีผลคล้ายคลึงกัน ได้แก่ เงินเดือน สภาพการทำงาน นโยบายองค์กร ความมั่นคงในงาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลื่อนวิทยฐานะ จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ว่าความสำเร็จของการเลื่อนวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู เกิดจากปัจจัยเชิงใจและปัจจัยค้ำจุน ซึ่งเป็นแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพแก่ครูในการเลื่อนวิทยฐานะ

สอดคล้องกับ เจษฎา มหาโคตร และมณีนุสา สุราช (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของข้าราชการครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรพยากรณ์มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในอาชีพของข้าราชการครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ ปัจจัยบรรยากาศองค์กร ปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม ปัจจัยครอบครัว และปัจจัยบุคลิกภาพ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับความสำเร็จในอาชีพของข้าราชการครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ปรากฏว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.295 ถึง 0.562 โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในอาชีพของข้าราชการครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษสูงสุด คือ ปัจจัยบรรยากาศองค์กร รองลงมาเป็นปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม และปัจจัยครอบครัว ตามลำดับ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในอาชีพของข้าราชการครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษต่ำสุด คือ ปัจจัยบุคลิกภาพ สอดคล้องกับ จารุวรรณ ทองขุนดำ และคณะ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะหมดไฟของครูที่ไม่มีวิทยฐานะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 วิทยาเขตรัชโยธิน ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบระดับภาวะหมดไฟในการทำงาน ตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน เงินเดือน ภาระครอบครัว และปัจจัยด้านภาระงาน ได้แก่ ภาระงานสอน ภาระงานนอกเหนืองานสอน พบว่า เพศ อายุ เงินเดือน ภาระครอบครัว ภาระงานสอนของครูที่ไม่มีวิทยฐานะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 สหวิทยาเขตรัชโยธิน ไม่แตกต่างกัน ส่วนสถานภาพสมรส และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ มีระดับภาวะหมดไฟในการทำงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนภาระงานนอกเหนืองานสอนของครูที่ไม่มีวิทยฐานะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 สหวิทยาเขตรัชโยธิน ด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์และด้านการลดความเป็นบุคคล มีระดับภาวะหมดไฟในการทำงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ด้านปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดในขอเลื่อนวิทยฐานะ โดยสรุปพบว่ามีสาเหตุจากการเป็นการประเมินรูปแบบใหม่ หลักเกณฑ์/แนวปฏิบัติ/ระบบ DPA ยังอาจไม่ชัดเจน ส่งผลให้ข้าราชการครูผู้ยื่นคำขอเลื่อนวิทยฐานะสับสน ทำให้ผลการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์ ครูมีภาระงานสอน

และภาระงานอื่นมากเกินไปทำให้ไม่มีเวลาพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ และมาตรฐานหรือดุลยพินิจของ คณะกรรมการประเมินแต่ละคนแตกต่างกัน ด้านข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะ โดยสรุปพบว่า สำนักงาน ก.ค.ศ. ควรพัฒนาระบบให้สะดวกรวดเร็วพร้อมใช้งานมากขึ้น ครูจะได้ไม่เสีย สิทธิ ควรดำเนินการเพิ่มกรรมการให้เพียงพอต่อคำขอ และควรสร้างความเข้าใจให้กรรมการประเมินเพื่อให้ผล การประเมินมีคุณภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจ ควรพัฒนาให้ความรู้ เรื่องการเขียนแผนการเรียนรู้ การทำไฟล์วีดิทัศน์ และผลลัพธ์ เพื่อให้ตรงกับระดับความคาดหวังตามตำแหน่ง และวิทยฐานะที่ยื่นคำขอและองค์ประกอบกรรมการประเมิน และควรให้ข้อแนะนำการประเมินได้ เพื่อจะได้นำไป พัฒนาผลงานในการยื่นคำขอครั้งต่อไป

สอดคล้องกับ พาริดา เดชะกุล¹ และสายฝน แสนใจพรม (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพ ปัจจุบันและปัญหาของกระบวนการบริหารการประเมินวิทยฐานะของครู โรงเรียนทางดงรัฐราษฎร์อุปถัมภ์ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้ ครูมีการพัฒนาผลการปฏิบัติงาน กำหนดแผนการประเมิน โดยมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ดำเนินการประเมินตาม หลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด กลุ่มครูผู้ขอรับการ ประเมินศึกษาเอกสารประกอบด้วยตนเอง และปรึกษาผู้ที่มีประสบการณ์ในการเสนอขอรับการประเมินเพื่อ เตรียมความพร้อม และพัฒนาผลการปฏิบัติงานตามระดับคุณภาพของแต่ละตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับมาตรฐาน ตำแหน่งและวิทยฐานะ คณะกรรมการประเมินดำเนินการตรวจสอบและประเมินผลจากร่องรอย หลักฐานการ ปฏิบัติงานของครู แจกผลและสะท้อนผลการประเมินที่เป็นประโยชน์ มีแนวทางในการนำไปปรับปรุง พัฒนาการ ปฏิบัติงานแบบกัลยาณมิตร และครูมีส่วนร่วมในการสะท้อนผลการประเมิน ปัญหาการกำหนดแผนการประเมิน ของโรงเรียนไม่ชัดเจนเกี่ยวกับกรอบระยะเวลา ขาดปฏิทินการดำเนินงานโดยละเอียด ครูขาดความรู้ ความเข้าใจ ที่ตรงกันเกี่ยวกับขั้นตอน วิธีการ แนวทาง และรูปแบบการประเมิน รวมถึงการพิจารณาร่องรอย เอกสาร หลักฐานที่สะท้อนถึงระดับคุณภาพการประเมินตามตัวชี้วัดของการประเมินวิทยฐานะ ขาดผู้ให้คำแนะนำ ปรึกษา และขั้นตอนการจัดทำรายงานผลการประเมินไม่ชัดเจนเกิดความล่าช้า

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ด้านการรับรู้การขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ควรจัด อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การเลื่อนและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการขอเลื่อนวิทยฐานะ เนื่องจากเป็นการ

ประเมินรูปแบบใหม่ เพื่อจะได้ดำเนินการขอเลื่อนวิทยฐานะให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนด อย่างถูกต้อง เกิดประสิทธิภาพและส่งผลสู่การเลื่อนวิทยฐานะในระดับที่สูงขึ้น

2. ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาฬสินธุ์ และสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญและส่งเสริมสนับสนุนการขอเลื่อนวิทยฐานะเพื่อความก้าวหน้าของครู

3. แนวทางการพัฒนาการขอเลื่อนวิทยฐานะ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

3.1 สำนักงาน ก.ค.ศ. ควรพัฒนาระบบให้สะดวกรวดเร็วพร้อมใช้งานมากขึ้น ครูจะได้ไม่เสียสิทธิ ควรดำเนินการเพิ่มกรรมการให้เพียงพอต่อคำขอ และควรสร้างความเข้าใจให้กรรมการประเมินเพื่อให้ผลการ ประเมินมีคุณภาพ

3.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจ ควรพัฒนาให้ความรู้เรื่อง การเขียนแผนการเรียนรู้ การทำไฟล์วีดิทัศน์ และผลลัพธ์ เพื่อให้ตรงกับระดับความคาดหวังตามตำแหน่งและ วิทยฐานะที่ยื่นคำขอและองค์ประกอบการประเมิน และควรให้ข้อแนะนำการประเมินได้ เพื่อจะได้นำไปพัฒนา ผลงานในการยื่นคำขอครั้งต่อไป

3.3 ครูควรศึกษาหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการขอเลื่อนวิทยฐานะ เนื่องจากเป็นการ ประเมินรูปแบบใหม่ เพื่อจะได้ดำเนินการขอเลื่อนวิทยฐานะให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนด อย่างถูกต้อง เกิดประสิทธิภาพและส่งผลสู่การเลื่อนวิทยฐานะในระดับที่สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- จารุวรรณ ทองขุนดำ และคณะ. 2565. “ภาวะหมดไฟของครูที่ไม่มีวิทยฐานะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 วิทยาเขตราชโยธา.” วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7 (2): 1-14
- จิตรลดา ตรีสาคร. 2555. พฤติกรรมองค์การ. ปทุมธานี: ทริปเพิ้ล กรุป จำกัด.
- เจษฎา มหาโคตร และมณีนุชา สุราช. 2565. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของข้าราชการครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดบึงกาฬ.” วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์, 8 (1): 1-15.
- ประวิต เอราวรรณ์. 2564. “การประเมินวิทยฐานะครูแนวใหม่.” วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 13 (1): 1-7.

- พาริตา เดชะกุล1 และสายฝน แสนใจพรหม. 2565. “สภาพปัจจุบันและปัญหาของกระบวนการบริหารการประเมินวิทยฐานะของครู โรงเรียนทางดงรัฐราษฎร์อุปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่.” *วารสารครุศาสตร์ ราชภัฏเชียงใหม่*, 1 (1): 1-16.
- ภารดี เทพคายน. 2564. “ระดับการรับรู้และความเข้าใจของบุคลากรสายสนับสนุน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อนโยบายความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติงานและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติงาน.” *วารสารสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*, 5-13.
- วาริช รัตนกรดี และเอี่ยมพร หลินเจริญ. 2560. “การพัฒนารูปแบบการประเมินผู้ประเมินวิทยฐานะครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.” *วารสารการวิจัยพัฒนาชุมชน*, 2 (10): 1-11.
- วิเชียร วิทย์อุดม. 2547. *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: อีระฟิล์ม และไซเท็กซ์ จำกัด.
- สำนักงาน ก.ค.ศ. 2564. *คู่มือการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู*.
- อภิเชษฐ์ ฉิมพลีสวรรค์. 2564. “สภาพการขอมีหรือขอเลื่อนวิทยฐานะที่มีต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42.” *วารสารการวิจัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน*, 1 (1): 1-12.

ภาษาอังกฤษ

Herzberg, F. & Other. 1966. *The motivation to work*. New York: John Wiley & Sons.

Translated References

- Jaruwan Thongkhundam et al. 2022. “The state of burnout among teachers without academic qualifications. Under the jurisdiction of the Bangkok Secondary Educational Service Area Office 2, Ratchayothin Campus.” *MCU Ubonparitharat Journal*, 7 (2): 1-14
- Chitlada Trisakorn. 2012. *Organizational behavior*. Pathum Thani: Triple Group Company Limited.
- Jesada Mahakhot and Maneeya Surat. 2022. “Factors affecting the career success of civil servant teachers with special expertise status. Under the jurisdiction of the Bueng Kan Provincial Education Office.” *Srilanchang Review Journal*, 8 (1): 1-15.
- Pravit Erawan. 2021. “A new approach to teacher qualification assessment.” *Silpakorn Educational Research Journal*, 13 (1): 1-7.

- Farida Dechakul¹ and Saifon Saenjaiprom. 2022. "Current conditions and problems of the process of managing teachers' academic evaluations. Hang Dong Rattharat Uppatham School Under the jurisdiction of the Chiang Mai Secondary Educational Service Area Office." *Journal of Education Chiang Mai Rajabhat*, 1 (1): 1-16.
- Paradee Thepkhayon. 2021. "Level of awareness and understanding of support personnel. National Institute of Development Administration towards the policy of operational excellence and behavior that is consistent with the policy of operational excellence." *Journal of the National Institute of Development Administration*, 5-13.
- Warich Rattanakarndi and Ueamporn Lincharoen. 2017. "Development of an evaluation model for teacher and educational personnel evaluators. Under the Office of the Basic Education Commission." *Community Development Research Journal*, 2 (10): 1-11.
- Wichian Wittayudom. 2004. *Organizational behavior*. Bangkok: Teeraporn and Sitex Co., Ltd.
- Office of the Teachers' Council of Thailand 2021. *Manual for implementing the criteria and methods for evaluating the positions and academic status of teachers and educational personnel in the teaching position*.
- Aphichet Chimphlisawan. 2021. "Conditions for requesting or requesting promotion of academic status that affect the performance of civil service teachers. Secondary Educational Service Area Office 42." *Journal of Basic Education Research*, 1 (1): 1-12.

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อ
ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชน
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์

Factors influencing parents' decisions to send their children to
Study in the first year of secondary education at private
Schools affiliated with the Kalasin Provincial Education Office

[Received: December 26, 2023; Revised: February 2, 2024; Accepted: February 5, 2024]

สุพินดา คำภักดี

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Suphinda Camepakdee

Master of Arts Program in

Development Administration

Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

จริยา อินทนิล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์,

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Jariya Intanin

Assistant Professor,

Department of Public Administration

Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

CORRESPONDING AUTHOR

Jariya Intanin, Department of Public Administration, Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University, Thailand. E-mail: jariya.in@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นแบบผสมผสาน มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 2) เพื่อให้ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเพิ่มจำนวนนักเรียนศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครองของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวนทั้งสิ้น 233 คน จาก 4 โรงเรียน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จำนวน 4 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นในการตัดสินใจของผู้ปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครอง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.962 นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเพิ่มจำนวนนักเรียนศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ มุ่งเน้นที่การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับตัวผู้เรียน เพิ่มและเสริมทักษะให้กับผู้เรียนในด้านวิชาการรองลงมาคือการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การตัดสินใจของผู้ปกครอง; การส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อ; ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ

Abstract

This mixed-methods research aims to 1) study the factors that influenced parents' decisions to send their children to a first year of secondary school and 2) provide a policy proposal for the educational administration of private schools to develop a strategy to increase the number of first-year students in the administrative office of the Kalasin Provincial Education Office. The quantitative research with numbers using the basic random method consisted of the parents of students enrolled in first-grade secondary school, two hundred thirty-three people across four schools, and the qualitative investigation using purposive sampling involved four private school administrators. The result indicated that 1) parental opinion on decision-making is at a high level. 2) The factor that influences the decision of the parent has a multiplicity correlation coefficient of 0.962, and statistical significance is at the .05 level. 3) The policy proposal for the educational administration of private schools to develop a strategy for increasing the number of students in the first year of high school in the Kalasin Provincial Education Office focuses on the management of teaching courses that are tailored to the student by increasing and enhancing the skills of the student in the academic field and additionally developing teachers and personnel to accumulate more expertise.

Keywords: parents' decision; sending their children to further education; factors affecting decision

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้มีหลักการหรือแนวคิดที่ประกอบด้วย เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เศรษฐกิจพอเพียง และโลกในศตวรรษ ที่ 21 โดยมีเป้าหมายที่ 1 การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา (Access) เป้าหมายที่ 2 ความเท่าเทียม ทางการศึกษา (Equity) เป้าหมายที่ 3 คุณภาพการศึกษา (Quality) เป้าหมายที่ 4 ประสิทธิภาพ (Efficiency) และเป้าหมายที่ 5 การตอบโจทยับริบทที่มีการเปลี่ยนแปลง (Relevancy) โดยแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้เป็นการวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศในการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยทุกช่วงวัยให้เต็มตามศักยภาพ สามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยการขับเคลื่อนภายใต้วิสัยทัศน์ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคล สังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก ปลูกฝังให้ผู้เรียน มีจิตสำนึกในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นไปตามเจตนารมณ์ มาตรา 80 ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การศึกษาเอกชนเป็นระบบการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาของประเทศ มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของคนไทย ให้เป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศมาเป็นระยะเวลายาวนาน บทบาทของการศึกษาเอกชนที่สำคัญ ได้แก่ ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศ การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนเป็น ระบบที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาบนหลักความรับผิดชอบ (Accountability) ช่วยสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้เรียนในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน และช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2566) โรงเรียนเอกชนเป็นองค์กรหนึ่ง ที่รับภาระจัดการศึกษาให้แก่เด็กไทยเคียงคู่มากับการจัดการศึกษาของภาครัฐมาเป็นระยะเวลายาวนาน โรงเรียนเอกชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติ อีกทั้งยังเป็นกลไกที่สำคัญอย่างหนึ่งต่อระบบการศึกษาของชาติ ที่จะสร้างสรรค์และส่งเสริมการศึกษาอบรมกล่อมเกลาลูกหลานพลเมืองไทย ต่าง ๆ แก่เยาวชนของชาติให้ได้รับความรู้มีความสามารถ เจริญเติบโตเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อประเทศ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เนื่องจากการจัดการศึกษาเอกชนมีความเป็นอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการมากกว่าการจัดการศึกษาของภาครัฐ ในการที่จะปรับให้สอดคล้องและทันต่อสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและ

อนาคต ตลอดจนต้องจัดบริการการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปกครอง รวมทั้งต้องเน้นบทบาทในการเป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการทางด้านวิชาการ และในด้านต่าง ๆ จึงจะสามารถสร้างความมั่นคงให้กับโรงเรียนได้เป็นอย่างดี (โกวิทย์ ประวาลพฤกษ์, 2540, อ้างถึงใน อัญชิสา เอี่ยมล่อ, 2552)

ในสภาวะปัจจุบันสิ่งที่มีผลต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนของบุตรหลาน เป็นสิ่งสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียน เพราะก่อนที่ผู้ปกครองจะส่งบุตรหลานเข้าเรียนนั้น จะต้องทำการศึกษาจากปัจจัยต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกโรงเรียน มีปัจจัยมาเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อหลายประเด็น เช่น สภาพเศรษฐกิจ ค่าใช้จ่าย ความศรัทธาและค่านิยมสิ่งแวดล้อม ครูและผู้บริหาร เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านอื่น ๆ อีก ได้แก่ ปัจจัยด้านวิชาการและชื่อเสียงของโรงเรียน ปัจจัยด้านการอำนวยความสะดวกและการบริการ ปัจจัยด้านอาคารสถานที่และการจัดสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ปัจจัยด้านการคมนาคม ปัจจัยด้านค่าใช้จ่าย เป็นต้น (อานนท์ เลียงพรม, 2564) นับได้ว่าทัศนคติของผู้ปกครองนั้น เป็นสิ่งสำคัญ ผู้ปกครองของนักเรียนคาดหวังว่าทางโรงเรียนจะสามารถผลักดันหรือเตรียมความพร้อมนักเรียน ให้สามารถสอบเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้ ทั้งนี้คาดว่าปัจจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเป็นตัวบ่งชี้ทิศทางการพัฒนาโรงเรียน สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปกครอง และเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง (ภูริชญา อินทรพรรณ และคณะ, 2563) ดังนั้น โรงเรียนจำเป็นต้องมีกลยุทธ์หรือแนวทางในการพัฒนาและจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดการยอมรับ

โรงเรียนเอกชนที่อยู่ในระบบสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ มีจำนวนทั้งสิ้น 53 โรงเรียน โดยสามารถแบ่งตามลักษณะโรงเรียนได้เป็น 2 ลักษณะ คือ โรงเรียนสามัญศึกษา จำนวน 52 โรงเรียน และโรงเรียนการกุศลของวัด จำนวน 1 โรงเรียน ซึ่งเปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีจำนวนทั้งหมด 18 โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2566) และจากการสำรวจข้อมูลของนักเรียนที่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2562 – 2566 ของกลุ่มส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่ามีโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 5 โรงเรียนที่มีนักเรียนศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีจำนวนนักเรียนลดลงมากที่สุดในจังหวัดกาฬสินธุ์ สถิติ 5 ปีย้อนหลัง โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย เป็นค่าร้อยละ ดังนี้ ลำดับที่ 1 โรงเรียนเพชรผ่องพันวิทยาลดลงร้อยละ 100 ลำดับที่ 2 โรงเรียนครุมิตรประสิทธิ์ศิลป์ ร้อยละ 100 ลำดับที่ 3 โรงเรียนเซนต์ยอแซพคุณารายณ์ ร้อยละ 100 ลำดับที่ 4 โรงเรียนบัณฑิตศึกษาร้อยละ 100 ลำดับที่ 5 โรงเรียนขวัญฤทัยพัฒนวิทย์ ร้อยละ 96.55 (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2566) จากปัญหาการลดลงของนักเรียนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบให้โรงเรียนบางแห่งขอปิดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไปแล้ว 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนเพชรผ่องพันวิทยานิภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 และมีแนวโน้มที่จะปิดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มมากขึ้น

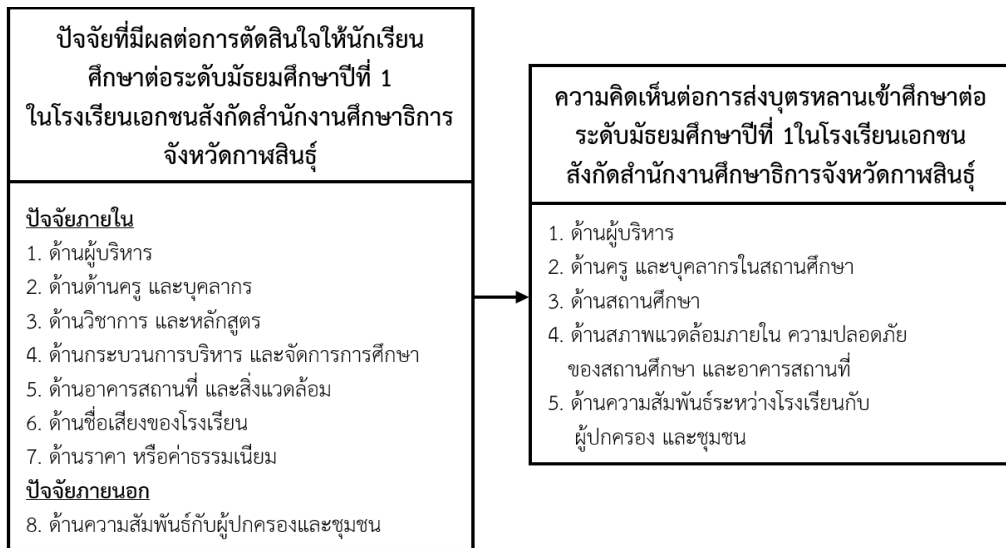
จากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 4 โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้น ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลชลีพร โรงเรียนพรประติษฐ์ โรงเรียนเอกปัญญา โรงเรียนพรชัยวิชาลัย เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดกาฬสินธุ์ รวมทั้งด้านปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก และเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการศึกษา และหาแนวทางการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อเพิ่มจำนวนนักเรียนศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารสถานศึกษา และตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองพร้อมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง ได้ส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อให้ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อเพิ่มจำนวนนักเรียนศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลาน เข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อเพิ่มจำนวนนักเรียนศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาและประยุกต์ ตามกรอบแนวคิดของ ภูวษา รักษาภักดี (2558) ฐริชญา อินทรพรรณ และคณะ (2563) ศราวุฒิ แจ่มศิริ (2563) อานนท์ เลี้ยงพรม (2564) มาลียะ แท่นทอง (2565) อัจฉรา ม่วงดี และเฉลิมชาติ เมฆแดง (2565) และสินีนางู เมืองนอน (2566)

ภาพที่ 1 : กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย, 2566

แนวคิดและทฤษฎี

ทฤษฎีการตัดสินใจ

ทฤษฎีการตัดสินใจเป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์อย่างเป็นระบบของกระบวนการตัดสินใจ โดยใช้ตัวแบบคณิตศาสตร์มาช่วย เช่น การใช้หลักของความเป็น หรือค่าของค่าคาดหวังมาประยุกต์ใช้ เป็นต้น (จิราภรณ์ บุญยิ่ง, 2565) นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านที่ได้กล่าวถึงทฤษฎีการตัดสินใจ และได้จำแนกทฤษฎีการตัดสินใจไว้ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการตัดสินใจเป็นการนำแนวความคิดที่มีเหตุผลที่ผู้บริหารใช้ในการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ ทฤษฎีการตัดสินใจจำแนกตามวิธีการตัดสินใจ และทฤษฎีการตัดสินใจตามบุคคลที่ตัดสินใจ (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548) การตัดสินใจที่มีเหตุผลสมบูรณ์ที่สุดนั้นมักจะไม่เกิดขึ้น เพราะผู้ทำการตัดสินใจมักจะมีข้อจำกัดหรืออุปสรรคต่าง ๆ อยู่เสมอ เช่น ขาดความรู้ ความสามารถ ขาดข้อมูลที่เพียงพอ นอกจากนั้น นิสัยและค่านิยมของผู้ตัดสินใจเอง ก็เป็นตัวแปรที่สำคัญที่จะทำให้เกิดความลำเอียงไปในทางใดทางหนึ่งก็ได้ นอกจากนี้ โดยจำแนกได้ 2 รูปแบบคือ 1) การตัดสินใจที่กำหนดไว้ล่วงหน้า (programmed decision) และ 2) การตัดสินใจที่ไม่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า (non-programmed decision) (อรุณศรี อัครปัญญาธร, 2564)

ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมของผู้บริโภคประกอบด้วย ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก กล่าวโดยสังเขป ปัจจัยทั้งสองคือปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (ชูชัย สมितिไกร, 2562)

ปัจจัยภายใน หรือปัจจัยด้านจิตวิทยาซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริโภค ได้แก่ ปัจจัยดังต่อไปนี้

1. การรับรู้ (perception) หมายถึง การเปิดรับ ให้ความสนใจ และแปลความหมายสิ่งเร้าหรือข้อมูลต่างๆ ที่บุคคลได้รับผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า
2. การเรียนรู้ (learning) หมายถึง การที่บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง ที่ค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับ
3. ความต้องการและแรงจูงใจ (needs and motives) หมายถึง สิ่งที่ทำให้บุคคลมีความปรารถนาเกิดความตื่นตัวและพลังที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุถึงสิ่งที่ต้องการนั้น
4. บุคลิกภาพ (personality) หมายถึง ลักษณะเฉพาะของบุคคลซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งชี้ความเป็นปัจเจกบุคคล และเป็นสิ่งกำหนดลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ของบุคคลนั้น
5. ทศนคติ (attitude) หมายถึง ผลสรุปของการประเมินสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (เช่น บุคคล วัตถุ) ซึ่งบ่งชี้ว่าสิ่งนั้นดีหรือเลว น่าพอใจหรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบ และมีประโยชน์หรือเป็นอันตราย
6. ค่านิยมและวิถีชีวิต (values and lifestyles) ค่านิยมคือ รูปแบบของความเชื่อที่แต่ละบุคคลยึดถือเป็นมาตรฐานในการตัดสินว่าสิ่งใดเลวหรือดี และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลส่วนวิถีชีวิตคือรูปแบบการใช้ชีวิตของบุคคลที่แสดงออกมาในรูปของกิจกรรม (activities) ความสนใจ (interests) และความคิดเห็น (Opinions)

ปัจจัยภายนอก คือ สภาพแวดล้อมภายนอกตัวของผู้บริโภค ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภค ได้แก่ปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ครอบครัว (family) หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มีความเกี่ยวพันกันทางสายเลือด หรือการแต่งงาน หรือการรับเลี้ยงดูบุคคลที่เข้ามาอาศัยอยู่ด้วยกัน
2. กลุ่มอ้างอิง (reference group) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมของบุคคลหนึ่ง ๆ โดยมุมมองหรือค่านิยมของกลุ่มอ้างอิง จะถูกนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคล
3. วัฒนธรรม (Culture) หมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนในสังคม รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ และแบบแผนพฤติกรรมที่ยึดถืออยู่ในสังคมนั้น และมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง
4. ชั้นทางสังคม (Social class) หมายถึง การจำแนกกลุ่มบุคคลในสังคมออกเป็นชั้น ๆ โดยบุคคลที่อยู่ในชั้นเดียวกันจะมีความคล้ายคลึงกันในด้านค่านิยม วิถีชีวิต ความสนใจพฤติกรรม สถานะทางเศรษฐกิจและการศึกษา

การจัดการศึกษาเอกชน

การศึกษาเอกชนเป็นการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพ โดยการศึกษาเอกชนได้รับการยอมรับว่า มีความสำคัญ ในการช่วยพัฒนาการศึกษาของประเทศ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาไปจนถึงระดับมัธยมศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้รัฐสามารถประหยัดงบประมาณ ในการลงทุนด้านการศึกษาได้ รวมทั้งตอบสนองความต้องการของประชาชนและตามความจำเป็นที่ต้อง พัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) การศึกษาเอกชนเป็นระบบการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการศึกษาของประเทศมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของคนไทยให้เป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศมาเป็นระยะเวลายาวนาน บทบาทของการศึกษาเอกชนที่สำคัญ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ได้แก่

1. ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศ การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนเป็นระบบ ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาบนหลักความรับผิดชอบ (Accountability)
2. ช่วยสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้เรียนในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน
3. ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐ การจัดการศึกษาเอกชนช่วยประหยัดงบประมาณด้านการศึกษาของประเทศโรงเรียนเอกชนเป็นผู้ลงทุนด้านที่ดินและสิ่งก่อสร้างเอง

เป้าหมายของการจัดการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์

ตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 19/2560 ลงวันที่ 3 เมษายน 2560 ข้อ 11 ให้มีสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการเพื่อปฏิบัติภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนดการปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่ นโยบาย และยุทธศาสตร์ของส่วนราชการต่าง ๆ ที่มอบหมายและให้มีอำนาจหน้าที่ในเขตจังหวัด (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์, 2566) โดยมีเป้าประสงค์รวม (GOAL) ดังต่อไปนี้

1. ประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เสมอภาค เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะชีวิต มีความเป็นพลเมืองดีและได้รับการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ
2. ผู้เรียนทุกช่วงวัยของจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นผู้มีศักยภาพด้านการศึกษา มีความพร้อมด้วยทักษะ ที่เป็นในศตวรรษที่ 21 ทุกด้าน
3. ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษามีสมรรถนะอาชีพตามมาตรฐาน มีความเป็นมืออาชีพและเป็นครูยุคใหม่ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก
4. หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาทุกประเภทและทุกระดับ มีการบริหารจัดการ ที่มีประสิทธิภาพบริหารจัดการภายใต้หลักธรรมาภิบาล เป็นหน่วยงานที่เข้มแข็งด้วยคุณภาพอย่างยั่งยืน
5. ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับการอนุรักษ์ สืบสานและดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

การบริหารนโยบายและกลยุทธ์การศึกษา

กลยุทธ์เป็นแผนแม่บท และแผนปฏิบัติการที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ระยะยาวในอนาคตจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกกับสิ่งแวดล้อมภายในขององค์การเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ซึ่งการที่องค์กรจะมีกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ขององค์การในระยะยาวอย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เผชิญอยู่ จึงจำเป็นจะต้องอาศัยการวางแผน กลยุทธ์ (strategic planning) ที่แตกต่างจากการวางแผนโดยทั่วไป (planning) เพราะคำว่า “กลยุทธ์” (strategy) จะต้องเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง ของสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองเป็นต้น ที่เป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคหรือภัยอันตราย และสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถขององค์การ (เจริญ คิตขันธ์, 2564)

ในการบริหารนโยบายและกลยุทธ์การศึกษาในแต่ละระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับประเทศ ระดับองค์การ ระดับหน่วยงาน หรือระดับหน้าที่ ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ จำเป็นต้องมีความรู้และเข้าใจสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก มีภาวะผู้นำ รวมทั้งมีความสามารถในการบริหารจัดการองค์ประกอบและปัจจัยที่มีส่วนในการส่งเสริมและขับเคลื่อนองค์การหรือหน่วยงานให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสามารถฝ่าฟันอุปสรรคและก้าวข้ามภาวะคุกคามต่าง ๆ ไปสู่จุดมุ่งหมายและวิสัยทัศน์ที่วางไว้ โดยเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมและคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนและผู้รับบริการเป็นสำคัญ (นันทรัตน์ เจริญกุล, 2564)

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการวิจัยเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวนทั้งสิ้น 4 คน จาก 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลชลีพร โรงเรียนพรประดิษฐ์ โรงเรียนเอกปัญญา โรงเรียนพรชัยวิทยาลัย โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (อรรณพ ศรีโสมพันธ์, 2558) เลือกเพราะเป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพิ่มขึ้นจากการศึกษา 2565 - 2566

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนจังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ และกลยุทธ์เพื่อเพิ่มจำนวนนักเรียนศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีรายการข้อคำถาม เพื่อประมวลผลความถี่

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์ สังเคราะห์ ออกมาเป็นความถี่ ได้แก่ ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และกลยุทธ์เพื่อเพิ่มจำนวนนักเรียนศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตอนที่ 2

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ปกครองของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปกครองของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวนทั้งสิ้น 233 คน จาก 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลชลสิทธิ์ โรงเรียนพรประดิษฐ์ โรงเรียนเอกปัญญา โรงเรียนพรชัยวิชาลัย โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์

การตรวจสอบเครื่องมือ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 คน ได้ให้ค่า IOC เท่ากับ 1.0

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประสานโรงเรียนทางโทรศัพท์ขอความอนุเคราะห์ไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลชลสิทธิ์ โรงเรียนพรประดิษฐ์ โรงเรียนเอกปัญญา และโรงเรียนพรชัยวิชาลัย เพื่อแจกแบบสอบถามให้กับผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในรูปแบบออนไลน์ จำนวนทั้งสิ้น 233 คน

2. ทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเองกับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวนทั้งสิ้น 4 คน จาก 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลชลสิทธิ์ โรงเรียนพรประดิษฐ์ โรงเรียนเอกปัญญา โรงเรียนพรชัยวิชาลัย ในเรื่องปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก

3. แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ในรูปแบบออนไลน์

4. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

5. นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วนำเข้าข้อมูลเพื่อประมวลผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติในการวิเคราะห์ ได้วิเคราะห์และใช้สถิติดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ จากการศึกษา

1.1 ศึกษาความคิดเห็นในการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.2 ศึกษาปัจจัยของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ใช้สถิติ Multiple Regression Analysis ด้วยวิธีการเลือกตัวแปรโดยวิธีเพิ่ม ตัวแปรอิสระแบบขั้นตอน (Stepwise Regression)

2. เพื่อให้ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อเพิ่มจำนวนนักเรียนศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาแบบมีโครงสร้าง

ผลการศึกษา

จากการตอบแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นในการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งสิ้นจำนวน 233 คน โดยส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 74.25 มีอายุอยู่ต่ำกว่า 20 - 60 ปี สถานภาพสมรส มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี โดยประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และมีรายได้น้อยกว่า 10,000 ไปจนถึง 50,000 บาท

1. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ จากการศึกษา

1.1 ศึกษาความคิดเห็นในการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครอง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
ด้านผู้บริหาร	4.38	0.71	มาก	3
ด้านครู และบุคลากร ในสถานศึกษา	4.43	0.66	มาก	2
ด้านสถานศึกษา	4.32	0.70	มาก	5

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครอง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
ด้านสภาพแวดล้อม ความปลอดภัย และอาคารสถานที่	4.45	0.61	มาก	1
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน	4.37	0.73	มาก	4
รวม	4.39	0.62	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่าการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสภาพแวดล้อม ความปลอดภัย และอาคารสถานที่ ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.61) รองลงมา ด้านครู และบุคลากร ในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.66) ด้านผู้บริหาร ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.71) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.73) และด้านสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.70) ตามลำดับ

1.2 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์

ตัวแปรอิสระ	B	S.E.	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.193	.039	-	4.983	.000
ปัจจัยภายในด้านผู้บริหาร (X_1)	.108	.011	.123	10.099	.000
ปัจจัยภายในด้านครู และบุคลากร (X_2)	.336	.017	.351	20.148	.000
ปัจจัยภายในด้านวิชาการ และหลักสูตร (X_3)	.095	.023	.104	4.108	.000
ปัจจัยภายในด้านกระบวนการบริหาร และจัดการการศึกษา (X_4)	.061	.023	.067	2.681	.000
ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม (X_5)	.097	.013	.124	7.515	.000
ปัจจัยภายในปัจจัยภายในด้านชื่อเสียง (X_6)	.172	.016	.202	10.738	.008
ปัจจัยภายในด้านราคา หรือค่าธรรมเนียม (X_7)	.109	.011	.148	10.001	.000
ปัจจัยภายนอกด้านสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน (X_8)	.086	.012	.100	6.958	.000

หมายเหตุ. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 $R = .962$, $R^2 = .874$

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยวิธีการเลือกตัวแปรโดยวิธีเพิ่มตัวแปรอิสระแบบขั้นตอน (Stepwise Regression) ดังนี้

1.2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า (Y) เท่ากับ 0.962 ($R = .962$) แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัวแปร รวมกันมีความสัมพันธ์ต่อด้านปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก (Y) ในระดับสูง

1.2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.962 สามารถร่วมกันอธิบายการผันแปรได้ร้อยละ 86.74 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถเขียนในรูปสมการถดถอยได้ดังนี้สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ $Y = 0.193 + 0.193 + 0.108 (X_1) + 0.336 (X_2) + 0.095 (X_3) + 0.061(X_4) + 0.097(X_5) + 0.172 (X_6) + 0.109 (X_7) + 0.086 (X_8)$

2. เพื่อให้ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อเพิ่มจำนวนนักเรียนศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์

จากการศึกษาและรวบรวมผลการสัมภาษณ์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวนทั้งสิ้น 4 คน จาก 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลชลีพร โรงเรียนพรประดิษฐ์ โรงเรียนเอกปัญญา และโรงเรียนพรชัยวิชาลัย พบว่าในการบริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าโรงเรียนได้ให้ความสำคัญในด้านคุณภาพผู้เรียน มุ่งเน้นคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาโดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการโดยใช้หลักบริหารแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน เครือข่ายผู้ปกครองและคณะกรรมการบริหารโรงเรียนร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้สวยงาม น่าอยู่ และมีความปลอดภัยให้แก่นักเรียน พัฒนาด้านชื่อเสียงของโรงเรียนให้เป็นທີ່ประจักษ์ต่อสังคม ด้านการเรียนการสอนโรงเรียนมีระบบสนับสนุน และพัฒนาครูผู้สอนให้มีทักษะเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคคล มีการนิเทศให้คำปรึกษา ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง โดยด้านแนวทาง หรือกลยุทธ์ที่ใช้ในการบริหารและพัฒนาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าทุกโรงเรียนมีการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรคุณภาพ และพัฒนาอัตลักษณ์ของโรงเรียนที่ยั่งยืน รวมถึงพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ มีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษา ปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ จากการศึกษา

1.1 ความคิดเห็นในการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านระดับมากที่สุดคือ ด้านสภาพแวดล้อม ความปลอดภัย และอาคารสถานที่ รองลงมา ด้านครูและบุคลากร ในสถานศึกษา ด้านผู้บริหาร ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน และด้านสถานศึกษา ดังนี้

1.1.1 ด้านสภาพแวดล้อม ความปลอดภัย และอาคารสถานที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก การจัดสภาพแวดล้อม ความปลอดภัย และอาคารสถานที่ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และผู้เรียนมีความปลอดภัย ทำให้ผู้เรียนสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี พร้อมทั้งจะเรียนรู้อยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ ศราวุฒิ แฉงศิริ (2563) ได้ทำการวิจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ระดับประถมศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่าด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ซึ่งยังและวิบูลย์ พุ่มพูลสวัสดิ์ (2565) ได้ศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน พบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ และด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งสองด้าน

1.1.2 ด้านครู และบุคลากร ในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก การสื่อสารเป็นตัวกลางที่จะทำให้ครู นักเรียน และผู้ปกครอง สามารถเข้าใจกันได้มากยิ่งขึ้น การใช้น้ำเสียงที่เหมาะสม รวมไปถึงการดูแลเอาใจใส่ จะทำให้ต่างฝ่ายต่างมอบความไว้วางใจซึ่งกันและกันทำให้รู้สึกปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ครูที่มีความรู้ ทักษะในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ทันสมัย สื่อสารได้รวดเร็ว อาจมีแรงดึงดูดและโน้มน้าวใจผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับภูวษา รักษาภักดี (2558) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ ของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 โดยความสำคัญมากที่สุดในด้านครู และบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับมาลีเยะ แท่นทอง (2565) ได้ศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครอง ในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาระดับปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาล เมืองสิงหนคร อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา คือ ด้านครูผู้สอนอยู่ในระดับมาก

1.1.3 ด้านผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ในการบริหารสถานศึกษานั้นผู้บริหารจะต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พัฒนาค้นหาให้มีความรู้ ทันสมัยทันต่อสถานการณ์อยู่เสมอ มีวิสัยทัศน์ ในการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพก้าวหน้ามีประสิทธิภาพเป็นผู้ที่มีจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม การดูแล การให้ขวัญกำลังใจ สวัสดิการแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาบุคลากรอย่างเหมาะสม ทัวถึง และการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับ โนรี คำวิจิต และนันทิยา น้อยจันทร์ (2558) ได้ทำการศึกษาการตัดสินใจเลือกสถานศึกษาให้บุตรหลานของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนเทศบาลวัดสิงห์สถิต จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจ

ที่จะเลือกสถานศึกษาให้บุตรหลานของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนเทศบาลวัดสิงห์สถิต จังหวัดชัยนาท ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และในด้านผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

1.1.4 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก การสร้างความสัมพันธ์จำเป็นต้องใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม กับ ชุมชน ชุมชนและคณะกรรมการบริหารโรงเรียนให้ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทำให้ชุมชนมีทัศนคติที่ดีให้การยอมรับและศรัทธาต่อโรงเรียน ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน และร่วมกันอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งผลให้ผู้เรียนมีแหล่งเรียนรู้ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์วัฒนธรรม สอดคล้องกับศราวุฒิ แจ่มศิริ (2563) ได้ทำการวิจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา ระดับประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส พบว่า ด้านความสัมพันธ์ชุมชน อยู่ในระดับมาก ซึ่งยังสอดคล้องกับสินีนาง เมืองนอน (2566) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาจังหวัดนราธิวาส ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและผู้ปกครอง อยู่ในระดับมาก เช่นกัน

1.1.5 ด้านสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก การใช้ระบบ PDCA เข้ามาช่วยในการจัดการด้านการประกันคุณภาพการศึกษา มีการพัฒนาให้เกิดคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษาจากการประเมินคุณภาพภายใน ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีเป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดซึ่งสอดคล้องกับศราวุฒิ แจ่มศิริ (2563) ได้ทำการวิจัยการตัดสินใจ ของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ระดับประถมศึกษา ในจังหวัดนราธิวาส พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน

1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกได้แก่ ปัจจัยภายในด้านผู้บริหาร ด้านครู และบุคลากร ด้านวิชาการ และหลักสูตร ด้านกระบวนการบริหาร และจัดการการศึกษา ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านชื่อเสียง ด้านราคา หรือค่าธรรมเนียม และปัจจัยภายนอกด้านสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัวแปร มีความสัมพันธ์ต่อกันทั้งด้านปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก อยู่ในระดับสูง ดังต่อไปนี้

1.2.1 ปัจจัยภายในด้านผู้บริหาร มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารคือผู้นำที่ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจได้ว่าบุตรหลานของตนจะได้เข้าศึกษาต่อในโรงเรียนที่มีผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารสถานศึกษา มีภาวะความเป็นผู้นำที่ดี และรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ปกครอง สอดคล้องกับ อัมมัญญ อุณศิริ (2561) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 พบว่า ปัจจัยด้านบุคลากรในข้อมูลสมบัติของผู้บริหาร โดย

ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.2.2 ปัจจัยภายในด้านครู และบุคลากร มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความคาดหวังว่าครู และบุคลากร เป็นมีความรู้ความสามารถที่จะจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับบุตรหลาน และสามารถวางใจได้ว่าบุตรหลานจะได้รับการดูแล เอาใจใส่ ด้วยความเสมอภาคอย่างดี สอดคล้องกับ อัจฉรา ม่วงดี และเฉลิมชาติ เหมแดง (2565) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสงคราม และพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกันและมีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนจังหวัดสมุทรสงคราม ค่ามากที่สุดคือด้านบุคลากร และยังสอดคล้องกับเสาวภาคย์ สว่างจันทร์ และพรศิลป์ ทองศิริ (2562) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนในระดับปฐมวัยของผู้ปกครองในเขตเทศบาลตำบลคลองแงะ อำเภอสะเตกา จังหวัดสงขลา มีปัจจัยที่สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ได้แก่ ครูและบุคลากรของสถานศึกษา

1.2.3 ปัจจัยภายในด้านวิชาการ และหลักสูตร มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ความคาดหวังในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นที่ทราบกันดีว่า ในปัจจุบันผู้ปกครองได้คาดหวังให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่เน้นด้านวิชาการ การอ่าน เขียน และคำนวณ เพื่อรองรับการได้รับโอกาสคัดเลือกเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไป สอดคล้องกับ ธนพล ชัยชนะ (2560) ได้ศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาโรงเรียนศรีราชา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านการจัดการศึกษา มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาโรงเรียนศรีราชา คือ มีความโดดเด่นทางด้านวิชาการ สื่อการเรียนการสอนครบครันมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูง บุคลากรมีความพร้อมนักเรียนสามารถสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อยังสถาบันอุดมศึกษาได้จำนวนมาก ทำให้ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่นในโรงเรียน

1.2.4 ปัจจัยภายในด้านกระบวนการบริหาร และจัดการการศึกษา มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การบริหารงานด้านระบบต่าง ๆ ของตัวผู้บริหาร เช่น การบริหารงานวิชาการ การนำข้อคิดเห็นของผู้ปกครองมาจัดทำเป็นแผนกลยุทธ์ และแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียน การเงินพัสดุ งานกิจการเรียน อาคารสถานที่ และภูมิทัศน์ของโรงเรียน ตลอดจนการสร้าง ความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งกระบวนการบริหารจัดการดังกล่าว จะส่งผลต่อคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอีกด้วย สอดคล้องกับ ลัทธพล ธรรมชาติ และสุเมธ ฐวราตราตระกูล(2566) ได้ศึกษาส่วนประสมทางการตลาดด้านกระบวนการ มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกโรงเรียนเอกชนในจังหวัด

ประจวบศิริพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งให้เห็นว่าหลักสูตรการเรียนการสอน ปรัชญา และ เป้าหมายของโรงเรียน สื่ออุปกรณ์นวัตกรรม

1.2.5 ปัจจัยภายในด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การที่โรงเรียนมีอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่มีความร่มรื่น สะอาด ให้บริการในด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ รวมทั้งระบบความปลอดภัยให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความมั่นใจมากยิ่งขึ้น ในการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่อไป สอดคล้องกับ ปราบธาดา วงศ์แก้ว และคณะ (2562) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี พบว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูงโดยด้านที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนมากที่สุด ได้แก่ ด้านห้องพยาบาล

1.2.6 ปัจจัยภายในด้านชื่อเสียง มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ปกครองส่วนมากมุ่งส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนที่มีชื่อเสียง มีผลการประกันคุณภาพทางการศึกษาไปในทางที่ดี ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ ทั้งนักเรียน ครู ผู้บริหารและโรงเรียน ยิ่งทำให้ผู้ปกครองมีแนวโน้มที่จะส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับวัชรชาติ อาจทรัพย์ และ เบญจวรรณ กี่สุขพันธ์ (2559) ได้ศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนเลิศพัฒนศึกษา เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ภาพรวมมีระดับการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก และพบว่า โรงเรียนได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาจาก สมศ. เป็นอันดับหนึ่ง อันดับสอง คือ เป็นโรงเรียนที่สังคมยอมรับอย่างกว้างขวางว่าจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ อันดับสาม คือ โรงเรียนเคยได้รับรางวัลทางการศึกษา เช่น รางวัลโรงเรียนพระราชทาน

1.2.7 ปัจจัยภายในด้านราคา หรือค่าธรรมเนียม มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในเรื่องการเงิน ผู้ปกครองจะพิจารณาโดยใช้เกณฑ์ด้านการเงิน ย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานด้านการเงินของครอบครัว ผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มักตัดสินใจส่งลูกเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ สูง และเป็นโรงเรียนที่เรียกเก็บค่าเล่าเรียนเหมาะสมกับลักษณะการบริการ ส่วนผู้ปกครองที่มีฐานะเศรษฐกิจต่ำหรือมีรายได้น้อย จะเลือกตัดสินใจที่จะส่งลูกหลานเข้าเรียนโรงเรียนที่มีการเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาน้อย หรือโรงเรียนอนุญาตให้แบ่งจ่ายเป็นงวด ๆ สอดคล้องกับสินีนาฏ เมืองนอน (2566) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในระดับปฐมวัยในโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยด้านราคาส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในระดับปฐมวัยในโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา โดยส่งผลต่อ

การตัดสินใจ ด้านอาหารและโภชนาการมากที่สุด และสอดคล้องกับ กันตรัตน์ สุจิตวนิช (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนสองภาษาเอกชน A ของผู้ประกอบการสำหรับ บุตรหลานในจังหวัดปทุมธานี พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคามีผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียน สองภาษาเอกชนของผู้ประกอบการสำหรับบุตรหลานในจังหวัดปทุมธานีทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการผู้ประกอบการมีความเห็น ว่าค่าเล่าเรียนมีความเหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเล่าเรียนกับโรงเรียนอื่นที่จัดการศึกษาในมาตรฐานใกล้เคียง กันทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาระดับปฐมวัย จังหวัดนราธิวาส มีอัตราค่าธรรมเนียม การศึกษาที่มีความเหมาะสม

1.2.8 ปัจจัยภายนอกด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงาน ศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนสามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน โดยความสำคัญในการส่งเสริม และสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และให้คำแนะนำในการดูแลเกี่ยวกับนักเรียน อย่างสม่ำเสมอ เยี่ยมเยียนผู้ปกครองเมื่อมีโอกาสอันเหมาะสม เชิญ ผู้ปกครองร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น การแข่งขันกีฬา เมื่อชุมชนจัดงานต่าง ๆ โรงเรียนควรให้ ความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับ ธนพล ชัยชนะ (2560) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน และชุมชน โรงเรียนควรให้ความสำคัญกับชุมชนโดยการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนให้บริการใน การวิชาการแก่ชุมชนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ประเพณีอันดีงามของชุมชนที่สืบทอดกันมายาวนาน รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารระหว่างโรงเรียน และชุมชนจะต้องมีความรวดเร็วและชัดเจน

2. ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อเพิ่ม จำนวนนักเรียนศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวม ยังคงมุ่งเน้นไปที่การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับตัวผู้เรียน เพิ่มและเสริมทักษะให้กับผู้เรียนในด้าน วิชาการรองลงมาก็คือการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญมากยิ่งขึ้น และอาคารสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีความปลอดภัย และการพิจารณาสิทธิของครู เอกชนควรได้รับเหมือนกับครูของรัฐ และพบว่าทุกโรงเรียนมีการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรคุณภาพ และพัฒนาอัตลักษณ์ของโรงเรียนที่ยั่งยืน สอดคล้องกับ สุทิศ สวัสดิ์ (2565) ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหาร สถานศึกษาที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียน กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา ที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียน การกำหนดกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาต้องมีการกำหนดวิสัย ทัศน์ ทิศทาง ภารกิจ และเป้าหมายที่ชัดเจนขององค์กร การตัดสินใจกำหนดกลยุทธ์เป็นปัจจัยสำคัญของ สถานศึกษาและยังเป็นความคาดหวังของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาในสถานศึกษาที่มีเป้าหมาย ชัดเจน เมื่อบุตรหลานเข้ามาศึกษาแล้วย่อมมีความรู้ ความสามารถ รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความ

เป็นไทย ดังนั้นสถานศึกษาเองต้องมีกลยุทธ์การบริหารจัดการ เช่น รูปแบบการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ทำให้ผู้เรียนมีความเป็นเลิศทางวิชาการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ด้านผู้บริหาร ควรเป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารสถานศึกษา มีภาวะความเป็นผู้นำที่ดี และรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ปกครอง
2. ด้านครูผู้สอน และบุคลากร โรงเรียนมีระบบการสนับสนุน และพัฒนาครู ให้ตรงตามความต้องการ เพื่อส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ควรส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนได้หลากหลาย และส่งเสริมสวัสดิการให้กับครูผู้สอน และบุคลากรภายในโรงเรียน
3. ด้านสถานศึกษา โรงเรียนควรมีการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครอง นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนผ่านกระบวนการคิด ปฏิบัติจริง
4. ด้านสภาพแวดล้อม ความปลอดภัย และอาคารสถานที่ โดยโรงเรียนควรจัดห้องเรียนที่สะอาดมีสื่อและอุปกรณ์ที่ทันสมัย เพียงพอกับจำนวนนักเรียน พัฒนาปรับปรุงแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
5. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนควรให้มีกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชนอย่างต่อเนื่อง และให้การสนับสนุนชุมชนความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยพิจารณากับโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอื่นมาเปรียบเทียบผลว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
2. ควรมีการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเอกชนเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการบริหารโรงเรียน
3. ควรศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการบริหารการจัดการศึกษาของสถานศึกษาของรัฐ ในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อเพิ่มจำนวนนักเรียนศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในหน่วยงานอื่นของจังหวัดกาฬสินธุ์มาเปรียบเทียบผลว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์. (2566). กลุ่มนโยบายและแผน. ค้นเมื่อ 13 พฤษภาคม 2566, จาก <https://office2021.ksed.go.th/plan>
- กลุ่มส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์. (2566). กลุ่มส่งเสริมการศึกษาเอกชน. ค้นเมื่อ 13 พฤษภาคม 2566, จาก <https://office2021.ksed.go.th/>
- กันตรัตน์ สุจิตตวิเศษ. (2563). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อ การตัดสินใจเลือกโรงเรียนสองภาษา เอกชน A ของผู้ปกครองสำหรับบุตรหลานในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยรังสิต.
- จริญ คิตขยัน. (2564). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนกรด ป่าร้อน คลองสระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต ๑. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จิราภรณ์ บุญยิ่ง. (2556). การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (CIM2110). วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. ค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://elcim.ssu.ac.th/jirapornbo/mod/folder/view.php?id=28>
- ชูชัย สมธิไกร. (2562). พฤติกรรมผู้บริโภค. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนพล ชัยชนะ. (2560). การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาโรงเรียนศรีราชา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธัมมัญญ อุ่นศิริ. (2561). ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6.
- นันทรัตน์ เจริญกุล. (2564). การบริหารนโยบายและกลยุทธ์การศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โนรี คำวิจิต และนันทิยา น้อยจันทร์. (2558). การศึกษาการตัดสินใจเลือกสถานศึกษาให้บุตรหลานของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนเทศบาลวัดสิงห์สถิต จังหวัดชัยนาท. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 5 (8), หน้า 25-44.

- ปรารธนา วงศ์แก้ว (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์นี้การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภูริชญา อินทรพรรณ, ชูชาติ พ่วงสมจิตร และศศิธร บัวทอง. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการให้บุตรหลานเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคกลางและภาคตะวันออก. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 12 (3), หน้า 270-283
- ภูวษา รักษาภักดี และ นันทรัตน์ เจริญกุล. (2558). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดใหญ่พิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 10 (3), หน้า 28-40.
- มาลียะ แทนทอง. (2565). การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาระดับปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลเมืองสิงหนคร อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. สารนิพนธ์ การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ลัทพล ธรรมชาติ และสุเมธ ธูดาราทระกุล. (2566). ได้ศึกษาส่วนประสมทางการตลาดด้านมีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกโรงเรียนเอกชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต. 19 (3), หน้า 109 – 123.
- วัชราวดี อาจทรัพย์ และเบญจวรรณ กี่สุขพันธ์ (2559) ได้ศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนเลิศพัฒนศึกษา เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต. 12 (2), หน้า 40 – 49.
- วิบูลย์ พุ่มพูลสวัสดิ์. (2565). ประสิทธิภาพการบริหารที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนจังหวัดปทุมธานีสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. วารสารการบริหารและพัฒนา วิทยาลัยพิษณุบัณฑิต, 5 (2), หน้า 67-79.
- ศรารุณิ แฉ่งศิริ. (2563). การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ระดับประถมศึกษา ในจังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2566). ประวัติความเป็นมา. ค้นเมื่อ 13 พฤษภาคม 2566, จาก https://opec.go.th/aboutus?cate_id=2
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2564). คู่มือการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนสู่ความเป็นเลิศ INTERSECT model. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. ค้นเมื่อ 13 กันยายน 2566, จาก [https://www.moe.go.th/แผนการศึกษาแห่งชาติ-พ-ศ-2560/](https://www.moe.go.th/แผนการศึกษา%20แห่งชาติ-พ-ศ-2560/).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเอกชน: สภาพและแนวทางการสนับสนุน. กรุงเทพฯ: กลุ่มนโยบายการเงินการคลังและทรัพยากรทางการศึกษา
- สินีนาม เมืองนอน. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา จังหวัดนราธิวาส. สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตรมหาวิทยาลัทยาดใหญ่.
- สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. (2548). ทฤษฎีการตัดสินใจ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี:มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุทิศ สวัสดิ์. (2565). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียนกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียน. วารสารปัญญาภิธาน, 14 (1), หน้า 15-28.
- เสาวภาคย์ สว่างจันทร์ และพรศิลป์ ทองศิริ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนในระดับปฐมวัยของผู้ปกครองในเขตเทศบาลตำบลคลองแงะ อำเภอสะเตง จังหวัดสงขลา. วารสารอินทนิลทักษิณสาร, 14 (1), หน้า 221-248.
- อรรธรณ ศรีโสมพันธ์. 2558. ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง : การวิจัยเชิงปริมาณ. ใน โครงการฝึกอบรมสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อรุณศรี อัครปัญญาธร. (2564). องค์ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อัจฉรา ม่วงดี และเฉลิมชาติ เมฆแดง. (2565). ประสิทธิภาพการบริหารที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 8 (2), หน้า 224-238.
- อัญชิสา เอี่ยมลออ. (2552). ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารโรงเรียนเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อานนท์ เลียงพรม. (2564). ทำการศึกษาปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. วารสารวิชาการ Journal of Roi Kaensarn Academi, 6 (12), หน้า 255-268.

Translated References

- Ministry of Education. (2008). Basic Education Core Curriculum 2008. Bangkok: Publishing House of Agricultural Cooperatives of Thailand Co., Ltd.
- Policy and Planning Group Kalasin Provincial Education Office. (2023). Policy and Planning Group. Retrieved on 13 May 2023, from <https://office2021.ksed.go.th/plan>
- Private Education Promotion Group Kalasin Provincial Education Office. (2023). Private Education Promotion Group. Retrieved on 13 May 2023, from <https://office2021.ksed.go.th/>
- Suchitwanich, k. (2020). Marketing mix factors affecting on decision making of parents in choosing school for their children: a private bilingual school a in pathumthani. MasterThesis, Education in Educational Administration, graduate school, rangsit university.
- Kitkhamyan, J. (2021). Strategies for Administration Education Participation of the Community Krut Paron Klongsa School Network Suratthani Primary Educational Service Area Office 1. Master thesis, M.Ed., Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Boonying, J. (2013). Quantitative Analysis (CIM2110). College of Innovation and Management Suan Sunandha Rajabhat University. Retrieved February 28, 2023. from <https://elcim.ssru.ac.th/jirapornbo/mod/folder/view.php?id=28>.
- Smithikrai, C. (2019). Consumer Behavior. Consumer Behavior. (7th Edition). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Chaichana, T. (2017) . The decision of parent to sendtheir children to siracha school the Secondary educationalservice area 18. Educational administration; Edeucational Administration Burapha University.
- Aunsiri, T. (2018). Studied the factors affecting parents' decision to send their children to study in small secondary schools. Under the jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office 6.
- Charoenkul, N. (2021). Policy and Strategic Management in Education. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Khamwichit, N. and Noichun, N. (2023). Parents' Decision in Selecting Schools for their Children in Wat Sing Sathit Municipal School, Chainat Province. Journal of Graduate Studies in Northern Rajabhat Universities, 5 (8), 25-44.
- Wongkaew, P. (2019). Factorsinfluencing parents'Decision making to send their children to

the child development center under The local administrative organization in
nayai am district, Chanthaburi province Educational administration; Ede
Educational
Administration Burapha University.

Intharapan, P., Phuangsomjit, C., and Buathong, S. (2020). Factors Affecting Parents’
Decision Making In Sending Their Children To Study At Mattayom Suksa Iv Level At
The Princess Chulabhorn’s Science High School In The Central And Eastern Regions.
Panyapiwat Journal, 12 (3). 270-283.

Raksapakdee, P. and Chareernkul, N. (2015). A Study of factors affecting decision making of
Parents for their Children to study in extra large secondary schools under the Office of
Secondary Educational Service Area 2. An Online Journal of Education, 10 (3). 28-40.

Thanthong, M. (2022). The Decision Making of Parents for Sending Children Early
Childhood Education at the Child Development Center under Singhanakorn
Municipality, Singhanakorn District, Songkhla Province. Minor Thesis, M.Ed.,
Hatyai University.

Thammachart, R. and Tuvadaratragool, S. (2023). Marketing Mix Affecting Parents’ Decision
Making on Choosing Private Schools in Prachuap Khiri Khan Province. Suan Dusit
Graduate School Academic Journal. (19), 3. 109 - 123.

Atsap, W. and Keesukphan, B. (2016). Factors behind Parents’ Decision Making in Sending
Their Children to Study in Lertpatanasuksa School, Chom Thong District, Bangkok.
Suan Dusit Graduate School Academic Journal. (12), 2. 40 - 49.

Pumpuldwat, W. (2022). Administrative Efficiency Affecting Parents' Decisions To Send Their
Children To Private Schools In Pathum Thani Province Under The Office Of The
Private Education Commission. Journal of Administration and Development
Pitchayabundit College, 5 (2), 67-79.

Jangsiri, S. (2020). Parents’ Decision in Selecting Private Elementary Schools for Their
Children in Narathiwat Province. Master thesis, M.Ed., Hatyai University.

Office of the Private Education Commission. (2023). History. Retrieved September 13, 2023. from
https://opec.go.th/aboutus?cate_id=2.

Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education. (2021). Manual for managing
private schools towards excellence INTERSECT model. Bangkok: Ministry of
Education.

- Office of the Secretariat of the Education Council Ministry of Education (2017). National Education Plan 2017 - 2036. Retrieved 13 September 2023, from [https://www.moe.go.th/Educational Plan. National-2017/](https://www.moe.go.th/Educational%20Plan.%20National-2017/).
- Office of the Secretariat of the Education Council Ministry of Education. (2022). Basic education management in private schools: conditions and guidelines for support. Bangkok: Monetary Policy and Educational Resources Group
- Mueangnon, S. (2023). Factors Affecting Parents' Decision Making on Sending their Children to Study Early Childhood Education of General Education Private Schools, Narathiwat Province. Minor Thesis, M.Ed., Hatyai University.
- Sukhothai Thammathirat Open University. (2005). Decision theory. (3rd printing). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Sawadee, S. (2022). Educational institution administration strategies that affect the decisions of student parents. Educational institution administration strategies that affect the decisions of student parents. Panyapanithan Journal, 14 (1), pp. 15-28.
- Sawangchan, S. and Thongkhiri, P. (2019). Factors affecting the decision to choose a school at the early childhood level of parents in Khlong Ngae Subdistrict Municipality, Sadao District, Songkhla Province. Inthanil Thaksin Journal, 14 (1), pp. 221-248.
- Srisompun, O. (2015). Population and sampling: quantitative research. In Training project Office of the National Economics and Social Development Council.
- Arkarapunyathorn, A. (2021). The Decision - Making Factors Of School Administrators Under The Church Of Christ In Thailand. Doctoral dissertation, Ph.D., Silpakorn University.
- Moungdee, A., and Mekdaeng, C. (2022). Administrative Efficiency Affecting Parents' Decision To Send Their Children To Private Schools Samut Songkhram Provincial Educational Office. Journal of Suvarnabhumi Institute of Technology, 8 (2), 224-238.
- lamlar, A. (2009). Parents' satisfaction with private school administration. Master of Education Thesis Graduate School Sripatum University.
- Liangprom, A. (2021). Conducted a study of parents' decision-making factors in choosing a school for students to study at the Mathayom 1 level in schools under the Secondary Educational Service Area Office, Area 2. Academic Journal Journal of Roi Kaensarn Academi. , 6 (12), pp. 255-268.

Exploring the Interplay of Political Markets and Political Utility

[Received: April 23, 2024; Revised: May 16, 2024; Accepted: May 17, 2024]

Sanya Kenaphoom

Department of Public Administration,

Faculty of Political Science and Public Administration

Rajabhat Mahasarakham University, Thailand

CORRESPONDING AUTHOR

Sanya Kenaphoom, Department of Public Administration, Faculty of Political Science and Public Administration Rajabhat Mahasarakham University, Thailand.

E-mail: zumsa_17@hotmail.com, Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-9833-4759>

Abstract

Political markets are the settings in which political parties vie with one another for support by offering votes and influence in exchange for policies and promises. The satisfaction or value that people and groups derive from political decisions and outcomes is measured by political utility. When combined, these ideas draw attention to the transactional character of politics, in which parties trade support in exchange for beneficial policy results. In the end, the political utility that these exchanges produce is a gauge of how well political decisions meet the interests and preferences of the various constituents. Thus, this paper aims to explore the Interplay of Political Markets and Political Utility. This paper is documentary research. The results found that the connection between political markets and political utility were; (1) Incentive Structure, (2) Resource Allocation, (3) Competition and Exchange, (4) Rational Decision-Making, (5) Dynamic Nature, (6) Subjective Evaluation, and (7) Feedback loop. It was concluded that several characteristics, including incentive structures, resource allocation, competition and exchange, rational decision-making, dynamic nature, subjective evaluation, and feedback loops, define the relationship between political markets and political utility. These components serve as examples of how political actors work within markets to maximize gains and efficiency in the pursuit of political objectives.

Keywords: Connection; Political Markets; Political Utility

Introduction

The benefits or value that people derive from political processes and outcomes are referred to as political utility. It includes the satisfaction that comes from taking part in decision-making processes and the advantages that come from the processes' outcomes. Well-being and faith in political power are two indicators of political utility. People have preferences for both the democratic process and its results, according to Stutzer and Frey, and they gain from taking part in the process of making political decisions (Stutzer & Frey, 2006). Past Events particularly the Saint-Denis Abbey's medieval historians. In traditional societies, they are crucial in forming and legitimizing politics (Spiegel, 1975). The hawkish attitude toward nuclear weapons is another indication of their political usefulness. They see these weapons as extensions of the national will and as tools of governance (Krepon, 1984). Political scientists investigate how states bind values to one another. and the effect on advancing both individual and societal welfare as well as peace and order (Robbins-Carter, 1984) when analyzing the peacebuilding process Political memory serves as a helpful barometer. particularly by looking at post-conflict memories in commonplace and local contexts (Brown, 2013).

Within the field of political science, political markets, and political utility are intricately linked ideas. The term "political utility" describes the alleged advantage or benefit that people and interest groups believe they receive from their political choices and actions. On the other hand, political markets view the political arena as a setting where players interact strategically. The economic market operates similarly. to get the most out of this mutually beneficial partnership. Political actors operating within political markets make decisions and behave in certain ways based primarily on political utility. Operators strategically distribute their resources. They fight for power and decide what policies to implement based on how they believe these will improve their political utility. which in turn dictates how the political market's dynamics will develop. This active involvement highlights how political decision-making is logical and goal-oriented. where the distribution of resources and the pursuit of political goals are directed by political exploitation.

On the other hand, political markets discuss how politics and business are related. This is particularly valid in light of the development of market mechanisms and financial markets. Political decisions, institutions, and interests impact economic outcomes

like returns and volatility in stock, bond, and foreign exchange markets. This is the subject of the study of political markets (Ferreira & Ferreira, 2018). The distributional effects are also examined. of the political Globalization's effects on state sovereignty and the conflict between democratic accountability and economic credibility (Ferrara & Sattler, 2018). Important institutional arrangements in capitalism, like the foundation for accounting standards, are also a part of political markets (Gregson et al., 2013). The relationship between political and economic systems is highlighted by the idea of political markets. It places a strong emphasis on power dynamics and disparities in the distribution of advantages and resources (Ramanna, 2015). To gain a better understanding of political actors' behavior and the dynamics that influence policymaking and electoral success, it is imperative to investigate the relationship between political markets and political utility. Through an analysis of the incentive systems, resource distribution, and competitive dynamics present in political markets, scholars can reveal the mechanisms influencing political behavior and decision-making. Furthermore, a better understanding of the relationship between political utility and voter engagement and satisfaction promotes more efficient governance and policymaking. These realizations are essential for enhancing democratic procedures and guaranteeing that political structures suitably represent and address the demands of the general public (Downs, 1957; Stigler, 1971). This all-encompassing method aids in formulating tactics to improve political efficacy and accountability, cultivating a more accommodating and just political milieu.

Thus, the publication of an article titled "**Exploring the Interplay of Political Markets and Political Utility**" is crucial to improving our comprehension of the intricate connection between political goal-pursuing and political decision-making. This article examines the primary dynamics of the political market. Draw a parallel with the financial market and explain its political relevance. advantages that people think politics brings. How does it fundamentally affect the strategies and behaviors of the political players in these arenas? By analyzing this relationship, this article provides significant insights into the logical and strategic calculations that go into political decision-making. It offers a deeper comprehension of how actors navigate the political system to achieve their objectives and have the greatest possible impact. Understanding this relationship is crucial to

understanding how political systems function. The reasons behind political actors and their broader impact on the outcomes of policy and governance.

Scope of Study

This paper aims to explore the Interplay of Political Markets and Political Utility

Conceptual Framework

This paper designs the Conceptual Framework as followed

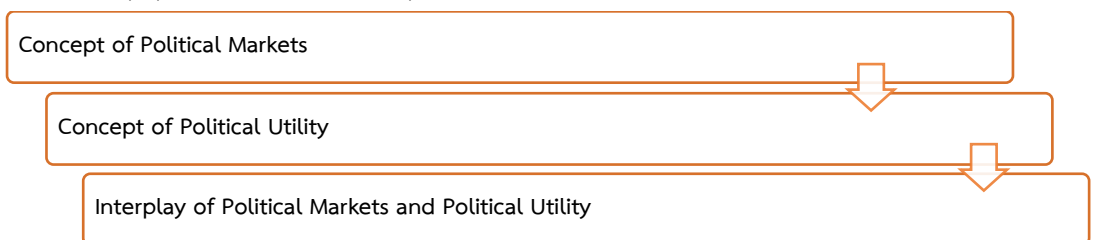

Figure 1 Conceptual Framework

Concept of Political Markets

Political markets are a theory of governance that sees politics as a marketplace where candidates fight for the support of voters and other stakeholders to win elections and carry out their agendas for public policy. The theory is predicated on the idea that stakeholders, including voters, are logical actors who will back policies or politicians they feel will best represent their interests. Alex de Waal introduced the idea of political markets in his book "Democratization in Africa." (De Waal, 1997). According to De Waal, political actors in many African nations compete with one another for resources and power through transactional politics such as patronage and clientelism. These forms of politics are best described as political markets (Putnam (2000). Since then, other academics have expanded on the idea of political markets to include a larger variety of political systems, including those found in developed nations. For instance, political scientist Robert Putnam has argued that in recent decades, the American political system has become more market-oriented due to politicians' increased reliance on special interest campaign contributions

and their increased attention to winning elections rather than the greater good of the public. (Giles, 2012; Cox, 2002).

The understanding that markets and politics are intertwined is known as political markets. However, institutions and political factors have a greater influence. One way to think of the market is as a material tool that is susceptible to different applications and political shifts (Reamer, 2023). The emergence of the market provides an analysis of the relationship between politics and economics. Recycling is seen as an economic activity that broadens the boundaries of markets by internalizing items that were previously considered waste and by taking into account the temporal properties of materials (Gregson, et al. 2013). This emphasizes the role of economics in creating markets (Ferreira & Ferreira, 2018). Economic sociology has demonstrated how socially constructed institutions shape markets. Understanding the political construction of these institutions is now the main focus. (Smith, 2014). Political consumerism entails making sure that consumption is embedded in a complex social and normative context, as well as assessing and choosing producers and products with political, ethical, and environmental considerations in mind (Micheletti & Boström, 2014).

That being said, the political market's constituents are as follows: stable governance; social and economic circumstances Features of investments corruption in internal and external conflicts military involvement in politics and religion ethnic tensions in law-and-order Bureaucratic quality and democratic accountability. Groups compete for resources in political markets by voting and spending money and effort on lobbying (Ferrara & Sattler, 2018; Gregson, et al., 2013).

The idea that political parties are popular, K.J. Hewison (1983) When it comes to the popularity of political parties, several factors come into play, including the size or quantity of candidates, the turnout for the election, how the electoral districts are divided, the standing and confidence of the candidates, and the electoral system, all of which have an impact on how popular the parties are.

Regarding election campaigns, numerous political parties have used "political marketing" techniques in their advertising. Political marketing, according to Newman (1994), is the process by which candidates for office sell their representation to the electorate. This author applies marketing concepts to the explanation of politics. promoting political

parties' platforms during election campaigns to win over voters' faith and confidence. Regarding the instruments employed in political marketing, the idea is comparable to that of business operations. Political parties can win elections by focusing on three key areas: (1) market segmentation of voter groups, (2) candidate or party positioning, and (3) political marketing strategy. The idea of political marketing tools in the text above can be divided into the following four categories of political marketing strategy:

1. The product comprises political party platforms and candidates for elections that are utilized during campaigning.

2. Push marketing is a method of directly distributing information about policies and candidates seeking office without the aid of any media outlets, the majority of which are volunteer networks within political parties. Party branches, party members, etc.

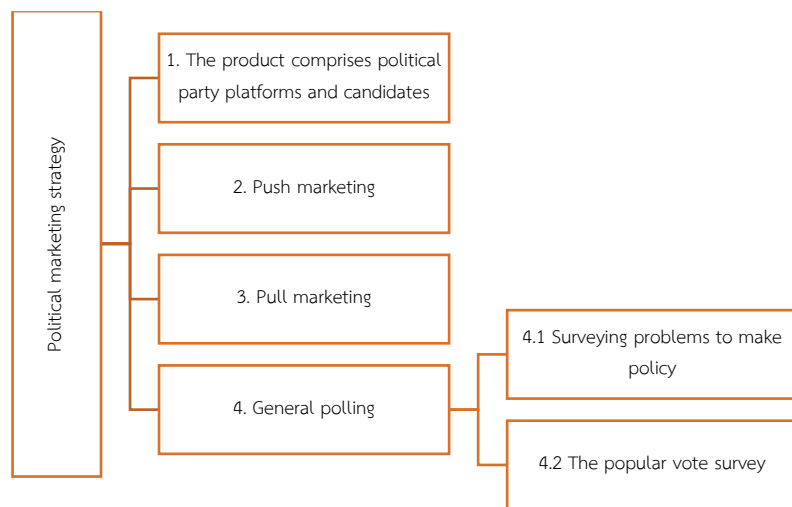
It is communication that is done directly, through the use of phones, party messages, direct letters, door-knocking, speeches, and so on.

3. Pull marketing is a mass media campaign channel that leverages the Internet, radio, television, newspapers, and other mass media as the primary strategy to reach a large number of people. It is a highly successful mass media campaign.

4. General polling is a method of gathering public opinion. Two categories exist:

- 4.1 Surveying problems to make policy is a method used by political parties to gather information about public needs and use that information to formulate policies during campaigning.

- 4.2 The popular vote survey is a survey that gauges voters' inclinations toward political parties and candidates for office by asking them about their thoughts about them (Nantawaropas, 2011).

Figure 1 Political Marketing Strategy

Factors influencing the election must also be considered when putting the political marketing strategic plan into action. According to Bruce Newman's classification, there are three distinct factors. (Newman, 1994: 42-61; Nantawaropas, 2011: 36-39)

1. Changes in the application of different technologies, including social media, email, television, and phone, in political marketing are factors of technological change (technology).

2. Shifts in the political structure at that point are known as political structural change factors or structural shifts.

3. The Power Brokers' (The Power Brokers') variables of change, the seven parties that have an impact on the current election are the power brokers: voters, political parties, campaign committees, media, political consultants, and candidates.

It is important to comprehend how the Future Forward Party's (FFP) rise to power and electoral results affected the Pheu Thai Party (PTP) in Khon Kaen Province, Thailand, before examining the FFP's campaigning through the prism of political marketing. Voting patterns in Khon Kaen, a PTP stronghold, changed significantly in the elections that followed the FFP's ascent. With its youthful appeal and progressive platform, the FFP was able to draw in a sizable portion of the electorate that had previously backed the PTP. This shift, which was prompted by the FFP's modern and reformist agenda, was especially

noticeable in urban districts and places with a high concentration of first-time voters (Montesano, 2019). District-by-district analysis of the voting data paints a complex picture of the FFP's impact. The PTP's vote share was directly reduced in some districts by the FFP's presence, which resulted in closer contests and occasionally even losses for PTP candidates. This phenomenon can be ascribed to the FFP's skillful application of political marketing techniques, such as social media campaigns, grassroots organizing, and messaging that spoke to the electorate's desires for modernization and change. In addition to changing the immediate election results, the FFP's withdrawal of PTP votes suggested a possible long-term shift in voter preferences and allegiances in Khon Kaen. Comprehending these dynamics is crucial to conducting a thorough analysis of the wider consequences of the FFP's campaign tactics and their influence on Thailand's political environment (McCargo & Ungpakorn, 2020).

As a result, the phrase "political marketing mix" describes the tactical components that political parties, organizations, and candidates employ to spread their messages, sway voters, and win elections. It is similar to the conventional marketing mix, which is sometimes called the 4Ps (Product, Price, Place, and Promotion), but it modifies these ideas for the political sphere. The components of the political marketing mix are summarized here.

1. Candidate or Platform (Product)

Political marketing incorporates the candidates as well as the policies, ideas, or goods they stand for. Candidate marketing is conducted using the same principles as product marketing. Articles about Indian general elections discuss the political market environment, citing examples from previous presidential elections. Industry approaches to political participation and competing political products. Voter attitudes and participation differ based on party affiliation and support power, according to studies on voting behavior and political engagement. Political ideologies are used by candidates to position themselves as devoted leaders. Furthermore, people find it impossible to ignore information that challenges their ideology when candidates build their campaigns around it. For a presidential campaign to be successful, political marketing techniques are essential. Additionally, candidates must effectively use marketing components like branding,

positioning, and advertising to interact with the public. (Ustaahmetoğlu, 2017; Singleton & Honeycutt, 2012; Khan & Ward, 2016; Galllay & Giangrasso, 2015; Gupta, 2015).

Therefore, the candidate or political platform serves as the "product" in political marketing. This entails outlining the candidate's character, principles, and stances on legislation. It also entails developing a politically charged message that appeals to the intended audience.

2. Campaign Strategy (Price)

"Price" in political marketing refers to the cost or worth of a campaign plan. Political campaigns usually involve large financial investments. Candidates need to think carefully about the resources they allocate to each aspect of the campaign. This entails setting aside money for advertising. hiring consultants for campaigns that use research and survey techniques in addition to a range of marketing strategies. The costs of a campaign strategy go beyond just the money. "Price" in political marketing refers to the cost or worth of a campaign plan. Political campaigns usually involve large financial investments. Candidates need to think carefully about the resources they allocate to each aspect of the campaign. This entails setting aside money for advertising. hiring consultants for campaigns that use research and survey techniques in addition to a range of marketing strategies. The costs of a campaign strategy go beyond just the money.

Therefore, the cost of managing a campaign is referred to as the "price" in political marketing. This includes setting aside money for advertising, paying campaign workers, covering travel costs, and other things. A successful campaign strategy makes use of resources to accomplish electoral objectives.

3. Targeting and Voter Outreach (Place)

Political marketing initiatives like word-of-mouth advertising Voter behavior are positively impacted by it. Political parties create ideas and then use political marketing to present those ideas to specific voter constituencies. Targeting and direct marketing techniques to effectively reach and mobilize voters, political campaigns have used micro-targeting. Numerous marketing strategies were invented by American political campaigns. Nonetheless, there is little use of all-inclusive political marketing frameworks for political parties and candidates. Social media digital political advertising is a crucial tool for political parties. Parties typically concentrate on preserving their current regional and demographic

strongholds when targeting voters. (Öztürk & Çoban, 2020; Ubertaccio, 2012; Knuckey, 2009; Stükelberger & Koedam, 2022; Akbiyik & Eroglu, 2014).

Therefore, "place" in the context of the political marketing mix refers to the demographics and geographic areas on which the campaign concentrates its efforts. This entails determining crucial swing states or districts, comprehending voter demographics, and choosing the ideal venues for outreach and campaign events.

4. Promotion (Promotion)

In the context of political marketing, "promotion" refers to the tactics and resources that candidates employ to advance their political agendas and identities during elections. To reach and interact with voters, these strategies frequently make use of a variety of media platforms, including social media, websites, and in-person interactions. Political promotion aims to draw attention to the candidate, emphasize their main points of contention, and eventually boost their chances of winning office. Digital media technologies, which enable candidates to interact with voters on platforms like WhatsApp, Facebook, Instagram, and Line, have grown in importance in political promotion in addition to more conventional promotional tools like public relations and advertising.

The efficiency of marketing campaigns can also be increased by utilizing cutting-edge tools like rotating shafts, display platforms, and movable frames. Promotion, in general, is essential to political marketing because it affects voter behavior, public perception, and, ultimately, election results (Panagiotidou & Chadjipadelis, 2023; Priyowidodo et al. 2019; Alexandrescu & Milandru, 2018).

Therefore, all of the communication tactics used to spread the candidate's message to voters are included in the category of promotion in political marketing. This includes grassroots organizing, public speaking engagements, social media campaigns, direct mail, and advertising (such as TV, web, and radio commercials).

5. Public Relations and Image Management:

By facilitating communication between political groups and the public as well as the media, public relations play a significant role in political marketing. Effective public relations strategy implementation is not without its difficulties, though. Interpretation, persuasion, evaluation, and documentation are among the responsibilities of political marketing public relations. and political marketing relies heavily on media facilitation. On

the other hand, social and national responsibility are not prioritized. Manipulation and unethical communication are part of the rotation technique. Professionals in political PR may use this occasionally. In political public relations, adopting a relational perspective can encourage political actors to work together to accomplish mutually beneficial political objectives. But there's a growing polarization of emotions. In political contexts, real relationship management strategies face challenges from social sorting and political media. (Waymer & Heath, 2019; Pocovnicu, 2014; Seltzer, 2019; Shary & Saeed, 2023).

Thus, two essential components of the political marketing mix are upholding a favorable public image and managing the candidate's reputation. Managing media relations, communicating during a crisis, and resolving possible scandals or controversies are all part of this.

6. Ground Game and Voter Mobilization:

Voter mobilization and ground games are crucial components of political marketing. According to research, campaign field offices can favorably influence voter turnout, which elevates the degree of involvement in politics. The efficacy of different messaging in the voter mobilization campaign is still being investigated, though. According to one study, unregistered voters were more likely to threaten and retaliate against civil liberties when they received loss-framed messages and positive normative messages. As a result, behavioral intentions decline. A different study looked at how field operations and television advertising affected the US presidential election. These results highlight the significance of both tactics in shaping voter behavior and imply that a mix of grassroots gaming initiatives, like campaign field offices, find a voice, and focused messaging, can be successful in energizing voters and boosting political engagement (Reynolds-Tylus & Schill, 2022; Niebler, et al 2018; Weinschenk, 2015).

Voter mobilization initiatives are therefore a crucial component of the political marketing mix. This includes mobilizing supporters to cast ballots on election day through initiatives like phone banking, door-to-door canvassing, and get-out-the-vote (GOTV) campaigns.

7. Polling and Research:

Utilizing research and surveys to guide political strategy and decision-making is known as political marketing. Candidates, political parties, and governments engage in a

wide range of intricate activities related to political market research. It involves more than just adhering to focus groups. Rather, it is a more flexible and advanced method of applying political science. Elections and governance are fundamentally influenced by political marketing. by political figures and different government organizations Use marketing to further your political objectives. The US election of 2000 was a watershed in the field of political marketing research. It has reached previously unheard-of heights in terms of research and polling. However, the field of political marketing requires more study and attention. This is because it is a significant and influential issue with significant ethical ramifications (Ustaahmetoğlu, 2017; Lees-Marshment, 2015; Lees-Marshment, 2019; Irshaidat, 2019).

Therefore, research and polling are crucial for determining the most important issues, comprehending voter preferences, and modifying campaign tactics. This data-driven methodology aids candidates in reaching well-informed decisions.

8. Issue Positioning and Policy Advocacy:

A key component of political marketing is issue positioning and policy advocacy. Politicians utilize issue-advocacy advertisements to inform voters of their stances on particular policy matters. Voters are intended to become more informed about the issue positions of these advertisements. and encourage the electoral system's voter turnout. Furthermore, political positioning is a tactical approach to campaigning that enables political parties or candidates to assess how voters perceive them. This entails weighing the benefits and drawbacks of several positions and selecting the best one. Interest groups are important in promoting causes.

They make targeted purchases of advertising in places where their positions are likely to be well-liked and where issues are likely to be brought to light. Generally speaking, the use of strategic communications and advertising to sway public opinion and affect voter behavior is connected to issue positioning and policy support in political marketing (Simons, 2020; Liutko, 2015; An, S., et al., 2006; Akaileh, et al., 2017).

Thus, defining positions on important issues and promoting particular policies that appeal to voters are essential elements of the political marketing mix. This aids candidates in standing out from the crowd and winning over voters.

9. Debates and Public Forums:

Candidates can market themselves to voters during debates. Politicians make significant financial investments in public relations to spread their views and increase their clout. In times of social unrest, blogs and discussion boards are crucial for online communication. Political marketing in politics differs from effective marketing in business, even though its effects are more pervasive and less direct than previously theorized. This is because marketing initiatives occasionally have unfavorable outcomes (Bramlett, 2021; Hoeglinger, 2016; O'Shaughnessy, 2001; Poell, 2009).

Thus, taking part in debates and open forums gives candidates a chance to speak with voters face-to-face, explain their positions, and set themselves apart from rivals.

10. Volunteer Engagement and Grassroots Support:

Political marketing relies heavily on grassroots support and volunteerism. A deeper comprehension of how voluntary involvement lessens social and territorial disparities in political participation among socially and economically marginalized classes is made possible by the application of global standards (Biorcio & Vitale, 2021). service companies Volunteers play a critical role in helping nonprofits accomplish their goals. Handle them as you would an employee. and choose them by that (Miller, et al, 2015). Political science and commercial marketing have advanced simultaneously with the development of political marketing theory. In the US, commercial marketing is becoming more interested in creating political marketing strategies (Hughes & Dann, 2009). Projects that encourage youth civic engagement place a strong emphasis on considering their participation patterns. More time was spent than any other topic by volunteers recording their grassroots nature (Eliasoph, 2014). Organizations that depend on volunteers will benefit from marketing strategies like market segmentation. This will support increased recruitment and civic engagement (Randle & Dolnicar, 2017).

Therefore, it is essential to motivate volunteers and grassroots supporters to get involved in the campaign. They can assist with phone banking, canvassing, and other efforts to broaden the campaign's audience.

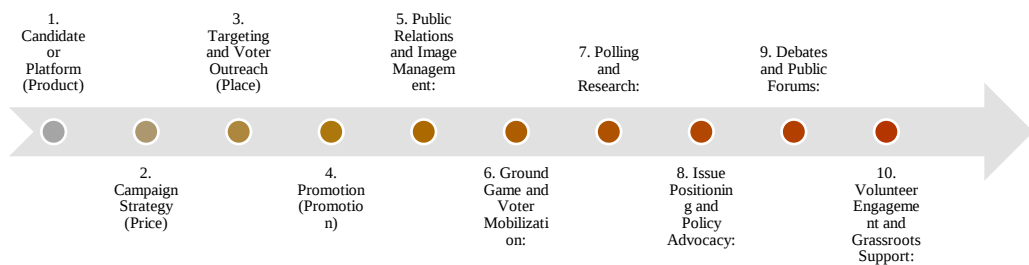

Figure 2 Political Marketing Mix

Political actors use the political marketing mix, a dynamic and multidimensional tactic, to win elections, garner support, and sway public opinion. Promising political campaigns meticulously strategize and implement every component of their mix to engage voters, communicate their message, and ultimately accomplish their political goals.

Concept of Political Utility

A normative theory of politics known as political utility sees political choices as ways to maximize the utility or well-being of the populace. The foundation of this theory is the idea that individual preferences vary. Additionally, these preferences ought to be taken into consideration when making political decisions. and optimizing society's overall gain. In the 18th century, philosopher Jeremy Bentham developed the idea of political utility for the first time. Bentham maintained that the greatest happiness for the largest number of people should be the aim of government. Utility calculus was created by him. According to Liebman (2008), it is a means of gauging the effectiveness of policies and actions. Since then, additional scholars in a similar vein, the notion of political utility has evolved to encompass a wider variety of political concerns. Political economist John Stuart Mill, for instance, maintained that choices about politics ought to be made in a way that advances the interests of all citizens. Not simply the preponderance. Additionally, he contended that the advantages of various courses of action and policies ought to be evaluated while accounting for the disparate interests of various social groups (Stimson & Milgate, 1993). However, Kenaphoom (2018) asserted that Human decision-making, including political decision-making, is influenced by incentives and selfishness. Political decision behavior is influenced by political utilities, which are explained by four theories:

exchange, deterministic, psychological, and consciously rational. These theories center on political values and how they influence political behavior. Political actors base their decisions on their highest ideals. Political utilities as a whole have a major impact on political behavior. When discussing the influence of political utilities on political decision behavior, the study emphasizes that political actors make decisions based on their highest ideals to serve. Four theories of political utilities explain political values and how they affect political behavior: deterministic, exchange, psychological, and consciously rational. When it comes to political behavior, choices are evaluated and the most advantageous or effective course of action is chosen. Participation in politics, voting, volunteering, and other related activities are all considered forms of political behavior. Numerous factors, including personal loyalty, group influence, political party influence, and admiration for specific politicians, can impact political behavior. Perceptions of political stimuli, including events, situations, and the environment, also impact political decision-making. Overall, the paper's findings highlight the various components and theories that support political decision-making as well as the significance of political utilities in shaping decision-makers behavior.

According to Kenaphoom (2018), four different theoretical frameworks shed light on the intentions and actions of political actors. These frameworks collectively constitute the concept of political utility. Deterministic, psychological, exchange, and consciously rational viewpoints are some of these theories.

1. Deterministic Theories: This viewpoint holds that social status and economic standing have an impact on political behavior. In this sense, one's background—including gender, family, education, economic class, and career—influences their political usefulness. It emphasizes the significance of societal structures and conditions in the process of making political decisions by accounting for the influences of friends, family, and current social trends.

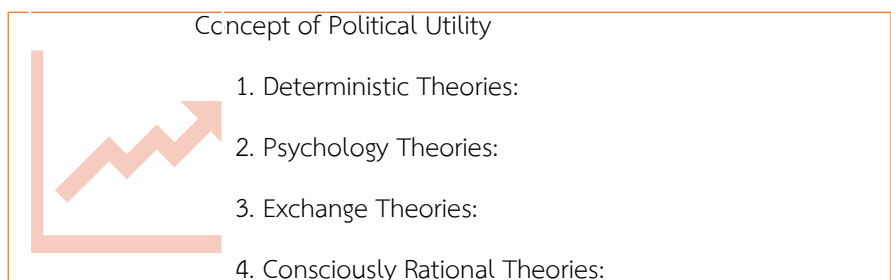
2. Psychology Theories: The psychological theory of political utility places a strong emphasis on the significance of one's own emotions and sense of personal connection to political parties or candidates. It investigates how people's political decisions are influenced by their sense of satisfaction, liking, admiration, and belonging to a specific political group or figure. Within this framework, factors such as party allegiance, faith, and

attitude are important because they highlight the psychological and emotional aspects of political utility.

3. Exchange Theories: According to exchange theory, people make political decisions based on what they believe to be their relative gains and losses in the economy. It sees political decisions as exchanges in which parties weigh the pros and cons. In this context, political utility refers to both material and immaterial gains and losses, with an emphasis on financial factors and the sharing of resources in political connections.

3. Consciously Rational Theories: consciously in their political activities, rational theories highlight the importance of citizens exercising conscious and critical thought. These theories emphasize a framework for rational decision-making in which people carefully consider the advantages and disadvantages of various political options. This viewpoint emphasizes the significance of making thoughtful and well-informed decisions in politics by analyzing political goals and benefits using economic concepts like cost-benefit analysis and rational choice modeling.

To sum up, Kenaphoom's theory of political utility offers a thorough comprehension of the various incentives and elements that influence political conduct. These four theoretical frameworks shed light on the intricate interactions that occur in politics between people's personal histories, their feelings, their economic circumstances, and their ability to reason. Researchers and academics can develop a more sophisticated understanding of why and how people participate in politics and make decisions by looking at political utility through these lenses.

Figure 3 Concept of Political Utility

Interplay of Political Markets and Political Utility

Political markets and political utility interact in a complicated and multidimensional way. The outcomes of businesses in emerging markets are significantly influenced by political ties (Sun, 2019). Companies in emerging markets should prioritize building and utilizing organizational and personal ties with public agencies. Furthermore, a central theme in many political and economic discussions is the interaction between politics and financial markets (Mann, 2008). The distributional effects of political interests, institutions, and decisions about domestic and international policy are influenced by financial markets. globalization, national sovereignty, and economic legitimacy. Furthermore, social capital and social utility may be impacted by the move from cooperation to markets (Ferrara & Sattler, 2018). Social capital and social utility may decrease as a result of the transition from a sector of services to one driven by social cooperation. All things considered, several factors affect how political markets and political utility interact. and significantly affect both business performance and societal well-being.

The following is an explanation of the connection between political markets and political utility:

1. Incentive Structure: Political actors, including politicians, interest groups, and stakeholders, are given incentive structures by political markets. and electors Take part in making strategic decisions. By obtaining desired policy outcomes, these actors aim to maximize their political utility. gaining greater access to resources or sway over politics.

2. Resource Allocation: Within political markets, political actors distribute their resources according to how they believe those resources will impact their political utility. Interest groups might contribute to lobbying campaigns, for instance. grassroots organizing and campaign support to sway policy decisions in their favor.

3. Competition and Exchange: Political markets entail interactor rivalry and trade. Politicians fight for supporters and votes. Interest groups fight for influence and access. and voters exchange their endorsement of a politician for policy pledges. Political exploitation is the driving force behind these exchanges.

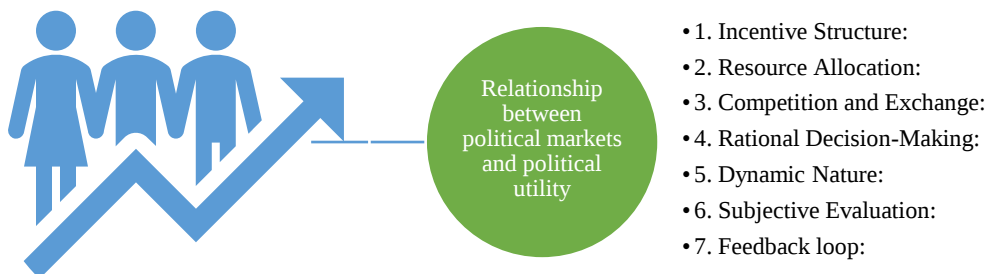
4. Rational Decision-Making: Political actors use reason to make decisions. They balance the advantages and disadvantages of their choices. They determine whether a specific allocation of funds or other forms of support is likely to have a positive impact on

political utility—that is, to raise the likelihood that a candidate of choice will emerge victorious. or a particular policy has been declared.

5. Dynamic Nature: Political markets and political utility have a dynamic relationship. Actors will adapt to new opportunities and challenges by modifying their strategies and resource allocations in response to changes in the political landscape. Politicians might, for instance, adjust their policy stances in response to shifts in public opinion to appease voters and maintain their political viability politics.

6. Subjective Evaluation: Each actor subjectively assesses political utility. What is politically advantageous to one actor might not be to another. The political system's diversity of interests and preferences is reflected in this subjectivity.

7. Feedback loop: A feedback loop is produced by the connection between political markets and political utility. In political markets, actors make decisions based on political expediency. Additionally, the decisions' results affect the actors' political utility. For instance, effective lobbying may result in advantageous policy decisions. by making related interest groups more useful.

Figure 4 Relationship between political markets and political utility

Therefore, the idea of political utility does more than just direct choices. However, it also sparked a reaction in the political arena. This is so because political actors decide what is best for their interests. Their political utility is directly impacted by the

decisions they make. For instance, effective lobbying can result in advantageous policy decisions. As a result, the pertinent interest groups are more useful. Ultimately, dynamic participation within the political market shapes the political market's functioning and has a significant impact on the political arena's decisions and policies. It highlights how intricate and calculated politics are, with players attempting to maximize their gains and wield power in a constantly shifting environment.

Criticism

1. Political Marketing

Political markets have drawn criticism from some academics for being unduly simplistic and for undervaluing the influence of non-market elements on political behavior, such as ideology and values. Others contend that the idea of political markets minimizes the role played by the government in advancing social and economic justice and is skewed in favor of neoliberal economic theory. Notwithstanding these objections, political markets theory continues to be a popular theory of government. Scholars and professionals utilize it extensively to comprehend and elucidate the actions of political actors and the workings of political systems.

In the field of political analysis, the idea of political marketing has drawn support as well as criticism. Opponents contend that emphasizing rational choice theory and economic principles above all else, oversimplifies the subject. They frequently fail to recognize the significant impact of non-market elements like ideology and values. in judging how people behave politically There is also the argument that there is a bias toward neoliberal economic ideology in the concept of political markets. This could lessen the government's involvement in tackling significant social and economic justice-related issues. It is crucial to recognize that the idea of political markets still has a significant impact on governance despite these objections. This framework has proven to be an invaluable resource for scholars and practitioners alike in interpreting political actors' actions and comprehending the intricate dynamics of political systems.

Given these critiques and the ongoing significance of political marketing, a growing discourse has emerged regarding the necessity of a more comprehensive and equitable strategy. This method integrates the analysis of market and non-market factors. It

acknowledges the intricate interplay in political decision-making between economic principles, values, and ideologies. It will also draw attention to how crucial the government is in combating economic and social inequality. Political analysts and policymakers will be able to improve their comprehension of political behavior and governance dynamics by adopting this more comprehensive perspective, which will also advance justice. This results in strategies for a better society that are more equitable and effective.

2. Political Utility

The idea of political utility has drawn criticism from some academics who believe it to be overly straightforward and that it downplays the significance of non-utilitarian ideals like justice and liberty. Some have contended that the notion of political utility exhibits bias towards specific social groups, including the affluent and influential. The idea of political utility endures as a significant political theory despite these objections. Scholars and professionals use it extensively to comprehend and assess the impacts of various political policies. Nonetheless, a variety of political concerns, such as social justice, democracy, and human rights, have been addressed by the idea of political utility. Public policy theories like social choice theory and cost-benefit analysis have also been developed using it. Some disagree with the notion of political utility. Some contend that it fails to sufficiently take into account the complexity of human behavior and is overly simplistic. Some contend that it is skewed in favor of particular social groups, like the powerful and wealthy. The idea of political utility endures as a significant political theory despite these objections. Scholars and professionals use it extensively to comprehend and assess the impacts of various political policies.

Political marketing and political utility are synonymous concepts. In the field of political analysis, it has drawn praise as well as criticism. Opponents contend that emphasizing utilitarian factors above all else can simplify political decision-making. This might disregard ideals that aren't utilitarian, like freedom and justice. that has a significant impact on how political decisions are made. Furthermore, there is a general worry that the idea of political utility might be biased in favor of particular societal groups. particularly among the powerful and affluent. It's crucial to understand that the idea of political utility has persisted as the preeminent theory in politics despite these objections. The report is

frequently used by academics and professionals to learn more about the effects of different political policies.

Despite being widely applied; the idea of political utility is constantly being questioned and needs to be improved. Some contend that it is devoid of the subtleties required to explain the intricacy of political behavior in people. The question of whether it fairly represents the interests of all societal segments and potential bias is another topic of continuous discussion. Its ongoing importance as a tool for comprehending and assessing outcomes and the influence of political policy, however, emphasizes its ongoing significance in political studies and practice. As this area of study advances, academics and decision-makers are always striving to incorporate a greater variety of values and factors into the idea of political utility. to guarantee more fair and inclusive methods of political analysis and decision-making.

3. The relationship between political markets and political utility

The strategic behavior of political actors who aim to maximize political outcomes and influence within the political system characterizes the relationship between political markets and political utility. When making decisions, one of the guiding principles is the political utility. It affects the distribution of resources. Compete for support and respond to political changes The way political markets operate is shaped by this dynamic participation. and eventually have an impact on political decisions and policies.

A thorough framework for comprehending the dynamics of political systems is provided by the intricate relationship between political markets and political utility. The incentive structure that political markets provide to various actors is essential to this relationship. politicians among others Interest associations Voters and stakeholders with the common objective of maximizing their political utility, these actors participate in strategic decision-making. This can take many different forms, like getting policy results that suit their preferences. gaining more political clout or access to important resources.

A crucial element of this relationship is the distribution of resources within political markets. Political actors assess their resource allocations with great care. in an organization or the financial sector. How might this impact their usefulness in politics? Interest groups may, for instance, strategically devote resources to lobbying. Advocate for campaigns or engage in grassroots organizing to effectively impact policy decisions. This

distribution is determined by a logical process of decision-making. It balances the possible advantages and disadvantages of every move. whether it's endorsing a particular candidate or set of policies. Furthermore, as the political environment shifts, political markets are dynamic and always changing. Political actors respond to new opportunities and challenges by modifying their tactics and allocating resources accordingly. Politicians may be encouraged, for instance, to match the demands of voters with their policy stances if public opinion shifts. It highlights how fluid politics are. This dynamic is intimately related to opinions on political utility that are subjective. This varies depending on the performer. This is a result of the political system's diversity of interests and preferences.

Conclusion

Political markets provide a helpful conceptual framework for comprehending how politics functions across a wide range of nations. It emphasizes how crucial exchange, rationality, and competition are to political relationships. It's crucial to remember that political markets are only one part of a comprehensive theory of politics. It can be biased in favor of the neoliberal economic ideology and does not take into consideration all the variables that affect political behavior. When considering the best way to make political decisions, the idea of political utility provides a helpful framework. It emphasizes how crucial it is to take into account everyone's preferences and maximize society's overall utility. It's crucial to remember that political utility is not a comprehensive theory of politics. It is biased toward some social groups and does not take into consideration all of the variables that affect political behavior.

References

- Akaileh, M.A., Halim, F.B., & Yusr, M.M. (2017). Enhancing Voters' Satisfaction towards Political Marketing through Party Characteristics (Policy, Issue) and Candidate Image. *European Journal of Business and Management*, 9(28), 9-16.
- Akbiyik, F., & Eroglu, A.H. (2014). The impact of local political applications on voter choices. *Review of applied socio-economic research*, 7(1), 5-15.

- Alexandrescu, M-B., & Milandru, M. (2018). Promotion as a form of Communication of the Marketing Strategy. 23(4), 268-274. doi: 10.2478/RAFT-2018-0033
- An, S., Jin, H.S., & Pfau, M. (2006). The Effects of Issue Advocacy Advertising on Voters' Candidate Issue Knowledge and Turnout. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 83(1), 7-24. doi: 10.1177/107769900608300102
- Biorcio, R., & Vitale, T. (2021). Learning Democratic Attitudes and Skills: Politics and Volunteer Engagement. 287-308. doi: 10.1007/978-3-030-70546-6_12
- Bramlett, J.C. (2021). Battles for branding: a political marketing approach to studying televised candidate debates. *Communication Quarterly*, 69(3), 280-300. doi: 10.1080/01463373.2021.1944889
- Brown, K. (2013). High Resolution'Indicators in Peacebuilding: The Utility of Political Memory. *Journal of Intervention and Statebuilding*, 7(4),492-513. doi: 10.1080/17502977.2012.727539
- Cox, G.W. (2005). *The efficient secret: The cabinet and the development of political parties in Victorian England*. Cambridge University Press
- De Waal, Alex. (1997). Democratizing the Aid Encounter in Africa. *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), 73 (4), 623-639. <http://www.jstor.org/stable/2624460> .
- Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*. Harper & Row.
- Eliasoph, N. (2014). MEASURING THE GRASSROOTS: Puzzles of Cultivating the Grassroots from the Top Down. *Sociological Quarterly*, 55(3), 467-492. doi: 10.1111/TSQ.12063
- Ferrara, F.M., & Sattler, T. (2018). The Political Economy of Financial Markets. *Social Science Research Network*, doi: 10.1093/ACREFORE/9780190228637.013.628
- Ferreira, C., & Ferreira, J. (2018). Political markets? Politics and economics in the emergence of markets for biodiversity offsets. *Review of Social Economy*, 76(3), 335-351. doi: 10.1080/00346764.2018.1463445
- Gallay, R., & Giangrasso, R.A. (2015). The Political Candidate as a Marketable Product. In: Malhotra, N. (eds) *Proceedings of the 1985 Academy of Marketing Science (AMS) Annual Conference*. *Developments in Marketing Science: Proceedings of the Academy of Marketing Science*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-16943-9_76

- Gilens, M. (2012). *Affluence and Influence: Economic Inequality and Political Power in America*. Princeton University Press, <https://doi.org/10.2307/j.ctt7s1jn>
- Gouliamos, K., Theocharous, A.L., & Newman, B.I. (2013). Political Marketing: Strategic 'Campaign Culture. New York: Routledge, 286-303. doi: 10.4324/9780203752869
- Gregson, N., Watkins, H., & Calestani, M. (2013). Political markets: recycling, economization, and marketization. *Economy and Society*, 42(1), 1-25. doi: 10.1080/03085147.2012.661625
- Gupta, K.D. (2015). Political Marketing in India 2014: Case of New Political Product AAP. Social Science Research Network, 1-11. doi: 10.2139/SSRN.2917075
- Hewison, K.J. (1983) Political conflict in Thailand. Reform, reaction, revolution by David Morell and Chai-anan Samudavanija. Cambridge: Oelgeschlager, Gunn & Hain, 1981, *Bulletin of Concerned Asian Scholars*, 15:4, 56-59, DOI: 10.1080/14672715.1983.10409041
- Hoeglinger, D. (2016). Public Debates as a Source of Political Data. 30-41. doi: 10.1057/9781137550682_3
- Hughes, A., & Dann, S. (2009). Political marketing and stakeholder engagement. *Marketing Theory*, 9(2), 243-256. doi: 10.1177/1470593109103070
- Irshaidat, R. (2019). Interpretivism vs. Positivism in Political Marketing Research. *Journal of Political Marketing*, 1-35. doi: 10.1080/15377857.2019.1624286
- Kenaphoom, S. (2018). Essence of Political Utility. *PSAKU International Journal of Interdisciplinary Research*. 7 (1), 264-275. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3226595>
- Khan, M., & Ward, C.B. (2016). Looking Back: The Evolution of Political Marketing in U.S. Presidential Campaigns. Retrieved from: https://digitalcommons.kennesaw.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1117&context=ama_proceedings
- Knuckey, J. (2009). Political marketing in the United States: From market- towards sales-orientation?. Routledge. 114-130. doi: 10.4324/9780203869338-14
- Krepon, M. (1984). The Political Utility of Nuclear Forces. In: *Strategic Stalemate: Nuclear Weapons and Arms Control in American Politics*. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1007/978-1-349-07719-9_4

- Lees-Marshment, J. (2015). The Democratic Contribution of Political Market Researchers. *Journal of Public Affairs*, 15(1), 4-13. doi: 10.1002/PA.1461
- Lees-Marshment, J. (2019). Marketing scholars and political marketing: The pragmatic and principled reasons for why marketing academics should research the use of marketing in the political arena. 6(3), 1-8. doi: 10.1007/S40547-019-0091-0
- Lieberman, D. (2008). Review: Bentham's Democracy; Reviewed Work: Utility and Democracy: The Political Thought of Jeremy Bentham Philip Schofield. *Oxford Journal of Legal Studies*. 28 (3), 605-626. <http://www.jstor.org/stable/20185388>.
- Liutko, N. (2015). Positioning as a Part of Political Marketing. 21(14), 25-31. doi: 10.12775/HIP.2015.017
- Mann, S. (2008). From friendly turns towards trade – on the interplay between cooperation and markets. *International Journal of Social Economics*, 35(5), 326-337. doi: 10.1108/03068290810861585
- McCargo, D., & Ungpakorn, P. (2020). Thai Politics: Between Democracy and Its Discontents. *Journal of Contemporary Asia*, 50(1), 1-20.
- Micheletti, M., & Boström, M. (2014). Political Consumerism: Consumer Choice, Information, and Labeling. In: Thompson, P.B., Kaplan, D.M. (eds) *Encyclopedia of Food and Agricultural Ethics*. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-0929-4_244
- Miller, B.K., Adair, E.A., Nicols, K.M., & Smart, D.L. (2015). Hindering the help: Politics and engagement in volunteer service organizations. 2015(1), 11555-. doi: 10.5465/AMBPP.2015.11555ABSTRACT
- Montesano, M. J. (2019). Thailand's 2019 Elections: A Step Forward or More of the Same? *ISEAS Perspective*, 2019(48), 1-12.
- Nantawaropas, N. (2011). *Collection Political Sciences*. Bangkok: Mass Media.
- Newman, B. (1994). *The Marketing of the President: Political Marketing as Campaign Strategy*. SAGE Publications, Inc.
- Newman, C. F. (1994). Understanding client resistance: Methods for enhancing motivation to change. *Cognitive and Behavioral Practice*, 1(1), 47-69. [https://doi.org/10.1016/S1077-7229\(05\)80086-0](https://doi.org/10.1016/S1077-7229(05)80086-0)

- Niebler, S.E., Neiheisel, J.R., & Holleque, M. (2018). By ground or by air? Voter mobilization during the United States' 2008 presidential campaign. *Journal of Elections, Public Opinion & Parties*, 28(1), 78-104. doi: 10.1080/17457289.2017.1384735
- O'Shaughnessy, N. (2001). The marketing of political marketing. *European Journal of Marketing*, 35:1047-1057. doi: 10.1108/03090560110401956
- Öztürk, R., & Çoban, S. (2020). Political Marketing, Word of Mouth Communication, and Voter Behaviours Interaction *. *Business and Economics Research Journal*, 10(1), 245-258. doi: 10.20409/BERJ.2019.166
- Panagiotidou, G., & Chadjipadelis, T. (2023). The Effect of Marketing Promotion Strategy in Political Campaigns: A Case Study for the Region of Attica. *ICBE-HOU Proceedings 2021*. 1(1), 1-16, doi: 10.12681/icbe-hou.5317
- Pocovnicu, D. (2014). Public relations in public administration: role and management, in a socio-political marketing context. *Studies and Scientific Researches: Economics Edition*, 19, 216-221, doi: 10.29358/SCECO.V01I9.263
- Poell, T. (2009). Conceptualizing forums and blogs as public spheres. In M. van den Boomen, S. Lammes, A-S. Lehmann, J. Raessens, & M. T. Schäfer (Eds.), *Digital material: tracing new media in everyday life and technology*, 239-251. (MediaMatters). Amsterdam University Press
- Priowidodo, G., Inggrit, I.I., Sari, Y.D., & Gunawan, S. (2019). Digital Media Technology as an Instrument for Promotion and Political Marketing in the Era of Industrial Revolution 4.0. *Proceedings of the 3rd International Conference on Education and Multimedia Technology*, July 2019, 327-33, <https://doi.org/10.1145/3345120.3345171>
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon and Schuster.
- Ramanna, K. (2015). Thin Political Markets: The Soft Underbelly of Capitalism. *California Management Review*, 57(2), 5-19. doi: 10.1525/CMR.2015.57.2.5
- Randle, M.J., & Dolnicar, S. (2017). I am increasing Civic Engagement Through Market Segmentation. 129-142. doi: 10.1007/978-981-10-1835-0_9
- Reamer, R. (2023). Which Markets, Whose Rationality? Markets as Polyvalent Political Devices. *American Political Science Review*, 1-13. doi: 10.1017/s0003055422001241

- Reynolds-Tylus, T., & Schill, D.J. (2022). An Application of Psychological Reactance Theory to College Student Voter Registration and Mobilization. *Journal of Political Marketing*, 21(3-4), 259-271. doi: 10.1080/15377857.2022.2099584
- Robbins-Carter, J. (1984). Political Science: Utility for Research in Librarianship. *Library Trends*, 32(4), 425-439.
- Seltzer, T. (2019). Political Public Relations and Relationship Management: Foundations and Challenges. 105-125. doi: 10.4324/9781351053143-5
- Shary, K.T.M., & Saeed, L.S.M. (2023). The Duty of Public Relations in Political Marketing. *The Journal of Kurdistan for Strategic Studies (JKSS)*. 1, doi: 10.54809/jkss.vi1.208
- Simons, G. (2020). Policy and Political Marketing: Promoting Conflict as Policy. *Journal of Political Marketing*, 1-28. doi: 10.1080/15377857.2020.1724426
- Singleton, S.V., & Honeycutt, A. (2012). Utilizing Political Ideologies To Market A Political Candidate. *Journal of Business & Economics Research*, 10(1), 19-24. doi: 10.19030/JBER.V10I1.6796
- Smith, A. (2014). Markets as Political Institutions. Louis Augustin-Jean; Björn Alpermann (eds.), 27-46. doi: 10.1057/9781137277954_2
- Spiegel, G. M. (1975). Political Utility in Medieval Historiography: A Sketch. *History and Theory* 14(3), 314-325. doi: 10.2307/2504866
- Stigler, G. J. (1971). The Theory of Economic Regulation. *The Bell Journal of Economics and Management Science*, 2(1), 3-21.
- Stimson, S.C., & Milgate, M. (1993). Utility, Property, and Political Participation: James Mill on Democratic Reform. *The American Political Science Review*. 87 (4), 901-911. <https://doi.org/10.2307/2938822>
- Stückelberger, S., & Koedam, J. (2022). Parties' voter targeting strategies: What can Facebook ads tell us? *Electoral Studies*, 77, 102473-102473. doi: 10.1016/j.electstud.2022.102473
- Stutzer, A., & Frey, B.S. (2006). Political participation and procedural utility: An empirical study. *European Journal of Political Research*, 45(3), 391-418. doi: 10.1111/J.1475-6765.2006.00303.X
- Sun, P. (2019). Corporate Political Ties in Emerging Markets, in Robert Grosse, and Klaus Meyer (eds). *The Oxford Handbook of Management in Emerging Markets*, Oxford

Handbooks (2019; online edn, Oxford Academic, 8 Aug.

2018), <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190683948.013.14>.

Ubertaccio, P.N. (2012). Political parties and direct marketing: connecting voters and candidates more effectively. Routledge.191-203. doi: 10.4324/9780203349908-23

Ustaahmetoğlu, E. (2017). Political marketing: the relationship between agenda-setting and political participation. *Interactive Marketing*, 10 (1), 32-39.

<https://avesis.erdogan.edu.tr/erol.ustaahmetoglu>

Waymer, D., & Heath, R.L. (2019). Political Public Relations, Corporate Citizenship, and Corporate Issues Management. 250-269. doi: 10.4324/9781351053143-12

Weinschenk, A.C. (2015). Campaign Field Offices and Voter Mobilization in 2012.

Presidential Studies Quarterly, 45(3), 573-580. doi: 10.1111/PSQ.12213

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

Guidelines for Preparing Manuscripts

How to prepare manuscripts:

1. General guideline

1.1 Manuscripts submitted should be academic ones either research article or review article. The manuscripts must be original and have not been published elsewhere nor is it currently under consideration for publication elsewhere.

1.2 All submitted manuscripts are screened by the editor for general scientific quality and information. Articles which meet general standards are sent to expert referees for peer review with double-blind. Special article is an exemption. Referee 's comments are reviewed by editor and after authors revise the manuscripts in response to referee 's comments, the scientific editor will either accept or reject the manuscripts.

2. Manuscript Preparation

All submitted manuscripts are screened by editorial board with the following requirement.

2.1 Font of manuscripts: The manuscript must be an original copy typed in Thai or in English. The use of either language must meet written publication standards. The manuscript should not be margined with the length not more than 15 pages B5 issuing page number on the right top of the page.

- TH SarabanPSK size 14 is used in both Thai and English manuscript. (See further in detail at item 4 Form typing)

2.2 Title : Name of article should be concise and relevant to content.

2.3 Author's name(s): It should put full name of author(s).

2.4 Author affiliation: it should be specified by work place, province and postcode for convenient contact.

2.5 Abstract: It should be made both Thai and English by summarize important content and not more than 200 words with 3-5 keywords.

2.6 Content: It should be presented in relevant to research process including the following items;

- Introduction: Explain research problem and importance objective(s) and scope of study and hypothesis (if any) or research question including review literature in the section of research problem and importance.

- Research Methodology: Specify method of data collection and method for analysis including period for data collection (year of research conducted)

- Research Result: Illustrate research results and data, which may be contained in form of tables or graphs, and should discuss the research result with conceptual framework gained from literature review.

- Conclusion, Comments and Suggestions : Conclude research result, discuss it with concept reviewed from literature review and provide suggestion based on the research result.

2.7 Image and table : Image and table should be available only in case, be chronologically and represent the content clearly when printed in black and white. Picture caption and table should be provided concisely.

2.8 References and bibliography : References and bibliography should be attached in every item and precisely, by referring only the ones relevant to the content. They should be done in the form determined. Details must be provided in order to follow the references and bibliography referred. (References and bibliography should be done in consistency using author-date system)

2.8.1 References and bibliography must be in chronology and alphabetical order without numbering. Thai references are firstly sought followed by foreign languages using the word “Reference”.

2.8.2 Thai references and bibliography, Author’ s full name-last name must be translated in item of “Translated Thai References” by writing in the same style with items 2.8.3 and 2.8.4 (See example in item 5 translation from Thai to English)

2.8.3 For references in foreign languages, author’ s last name must be firstly referenced by fully written followed by other names which summarized in the first capital letter. In the case of last name beginning with “Van de, der, von” they must be filled before last name.

2.8.4 Foreign language references must be provided in APA style (American Psychological Association) which author can choose APA Sixth Edition from Reference in Microsoft Word 2007 or higher.

2.9 Suggestion for language use

2.9.1 Correct, precise and understandable

2.9.2 Vocabulary chosen in according with the Royal Institute's dictionary and it's declaration

2.9.3 Academic terminology used in parallel with English vocabulary

2.9.4 Original language of specific name or translated foreign word, if necessary, should be typed in bracket when firstly mentioned for example กูย (Kuy), ขะแมร์ (Khamare)

2.9.5 Not use foreign vocabulary in case of Thai is widely used

2.9.6 Remain consistency in using vocabulary abbreviation throughout article

2.9.10 Changing in manuscript: Editorial review is all rights preserved. In case, the manuscript will be sent back to authors to make final decision for publication

2.9.11 Reviewing process: It is normally completed within 3 months (depending the author duration to revise in response to the referee's comments)

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

1.หลักเกณฑ์ทั่วไป

1.1 บทความวิชาการที่จะเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารการบริหารปกครอง ต้องเป็นบทความวิชาการหรือบทความวิจัย หรือผลงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับสาขารัฐประศาสนศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือมนุษยศาสตร์ที่ไม่เคยตีพิมพ์ หรือเผยแพร่มาก่อน

1.2 บทความวิชาการที่จะได้รับการตีพิมพ์ เมื่อการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ (ยกเว้นบทความพิเศษ)

2. การเตรียมต้นฉบับ

กองบรรณาธิการจะรับพิจารณากลับกรองเฉพาะต้นฉบับที่เป็นไปตามข้อกำหนดดังต่อไปนี้

2.1 ต้นฉบับ เป็นต้นฉบับพิมพ์ใช้ภาษาไทยอย่างเดียว หรือภาษาอังกฤษอย่างเดียว ภาษาที่ใช้ควรถูกต้องหลักภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวของต้นฉบับไม่เกิน 15 หน้า B5 ระบุเลขหน้าให้ชัดเจนบริเวณด้านบนขวาของหน้ากระดาษ

-บทความภาษาไทยใช้อักษร TH SarabunPSK ขนาด 14

-บทความภาษาอังกฤษใช้อักษร TH SarabunPSK ขนาด 14

2.2 ชื่อเรื่อง ควรกระชับและตรงกับเนื้อหา

2.2 ชื่อผู้เขียน ใช้ชื่อเต็ม

2.3 สถานที่ทำงานของผู้เขียน ระบุสถานที่ทำงานของผู้เขียนที่สามารถติดต่อได้สะดวก

2.5 บทความย่อให้ทำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยสรุปสาระสำคัญของบทความอย่างครบถ้วนและมีความยาวไม่เกิน 250 คำ ระบุคำสำคัญ จำนวนอย่างน้อย 3 คำ ไม่เกิน 5 คำ

2.6 เนื้อหา การนำเสนอเนื้อหางานวิจัย ควรสอดคล้องกับกระบวนการวิจัยและครอบคลุมดังนี้
บทนำ อธิบายความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย สมมติฐาน (ถ้ามี)
การตรวจเอกสาร เป็นการสังเคราะห์สาระจากวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อ
แสดงแนวความคิด ทฤษฎี และข้อมูลที่มีส่วนสัมพันธ์กับเรื่องที่วิจัย และสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย
วิธีดำเนินการวิจัย ระบุประชากรและกลุ่มตัวอย่าง หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิธีการเก็บข้อมูล
เครื่องมือที่ใช้วิจัย และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล รวมไปถึงระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ปี พ.ศ. ที่ทำการวิจัย
ผลของการวิจัย แสดงผลของการวิจัยและข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาวิจัยนั้นๆ อาจมี
ภาพตารางและแผนภูมิประกอบ ทั้งนี้อาจพิจารณาผลการวิจัยด้วยแนวคิดที่ได้จากการตรวจเอกสารได้
บทสรุป และข้อเสนอแนะ เป็นการสรุปที่ได้รับจากการวิจัยรวมถึงการอภิปรายผลด้วย
แนวคิดที่ได้จากการตรวจเอกสาร และให้ข้อเสนอแนะบนพื้นฐานของผลงานวิจัย

2.7 ภาพประกอบและตาราง ควรมีเฉพาะที่จำเป็น และมีหมายเลขกำกับภาพตามลำดับ ภาพจะต้อง
ชัดเจนแสดงเนื้อหาสำคัญของเรื่อง ควรเป็นภาพที่สื่อความหมายได้ เมื่อพิมพ์เป็นขาว – ดำ คำอธิบาย
ภาพประกอบและตารางให้ใช้ข้อความกะทัดรัด ชัดเจน

2.8 การอ้างอิง การอ้างอิงในเนื้อหาและเอกสารอ้างอิงทำยบความทุกรายการ วิธีการเขียนอ้างอิง
จะต้องถูกต้องตามหลักเกณฑ์ในการเขียนอ้างอิงตามที่กำหนด จะต้องมีย่อละเอียดสำคัญเกี่ยวกับเอกสารไว้
ครบถ้วนเพื่อความสะดวกในการติดตามเอกสารที่ผู้เขียนได้อ้างอิงไว้ โดยการอ้างอิงในเนื้อหาให้ใช้ระบบนาม ปี
และเลขหน้า

2.8.1 การเรียงลำดับเอกสาร เรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้เขียนโดยไม่ต้องมีเลขกำกับ เริ่มด้วย
รายการชื่อเอกสารภาษาไทย และต่อด้วยรายชื่อภาษาต่างประเทศ ใช้หัวข้อคำว่า เอกสารอ้างอิง

2.8.2 เอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย ชื่อผู้เขียนใช้ชื่อเต็มและนามสกุล และให้แปลรายการ
อ้างอิงนั้นจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษเพิ่มเติมต่อท้ายในหัวข้อ Translated Thai References โดยเขียน
แบบเดียวกับหัวข้อ 2.8.3 และ 2.8.4 ดูตัวอย่างในข้อที่การแปลเอกสารอ้างอิงจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

2.8.3 เอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาต่างประเทศ ชื่อผู้เขียนให้อ้างนามสกุลก่อน โดยเขียนเป็น
คำเต็มและตามด้วยชื่ออื่นๆ ชื่อย่อเฉพาะตัวอักษรตัวแรกในกรณีชื่อที่มีคำขึ้นต้น ด้วยคำว่า Van de, der, von
ให้เขียนเต็มหน้าหน้าชื่อสกุล

2.8.4 การเขียนเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาต่างประเทศ ใช้รูปแบบ APA style (American
Psychological Association) ซึ่งผู้เขียนสามารถเลือกใช้ APA 7 Edition ได้จาก Reference ใน Microsoft
Word 2007 หรือ สูงกว่า

2.9 ข้อเสนอแนะในการใช้ภาษา

2.9.1 ใช้ภาษาที่ถูกต้อง เข้าใจง่ายและกะทัดรัด

2.9.2 ใช้คำศัพท์ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานและประกาศของราชบัณฑิตยสถาน

2.9.3 การใช้ศัพท์บัญญัติทางวิชาการ ควรใช้ควบคู่กับศัพท์ทางภาษาอังกฤษ

2.9.4 การเขียนชื่อเฉพาะหรือคำแปลจากภาษาต่างประเทศที่ปรากฏเป็นครั้งแรกในบทความ หากจำเป็นก็ควรพิมพ์ภาษาเดิมของชื่อนั้นๆ กำกับไว้ในวงเล็บ เช่น ชาว (Java) เขมร (Khmer) เป็นต้น

2.9.5 ไม่ควรใช้ภาษาต่างประเทศในกรณีที่มีคำไทยใช้แพร่หลายอยู่แล้ว

2.9.6 รักษาความสม่ำเสมอในการใช้คำศัพท์ หรือการใช้ด้วยโดยตลอดทั้งบทความ

2.10 การตรวจสอบแก้ไขต้นฉบับ กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจแก้ไขต้นฉบับที่ส่งมาพิมพ์ทุกเรื่องตามแต่จะเป็นสมควร ในกรณีที่จำเป็นจะส่งต้นฉบับเดิมหรือฉบับแก้ไขแล้วกลับคืนมายังผู้เขียนเพื่อขอความเห็นชอบ

2.11 ระยะเวลาในการดำเนินการ กองบรรณาธิการจะดำเนินการตั้งแต่รับเรื่องจนถึงพร้อมตีพิมพ์ ใช้เวลาประมาณ 3 เดือน (ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ผู้เขียนใช้ในการแก้ไขตามข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้วย)

3. เงื่อนไขการตีพิมพ์

3.1 ผลงาน หรือบทความวิชาการที่จะนำเสนอเพื่อตีพิมพ์ต้องเป็นผลงานที่ไม่เคยลงตีพิมพ์ หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน (ยกเว้นเป็นการรวบรวมผลงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceeding) ที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่เฉพาะบทคัดย่อเท่านั้น ในการประชุมระดับชาติหรือระดับนานาชาติมาแล้ว)

3.2 เงินลงทะเบียนการส่งผลงานเพื่อตีพิมพ์บทความละ 3,500 บาท (สามพันห้าร้อยบาทถ้วน) สำหรับบุคคลทั่วไป และบทความละ 2,500 บาท (สองพันห้าร้อยบาท) สำหรับบุคลากรสังกัดมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ซึ่งชำระได้ทันทีเพื่อเป็นการประกันว่าผู้เสนอผลงานจะไม่ส่งผลงานที่ผ่านการตีพิมพ์ในแหล่งอื่นใดมาก่อน และจะไม่ส่งผลงานที่เสนอเพื่อตีพิมพ์นี้ในวารสารอื่นในระหว่างการศึกษา ซึ่งเมื่อชำระเสร็จแล้วให้ถือเป็นเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ผู้ส่งบทความจะขอคืนไม่ได้

3.3 ผู้เสนอบทความต้องดำเนินการแก้ไข หรือปรับปรุงผลงานตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและส่งคืนกองบรรณาธิการวารสารฯ ภายในเวลาที่กำหนด

4. รูปแบบการจัดพิมพ์ มีการกำหนดรูปแบบการพิมพ์

4.1 บทความภาษาไทย ให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK

4.2 บทความภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
ชื่อบทความ	เน้น	กลางหน้ากระดาษ	18
ชื่อผู้แต่ง	เน้น	กลางหน้ากระดาษ	16
บทคัดย่อ	เน้น	กลางหน้ากระดาษ	16
หัวข้อแบ่งตอน	เน้น	กลางหน้ากระดาษ	16

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
หัวข้อย่อย	เน้น	ชิดซ้าย	14
เนื้อหาข้อความ	ปกติ	-	14
การเน้นข้อความในบทความ	เน้น		14
การแสดงข้อความที่เป็นคำสัมภาษณ์หรือข้อความสำคัญจากแหล่งอื่น	เอียง		14
ข้อความในตาราง	ปกติ		12
การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา	ปกติ		14
เอกสารอ้างอิง	เน้น	กลางหน้ากระดาษ	16

4.3 การจัดพิมพ์ กำหนดระยะขอบกระดาษ ดังนี้

ด้านบน 1.5 นิ้ว

ด้านล่าง 1.5 นิ้ว

ด้านซ้าย 2.0 นิ้ว

ด้านขวา 1.0 นิ้ว

5. การส่งบทความเพื่อตีพิมพ์

5.1 ส่งต้นฉบับด้วยตนเองทางเว็บไซต์ (website) ในระบบ ThaiJo2.0 (Official launch of ThaiJo2.0) โดยการลงทะเบียนในระบบออนไลน์ผ่านช่องการส่งบทความเข้าสู่ระบบวารสาร (Submission) ที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/gjournal-ksu/about/submissions>

5.2 บทความของท่านจะสำเร็จในระบบเมื่อได้รับการตอบกลับอัตโนมัติจากอีเมลของกองบรรณาธิการไปยังอีเมลส่วนตัวของท่านที่ใช้ลงทะเบียนยืนยันว่าการส่งต้นฉบับบทความของท่านเข้าสู่ระบบวารสารเรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้นผู้ประสานงานกองบรรณาธิการจะส่งอีเมลกลับไปชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการจัดพิมพ์ต้นฉบับของท่านอีกครั้งหนึ่ง ในระหว่างนี้ยังไม่ถือว่าบทความของท่านได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ในวารสารแล้ว นอกจากได้หนังสือตอบรับทางการจากกองบรรณาธิการบริหารเท่านั้น

6.การติดต่อสื่อสาร

6.1 กองบรรณาธิการวารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ (พื้นที่นวม) เลขที่ 13 หมู่ 14 ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ 46230

6.2 ติดต่อขอส่งเอกสารผ่านระบบโทรสาร ได้ที่หมายเลข 043-602056

6.3 ขอส่งหลักฐานผ่านระบบของวารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

การเขียนรายการอ้างอิง

Reference Writing

1. การอ้างอิงในเนื้อหา การอ้างอิงในเนื้อความเป็นการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อหา เพื่อให้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี (Author date in text citation) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และหน้าที่อ้างอิงเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้างอิง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น ดังนี้

1.1 การอ้างอิงชื่อบุคคล คนไทยให้ลงชื่อตัวและนามสกุล ส่วนชาวต่างประเทศให้ลงเฉพาะชื่อสกุล
ตัวอย่างการอ้างอิง

ผู้แต่ง 1 คน (นพพล อัครา, 2556: 10)

ผู้แต่ง 2 คน (กตัญญู แก้วหานาม และนพพล อัครา, 2556: 66)

ผู้แต่ง 3-5 คนให้ใส่ชื่อทุกคน (สุจริต เพียรชอบ, สายใจ อินทร์ทรัพย์ และ สายใจ สุวรรณธาดา, 2548: 5)

ผู้แต่งมากกว่า 6 คน (สุวกิจ ศรีปัดดา และคณะ, 2550: 145)

1.2 ชื่อนิตยบุคคล หน่วยงาน องค์กร ที่ทำเอกสารให้ระบุชื่อหน่วยงานตามที่ปรากฏ

ตัวอย่างการอ้างอิง (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2549)

2. เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม โดยรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้นิพนธ์ได้ใช้อ้างอิงในเนื้อหา พร้อมจัดเรียงรายการเอกสารตามลำดับอักษรของผู้แต่ง และให้ใช้การอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association Citation Style) ดังนี้

หนังสือ (Book)

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. ครั้งที่พิมพ์ (ถ้าพิมพ์ตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป) สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

วัลลภ รัฐนิตรานนท์ และนพพล อัครา. (2559). **นักการเมืองถิ่นจังหวัดหนองบัวลำภู**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

Denhardt B. R. & Janet V. D. (2011), *The New Public Service : Serving Rather than Steering*. (3rd). Armonk, NY : M.E.Sharpe.

บทความจากหนังสือที่มีผู้วิจัยเฉพาะบท (Book Article or Chapter)

รูปแบบ ชื่อผู้วิจัยบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ/บท/ตอน. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ). ชื่อหนังสือ. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, หน้า.

ตัวอย่าง

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2549). สิทธิมนุษยชนในบริบทของสังคมการเมืองไทยสมัยใหม่. ใน ธเนศ วงศ์ยานนาวา (บรรณาธิการ). *จักรวาลวิทยา*. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม, -325 - 389.

Wamsley, G. L. and et al. (1990). Public Administration and the Governance Process : Shifting the Political Dialogue. in Wamsley, G. L. (Editor). *Refunding Public Administration*. California : Sage Publication, pp. 31 – 51.

บทความจากวารสารหรือนิตยสาร (Journal or Magazine Article)

รูปแบบ ชื่อผู้วิจัยบทความ. (ปีที่ตีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่): หน้า.

ตัวอย่าง

นพพล อัครชาติ. (2560). วิถีประชาธิปไตยในบริบทวัฒนธรรมชุมชนอีสาน. *วารสารการบริหารปกครอง*, 6 (ฉบับพิเศษ เดือนกันยายน): 84 - 104.

Akhat, N. (2017). Democratic Way in the Community Cultural Context of Thai Northeastern. *Governance Journal*, 6 (Special Issue, September): 84 - 104.

บทความจากหนังสือพิมพ์ (Newspaper Article)

รูปแบบ ชื่อผู้วิจัยบทความ. ปีที่พิมพ์. “ชื่อบทความ.” ชื่อหนังสือพิมพ์, หน้าซึ่งปรากฏบทความ.

ตัวอย่าง

ผาสุก อินทราวุธ. 2544. “สังคมชนชั้นสมัยก่อนประวัติศาสตร์ใน ประเทศจีน.” *กรุงเทพธุรกิจ*, หน้า 6-7.

บทความจากฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ต (Article from an Internet Database)

รูปแบบ ชื่อผู้วิจัยบทความ. ปีที่เผยแพร่. “ชื่อบทความ.” ชื่อวารสาร ปีที่ (ฉบับที่). สืบค้นจากแหล่งข้อมูล/สารนิเทศ. วันที่ทำการ

ตัวอย่าง

Mershon, D. 1998. “Startrek on the Brain: Alien Minds, Human Minds.” *American Scientist* 86 (585). Retrieved from Expanded Academic ASAP database, July 29, 2017.

ธร ปีติดล. (มปป.). แนวคิดเรื่องชุมชนนิยมกับการสร้างเสริมเสรีภาพ. (Online) สืบค้นจาก <http://v-reform.org/wp-content/uploads/2014>, เข้าถึงเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2558.

บทความจากสารานุกรม (Encyclopedia Article)

รูปแบบ ชื่อผู้วิจัยบทความ. ปีที่พิมพ์. “ชื่อบทความ.” ใน ชื่อสารานุกรม. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, หน้า.

ตัวอย่าง

เจริญ อินทรเกษม. (2515). “ฐานันดร.” ใน สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: นามิบุ๊คส์
พับลิเคชันส์, หน้า 6912-6930.